

Δικαστική ανάλυση

Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου

*Σειρά εκδόσεων της EASO για την
επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών
λειτουργών*

Εκπονήθηκε από την IARLJ-Europe
βάσει σύμβασης με την EASO

2018

Η EASO έχει εκπονήσει υλικό επαγγελματικής εξέλιξης σε συνεργασία με δικαστικούς λειτουργούς για τα ακόλουθα θέματα:

- εισαγωγή στο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου για τα δικαστήρια·
- προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ)·
- διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης·
- αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου·
- άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ)·
- αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ)·
- τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ)·
- πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής·

Η σειρά εκδόσεων για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών περιλαμβάνει δικαστικές αναλύσεις, σημειώματα καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών και συλλογές νομολογίας για κάθε εξεταζόμενο θέμα, με εξαίρεση τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής, που περιλαμβάνουν έναν πρακτικό οδηγό για τους δικαστικούς λειτουργούς συνοδευόμενο από συλλογή νομολογίας. Όλο το υλικό συντάσσεται στα αγγλικά. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις εκδόσεις και τη διαθεσιμότητά τους στις διάφορες γλώσσες, επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <https://www.easo.europa.eu/asylum-support-training/courts-and-tribunals>.

Δικαστική ανάλυση

**Αξιολόγηση αποδεικτικών
στοιχείων και αξιοπιστίας
στο πλαίσιο του
κοινού ευρωπαϊκού
συστήματος ασύλου**

***Σειρά εκδόσεων της EASO
για την επαγγελματική εξέλιξη
των δικαστικών λειτουργών***

Ημερομηνία σύνταξης: Νοέμβριος 2017.

Ούτε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματος της EASO ευθύνεται για ενδεχόμενη χρήση των παρακάτω πληροφοριών.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018

Εικόνα εξωφύλλου: baldyrgan/Shutterstock.com

Print ISBN 978-92-9485-081-2 doi:10.2847/105467 BZ-05-17-173-EL-C

PDF ISBN 978-92-9485-082-9 doi:10.2847/113240 BZ-05-17-173-EL-N

© Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, 2018

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας της EASO πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) είναι οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαδραματίζει κείριο ρόλο στην έμπρακτη ανάπτυξη του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Συγκροτήθηκε με σκοπό την ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας σε θέματα ασύλου και την παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των ευρωπαϊκών και διεθνών υποχρεώσεών τους όσον αφορά τη χορήγηση προστασίας σε πρόσωπα που την έχουν ανάγκη.

Το άρθρο 6 του ιδρυτικού κανονισμού της EASO (*) ορίζει ότι η Υπηρεσία θα πρέπει να καθιερώσει και να αναπτύξει την κατάρτιση για τα μέλη των δικαστηρίων στα κράτη μέλη. Για τον σκοπό αυτόν, η EASO επωφελείται της εμπειρογνωσίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και άλλων συναφών οργανώσεων και λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη συνεργασία της Ένωσης στον τομέα αυτόν, με πλήρη σεβασμό στην ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

Η Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου

Η Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (International Association of Refugee Law Judges, IARLJ) είναι μια διεθνική, μη κερδοσκοπική ένωση που επιδιώκει να αναγνωριστεί περαιτέρω ότι, αφενός, η προστασία από διώξεις λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή πολιτικών πεποιθήσεων αποτελεί ατομικό δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται βάσει του διεθνούς δικαίου και, αφετέρου, ο καθορισμός και η παύση του καθεστώτος πρόσφυγα υπάγεται στο κράτος δικαίου. Από την ίδρυσή της, το 1997, η ένωση δραστηριοποιείται ενεργά στην κατάρτιση των ανά τον κόσμο δικαστών που επιλαμβάνονται υποθέσεων ασύλου. Ο Ευρωπαϊκός Τομέας της IARLJ (IARLJ-Europe) είναι ο περιφερειακός φορέας εκπροσώπησης των δικαστών στην Ευρώπη. Ένας από τους ειδικούς στόχους της IARLJ-Europe βάσει του καταστατικού της είναι η «αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων, καθώς και η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών μεταξύ των δικαστών σχετικά με όλα τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή και τη λειτουργία του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου».

(*) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΕ L 132 της 29.5.2010, σ. 11).

Συντελεστές

Η παρούσα δικαστική ανάλυση εκπονήθηκε στο πλαίσιο μιας διαδικασίας με δύο συντελεστές: μια ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από δικαστές υπεύθυνη για το τελικό έργο και μια συντακτική ομάδα απαρτιζόμενη από εμπειρογνώμονες.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα της αρχής της δικαστικής ανεξαρτησίας και η δικαστική καθοδήγηση για την κατάρτιση της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών, επιλέχθηκε, υπό την αιγίδα κοινής ομάδας παρακολούθησης, μια ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από εν ενεργεία δικαστές με εκτεταμένη πείρα και εμπειρογνωσία στον τομέα της νομοθεσίας για το άσυλο. Η κοινή ομάδα παρακολούθησης απαρτίζεται από εκπροσώπους των συμβαλλόμενων μερών, ήτοι της EASO και της IARLJ-Europe. Η ομάδα επιμέλειας έλεγξε τα σχέδια, παρείχε αναλυτικές οδηγίες στη συντακτική ομάδα, συνέταξε τροποποιήσεις και ήταν το όργανο λήψης των τελικών αποφάσεων σχετικά με το πεδίο εφαρμογής, τη δομή, το περιεχόμενο και τον σχεδιασμό του έργου. Η ομάδα επιμέλειας έφερε σε πέρας το έργο της συνδυάζοντας κατ' ιδίαν συναντήσεις στο Όσλο τον Μάιο του 2016, στη Βαλέτα τον Ιανουάριο του 2017 και στο Άμστερνταμ τον Απρίλιο του 2017 και τακτικές ηλεκτρονικές/τηλεφωνικές επικοινωνίες.

Ομάδα επιμέλειας απαρτιζόμενη από δικαστικούς λειτουργούς

Οι δικαστικοί λειτουργοί που συμμετείχαν στην ομάδα επιμέλειας της παρούσας δικαστικής ανάλυσης ήταν οι: **Hugo Storey** (Ηνωμένο Βασίλειο, πρόεδρος), **Hilkka Becker** (Ιρλανδία), **Johan Berg** (Νορβηγία), **Jakub Camrda** (Τσεχική Δημοκρατία), **Bernard Dawson** (Ηνωμένο Βασίλειο), **Katelijne Declerck** (Βέλγιο), **Harald Dörig** (Γερμανία), **Florence Malvasio** (Γαλλία), **Liesbeth Steendijk** (Κάτω Χώρες) και **Boštjan Zalar** (Σλοβενία). Η διαχειρίστρια συντονισμού έργου, **Clara Odofin**, υποστήριξε και συνέδραμε την ομάδα επιμέλειας.

Συντακτική ομάδα απαρτιζόμενη από εμπειρογνώμονες

Η συντακτική ομάδα απαρτιζόταν από τον επικεφαλής εμπειρογνώμονα δικαστή **James Latter** [Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο], τη **Δρ Céline Bauloz** (Global Migration Centre, Graduate Institute of International and Development Studies, Γενεύη, Ελβετία), τον **Laurent Dufour** (Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, Montreuil, Γαλλία), τη **Δρ Jane Herlihy** (Centre for the Study of Emotion and Law, Ηνωμένο Βασίλειο), τον **Δρ Otto Mallmann** [πρόεδρο δικαστηρίου (συνταξιοδοτηθέντα), Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Λειψία, Γερμανία], και την **Elise Russcher** (Συμβούλιο της Επικρατείας, Χάγη, Κάτω Χώρες). Η **Claire Thomas** (σύμβουλος) και η **Frances Nicholson** (σύμβουλος) παρείχαν υποστήριξη στην επιμέλεια της έκδοσης.

Ευχαριστίες

Παρατηρήσεις υποβλήθηκαν από τους δικαστές Lars Bay Larsen του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και Ledi Bianku του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), υπό την προσωπική τους ιδιότητα. Τις απόψεις του επί του σχεδίου του κειμένου διατύπωσε επίσης το Τμήμα Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR).

Παρατηρήσεις λήφθηκαν επίσης από τους ακόλουθους συμμετέχοντες στο δίκτυο δικαστικών λειτουργιών της EASO και μέλη του συμβουλευτικού φόρουμ της EASO: δικαστής Dobrosław Rukon, Διοικητικό Δικαστήριο της Σόφιας, Βουλγαρία· δικαστής Jacek Chlebny, Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Πολωνία· Anne Kneer, δικαστική γραμματέας του Τμήματος Ασύλου IV του ελβετικού Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου· Binh Tschan, δικαστική υπάλληλος του Τμήματος Ασύλου V του ελβετικού Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου· Anders Bengtsson, ανώτερος δικηγόρος (föredragande jurist), Διοικητικό Δικαστήριο του Γκέτεμποργκ, Σουηδία· Maria Déhn, δικαστής (rådmann), Διοικητικό Δικαστήριο του Γκέτεμποργκ, Σουηδία· John Panofsky, ανώτερος δικηγόρος (föredragande jurist), Διοικητικό Δικαστήριο του Γκέτεμποργκ, Σουηδία· συνταξιούχος δικαστής John Barnes, Ηνωμένο Βασίλειο· συνταξιούχος δικαστής Allan Mackey, Νέα Ζηλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο· Debora Singer, Asylum Aid/Migrants Resource Centre, Ηνωμένο Βασίλειο· Asylum Research Consultancy (ARC)· Stinne Østergaard Poulsen, νομική σύμβουλος, Δανικό Συμβούλιο Προσφύγων· Hana Lupačová, δημόσια συνήγορος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Τσεχική Δημοκρατία· Gábor Gyulai, διευθυντής προγράμματος για τους πρόσφυγες, Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι· Διεθνές Συμβούλιο Κέντρων Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (IRCT)· S. Chelvan, δικηγόρος, No 5 Chambers, Ηνωμένο Βασίλειο.

Όλες οι προαναφερόμενες παρατηρήσεις ελήφθησαν υπόψη από την ομάδα επιμέλειας κατά την οριστικοποίηση του προς έκδοση κειμένου. Τα μέλη της ομάδας επιμέλειας και η EASO εκφράζουν τις ευχαριστίες τους σε όλους όσους υπέβαλαν παρατηρήσεις, οι οποίες υπήρξαν ιδιαίτερα χρήσιμες για την οριστικοποίηση της παρούσας ανάλυσης.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας ανάλυσης περιγράφεται στο [προσάρτημα Γ](#).

Η παρούσα δικαστική ανάλυση θα επικαιροποιείται, ανάλογα με τις ανάγκες, από την EASO σύμφωνα με τη μεθοδολογία της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών λειτουργιών.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	13
Βασικά ερωτήματα	15
Μέρος 1: Εισαγωγή στην αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ασύλου	17
1.1. Διάρθρωση και αντικείμενο	17
1.2. Χρήση ορολογίας	18
1.2.1. Ποιος είναι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων;	19
1.2.2. Τι είναι τα αποδεικτικά στοιχεία;	19
1.2.3. Τι είναι τα «στοιχεία»;	19
1.2.4. Τι είναι τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά;	20
1.2.5. Τι είναι οι πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής και οι πληροφορίες για χώρες;	20
1.2.6. Τι είναι η λήψη αποδεικτικών στοιχείων;	20
1.2.7. Τι είναι η αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων;	21
1.2.8. Τι είναι η αξιολόγηση της αξιοπιστίας;	21
Μέρος 2: Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	23
Μέρος 3: Προσδιορισμός των καθηκόντων των δικαστικών λειτουργών	25
3.1. Εξέταση των πραγματικών και των νομικών ζητημάτων από δικαστήριο	25
3.1.1. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής	25
3.1.2. Διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών από τα δικαστήρια	27
3.1.2.1. Αποδεικτικά στοιχεία στη διάθεση των δικαστικών λειτουργών και εξουσία λήψης αποδεικτικών στοιχείων αυτεπαγγέλτως	29
3.2. Εξέταση μόνο των νομικών ζητημάτων	31
3.3. Προκλήσεις	33
3.3.1. Διαφορά σε σχέση με το σύνηθες πλαίσιο του ποινικού και του αστικού δικαίου	33
3.3.2. Μετάφραση και διερμηνεία	34
3.3.3. Πολιτισμικές διαφορές και γεωγραφική απόσταση	34
3.3.4. Παράγοντες που επηρεάζουν τον αιτούντα και τον δικαστικό λειτουργό	35
3.3.4.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τον αιτούντα	35
3.3.4.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τον δικαστικό λειτουργό	37
3.4. Συνάφεια των αρχών και των προτύπων για τη διεξαγωγή ακροάσεων ενώπιον δικαστηρίων	38
3.4.1. Ακροάσεις και η στάση/συμπεριφορά του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων	38
3.4.2. Συναισθήματα κατά την προφορική ακρόαση	40
3.4.3. Τρόπος λήψης αποφάσεων	40
3.4.4. Οι επιπτώσεις της εξέτασης οδυνηρού υλικού	41

Μέρος 4: Ειδικές αρχές και πρότυπα που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	42
4.1. Εισαγωγή στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	42
4.2. Τεκμηρίωση της αίτησης	45
4.2.1. Η υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση	45
4.2.2. Η υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση «το συντομότερο δυνατόν»	48
4.2.3. Το καθήκον της αποφαινόμενης αρχής όσον αφορά την τεκμηρίωση της αίτησης από τον αιτούντα	50
4.2.4. Αποδείξεις ή στοιχεία που πρέπει να υποβάλλονται	52
4.2.5. Λήψη πληροφοριών σχετικά με τη χώρα καταγωγής και τις χώρες διέλευσης	56
4.2.6. Λήψη των στοιχείων για την τεκμηρίωση της αίτησης — η προσωπική συνέντευξη	57
4.2.7. Πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες	64
4.2.8. Συλλογή πληροφοριών σχετικά με ατομικές υποθέσεις και απόρρητο	66
4.3. Αρχές για την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων	67
4.3.1. Εξατομικευμένη αξιολόγηση	68
4.3.2. Αντικειμενική και αμερόληπτη αξιολόγηση	73
4.3.3. Ενδελεχής έλεγχος	75
4.3.4. Η αρχή της υποχρέωσης αποκάλυψης των πληροφοριών στις οποίες βασίστηκε η απόφαση	76
4.3.5. Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε όλα τα συναφή στοιχεία	79
4.3.6. Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε ουσιώδη πραγματικά περιστατικά	81
4.3.6.1. Οι επιπτώσεις των ψευδών δηλώσεων	81
4.3.7. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και επιβεβαίωση των δηλώσεων [άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	82
4.3.7.1. Πραγματική προσπάθεια τεκμηρίωσης της αίτησης	84
4.3.7.2. Υποβολή όλων των συναφών στοιχείων που έχει ο αιτών στη διάθεσή του και εξήγηση για τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων	84
4.3.7.3. Συνεπείς και ευλογοφανείς δηλώσεις που δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία	84
4.3.7.4. Αίτηση υποβληθείσα το νωρίτερο δυνατόν	85
4.3.7.5. Αποδεδειγμένη γενική αξιοπιστία του αιτούντος	86
4.3.8. Αξιολόγηση σε περιπτώσεις αμφιβολίας	86
4.3.9. Επίπεδο απόδειξης / επίπεδο βεβαιότητας	88
4.4. Μέθοδοι αξιολόγησης της αξιοπιστίας των δηλώσεων του αιτούντος και των εγγράφων και/ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων	91
4.5. Δείκτες αξιοπιστίας	93
4.5.1. Εσωτερική συνέπεια	95
4.5.2. Εξωτερική συνέπεια	96
4.5.3. Επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες	97
4.5.4. Ευλογοφάνεια	99
4.5.5. Μη λεκτικές αντιδράσεις	101
4.5.6. Συνολική εξέταση των δεικτών αξιοπιστίας	102
4.5.7. Άλλοι παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να είναι συναφείς για την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών	103
4.5.8. Εξέταση των διαδικαστικών απαιτήσεων	104

4.6.	Πρότυπα για την αξιολόγηση αποδεικτικών εγγράφων	105
4.6.1.	Συνάφεια	106
4.6.2.	Ύπαρξη και τύπος	106
4.6.3.	Περιεχόμενο, φύση και συντάκτης	107
4.7.	Πρότυπα για την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες	108
4.7.1.	Γενικά πρότυπα	108
4.7.2.	Ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία και εμπειρογνώμονες ιατροί	111
4.7.3.	Πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής και αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες	115
4.7.4.	Γλώσσα/γλωσσικά αποδεικτικά στοιχεία	115
4.8.	Πρότυπα αξιολόγησης των πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής	116
4.8.1.	Η νομική απαίτηση συνεκτίμησης των ΠΧΚ	116
4.8.2.	Είδη ΠΧΚ	120
4.8.3.	Κριτήρια αξιολόγησης	122
4.8.3.1.	Κριτήρια αξιολόγησης στο δίκαιο της ΕΕ	122
4.8.3.2.	Κριτήρια αξιολόγησης στη νομολογία του ΕΔΔΑ	122
4.8.3.3.	Ο κατάλογος σημείων ελέγχου της IARLJ για τους δικαστικούς λειτουργούς	125
4.8.4.	Η χρήση των ΠΧΚ από τα δικαστήρια	129
4.8.4.1.	Λήψη ΠΧΚ και ισότητα των όπλων	129
4.8.4.2.	Αξιολόγηση των ΠΧΚ και επιβεβαίωση	131
4.8.4.3.	Αναφορά των πηγών στην απόφαση	131
4.9.	Αξιολόγηση προηγούμενης και μελλοντικής δίωξης ή σοβαρής βλάβης [άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	132

Μέρος 5: Επιλεγμένες ειδικές πτυχές σε σχέση με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	136
5.1. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν αμφισβητούμενη ιθαγένεια ή ανιθαγένεια	136
5.1.1. Τεκμηρίωση της ιθαγένειας από τον αιτούντα	138
5.1.2. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν την ιθαγένεια ...	141
5.2. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας σε υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους	142
5.2.1. Το μείζον συμφέρον του παιδιού	143
5.2.2. Εκτίμηση της ηλικίας	143
5.2.3. Τεκμηρίωση της αίτησης	147
5.2.4. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας: ειδικοί παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην περίπτωση ανήλικων αιτούντων	150
5.3. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων κατά την εφαρμογή της έννοιας της εγχώριας προστασίας	153
5.4. Οικογενειακές σχέσεις και αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων	155
5.5. Αποκλεισμός και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	156
5.5.1. Ορισμοί	156
5.5.2. Βάρος απόδειξης και καθήκον εξατομικευμένης αξιολόγησης	157
5.5.3. Επίπεδο απόδειξης	160
5.6. Ανάκληση προστασίας και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	161
5.6.1. Βάρος απόδειξης και καθήκον εξατομικευμένης αξιολόγησης	162

5.6.2.	Λήψη των στοιχείων προκειμένου να καταδειχθούν οι λόγοι ανάκλησης της διεθνούς προστασίας	164
5.6.3.	Ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	165
5.6.3.1.	Ρήτρες παύσης	165
5.6.3.2.	Ανάκληση, τερματισμός ή άρνηση ανανέωσης καθεστώτος διεθνούς προστασίας ως αποτέλεσμα αποκλεισμού, διαστρέβλωσης ή παράλειψης	169
5.6.3.3.	Κίνδυνος για την ασφάλεια ή την κοινωνία του κράτους μέλους	170
5.7.	Μεταγενέστερες αιτήσεις και αξιολόγηση νέων αποδεικτικών στοιχείων	171
5.7.1.	Παραδεκτό μεταγενέστερης αίτησης: νέα στοιχεία ή πορίσματα	172
5.7.2.	Επί της ουσίας αξιολόγηση της μεταγενέστερης αίτησης	175
5.7.3.	Προσφυγή κατά απόφασης με την οποία μεταγενέστερη αίτηση κρίθηκε απαράδεκτη	175
5.8.	Ο κανονισμός Δουβλίνο III και η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων	177
5.8.1.	Λήψη και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την εφαρμογή των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους	177
5.8.1.1.	Διαδικαστικές εγγυήσεις	178
5.8.1.2.	Αποδεικτικό καθεστώτος	180
5.8.1.3.	Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	183
5.8.2.	Λήψη και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σε σχέση με το άρθρο 3 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο	183
5.9.	Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων κατά την εφαρμογή των εννοιών της ασφαλούς χώρας	186
5.9.1.	Τεκμηρίωση της εφαρμογής των εννοιών της ασφαλούς χώρας	186
5.9.2.	Δυνατότητα του αιτούντος να αντικρούσει το τεκμήριο ασφάλειας στη χώρα καταγωγής ή στην τρίτη χώρα	188
5.9.3.	Έννοιες του επιπέδου απόδειξης και της ασφαλούς χώρας	190
Μέρος 6: Πολυεπιστημονική προσέγγιση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας		
6.1.	Μνήμη: αξιοπιστία και συνέπεια στις δηλώσεις των αιτούντων	193
6.2.	Ο αντίκτυπος τραυματικών εμπειριών	196
6.3.	Αποκάλυψη πληροφοριών	198
6.4.	Πολιτισμικές διαφορές	200
6.5.	Φύλο	201
6.6.	Γενετήσιος προσανατολισμός και ταυτότητα φύλου	203
6.7.	Ευάλωτη κατάσταση	206
6.8.	Στερεότυπα	206
Προσάρτημα Α: Κατάλογοι σημείων ελέγχου		207
Προσάρτημα Β: Πηγές πρωτογενούς δικαίου		215
Προσάρτημα Γ: Μεθοδολογία		236
Προσάρτημα Δ: Επιλεγμένη βιβλιογραφία		238

Κατάλογος συντομογραφιών

DSSH	Difference (διαφορά), stigma (στίγμα), shame (ντροπή), harm (βλάβη)
EASO	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
EDAL	European Database of Asylum Law (Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων της νομοθεσίας περί ασύλου)
EWCA	Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας) (Ηνωμένο Βασίλειο)
IARLJ	Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (International Association of Refugee Law Judges)
IASFM	Διεθνής Ένωση για τη Μελέτη της Αναγκαστικής Μετανάστευσης (International Association for the Study of Forced Migration)
IEHC	High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία)
IJRL	<i>Διεθνής Επιθεώρηση Προσφυγικού Δικαίου (International Journal of Refugee Law)</i>
OFPRA	Office français de protection des réfugiés et apatrides (Γραφείο Προστασίας Προσφύγων και Απάτριδων) (Γαλλία)
PTSD	Διαταραχή μετατραυματικού στρες
RAIO	Διεύθυνση Προσφύγων, Ασύλου και Διεθνών Επιχειρήσεων (Refugee, Asylum and International Operations Directorate) (Ηνωμένες Πολιτείες)
UKIAT	United Kingdom Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων του Ηνωμένου Βασιλείου)
UKUT	United Kingdom Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών του Ηνωμένου Βασιλείου)
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
Έργο CREDO	CREDO — Έργο για τη βελτίωση της αξιολόγησης της αξιοπιστίας στις διαδικασίες ασύλου της ΕΕ, υπό την καθοδήγηση της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι με εταίρους την UNHCR, την IARLJ και την Asylum Aid (Ηνωμένο Βασίλειο)
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (1950)
Κανονισμός Δουβλίνο III	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση)
ΚΕΣΑ	Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου
ΛΟΑΔΜ	Λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, διεμφυλικοί και μεσοφυλικοί
ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση

ΟΔΑ	Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου – Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα
ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)
Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση	Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης
ΟΕΑΑ	Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου – Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους
ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση)
ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής – Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση)
Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης	Εγχειρίδιο για την αποτελεσματική διερεύνηση και τεκμηρίωση βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
ΠΧΚ	Πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σύμβαση για τους πρόσφυγες	Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων (1951), όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλό της (1967) [στη νομοθεσία της ΕΕ για το άσυλο αναφέρεται ως «σύμβαση της Γενεύης»]
Χάρτης της ΕΕ	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόλογος

Σε στενή συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών και άλλους βασικούς συντελεστές, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) ξεκίνησε την εκπόνηση μιας σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης με στόχο να παράσχει στα δικαστήρια πλήρη επισκόπηση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου βήμα προς βήμα. Από διαβουλεύσεις με το δίκτυο δικαστικών λειτουργιών της EASO, συμπεριλαμβανομένης της IARLJ-Europe, κατέστη εμφανής η επιτακτική ανάγκη να τεθεί στη διάθεση των δικαστηρίων υλικό κατάρτισης δικαστικών λειτουργιών σχετικά με ορισμένα βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν κατά την καθημερινή διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αναγνωρίστηκε ότι η ενδεδειγμένη διαδικασία για τη σύνταξη του εν λόγω υλικού θα έπρεπε να διευκολύνει τη συμμετοχή δικαστικών και άλλων εμπειρογνομόνων κατά τρόπο ώστε, αφενός, να τηρείται πλήρως η αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών και, αφετέρου, να εξασφαλίζεται η ταχύτερη κατάρτιση της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης συνολικά.

Η παρούσα δικαστική ανάλυση είναι το προϊόν ενός έργου που υλοποιήθηκε από κοινού από την IARLJ-Europe και την EASO και αποτελεί μέρος της **σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών λειτουργιών**.

Η ανάλυση προορίζεται να χρησιμοποιηθεί κυρίως από δικαστικούς λειτουργούς των κρατών μελών της ΕΕ οι οποίοι εκδικάζουν προσφυγές ή διενεργούν δικαστικό έλεγχο αποφάσεων σχετικά με αιτήσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ο στόχος είναι να εξεταστεί διεξοδικά ο τρόπος με τον οποίο, στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ, τα μέλη των δικαστηρίων θα πρέπει είτε να ελέγχουν την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας που διενεργείται από την αποφαινόμενη αρχή (ή από δικαστήριο χαμηλότερου βαθμού) είτε να διενεργούν τα ίδια αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας. Η δικαστική ανάλυση αποσκοπεί να είναι χρήσιμη τόσο για εκείνους που δεν διαθέτουν (ή διαθέτουν περιορισμένη) πείρα στην εκδίκαση υποθέσεων στον τομέα του ΚΕΣΑ όσο και για εκείνους που διαθέτουν πείρα ή εξειδίκευση στον συγκεκριμένο τομέα. Υπό την έννοια αυτή, φιλοδοξεί να αποτελέσει χρήσιμο σημείο αναφοράς για όλους τους δικαστικούς που εκδικάζουν υποθέσεις ή προσφυγές στις οποίες έχει εφαρμογή το ΚΕΣΑ. Κατά συνέπεια, η δομή, η μορφή, το περιεχόμενο και ο σχεδιασμός της παρούσας ανάλυσης καταστρώθηκαν με γνώμονα αυτό το ευρύ κοινό. Η ανάλυση περιλαμβάνει:

- μια γενική εισαγωγή στην αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ασύλου, όπου παρουσιάζονται επίσης η διάρθρωση και το αντικείμενο της ανάλυσης και η χρήση της ορολογίας (μέρος 1),
- επισκόπηση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ (μέρος 2),
- επισκόπηση του δικαστικού πλαισίου, στην οποία προσδιορίζονται τα ποικίλα καθήκοντα των μελών των δικαστηρίων και επισημαίνονται οι σχετικές προκλήσεις (μέρος 3),
- ανάλυση των ειδικών αρχών και προτύπων που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας βάσει του ενωσιακού δικαίου και της σχετικής νομολογίας (μέρος 4),

- ανάλυση των ειδικών πτυχών της αξιολόγησης αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας (μέρος 5),
- παρουσίαση των διεπιστημονικών παραγόντων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (μέρος 6).

Η ανάλυση υποστηρίζεται από διάφορα προσαρτήματα, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων καταλόγων ελέγχου (checklists), που αντικατοπτρίζουν το περιεχόμενο των κεφαλαίων της και έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τους δικαστικούς λειτουργούς να υιοθετήσουν μια διαρθρωμένη προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (προσάρτημα Α) ⁽¹⁾. Συμπληρώνεται επίσης από έναν κατάλογο πρωτογενών πηγών, στον οποίο παρατίθεται όχι μόνο το συναφές πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο της ΕΕ και βασική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά και νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), καθώς και σχετικές διεθνείς συνθήκες οικουμενικής και περιφερειακής εφαρμογής (προσάρτημα Β). Χρησιμοποιούνται δε σχετικοί υπερσύνδεσμοι, ώστε να διασφαλίζεται η ευχερής και άμεση πρόσβαση των αναγνωστών στη συναφή νομοθεσία και νομολογία. Στο προσάρτημα Γ περιγράφεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, ενώ το προσάρτημα Δ περιλαμβάνει επίσης επιλεγμένο κατάλογο σχετικών επίσημων εγγράφων και εκδόσεων, ιδίως των σχετικών εκδόσεων της IARLJ και της UNHCR ⁽²⁾. Τέλος, παρέχεται συλλογή νομολογίας ως χωριστό έγγραφο, όπου παρατίθενται αποσπάσματα από βασικές αποφάσεις σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ.

Στόχος είναι να προσδιοριστεί με σαφήνεια και σε φιλική προς τον χρήστη μορφή η υφιστάμενη κατάσταση της νομοθεσίας. Στην παρούσα έκδοση αναλύεται το δίκαιο που διέπει το ΚΕΣΑ ως είχε στις 30 Ιουλίου 2017. Αξίζει να επισημανθεί ότι, μαζί με άλλες δικαστικές αναλύσεις της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης, η παρούσα ανάλυση θα επικαιροποιείται περιοδικά ανάλογα με τις ανάγκες. Ωστόσο, εναπόκειται στους αναγνώστες να ελέγχουν αν έχουν επέλθει τυχόν τροποποιήσεις στη νομοθεσία. Για τη διευκόλυνση του αναγνώστη εν προκειμένω, η ανάλυση περιλαμβάνει παραπομπές σε πηγές.

Άλλες αναλύσεις, οι οποίες έχουν ήδη εκπονηθεί ή βρίσκονται υπό εκπόνηση στο πλαίσιο της σειράς εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης, διερευνούν άλλους συγκεκριμένους τομείς του ΚΕΣΑ, ενώ παρέχεται επιπλέον μια γενική εισαγωγή στο ΚΕΣΑ ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Σε γενικές γραμμές, το δίκαιο της ΕΕ παρουσιάζει ομοιότητες και μεγάλη συνοχή με τους διεθνείς κανόνες, καθώς και με τα πρότυπα και τις κατευθυντήριες γραμμές που παρέχονται από την IARLJ και την UNHCR στο πλαίσιο των διεθνών δραστηριοτήτων τους. Βλ. IARLJ, *A structured approach to the decision making process in refugee and other international protection claims Including: A flowchart using established judicial criteria and guidance, The IARLJ international judicial guidance for the assessment of credibility, The IARLJ, judicial checklist for COI*, Ιούνιος 2016.

⁽²⁾ Βλ. ενότητες 2.2 και 2.3 του προσαρτήματος Δ, αντίστοιχα, για εκδόσεις της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και της Διεθνούς Ένωσης Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (IARLJ). Η παρούσα ανάλυση βασίζεται στο σύνολο του έργου της IARLJ σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα και λαμβάνει υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές και άλλες μελέτες της UNHCR. Όσον αφορά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, ιδιαίτερα χρήσιμα για εμάς ήταν η έρευνα και τα πορίσματα του «έργου CREDO», υπό την καθοδήγηση της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι. Εταίροι του έργου ήταν η UNHCR, η IARLJ και η Asylum Aid (Ηνωμένο Βασίλειο). Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι εκδόσεις και δημοσιεύσεις του εν λόγω έργου παρατίθενται στο προσάρτημα Δ.

⁽³⁾ Βλέπε: EASO, *The Implementation of Article 15(c) QD in EU Member States*, Ιούλιος 2015· EASO, *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, Ιανουάριος 2016· EASO, *Τεματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, Νοέμβριος 2016· EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016· EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018· και EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement — Judicial analysis (Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση)*, 2018.

Βασικά ερωτήματα

Η παρούσα δικαστική ανάλυση επιδιώκει να δώσει απαντήσεις στα ακόλουθα βασικά ερωτήματα:

1. Τι σημαίνει αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ασύλου (μέρος 1);
2. Ποιες αρχές και ποιοι κανόνες του πρωτογενούς και του παράγωγου δικαίου της ΕΕ διέπουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (μέρος 2);
3. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες των δικαστηρίων όσον αφορά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (ενότητες 3.1 και 3.2), ποιες προκλήσεις είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν (ενότητα 3.3) και ποιες αρχές, πρότυπα και παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διεξαγωγή δικαστικών διαδικασιών (ενότητα 3.4);
4. Ποιες είναι οι ειδικές αρχές και τα πρότυπα που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (μέρος 4);
5. Τι περιλαμβάνει η αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων βάσει του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (ενότητα 4.1) και πώς πρέπει να τεκμηριώνεται μια αίτηση διεθνούς προστασίας βάσει του άρθρου 4 παράγραφοι 1 και 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (ενότητα 4.2);
6. Ποιες είναι οι γενικές αρχές και τα πρότυπα για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων (ενότητα 4.3);
7. Ποιες είναι οι μέθοδοι αξιολόγησης της αξιοπιστίας των δηλώσεων του αιτούντος και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων (ενότητα 4.4) και ποιοι είναι οι δείκτες αξιοπιστίας (ενότητα 4.5);
8. Ποια είναι τα ειδικά πρότυπα για την αξιολόγηση: αποδεικτικών εγγράφων (ενότητα 4.6), αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες (ενότητα 4.7) και πληροφοριών για τη χώρα καταγωγής (ενότητα 4.8);
9. Πώς πρέπει να αξιολογούνται τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με προηγούμενο ή μελλοντικό κίνδυνο δίωξης ή σοβαρής βλάβης βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (ενότητα 4.9);
10. Πώς πρέπει να αξιολογούνται τα αποδεικτικά στοιχεία και η αξιοπιστία στα κάτωθι ειδικότερα πλαίσια:
 - προσδιορισμός της ιθαγένειας του αιτούντος (ενότητα 5.1)·
 - υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους (ενότητα 5.2)·
 - εφαρμογή της έννοιας της εγχώριας προστασίας (ενότητα 5.3)·
 - προσδιορισμός των οικογενειακών σχέσεων (ενότητα 5.4)·
 - αποκλεισμός από τη διεθνή προστασία (ενότητα 5.5)·
 - ανάκληση της προστασίας (ενότητα 5.6)·

- μεταγενέστερες αιτήσεις (ενότητα 5.7)·
 - προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας βάσει του κανονισμού Δουβλίνο III (ενότητα 5.8)· και
 - εφαρμογή των εννοιών της ασφαλούς χώρας (ενότητα 5.9);
11. Ποιοι πολυεπιστημονικοί παράγοντες ενδέχεται να χρειαστεί να ληφθούν υπόψη κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (μέρος 6);

Μέρος 1: Εισαγωγή στην αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ασύλου

1.1. Διάρθρωση και αντικείμενο

Η παρούσα δικαστική ανάλυση αφορά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας βάσει των πράξεων του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, και ειδικότερα της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση) ⁽⁴⁾ [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] και της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση) ⁽⁵⁾ [ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] ⁽⁶⁾. Δίνεται έμφαση στην αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων που σχετίζονται με τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας —δηλαδή των αιτήσεων για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα και του καθεστώτος επικουρικής προστασίας [άρθρο 2 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Ο ορισμός του «πρόσφυγα» απαιτεί «βάσιμο φόβο» δίωξης για λόγο που προβλέπεται στη Σύμβαση [άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], ενώ για την αναγνώριση «καθεστώτος επικουρικής προστασίας» απαιτείται να «υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί» σε σχέση με έναν αιτούντα —ο οποίος δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας— ότι, εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής, «θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη» [άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει δηλώσει σχετικά με το ΚΕΣΑ τα εξής:

Είναι σημαντικό να προσφέρεται στα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλουν αίτηση ασύλου, ισότιμο επίπεδο μεταχείρισης όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής και κοινή αντιμετώπιση όσον αφορά τις διαδικαστικές ρυθμίσεις και τον προσδιορισμό του παρεχόμενου καθεστώτος. Στόχος πρέπει να είναι οι παρεμφερείς υποθέσεις να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο και να καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα ⁽⁷⁾.

Η ίδια η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιδιώκει την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προσέγγισης των κανόνων για την αναγνώριση και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας βάσει υψηλότερων απαιτήσεων, ενώ επίσης ο σκοπός της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) είναι η θέσπιση κοινών διαδικασιών για τη χορήγηση και ανάκληση της διεθνούς προστασίας δυνάμει της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 337 της 20.12.2011, σ. 9).

⁽⁵⁾ Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 60).

⁽⁶⁾ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ΚΕΣΑ, βλ. ΕΑΣΟ, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης: Μια ανοικτή και ασφαλή Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*, 2 Δεκεμβρίου 2009 (ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1), σημείο 6.2. Αυτό επισημαίνεται και στις αιτιολογικές σκέψεις 12 και 13 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), όπου διευκρινίζεται ότι κύριος στόχος της εν λόγω οδηγίας είναι, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση «[...] ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας [...]». Η προσέγγιση των διατάξεων των σχετικών με την αναγνώριση και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα και του καθεστώτος επικουρικής προστασίας θα συμβάλει στον περιορισμό των δευτερογενών μετακινήσεων των αιτούντων διεθνή προστασία μεταξύ κρατών μελών, όταν οι εν λόγω μετακινήσεις οφείλονται αποκλειστικά στις διαφορές μεταξύ των νομικών πλαισίων».

⁽⁸⁾ Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 8, 10 και 12 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και αιτιολογικές σκέψεις 6 και 7 καθώς και το άρθρο 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

Ένας από τους κύριους στόχους της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) είναι να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των αιτούντων που δικαιούνται διεθνή προστασία. Επομένως, στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών που είναι σημαντικά για τον καθορισμό των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας. Μόνον αφού εξακριβωθούν τα πραγματικά περιστατικά μπορεί να ληφθεί τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με το αν πληρούνται τα κριτήρια για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας διαδραματίζει καίριο ρόλο στις υποθέσεις διεθνούς προστασίας.

Παρότι πρωταρχικός στόχος είναι να προσδιοριστεί αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας, η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων λαμβάνεται επίσης υπόψη και σε άλλα πλαίσια του ΚΕΣΑ. Επομένως, στην παρούσα δικαστική ανάλυση εξετάζεται επίσης η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων σε υποθέσεις που αφορούν τον κανονισμό Δουβλίνο III ⁽⁹⁾ (ενότητα 5.8).

Η παρούσα δικαστική ανάλυση καλύπτει τις διαδικαστικές διατάξεις μόνο στον βαθμό που επηρεάζουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Για εκτενέστερη ανάλυση ορισμένων από τις διατάξεις αυτές, οι αναγνώστες μπορούν να ανατρέξουν στο έγγραφο της ΕΑΣΟ *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽¹⁰⁾.

Η παρούσα δικαστική ανάλυση περιλαμβάνει έξι μέρη στα οποία εξετάζονται διάφορα στοιχεία σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας (βλ. πίνακα 1 κατωτέρω).

Πίνακας 1: Διάρθρωση της παρούσας δικαστικής ανάλυσης

Μέρος 1	Εισαγωγή στην αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ασύλου	σ. 17-22
Μέρος 2	Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	σ. 23-24
Μέρος 3	Προσδιορισμός των καθηκόντων των δικαστικών λειτουργών	σ. 25-41
Μέρος 4	Ειδικές αρχές και πρότυπα που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	σ. 42-135
Μέρος 5	Επιλεγμένες ειδικές πτυχές σχετικές με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	σ. 136-190
Μέρος 6	Πολυεπιστημονική προσέγγιση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας	σ. 191-206

1.2. Χρήση ορολογίας

Η παρούσα ενότητα επιχειρεί να εξηγήσει την έννοια λέξεων και φράσεων, όπως χρησιμοποιούνται στην παρούσα δικαστική ανάλυση. Οι κατωτέρω εξηγήσεις δεν παρέχονται ως νομικοί ορισμοί, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά, αλλά έχουν ως στόχο να αποδώσουν το ειδικό νόημα που αποδίδεται στους όρους που περιλαμβάνονται στην παρούσα δικαστική ανάλυση.

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση) (κανονισμός Δουβλίνο III) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 31).

⁽¹⁰⁾ ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, 2018.

1.2.1. Ποιος είναι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων;

Ανάλογα με το πλαίσιο, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα είναι είτε η αποφαινόμενη αρχή — η «διοικητική αρχή κράτους μέλους υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων πρωτοβαθμώς στις εν λόγω υποθέσεις» [άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]— είτε ένα δικαστήριο.

1.2.2. Τι είναι τα αποδεικτικά στοιχεία;

Στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) δεν υπάρχει γενικός ορισμός των «αποδεικτικών στοιχείων» και, ειδικότερα, δεν υπάρχει ορισμός των «αποδεικτικών στοιχείων» ούτε στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ούτε στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ⁽¹¹⁾. Το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αναφέρεται στην «αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων» και στα «στοιχεία» που απαιτούνται για την τεκμηρίωση μιας αίτησης διεθνούς προστασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), τα εν λόγω στοιχεία συνίστανται σε «δηλώσεις του αιτούντος και σε όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του». Ωστόσο, από άλλες διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και από αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) μπορεί να συναχθεί ότι στα «αποδεικτικά στοιχεία» μπορεί να περιλαμβάνονται και άλλα στοιχεία πέραν των δηλώσεων και των εγγράφων του αιτούντος. Το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καλύπτει την περίπτωση κατά την οποία «ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις» ⁽¹²⁾. Στην υπόθεση *A, B και C*, το ΔΕΕ αναφέρθηκε στις προϋποθέσεις «εκτιμήσεως των δηλώσεων και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων» ⁽¹³⁾. Κατά συνέπεια, μπορεί να συναχθεί με ασφάλεια ότι ο όρος «αποδεικτικά στοιχεία» είναι ευρύς και περιλαμβάνει «οτιδήποτε βεβαιώνει, επιβεβαιώνει, υποστηρίζει, αντικρούει ή συνδέεται με άλλον τρόπο με τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά» ⁽¹⁴⁾. Ως εκ τούτου, για τους σκοπούς της παρούσας δικαστικής ανάλυσης, τα «αποδεικτικά στοιχεία» μπορεί να περιλαμβάνουν οποιοδήποτε υλικό (συμπεριλαμβανομένων των δηλώσεων, των εγγράφων ή άλλων τεκμηρίων του αιτούντος) το οποίο υποστηρίζει, επαληθεύει ή αντικρούει ένα σχετικό πραγματικό περιστατικό.

1.2.3. Τι είναι τα «στοιχεία»;

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση αίτησης διεθνούς προστασίας συνίστανται σε «δηλώσεις του αιτούντος και σε όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με την ηλικία του, το προσωπικό του ιστορικό, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού των οικείων συγγενών του, την ταυτότητα, την (τις) ιθαγένεια(-ες), τη (τις) χώρα(-ες) και το (τα) μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής του, προηγούμενες αιτήσεις ασύλου, τα δρομολόγια που ακολούθησε, τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία». Ως εκ τούτου, ο όρος «στοιχεία» περιλαμβάνει τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και τα αποδεικτικά στοιχεία.

⁽¹¹⁾ Το άρθρο 22 παράγραφος 3 του κανονισμού Δουβλίνο III, ό.π. υποσημείωση 9, ορίζει τα «αποδεικτικά στοιχεία» και τις «έμμεσες αποδείξεις» για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού. Βλ. ενότητα 5.8.1.2.

⁽¹²⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽¹³⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13 έως C-150/13, *A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2406, σκέψη 54, η επισήμανση των συντακτών.

⁽¹⁴⁾ UNHCR, *Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems*, Μάιος 2013, σ. 28. Βλ. ενότητα 4.2.4 κατωτέρω σχετικά με τα είδη αποδεικτικών στοιχείων.

1.2.4. Τι είναι τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά;

Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά είναι τα πραγματικά περιστατικά με τα οποία ο αιτών τεκμηριώνει την αίτηση και τα οποία συνδέονται με μία ή περισσότερες από τις απαιτήσεις του ορισμού του πρόσφυγα ή του προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία. Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά είναι τα πραγματικά περιστατικά και οι περιστάσεις που είναι νομικά λυσιτελή για την πλήρωση των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας. Η αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος πρέπει να βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά που είναι σημαντικά για την ουσία της αίτησης.

1.2.5. Τι είναι οι πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής και οι πληροφορίες για χώρες;

Οι πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής (ΠΧΚ) δεν ορίζονται ρητά στις νομικές πράξεις που αφορούν το ΚΕΣΑ, μολονότι το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο αναφέρεται σε «όλα τα συναφή στοιχεία που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής», φαίνεται ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ορισμός. Θα ήταν πολύ δύσκολο να δοθεί πιο συγκεκριμένος ορισμός δεδομένης της πληθώρας στοιχείων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΠΧΚ. Η απαίτηση να περιλαμβάνονται στα στοιχεία αυτά «[οι] νόμ[οι] και [οι] κανονισμ[οί] στη χώρα καταγωγής και [ο] τρόπο[ς] εφαρμογής τους» φαίνεται να υποδηλώνει ότι, στο πλαίσιο της εκτίμησης των αναγκών διεθνούς προστασίας, η ανάλυση της κατάστασης στη χώρα καταγωγής πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη, μεταξύ άλλων, το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο όπως εφαρμόζεται από τις αρχές της χώρας καταγωγής κατά τον χρόνο αξιολόγησης της αίτησης ⁽¹⁵⁾. Ο όρος «πληροφορίες για χώρες» έχει ευρύτερη έννοια και αναφέρεται σε πληροφορίες για οποιαδήποτε χώρα, περιλαμβανομένων για παράδειγμα των χωρών διέλευσης ⁽¹⁶⁾, των χωρών που προσδιορίζονται ως υπεύθυνες για την εξέταση μιας αίτησης δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο III, των ασφαλών «πρώτων χωρών ασύλου» και των «ασφαλών τρίτων χωρών».

1.2.6. Τι είναι η λήψη αποδεικτικών στοιχείων;

Στην παρούσα δικαστική ανάλυση, η διαδικασία εξασφάλισης αποδεικτικών στοιχείων αναφέρεται ως «λήψη αποδεικτικών στοιχείων» ⁽¹⁷⁾. Τα περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνονται από τον αιτούντα προς στήριξη της αίτησης και από την αποφαινόμενη αρχή πριν από την έκδοση της απόφασής της. Ωστόσο, αποδεικτικά στοιχεία μπορούν επίσης να ληφθούν κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας [άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων, βλ. ενότητα 4.2.

⁽¹⁵⁾ Βλ. επίσης ενότητα 4.8 Πρότυπα αξιολόγησης των πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής.

⁽¹⁶⁾ Βλ. άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

⁽¹⁷⁾ Ο όρος «λήψη» αποδεικτικών στοιχείων δεν περιλαμβάνεται στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Ωστόσο, στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) χρησιμοποιούνται οι όροι «λαμβάνονται», «λαμβάνει» και «λαμβάνουν» στο άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β), στο άρθρο 45 παράγραφος 2 στοιχείο α) και στην αιτιολογική σκέψη 39 σχετικά με τις πληροφορίες για χώρες.

1.2.7. Τι είναι η αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων;

Αφορά την εξέταση της αξίας, της νομιμότητας και της συνάφειας με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά όλων των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται σχετικά με την αίτηση. Μόνον αφού εξακριβωθούν οι πραγματικές περιστάσεις μπορεί να κριθεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων δεν μπορεί να προσεγγιστεί με μηχανιστικό τρόπο. Εναπόκειται στην αποφαινόμενη αρχή «να προσαρμόζ[ει] τις προϋποθέσεις εκτιμήσεως των δηλώσεων και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε χωριστής κατηγορίας αιτήσεως ασύλου, τούτο δε προς εξασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει ο Χάρτης [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων]»⁽¹⁸⁾. Κατά την αξιολόγηση πρέπει επίσης να συνεκτιμώνται η ατομική κατάσταση και οι προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος [άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Για πιο συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων, βλ. μέρος 4 κατωτέρω.

1.2.8. Τι είναι η αξιολόγηση της αξιοπιστίας;

Ο όρος «αξιοπιστία» δεν ορίζεται σε καμία από τις πράξεις του ΚΕΣΑ. Η χρήση του στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αναφέρεται στη γενική αξιοπιστία ενός **αιτούντος**, αλλά η αναφορά γίνεται στο πλαίσιο ενός ειδικού κανόνα σχετικά με τη μη επιβεβαίωση πτυχών των δηλώσεων του αιτούντος. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων γενικότερα εξετάζεται η αξιοπιστία των **δηλώσεων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων** που παρέχονται από τον αιτούντα (ορισμένες φορές αναφέρονται ως «αφήγηση» ή «ιστορία» του αιτούντος). Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας που διενεργείται από την αποφαινόμενη αρχή ή από δικαστικούς λειτουργούς αφορά τη διαδικασία έρευνας σχετικά με το αν το σύνολο ή μέρος των δηλώσεων του αιτούντος ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν από αυτόν σχετικά με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά⁽¹⁹⁾ μπορεί να γίνει δεκτό προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας. Όπως περιγράφεται στην ενότητα 4.5 σχετικά με τους δείκτες αξιοπιστίας, η αξιολόγηση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει την εξακρίβωση του κατά πόσον οι δηλώσεις του αιτούντος είναι συνεπείς, επαρκώς λεπτομερείς, ευλογοφανείς και συμβατές, μεταξύ άλλων, με τα έγγραφά του, τις ΠΧΚ και τυχόν άλλα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν ληφθεί. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αξιολόγηση της αξιοπιστίας δεν σημαίνει ότι σε όλες τις περιπτώσεις ο υπεύθυνος λήψης απόφασης θα εξασφαλίσει βεβαιότητα σχετικά με το αληθές των δηλώσεων του αιτούντος. Η UNHCR έχει ορίσει την αξιοπιστία ως εξής: «Ο αιτών άσυλο κρίνεται αξιόπιστος όταν έχει προβάλει ισχυρισμούς που παρουσιάζουν συνοχή και είναι εύλογοι, που δεν είναι αντιφατικοί με τα κοινά τοις πάσι γεγονότα και κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσουν τον υπεύθυνο της συνέντευξης στη δημιουργία πεποίθησης για το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που εκφράζει»⁽²⁰⁾.

Η αξιολόγηση της αξιοπιστίας αποτελεί μόνο μέρος της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων. Ακόμη και όταν οι δηλώσεις του αιτούντος (ή πτυχές αυτών) σχετικά με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά δεν είναι αξιόπιστες, η αίτησή του για διεθνή προστασία μπορεί, μολαταύτα, να γίνει δεκτή. Ένας αιτών μπορεί να πληροί τις προϋποθέσεις για να του

⁽¹⁸⁾ ΔΕΕ, Α, Β και C, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 54. Βλ. επίσης τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 18ης Δεκεμβρίου 2000, όπως εκδόθηκε το 2007 (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 391) (έναρξη ισχύος: 1η Δεκεμβρίου 2009).

⁽¹⁹⁾ Βλ. πίνακα 2 κατωτέρω και ενότητα 1.2.4 για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά.

⁽²⁰⁾ Βλ. UNHCR, Ερμηνευτικό σημείωμα «Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου», 16 Δεκεμβρίου 1998, σ. 3, στο οποίο κάνει μνεία η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) (τμήμα ευρείας συνθέσεως) της 23ης Αυγούστου 2016, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 59166/12, σκέψη 53.

χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας, για παράδειγμα, βάσει ιατρικής έκθεσης, παρά την έλλειψη αξιοπιστίας όσον αφορά ορισμένες ή όλες τις πτυχές των δηλώσεών του. Οι αιτούντες μπορεί επίσης να δικαιούνται διεθνή προστασία απλώς και μόνο λόγω του γεγονότος ότι έχει εξακριβωθεί ότι είναι, για παράδειγμα, υπήκοοι συγκεκριμένης χώρας στην οποία παρατηρούνται εξαιρετικά υψηλά επίπεδα ένοπλων συγκρούσεων ή στην οποία όλα τα μέλη μιας συγκεκριμένης εθνοτικής ομάδας ή φατρίας υφίστανται δίωξη ή σοβαρή βλάβη. Τα γεγονότα αυτά μπορούν να υποστηριχθούν και από άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Συνεπώς, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά εργαλείο για τον καθορισμό του δικαιώματος σε καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας.

Πίνακας 2: Συνοπτική επεξήγηση όρων και φράσεων

Αποδεικτικά στοιχεία	Οποιοδήποτε υλικό (συμπεριλαμβανομένων των δηλώσεων, των εγγράφων ή άλλων τεκμηρίων του αιτούντος) το οποίο υποστηρίζει, επαληθεύει ή αντικρούει ένα σχετικό γεγονός.
Στοιχεία	Δηλώσεις του αιτούντος και όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με την ηλικία του, το προσωπικό του ιστορικό, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού των οικείων συγγενών του, την ταυτότητα, την (τις) ιθαγένεια(-ες), τη (τις) χώρα(-ες) και το (τα) μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής του, προηγούμενες αιτήσεις ασύλου, τα δρομολόγια που ακολούθησε, τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία.
Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά	Τα πραγματικά περιστατικά με τα οποία ο αιτών τεκμηριώνει την αίτηση και τα οποία συνδέονται με μία ή περισσότερες από τις απαιτήσεις του ορισμού του πρόσφυγα ή του προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία και είναι λυσιτελή για τον καθορισμό του δικαιώματος διεθνούς προστασίας.
Πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής	Όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά που αφορούν τη χώρα καταγωγής.
Λήψη αποδεικτικών στοιχείων	Η διαδικασία εξασφάλισης αποδεικτικών στοιχείων.
Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων	Εξέταση της αξίας, της νομιμότητας και της συνάφειας με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά όλων των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται σχετικά με την αίτηση.
Αξιολόγηση της αξιοπιστίας	Αξιολόγηση της αξιοπιστίας είναι η διαδικασία έρευνας σχετικά με το αν το σύνολο ή μέρος των δηλώσεων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν από τον αιτούντα σχετικά με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά μπορεί να γίνει δεκτό προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας.

Μέρος 2: Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων

Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ που διέπει την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας είναι περιορισμένο. Το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ περιλαμβάνει ορισμένες αρχές και δικαιώματα γενικής εφαρμογής που έχουν αντίκτυπο στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας⁽²¹⁾. Το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ προβλέπει ορισμένους ειδικότερους κανόνες όσον αφορά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας⁽²²⁾. Το ΔΕΕ έχει αναπτύξει ορισμένες περαιτέρω αρχές, αλλά και αυτές είναι σχετικά λιγοστές. Καθώς ούτε στη Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων ούτε στο πρωτόκολλο αυτής του 1967 (Σύμβαση για τους πρόσφυγες)⁽²³⁾ υπάρχουν διατάξεις σχετικά με το ζήτημα της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας, λαμβάνονται υπόψη άλλες πηγές καθοδήγησης, ερμηνείας και έμπνευσης. Στο πλαίσιο αυτό, σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει πλούσια νομολογία σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Επιπλέον, η νομολογία του ΕΔΔΑ αποτελεί σημαντική πηγή τέτοιου είδους καθοδήγησης⁽²⁴⁾. Επίσης, το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης της ΕΕ)⁽²⁵⁾ εμποδίζει τα θεσμικά όργανα και οργανισμούς της ΕΕ και τα κράτη μέλη να αναπτύξουν διαφορετική νομολογία σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα σε περιπτώσεις στις οποίες οι διατάξεις του Χάρτη της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)⁽²⁶⁾ συμπίπτουν, μολονότι αυτό δεν πρέπει να «εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία». Υλικό όπως η έκδοση της Διεθνούς Ένωσης Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου (IARLJ) σχετικά με την αξιολόγηση της αξιοπιστίας στο πλαίσιο του έργου CREDO⁽²⁷⁾, το εγχειρίδιο και μεταγενέστερες κατευθυντήριες γραμμές της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) σχετικά με τη διεθνή προστασία⁽²⁸⁾ καθώς και άλλες εκδόσεις μπορούν επίσης να παράσχουν πολύτιμη καθοδήγηση στα εθνικά δικαστήρια σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας, αν και δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα⁽²⁹⁾.

Οι διάφορες διατάξεις του πρωτογενούς και του παράγωγου δικαίου της ΕΕ σχετικά με το ΚΕΣΑ εξετάζονται αναλυτικότερα στην *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*⁽³⁰⁾. Οι διατάξεις που μπορεί να έχουν ιδιαίτερη

⁽²¹⁾ Βλ. EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3, μέρος 2.

⁽²²⁾ Η νομική βάση για τη δημιουργία παράγωγου δικαίου πηγάζει από το άρθρο 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [ΣΛΕΕ· ενοποιημένη απόδοση όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (έναρξη ισχύος: 1η Δεκεμβρίου 2009) (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 47)]. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το άρθρο 78 της ΣΛΕΕ, βλ. EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητες 1.4 και 2.1.1.

⁽²³⁾ Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, 189 UNTS 150, 28 Ιουλίου 1951 (έναρξη ισχύος: 22 Απριλίου 1954) (Σύμβαση για τους πρόσφυγες)· και Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, 606 UNTS 267, 31 Ιανουαρίου 1967 (έναρξη ισχύος: 4 Οκτωβρίου 1967).

⁽²⁴⁾ Βλ. EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 3.4.1.

⁽²⁵⁾ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ό.π. υποσημείωση 18.

⁽²⁶⁾ Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, 213 UNTS 222, ETS No 005, 4 Νοεμβρίου 1950 (έναρξη ισχύος: 3 Σεπτεμβρίου 1953) (ΕΣΔΑ). Βλ. άρθρο 53.

⁽²⁷⁾ IARLJ, *Assessment of credibility in refugee and subsidiary protection claims under the EU Qualification Directive: judicial criteria and standards*, έργο CREDO, 2013 (IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO), σ. 35. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο CREDO, βλ. υποσημείωση 2 ανωτέρω. Άλλες εκδόσεις του έργου: UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14· Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, Vol. 1, 2013 (Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1)· και Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, Vol. 2, 2015 (Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2).

⁽²⁸⁾ UNHCR, *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 protocol relating to the status of refugees*, 1979, επανέκδοση Δεκέμβριος 2011 (εγχειρίδιο UNHCR). Για κατάλογο εκδόσεων της UNHCR σχετικά με την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας, βλ. ενότητα 2.2 του προσαρτήματος Δ κατωτέρω.

⁽²⁹⁾ Η θέση της UNHCR αναλύεται στην έκδοση της EASO *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.

⁽³⁰⁾ Ό.π.

σημασία για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας παρατίθενται στον πίνακα 3 κατωτέρω ⁽³¹⁾.

Πίνακας 3: Γενικές αρχές και πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο της ΕΕ που είναι συναφή για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας

Γενικές αρχές	Δικαίωμα χρηστής διοίκησης Δικαίωμα υπεράσπισης Δικαίωμα ακρόασης
Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση	Άρθρο 19 παράγραφος 1: Πραγματική δικαστική προστασία
Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Άρθρο 1: Ανθρώπινη αξιοπρέπεια Άρθρο 7: Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής Άρθρο 20: Ισότητα έναντι του νόμου Άρθρο 21: Απαγόρευση διακρίσεων Άρθρο 24: Δικαιώματα του παιδιού Άρθρο 41: Δικαίωμα χρηστής διοίκησης (συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ακρόασης) Άρθρο 47: Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου Άρθρο 48: Δικαίωμα υπεράσπισης
Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (αναδιατύπωση)	Άρθρο 4: Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων
Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση)	Άρθρο 10: Προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων Άρθρο 11: Προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή Άρθρο 14: Προσωπική συνέντευξη Άρθρο 15: Προϋποθέσεις της προσωπικής συνέντευξης Άρθρο 16: Περιεχόμενο της προσωπικής συνέντευξης Άρθρο 17: Έκθεση και καταγραφή των προσωπικών συνεντεύξεων Άρθρο 46: Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής
Κανονισμός Δουβλίνο III	Άρθρο 22: Απάντηση σε αίτημα αναδοχής Άρθρο 27: Προσφυγές
Οδηγία του 2003 για την οικογενειακή επανένωση ⁽³²⁾	Άρθρο 5: Υποβολή και εξέταση της αίτησης Άρθρο 11: Άλλα αποδεικτικά στοιχεία

⁽³¹⁾ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τον χρόνο σύνταξης της παρούσας ανάλυσης εξετάζονταν προτάσεις τροποποίησης του παράγωγου δικαίου.

⁽³²⁾ Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ L 251 της 3.10.2003, σ. 12) (οδηγία για την οικογενειακή επανένωση).

Μέρος 3: Προσδιορισμός των καθηκόντων των δικαστικών λειτουργιών

Καθήκον των δικαστηρίων αποτελεί η εξέταση της νομικής ορθότητας των αποφάσεων των αρμόδιων διοικητικών αρχών ή των αποφάσεων κατώτερων δικαστηρίων με τις οποίες επικυρώνονται (ή, σε ορισμένες δικαιοδοσίες, αναιρούνται) οι αποφάσεις των αρμόδιων αρχών. Τα δικαστήρια, αναλαμβάνοντας το καθήκον αυτό, προσεγγίζουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με το είδος της διαδικασίας και τη θέση τους στην εθνική δικαστική ιεραρχία. Επομένως, το δικαστήριο μπορεί να κληθεί να αξιολογήσει τα αποδεικτικά στοιχεία και να διαπιστώσει το ίδιο τα πραγματικά περιστατικά. Εναλλακτικά, το δικαστήριο μπορεί να ασχοληθεί μόνο με την επανεξέταση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων από τη διοικητική αποφαινόμενη αρχή ή από κατώτερο δικαστήριο για τυχόν νομικά σφάλματα.

Ορισμένες ενότητες της παρούσας ανάλυσης αναφέρονται σε διαδικαστικές διατάξεις, προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση των ποικίλων ρόλων των δικαστικών λειτουργιών στο πλαίσιο αυτό. Εκτενέστερη ανάλυση των διατάξεων αυτών παρέχεται στο έγγραφο *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση* ⁽³³⁾.

3.1. Εξέταση των πραγματικών και των νομικών ζητημάτων από δικαστήριο

3.1.1. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

Το άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ κατοχυρώνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου. Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) περιέχει ειδική διασφάλιση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής στο πλαίσιο των διαδικασιών άσκησης ένδικου μέσου. Το άρθρο 46 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) (με τίτλο «Διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου») προσδιορίζει καταρχάς τα είδη των αποφάσεων τα οποία αφορά το εν λόγω δικαίωμα.

Άρθρο 46 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων:

- α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, περιλαμβανομένων των αποφάσεων:
 - i) με τις οποίες κρίνουν αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας,
 - ii) με τις οποίες η αίτηση κρίνεται ως απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2,

⁽³³⁾ EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, μέρος 6.

- iii) που λαμβάνονται στα σύνορα ή τις ζώνες διέλευσης κράτους μέλους όπως περιγράφεται στο άρθρο 43 παράγραφος 1,
 - iv) να μη διεξαχθεί εξέταση σύμφωνα με το άρθρο 39·
- β) άρνηση να αρχίσει εκ νέου η εξέταση της αίτησης η οποία σταμάτησε σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 28·
- γ) απόφαση ανάκλησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 45.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το δικαίωμα αυτό δεν ισχύει μόνο για αποφάσεις επί της ουσίας αίτησης διεθνούς προστασίας, αλλά και για ορισμένες αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο καθορισμένων διαδικασιών βάσει των οποίων τα κράτη μέλη ενδέχεται να μην υποχρεούνται να προβούν σε εξέταση της ουσίας.

Το άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα ακόλουθα:

Άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

Από τη διάταξη αυτή προκύπτει σαφώς ότι, στο πλαίσιο διαδικασιών άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, η εν λόγω προσφυγή μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνον εφόσον προβλέπει την εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων. Επομένως, ένα σύστημα στο οποίο η αποφαινόμενη αρχή είναι εξ ολοκλήρου υπεύθυνη για την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών και ο δικαστικός έλεγχος από τα πρωτοβάθμια δικαστήρια περιορίζεται σε νομικά ζητήματα φαίνεται να αντιβαίνει στο άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Στην υπόθεση *Samba Diouf*, το ΔΕΕ έδωσε απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα του κατά πόσον το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής έχει την έννοια ότι αντίκειται σε ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι δεν μπορεί να ασκηθεί αυτοτελώς προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου κατά απόφασης της αποφαινόμενης αρχής με την οποία εξετάζεται μία αίτηση διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την ταχεία διαδικασία εξέτασης. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι:

Προκειμένου να είναι αποτελεσματική η άσκηση του δικαιώματος αυτού, ο εθνικός δικαστής πρέπει να μπορεί να ελέγχει το βάσιμο των λόγων που οδήγησαν την αρμόδια διοικητική αρχή να κρίνει αβάσιμη ή καταχρηστική την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, χωρίς να ισχύει για τους λόγους αυτούς αμάχητο τεκμήριο νομιμότητας. Επίσης, στο πλαίσιο της προσφυγής αυτής ο εθνικός δικαστής που έχει επιληφθεί της υποθέσεως πρέπει να ελέγξει αν η απόφαση περί εξετάσεως της αιτήσεως παροχής ασύλου με την ταχεία διαδικασία ελήφθη σύμφωνα με τις διαδικασίες και τις θεμελιώδεις εγγυήσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο II της οδηγίας 2005/85, όπως προβλέπεται στο άρθρο της 23, παράγραφος 4 ⁽³⁴⁾.

⁽³⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 28ης Ιουλίου 2011, υπόθεση C-69/10, *Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, σκέψη 61.

Το άρθρο 46 παράγραφος 3 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι, πέραν των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, κατά την εξέταση ένδικων μέσων τα αρμόδια δευτεροβάθμια δικαστήρια διεξάγουν επίσης πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι οι δικαστικοί λειτουργοί ορισμένων δικαστηρίων, ανάλογα με τη θέση τους στη δικαστική ιεραρχία ενός κράτους μέλους, ενδέχεται να πρέπει να ασκούν όχι μόνο καθήκοντα εξέτασης νομικών ζητημάτων, αλλά και καθήκοντα διερεύνησης των πραγματικών περιστατικών. Ακόμη και αν ένα δικαστήριο εξετάζει μόνο νομικά ζητήματα, ενδέχεται να χρειαστεί να εξετάσει αν η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας από την αποφαινόμενη αρχή ή το δικαστήριο κατώτερου βαθμού ήταν νόμιμη. Ωστόσο, δεν υπάρχει απαίτηση σύμφωνα με την οποία ένα κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίσει ότι περισσότερα δικαστήρια, πέραν των δικαστηρίων πρώτου βαθμού, οφείλουν να προβαίνουν στην εξέταση αυτή. Στην υπόθεση *Samba Diouf*, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι «[η] αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας παρέχει στον πολίτη δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και όχι περισσότερους βαθμούς δικαιοδοσίας»⁽³⁵⁾.

3.1.2. Διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών από τα δικαστήρια

Όσον αφορά την άσκηση ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου τουλάχιστον δικαστηρίου κατά αποφάσεων επί της **ουσίας** αίτησης διεθνούς προστασίας, το δικαίωμα προσφυγής των αιτούντων σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά συνεπάγεται ότι πρέπει να μπορούν να αμφισβητήσουν τις διαπιστώσεις της αποφαινόμενης αρχής σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία βασίστηκαν.

Η ακριβής έννοια της «πλήρους και *ex nunc* εξέτασης τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων» δεν έχει αποσαφηνιστεί ακόμη από το ΔΕΕ⁽³⁶⁾. Ωστόσο, είναι προφανές ότι η προσφυγή πρέπει να περιλαμβάνει πλήρη και επικαιροποιημένη αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Το δικαίωμα σε «πλήρη» εξέταση υποχρεώνει το δικαστήριο να λάβει υπόψη όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν υποβάλει οι διάδικοι έως το σημείο αυτό και μπορεί, ανάλογα με τις εθνικές διαδικασίες, να περιλαμβάνει την προφορική κατάθεση του αιτούντος ή και την κλήση μαρτύρων ενώπιον του δικαστηρίου. Παρότι *ex nunc* σημαίνει «εφεξής», η προέλευση της εν λόγω απαίτησης του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) φαίνεται να απορρέει ευθέως από την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (βλ. ενότητα 3.1.2.1). Το δικαίωμα σε *ex nunc* εξέταση σημαίνει ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να περιοριστεί στην κατάσταση των αποδεικτικών στοιχείων κατά τον χρόνο λήψης της απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή, αλλά πρέπει να μεριμνά ώστε να έχει στη διάθεσή του κάθε σχετικό αποδεικτικό στοιχείο το οποίο αφορά την κατάσταση ως έχει κατά την ημερομηνία εκδίκασης της προσφυγής.

Ένα δικαστήριο που είναι επιφορτισμένο με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να εξακριβώσει τα πραγματικά περιστατικά, πρέπει να μεριμνά ώστε να εφαρμόζει, κατά περίπτωση, τα ίδια νομικά κριτήρια που προβλέπονται στις πράξεις του ΚΕΣΑ, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), τα οποία εφαρμόζουν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων εντός της αποφαινόμενης αρχής.

⁽³⁵⁾ Στο ίδιο, σκέψη 69.

⁽³⁶⁾ Στην υπόθεση *Samba Diouf*, ό.π., σκέψη 57, το ΔΕΕ επισήμανε, ωστόσο, ότι ο έλεγχος της νομιμότητας της εν λόγω απόφασης θα πρέπει να πραγματοποιηθεί «από πραγματικής και νομικής απόψεως» κατ' εφαρμογή της ΟΔΑ. Βλ. Συμβούλιο της Επικρατείας (Κάτω Χώρες), απόφαση της 13ης Απριλίου 2016, 201506502/1/V2 (βλ. ανεπίσημη περίληψη στην αγγλική γλώσσα).

Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) καθορίζει μια σειρά διαδικαστικών εγγυήσεων των οποίων πρέπει να απολαύουν οι αιτούντες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας άσκησης ένδικου μέσου, όπως παρατίθενται στον πίνακα 4 κατωτέρω.

Πίνακας 4: Εγγυήσεις για τους αιτούντες δυνάμει της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

<p>Άρθρο 12 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>«Τα κράτη μέλη, όσον αφορά τις διαδικασίες που προβλέπονται στο κεφάλαιο V [δικαστικές διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου], μεριμνούν ώστε όλοι οι αιτούντες να απολαμβάνουν εγγυήσεων ισοδύναμων με εκείνες που απαριθμούνται [στο άρθρο 12] στην παράγραφο 1 στοιχεία β) έως ε)».</p>
<p>Άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχεία β) έως ε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>«Τα κράτη μέλη, με τις διαδικασίες του κεφαλαίου III, μεριμνούν ώστε να παρέχονται σε όλους τους αιτούντες οι ακόλουθες εγγυήσεις:</p> <p>[...]</p> <p>β) να τους παρέχονται υπηρεσίες διερμηνέα όταν αυτό είναι απαραίτητο για να εκθέσουν την περίπτωση τους στις αρμόδιες αρχές. Τα κράτη μέλη θεωρούν απαραίτητο να παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες τουλάχιστον όταν ο αιτών πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο συνέντευξης όπως αναφέρεται στα άρθρα 14 έως 17 και 34 και δεν μπορεί να εξασφαλισθεί η δέουσα επικοινωνία χωρίς διερμηνέα. Σε αυτήν την περίπτωση και σε άλλες περιπτώσεις όπου οι αρμόδιες αρχές καλούν τον αιτούντα, οι εν λόγω υπηρεσίες αμείβονται από το Δημόσιο·</p> <p>γ) να μη στερούνται της ευκαιρίας να επικοινωνούν με την UNHCR ή κάθε άλλη οργάνωση που παρέχει νομικές ή άλλες συμβουλές σε αιτούντες σύμφωνα με το δίκαιο του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους·</p> <p>δ) οι ίδιοι και, εάν απαιτείται, οι νομικοί ή άλλοι σύμβουλοί τους σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 1 να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) και στις πληροφορίες που παρέχουν οι εμπειρογνώμονες σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ), όταν η αποφαινόμενη αρχή συνεκτιμά τις εν λόγω πληροφορίες για να λάβει απόφαση επί της αίτησής τους·</p> <p>ε) να τους κοινοποιείται σε εύλογο χρόνο η απόφαση της αποφαινόμενης αρχής για την αίτηση. Εάν ένας νομικός ή άλλος σύμβουλος εκπροσωπεί νομίμως τον αιτούντα, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να κοινοποιήσουν την απόφαση σε αυτόν αντί στον αιτούντα.»</p>
<p>Άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>«Οι αρχές που αναφέρονται στο κεφάλαιο V [δικαστικές αρχές] έχουν, μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή άλλως, πρόσβαση στις γενικές πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 3 στοιχείο β), οι οποίες είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους». ⁽³⁷⁾</p>

Επιπλέον, τα άρθρα 20 και 21 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπουν δωρεάν νομική συνδρομή τουλάχιστον ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων.

Από το άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ και το άρθρο 46 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) μπορεί να συναχθεί ότι το δικαστήριο πρέπει επίσης να διασφαλίζει ότι «οι αιτήσεις [...] εξετάζονται και οι αποφάσεις [...] λαμβάνονται σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα» ⁽³⁸⁾. Σε αντίθετη περίπτωση, θα παρεμποδιζόταν η αποτελεσματικότητα της προσφυγής και δεν θα τηρούνταν οι γενικοί νομικοί κανόνες που διέπουν τις δικαστικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος αμερόληπτου δικαστηρίου βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη της

⁽³⁷⁾ Η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα πρόσβασης των δικαστηρίων σε συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως η EASO και η UNHCR, και τις σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων διήλθαν και ότι το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων και τη λήψη των αποφάσεων έχει πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες.

⁽³⁸⁾ Φαίνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 17, η οποία αναφέρει ότι: «[π]ροκειμένου να εξασφαλιζόταν ότι οι αιτήσεις για διεθνή προστασία εξετάζονται και οι αποφάσεις επ' αυτών λαμβάνονται αντικειμενικά και αμερόληπτα, είναι αναγκαίο οι επαγγελματίες που ενεργούν στο πλαίσιο των διαδικασιών της παρούσας οδηγίας να εκτελούν τις δραστηριότητές τους τηρώντας απαρέγκλιτα τις ισχύουσες δεοντολογικές αρχές», εφαρμόζεται και στα μέλη δικαστικών αρχών.

ΕΕ. Κατά συνέπεια, προκειμένου να διασφαλιστεί αντικειμενική και αμερόληπτη εξέταση, ένα δικαστήριο δεν μπορεί να εγκρίνει αυτομάτως τις διαπιστώσεις της αποφαινόμενης αρχής όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά. Αντιστρόφως, δεν μπορεί να δεχθεί αυτομάτως τα αποδεικτικά στοιχεία του αιτούντος. Εάν τα αποδεικτικά στοιχεία της υπόθεσης αμφισβητούνται, το δικαστήριο πρέπει να διασφαλίσει ότι ο αιτών έχει πραγματική ευκαιρία να διευκρινίσει, να τροποποιήσει ή να συμπληρώσει τα αποδεικτικά του στοιχεία και ότι αμφότεροι οι διάδικοι είναι σε θέση να εξετάσουν τα σχετικά ζητήματα.

Ομοίως, μπορεί να συναχθεί ότι τα δικαστήρια που λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τη χορήγηση διεθνούς προστασίας πρέπει επίσης να παρέχουν τη δική τους αιτιολόγηση για την απόφασή τους. Δεν συνάδει με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής το να αναφέρει ένα δικαστήριο στην απόφασή του απλώς ότι συμφωνεί, χωρίς εξήγηση, με τους λόγους που παρέθεσε η αποφαινόμενη αρχή.

Όταν τα δικαστήρια επιλαμβάνονται προσφυγών κατά οποιασδήποτε από τις **μη επί της ουσίας** αποφάσεις, οι οποίες προσδιορίζονται στο άρθρο 46 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η εξέταση αυτών απαιτεί **επίσης** πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων.

Όσον αφορά απόφαση της αρμόδιας αρχής για εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας, στην απόφαση *Samba Diouf* το ΔΕΕ κατέστησε σαφές ότι «η νομιμότητα της τελικής απόφασης που λαμβάνεται με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας, και ιδίως οι λόγοι που οδήγησαν την αρμόδια αρχή να απορρίψει ως αβάσιμη την αίτηση παροχής ασύλου» πρέπει να αποτελούν αντικείμενο «ενδεδειγμένης εξέτασης» από τα εθνικά δικαστήρια και επισήμανε ότι ο έλεγχος της νομιμότητας της απόφασης αυτής πρέπει να πραγματοποιείται «από πραγματικής και νομικής απόψεως»⁽³⁹⁾. Το Δικαστήριο τόνισε ότι το σημαντικό είναι να μπορούν οι λόγοι που δικαιολογούν την εφαρμογή ταχείας διαδικασίας να αμφισβητηθούν ενώπιον του εθνικού δικαστή και να εξεταστούν από αυτόν στο πλαίσιο προσφυγής κατά της τελικής απόφασης⁽⁴⁰⁾.

3.1.2.1. Αποδεικτικά στοιχεία στη διάθεση των δικαστικών λειτουργών και εξουσία λήψης αποδεικτικών στοιχείων αυτεπαγγέλτως

Οι δικαστικοί λειτουργοί που είναι επιφορτισμένοι με την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών μπορούν να εκπληρώσουν την απαίτηση του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) για πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των

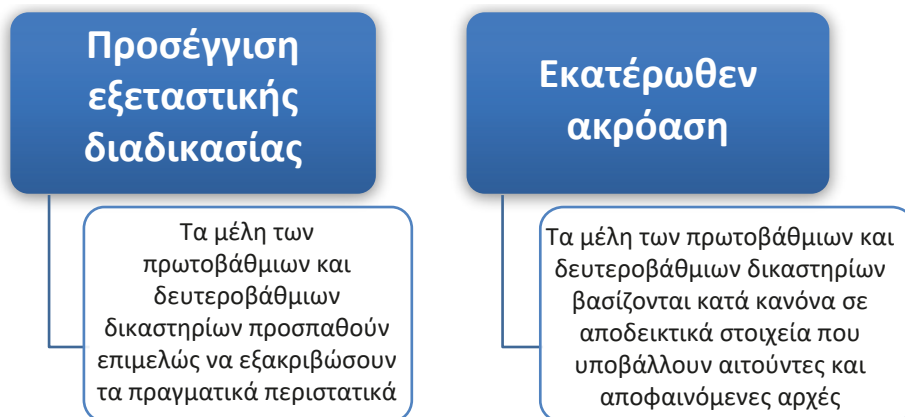
⁽³⁹⁾ ΔΕΕ, *Samba Diouf*, ό.π. υποσημείωση 34, σκέψεις 56 και 57.

⁽⁴⁰⁾ Ό.π. σκέψη 58. Βλ. επίσης ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητες 5.1.2 και 6.1.3.1.

νομικών ζητημάτων, λαμβάνοντας αποδεικτικά στοιχεία από τους διαδίκους και/ή εξασφαλίζοντας αποδεικτικά στοιχεία οι ίδιοι ⁽⁴¹⁾.

Τα δικαστήρια των κρατών μελών διαφέρουν ως προς το αν εφαρμόζουν προσέγγιση εξεταστικής διαδικασίας, προσέγγιση εκατέρωθεν ακρόασης ή συνδυασμό των δύο (βλ. σχήμα 1 κατωτέρω).

Σχήμα 1: προσέγγιση εξεταστικής διαδικασίας και/ή εκατέρωθεν ακρόασης

Τα δικαστήρια των κρατών μελών που εφαρμόζουν προσέγγιση εκατέρωθεν ακρόασης εξαρτώνται περισσότερο από τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλουν οι αιτούντες και οι αποφαινόμενες αρχές σε σχέση με τα δικαστήρια που εφαρμόζουν προσέγγιση εξεταστικής διαδικασίας.

Μολονότι η απόφαση αφορά μόνο την εφαρμογή της ΕΣΔΑ, στην υπόθεση *FG κατά Σουηδίας* το ΕΔΔΑ επιδιώκει να καθορίσει σχετικούς κανόνες εργασίας για τις εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια. Το ΕΔΔΑ υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν ο αιτών επιλέξει να μην επικαλεστεί ή να μην αποκαλύψει συγκεκριμένο ατομικό λόγο ασύλου, αποφεύγοντας σκοπίμως να τον αναφέρει, εάν το συμβαλλόμενο κράτος λάβει γνώση πραγματικών περιστατικών τα οποία αφορούν συγκεκριμένο πρόσωπο και τα οποία μπορούν να εκθέσουν το εν λόγω πρόσωπο σε πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης, οι αρχές πρέπει να αξιολογήσουν αυτεπαγγέλτως τον εν λόγω κίνδυνο. Κατά το ΕΔΔΑ, «[α]υτό ισχύει ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες οι εθνικές αρχές έχουν λάβει γνώση του γεγονότος ότι ο αιτών άσυλο είναι πιθανώς μέλος ομάδας η οποία εκτίθεται συστηματικά σε πρακτική κακομεταχείρισης και υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι η εν λόγω πρακτική υφίσταται και ότι ο αιτών είναι μέλος της σχετικής ομάδας» ⁽⁴²⁾.

⁽⁴¹⁾ Όπως προαναφέρθηκε, το ΔΕΕ δεν έχει διευκρινίσει ακόμη τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να ερμηνεύεται η διάταξη αυτή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ μπορεί, σε ορισμένες λιγοστές περιπτώσεις, να εξασφαλίσει υλικό αυτεπαγγέλτως και έχει αναφέρει ότι απαιτείται πλήρης και ex nunc αξιολόγηση σε υποθέσεις που αφορούν την αρχή της μη επαναπροώθησης. Βλ. π.χ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2007, *Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγή αριθ. 1948/04, σκέψη 136: «Προκειμένου να καθορίσει αν έχει αποδειχθεί ότι ο αιτών διατρέχει πραγματικό κίνδυνο, εφόσον απελαθεί, να υποστεί μεταχείριση που απαγορεύεται από το άρθρο 3, το ΕΔΔΑ θα εκτιμήσει το ζήτημα λαμβανομένων υπόψη όλων των στοιχείων που τέθηκαν στη διάθεσή του ή, εάν είναι αναγκαίο, των στοιχείων που εξασφάλισε αυτεπαγγέλτως, ιδίως όταν ο προσφεύγων —ή τρίτος κατά την έννοια του άρθρου 36 της Σύμβασης— προβάλλει βάσιμους λόγους οι οποίοι γεννούν αμφιβολίες όσον αφορά τις πληροφορίες στις οποίες στηρίχθηκε η καθής κυβέρνηση. [...] [Γ]ια την εκτίμηση εικαζόμενου κινδύνου μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3 όσον αφορά αλλοδαπούς που βρίσκονται αντιμέτωποι με απέλαση ή έκδοση, απαιτείται πλήρης και ex nunc αξιολόγηση δεδομένου ότι η κατάσταση σε μια χώρα προορισμού μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Καθώς η φύση της ευθύνης των Συμβαλλόμενων Κρατών βάσει του άρθρου 3 σε υποθέσεις αυτού του είδους έγκειται στην πράξη της έκθεσης ενός ατόμου σε κίνδυνο κακομεταχείρισης, η ύπαρξη του κινδύνου πρέπει να αξιολογείται πρωτίστως σε συνάρτηση με εκείνα τα πραγματικά περιστατικά που ήταν γνωστά ή έπρεπε να είναι γνωστά στο Συμβαλλόμενο Κράτος κατά τον χρόνο της απέλασης [...]. Στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί ακόμη, η κρίσιμη χρονική στιγμή είναι αυτή της εξέτασης της υπόθεσης από το Δικαστήριο. Παρότι η ιστορική πορεία είναι κεντρικού ενδιαφέροντος, στον βαθμό που μπορεί να διαλευκάνει την τρέχουσα κατάσταση και την πιθανή εξέλιξή της, καθοριστικής σημασίας είναι οι υφιστάμενες συνθήκες και είναι, συνεπώς, αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία που προκύπτουν μετά την έκδοση της τελεσίδικης απόφασης από τις εθνικές αρχές [...].»

⁽⁴²⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 23ης Μαρτίου 2016, *FG κατά Σουηδίας*, τμήμα ευρείας συνθέσεως, προσφυγή αριθ. 43611/11, σκέψεις 126-127 και 150-157. Βλ. επίσης αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Administrativen sad Sofia-grad (Βουλγαρία) στις 18 Νοεμβρίου 2016, *Serin Alheto κατά Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, υπόθεση C-585/16 (2017/C 046/17).

Το δικαστήριο, προκειμένου να εκπληρώσει το καθήκον της διασφάλισης πλήρους και *ex nunc* εξέτασης, πρέπει όχι μόνο να έχει πρόσβαση σε όλες τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος [βλ. άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], αλλά και να είναι ενήμερο για το περιεχόμενο των αποδεικτικών στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν από τον υπεύθυνο λήψης απόφασης. Πρέπει επίσης να έχει πρόσβαση σε ακριβείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες από διάφορες πηγές σχετικά με τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής και διέλευσης κατά τον χρόνο λήψης της απόφασής του [βλ. άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

Σε ορισμένες εθνικές διαδικασίες, το δικαστήριο μπορεί να έχει την εξουσία να διατάξει ή να ζητήσει από έναν ή και από τους δύο διαδίκους να προσκομίσουν περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τη γενική κατάσταση ⁽⁴³⁾. Σε άλλες διαδικασίες, οι δικαστικοί λειτουργοί μπορεί να έχουν την εξουσία να εξασφαλίζουν οι ίδιοι τα αποδεικτικά στοιχεία, αυτεπαγγέλτως ⁽⁴⁴⁾. Στην περίπτωση αυτή, η αρχή της ισότητας των όπλων υπαγορεύει ότι το δικαστήριο θα πρέπει να ενημερώνει σχετικά τους διαδίκους και να τους παρέχει τη δυνατότητα να διατυπώσουν παρατηρήσεις ⁽⁴⁵⁾. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένα δικαστήρια ενδέχεται μάλιστα να έχουν τα ίδια πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών ⁽⁴⁶⁾. Επιπλέον, οι δικαστικοί λειτουργοί μπορεί να είναι σε θέση να εξασφαλίζουν ή να διατάσσουν την κατάρτιση εκθέσεων από εμπειρογνώμονες, υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας. Για περισσότερες λεπτομέρειες, ανατρέξτε στην ενότητα 4.2.3 σχετικά με τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών λειτουργιών.

3.2. Εξέταση μόνο των νομικών ζητημάτων

Παρότι στους αιτούντες παρέχεται πλήρης και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων τουλάχιστον από πρωτοβάθμιο δικαστήριο, άλλα (γενικά ανώτερα) εθνικά δικαστήρια μπορεί να ασκούν μόνο καθήκοντα εξέτασης που περιορίζονται σε νομικά ζητήματα. Ωστόσο, το γεγονός ότι τα δικαστήρια που βρίσκονται στη θέση αυτή δεν προβαίνουν σε εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών δεν σημαίνει ότι δεν τα αφορούν ζητήματα αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Αντιθέτως, οι προσφυγές ή οι αιτήσεις δικαστικού ελέγχου που υποβάλλονται στο επίπεδο αυτό συχνά περιλαμβάνουν αμφισβήτηση της νομιμότητας της εν λόγω αξιολόγησης, με αποτέλεσμα τα εν λόγω δικαστήρια να καλούνται να αποφανθούν αν η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας από την αποφαινόμενη αρχή (ή από κατώτερο δικαστήριο που είναι επιφορτισμένο με την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών) είναι νομικά πλημμελής.

⁽⁴³⁾ Στην Ιταλία, ο δικαστής δεν μπορεί να διερευνήσει πραγματικά περιστατικά που δεν έχουν υποβληθεί από τους διαδίκους (βλ. άρθρα 63 και 64 του Ιταλικού Κώδικα διοικητικής δικονομίας). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι διαδικαστικοί κανόνες απαιτούν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία να υποβάλλονται από τους διαδίκους (βλ. π.χ. Tribunal Procedure Rules, κανόνες 4 και 14).

⁽⁴⁴⁾ Βλ. π.χ. άρθρο 86 του γερμανικού Κώδικα διοικητικής δικονομίας (Verwaltungsgerichtsordnung) και Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) (Γερμανία), απόφαση της 10ης Μαΐου 1994, BVerwG 9 C 434.93, στο *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 1994, σ. 1123· για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. ενότητα 4.2.3 κατωτέρω. Ως επιπλέον παράδειγμα, το βελγικό Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών διαθέτει πλήρη αρμοδιότητα δικαστικού ελέγχου, αλλά δεν διαθέτει αρμοδιότητα διερεύνησης. Μπορεί να επιβεβαιώσει, να τροποποιήσει ή να ακυρώσει την απόφαση εάν διαπιστώσει έλλειψη απαραίτητων πληροφοριών για την έκδοση απόφασης επί της προσφυγής και εάν απαιτείται περαιτέρω έρευνα. Το Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών μπορεί επίσης να αναβάλει την υπόθεση και να ζητήσει και από τους δύο διαδίκους να υποβάλουν περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία ή επικαιροποιημένες ΠΧΚ (άρθρο 39/2 παράγραφος 1 και 39/62 του νόμου της 15ης Δεκεμβρίου 1980 σχετικά με την πρόσβαση στο έδαφος, τη διαμονή, την εγκατάσταση και την αναχώρηση αλλοδαπών).

⁽⁴⁵⁾ Το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας απαιτεί να παρέχεται στους διαδίκους η δυνατότητα να διατυπώσουν παρατηρήσεις σχετικά με τις πληροφορίες τις οποίες λαμβάνει ο δικαστής: Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2012, *M. C.*, προσφυγή αριθ. 328265. Με τη νομοθετική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε το 2015 στη Γαλλία, η απαίτηση αυτή κατοχυρώθηκε στον γαλλικό κώδικα (άρθρο R. 733-16 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου).

⁽⁴⁶⁾ UNHCR, *Improving Asylum Procedures: Comparative analysis and Recommendations for Law and Practice — Detailed Research on Key Asylum Procedures Directive Provisions*, Μάρτιος 2010, σ. 464-466.

Για παράδειγμα, προσφυγή κατά απόφασης της αποφαινόμενης αρχής η οποία βασίστηκε σε προσωπική συνέντευξη κατά την οποία δεν δόθηκε στον αιτούντα η ευκαιρία να εξηγήσει εικαζόμενες ανακολουθίες στην αφήγησή του [αντίθετα προς το άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] μπορεί να οδηγήσει το οικείο δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι η απόφαση αυτή είναι άκυρη και θα πρέπει να ανατραπεί. Προσφυγή ή αγωγή κατά απόφασης κατώτερου δικαστηρίου το οποίο εξέτασε αποδεικτικά στοιχεία που παρασχέθηκαν από ανήλικο, αλλά τα αντιμετώπισε με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζονται αποδεικτικά στοιχεία που παρέχονται από ενήλικα, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε απόφαση αναίρεσης της απόφασης αυτής. Κατά συνέπεια, άλλα μέρη και ενότητες της παρούσας δικαστικής ανάλυσης μπορεί να είναι εξίσου σημαντικά τόσο για τα δικαστήρια που ασκούν μόνο καθήκοντα δικαστικού ελέγχου όσο και για τα δικαστήρια που προβαίνουν σε εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών και σε εξέταση των νομικών ζητημάτων.

Η εξέταση των νομικών ζητημάτων μπορεί επίσης να περιλαμβάνει έλεγχο άλλων πτυχών της διαδικασίας που διεξάγεται από την αποφαινόμενη αρχή και/ή το κατώτερο δικαστήριο. Όσον αφορά τη διαδικασία που διεξάγεται από την αποφαινόμενη αρχή, τα άρθρα 6 έως 30 του κεφαλαίου II της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνουν βασικές αρχές και εγγυήσεις που διέπουν τη διαδικασία (βλ. ενότητα 4.3). Η διαδικασία εξέτασης στο επίπεδο της αποφαινόμενης αρχής πρέπει να είναι σύμφωνη με τις εν λόγω αρχές και εγγυήσεις [άρθρο 1 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Ωστόσο, προκειμένου ένα δικαστήριο να κρίνει ότι διαδικαστικές παραβάσεις δικαιολογούν την έκδοση απόφασης ακύρωσης ή αναίρεσης της απόφασης αποφαινόμενης αρχής ή κατώτερου δικαστηρίου ή την επανεξέταση από το ίδιο το δικαστήριο, θα πρέπει να αποδειχθεί ότι οι εν λόγω παραβάσεις επηρεάζουν ουσιωδώς το αποτέλεσμα της απόφασης. Βλ. EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽⁴⁷⁾.

Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν για τους δικαστικούς λειτουργούς στον βαθμό που αφορούν τη διαδικαστική νομιμότητα της απόφασης της αποφαινόμενης αρχής. Προκειμένου να διασφαλίζεται το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, το δικαστήριο πρέπει να είναι πεπεισμένο ότι οι διαδικασίες στο επίπεδο της αποφαινόμενης αρχής δεν παραβιάζουν τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Η παραβίαση των διαδικαστικών εγγυήσεων που αφορούν τις προσωπικές συνεντεύξεις μπορεί, για παράδειγμα, να εμποδίσει έναν συγκεκριμένο αιτούντα, ο οποίος πληροί τα κριτήρια χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας, από το να παρουσιάσει πλήρως τους λόγους της αίτησής του. Εάν οι αποφαινόμενες αρχές δεν τηρήσουν την υποχρέωσή τους ως προς την αναφορά των λόγων απόρριψης της αίτησης, μπορεί να μην είναι δυνατή η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής. Άλλοι παράγοντες, όπως η έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία που ακολουθείται [άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] και η έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες διερμηνέα [άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β)], θα μπορούσαν επίσης να εμποδίσουν τους αιτούντες να επιχειρηματολογήσουν επιτυχώς υπέρ της χορήγησης διεθνούς προστασίας, ανεξάρτητα από το αν η υπόθεσή τους πληροί αντικειμενικά τα απαιτούμενα κριτήρια. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο του ελέγχου όσον αφορά τα νομικά ζητήματα, πρέπει επίσης να ελέγχεται αν κατά τη διαδικασία εξέτασης από τις αποφαινόμενες αρχές τηρήθηκαν οι διαδικαστικές αρχές και εγγυήσεις με δέουσα επιμέλεια.

Ανάλογα με τις εθνικές διαδικασίες, ορισμένα δικαστήρια ενδέχεται να διαθέτουν την εξουσία, εάν κρίνουν (κατά την εξέταση των νομικών ζητημάτων) ότι η απόφαση της αποφαινόμενης

⁽⁴⁷⁾ EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3.

αρχής ή του κατώτερου δικαστηρίου είναι νομικά εσφαλμένη, όχι μόνο να την αναιρέσουν, αλλά και να προβούν σε πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, με τον ίδιο τρόπο που αυτή πραγματοποιείται στο επίπεδο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ⁽⁴⁸⁾.

3.3. Προκλήσεις

3.3.1. Διαφορά σε σχέση με το σύνηθες πλαίσιο του ποινικού και του αστικού δικαίου

Στις υποθέσεις διεθνούς προστασίας, σε αντίθεση με τις συνήθεις ποινικές και αστικές υποθέσεις, κύριος στόχος της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας δεν είναι τόσο η εξακρίβωση παρελθόντων γεγονότων, αλλά η εξακρίβωση του μελλοντικού κινδύνου. Παρότι τα παρελθόντα γεγονότα που συνέβησαν στη χώρα καταγωγής είναι συναφή για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας, ο στόχος στις υποθέσεις διεθνούς προστασίας είναι ο προσδιορισμός της ύπαρξης και της έκτασης πιθανού μελλοντικού κινδύνου ⁽⁴⁹⁾.

Ενώ στο ποινικό και στο αστικό δίκαιο ισχύει ο γενικός κανόνας «χωρίς απόδειξη δεν υπάρχει υπόθεση», στις υποθέσεις διεθνούς προστασίας οι δικαστικοί λειτουργοί πρέπει συχνά να βασίζονται στην απόφασή τους σε ελάχιστα στοιχεία προκειμένου να εξακριβώσουν ζητήματα όπως η ιθαγένεια ή η ανιθαγένεια του αιτούντος ώστε να καθορίσουν αν ο αιτών έχει βάσιμο φόβο δίωξης ή αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του. Επιπλέον, οι υποθέσεις διεθνούς προστασίας πρέπει να αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια, δεδομένου ότι τυχόν σφάλματα μπορούν να έχουν σοβαρές επιπτώσεις, όπως όταν ένας αιτών επιστρέφει αδικώς στη χώρα καταγωγής του και, κατά συνέπεια, εκτίθεται σε δίωξη ή σοβαρή βλάβη ⁽⁵⁰⁾.

Οι υποθέσεις ασύλου μπορούν επίσης να αποκλίνουν από τις ποινικές και αστικές υποθέσεις όσον αφορά συνήθη προβλήματα απόδειξης, όπως η απουσία αποδεικτικών εγγράφων. Οι αιτούντες διεθνή προστασία είναι υπεύθυνοι για την παρουσίαση των λόγων για τους οποίους υποβάλλουν αίτηση διεθνούς προστασίας και για την προσκόμιση όλων των υποστηρικτικών αποδεικτικών στοιχείων που έχουν στη διάθεσή τους. Ωστόσο, σε υποθέσεις ασύλου μπορεί να μην υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, ιδίως αποδεικτικά έγγραφα, ή τα στοιχεία αυτά να είναι ελλιπή. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, τα έγγραφα ενδέχεται να έχουν μείνει πίσω, να έχουν χαθεί, να έχουν παραποιηθεί ή να έχουν καταστραφεί, ή να μην μπορούν να ληφθούν από τις αρχές της χώρας καταγωγής, ιδίως εάν οι εν λόγω αρχές είναι ο εικαζόμενος δράστης της δίωξης και/ή σοβαρής βλάβης, λόγω του κινδύνου αποκάλυψης πληροφοριών σχετικά με τον τόπο στον οποίο βρίσκεται ο αιτών και του γεγονότος ότι ο αιτών έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας. Επίσης, ενδέχεται απλώς να μην υπάρχουν αποδεικτικά έγγραφα.

⁽⁴⁸⁾ Βλ. Ανώτατο Δικαστήριο (Tribunal Supremo, Ισπανία), αίτηση αναίρεσης, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2015, αίτηση αριθ. 2944/2014.

⁽⁴⁹⁾ Βλ. ΕΑΣΟ, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και σε αστικές υποθέσεις μπορεί να ανακύψουν ζητήματα μελλοντικού κινδύνου, π.χ. σε υπόθεση αδικοπραξίας η οποία αφορά κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν στο μέλλον. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2017, *ON κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors* [2017] IEHC 13, σκέψη 63.

⁽⁵⁰⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2011, προσφυγή αριθ. 30696/09, σκέψη 293, όπου το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και «τη μη αναστρέψιμη φύση της ζημίας που μπορεί να προκληθεί λόγω της πραγματοποίησης του κινδύνου βασανιστηρίων ή κακοποιήσεων».

3.3.2. Μετάφραση και διερμηνεία

Κατά τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης, η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιβάλλει στην οικεία αρχή να βεβαιώνεται ότι οι αιτούντες έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν τους λόγους της αίτησής τους κατά τρόπο ολοκληρωμένο. Κατά συνέπεια, είναι υποχρεωτικό να επιλεγεί διερμηνέας ικανός να εξασφαλίσει τη «δέουσα επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει τη συνέντευξη» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Επίσης, η συνέντευξη πρέπει να «διενεργείται στη γλώσσα που προτιμά ο αιτών εκτός εάν υπάρχει άλλη γλώσσα την οποία κατανοεί και στην οποία είναι σε θέση να επικοινωνήσει με σαφήνεια» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, ο διερμηνέας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ικανότητα των αιτούντων να κάνουν τις δηλώσεις τους. Για παράδειγμα, οι αιτούντες μπορεί να μην εμπιστεύονται διερμηνείς από τη χώρα καταγωγής τους λόγω, για παράδειγμα, του φύλου, της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας και/ή των πολιτικών πεποιθήσεων του διερμηνέα και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να μην μπορούν να μιλήσουν ελεύθερα για τα γεγονότα που τους οδήγησαν να υποβάλουν αίτηση διεθνούς προστασίας. Θα πρέπει να παρέχεται διερμηνέας του ίδιου φύλου σε περιπτώσεις στις οποίες ο αιτών μπορεί να δυσκολευτεί να παρουσιάσει τους λόγους της αίτησής του κατά τρόπο περιεκτικό [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]⁽⁵¹⁾. Επιπλέον, μπορεί να μην υπάρχουν διερμηνείς για συγκεκριμένες γλώσσες ή να παρατηρείται έλλειψη ειδικευμένων και ικανών διερμηνέων. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ιδίως εάν δεν υπάρχουν διερμηνείς που να μιλούν τόσο τη γλώσσα του αιτούντος όσο και τη γλώσσα της διαδικασίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί διπλή διερμηνεία⁽⁵²⁾. Παρότι αυτό μπορεί να είναι αναπόφευκτο σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι πιθανό να προκαλέσει πρόσθετη απώλεια πληροφοριών, η οποία είναι δυστυχώς εγγενής σε όλες τις περιπτώσεις μετάφρασης και διερμηνείας.

Επομένως, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και οι δικαστικοί λειτουργοί πρέπει να έχουν πάντα κατά νου το ενδεχόμενο οι φαινομενικά ανακόλουθες δηλώσεις των αιτούντων ή οι ανακολουθίες σε μεταφρασμένα έγγραφα να οφείλονται σε ανακριβή διερμηνεία ή μετάφραση. Μια πρόσθετη πρόκληση στο πλαίσιο αυτό είναι ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και οι δικαστικοί λειτουργοί ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αξιολόγηση της ποιότητας της διερμηνείας. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό η ικανότητα του διερμηνέα να έχει αποτελέσει αντικείμενο επαγγελματικής αξιολόγησης. Ενίοτε οι διερμηνείς μπορεί επίσης να επιδιώξουν να υπερβούν την επαγγελματική τους αρμοδιότητα διατυπώνοντας τη δική τους γνώμη ή παρέχοντας αποδεικτικά στοιχεία. Ομοίως, οι δικαστικοί λειτουργοί θα πρέπει να έχουν κατά νου το ενδεχόμενο αδικαιολόγητης αμφισβήτησης όσον αφορά το επίπεδο της διερμηνείας.

3.3.3. Πολιτισμικές διαφορές και γεωγραφική απόσταση

Πέραν των γλωσσικών προβλημάτων, πρέπει να δίνεται προσοχή στον βαθμό στον οποίο οι πολιτισμικές διαφορές και η γεωγραφική απόσταση μεταξύ της χώρας καταγωγής του αιτούντος και της χώρας που εξετάζει την αίτηση διεθνούς προστασίας ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Για παράδειγμα, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων μπορεί να μην κατανοούν πλήρως ή να μην

⁽⁵¹⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 30ής Ιουνίου 2010, *AN κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 9 Azs 17/2010-182.

⁽⁵²⁾ Στο πλαίσιο αυτό, με τον όρο «διπλή διερμηνεία» περιγράφεται η κατάσταση στην οποία ζητείται η συνδρομή ενδιάμεσου διερμηνέα διότι δεν υπάρχει διερμηνέας για την απευθείας διερμηνεία της γλώσσας του αιτούντος στη γλώσσα της διαδικασίας εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας.

ερμηνεύουν ορθά τη συμπεριφορά ενός αιτούντος η οποία προκύπτει από το πολιτισμικό του υπόβαθρο και/ή τη θρησκεία του. Επιπλέον, οι κοινωνικοί κανόνες στη συγκεκριμένη χώρα καταγωγής ενδέχεται να μην είναι αντίστοιχοι με τους ευρωπαϊκούς κοινωνικούς κανόνες με τους οποίους είναι εξοικειωμένοι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων. Η αποφαινόμενη αρχή και οι δικαστικοί λειτουργοί πρέπει επίσης να επαγρυπνούν ώστε να αποφεύγουν συμπεριφορές από μέρους των αιτούντων βάσει στερεοτύπων σχετικά με το εικαζόμενο συγκεκριμένο πολιτισμικό ή εθνοτικό υπόβαθρο, την παράδοση, τη θρησκεία ή το φύλο τους⁽⁵³⁾. Εάν ο αιτών δεν έχει ενεργήσει σύμφωνα με μια συγκεκριμένη παράδοση ή, για παράδειγμα, έχει σχέση με άτομο που ανήκει σε διαφορετική φυλή ή θρησκεία, οι δηλώσεις του δεν θα πρέπει να θεωρούνται αυτομάτως μη αξιόπιστες. Ένα δικαστήριο «που προβαίνει σε αρνητική διαπίστωση ως προς την αξιοπιστία πρέπει να βασιζέται μόνο σε εύλογα συμπεράσματα και όχι απλώς σε εικασίες ή υποθέσεις»⁽⁵⁴⁾.

Ανατρέξτε στην ενότητα 6.4 κατωτέρω για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον αντίκτυπο του πολιτισμικού υποβάθρου των αιτούντων στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας.

Είναι επίσης σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι σε ορισμένους πολιτισμούς ο χρόνος και οι ημερομηνίες (π.χ. γενέθλια) δεν θεωρούνται τόσο σημαντικά όσο στη δυτική κοινωνία. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι αιτούντες δεν είναι σε θέση να προσδιορίσουν τον ακριβή χρόνο και/ή την ημερομηνία επέλευσης ενός γεγονότος. Επιπλέον, ορισμένοι πολιτισμοί μπορεί να αποδοκιμάζουν την άμεση οπτική επαφή με ξένους.

Η γεωγραφική απόσταση μπορεί να σημαίνει ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων αντιμετωπίζουν σημαντικούς περιορισμούς όσον αφορά τη διερεύνηση στοιχείων για την εξακρίβωση των συνθηκών στη χώρα καταγωγής του αιτούντος. Δεδομένου ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων δεν μπορούν συνήθως να επαληθεύσουν εύκολα τους ισχυρισμούς του αιτούντος, η εξέταση της αξιοπιστίας αυτών των δηλώσεων αποκτά ιδιαίτερη σημασία, όπως και τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέχονται από τον αιτούντα και από ΠΧΚ από διάφορες πηγές.

3.3.4. Παράγοντες που επηρεάζουν τον αιτούντα και τον δικαστικό λειτουργό

3.3.4.1. Παράγοντες που επηρεάζουν τον αιτούντα

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την ικανότητα των αιτούντων να τεκμηριώσουν την αίτησή τους με υποστηρικτικά αποδεικτικά στοιχεία. Αυτό αναγνωρίζεται στην αιτιολογική σκέψη 29 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), η οποία αναφέρει τα εξής:

⁽⁵³⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 28ης Ιουλίου 2009, *LO κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 5 Azs 40/2009-74 (βλ. περίληψη στην τσεχική γλώσσα στην EDAL και περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), στην οποία το δικαστήριο υπογράμμισε ότι το πολιτισμικό και εκπαιδευτικό υπόβαθρο του αιτούντος θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της έκτασης των γνώσεων του αιτούντος όσον αφορά τη χώρα καταγωγής του. Στην εν λόγω υπόθεση ο προσφεύγων καταγόταν από τη Σενεγάλη, ήταν αναλφάβητος, δεν είχε φοιτήσει ποτέ στο σχολείο και πριν εγκαταλείψει τη χώρα δεν είχε φύγει ποτέ από το χωριό του. Σύμφωνα με το δικαστήριο, οι ερωτήσεις που του υποβλήθηκαν ήταν επιπέδου που αντιστοιχεί σε πρόσωπο που έχει φοιτήσει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάγεται από ανεπτυγμένη χώρα. Το Υπουργείο δεν έλαβε επίσης υπόψη τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ του εκβιομηχανισμένου κόσμου και μιας αφρικανικής χώρας, καθώς και τη διαφορά όσον αφορά τις συνήθειες γνώσεις ενός απλού πολίτη σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια (έγινε αναφορά στο άρθρο 13 παράγραφος 3 της ΟΔΑ). Ορισμένες ανακολουθίες προέκυψαν επίσης από τη μετάφραση (π.χ. η αναφορά στο εθνικό νόμισμα «sefa» ήταν στην πραγματικότητα φωνητική εκδοχή του γαλλικού «CFA»- «Dzamakuta» σήμαινε στην πραγματικότητα «Ndiamacuta»).

⁽⁵⁴⁾ Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), Outer House, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2005, *Joyce Wani, Anna Awala en Kefa Awala κατά Secretary of State for the Home Department* [2005] CSOH 73, σκέψη 24.

Αιτιολογική σκέψη 29 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Ορισμένοι αιτούντες ενδέχεται να χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, αναπηρίας, σοβαρής ασθένειας, ψυχικών διαταραχών ή ως συνέπεια βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσπαθούν να εντοπίζουν ποιοι αιτούντες χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων πριν από τη λήψη απόφασης σε πρώτο βαθμό. Στους εν λόγω αιτούντες θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη στήριξη, μεταξύ άλλων, αρκετός χρόνος, ούτως ώστε να δημιουργούνται οι συνθήκες που είναι αναγκαίες για την πραγματική πρόσβασή τους στις διαδικασίες και για την επίκληση των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας.

Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό, όταν ταυτόχρονες αιτήσεις διεθνούς προστασίας από μεγάλο αριθμό υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών οδηγούν ένα κράτος μέλος να διατάξει το προσωπικό διαφορετικής αρχής να συμμετάσχει προσωρινά στη διενέργεια προσωπικών συνεντεύξεων, το εν λόγω κράτος μέλος είναι επιφορτισμένο να διασφαλίζει ότι τα «πρόσωπα τα οποία διενεργούν προσωπικές συνεντεύξεις αιτούντων [...] διαθέτουν επίσης γενική γνώση των προβλημάτων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την ικανότητα του αιτούντος για συνέντευξη, όπως ενδείξεις ότι ο αιτών μπορεί να έχει υποστεί βασανισμό κατά το παρελθόν» [άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Για παράδειγμα, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ο πιθανός φόβος απέναντι στις αρχές, ο οποίος μπορεί να πηγάζει από αρνητικές εμπειρίες του αιτούντος με τις αρχές στη χώρα καταγωγής του. Αυτός ο φόβος απέναντι σε εκπροσώπους των αρχών μπορεί να επεκτείνεται και στα πρόσωπα που διεξάγουν προσωπικές συνεντεύξεις ⁽⁵⁵⁾ (βλ. ενότητα 6.3).

Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ορισμένες ερωτήσεις τις οποίες θέτει το πρόσωπο που διεξάγει την προσωπική συνέντευξη μπορεί να είναι ευαίσθητου χαρακτήρα και να οδηγούν σε διαφορετικές ή ακόμη και μη ικανοποιητικές απαντήσεις από τους αιτούντες, εάν, για παράδειγμα, δίνουν αόριστες, ασαφείς ή μη πειστικές απαντήσεις. Ομοίως, οι ερωτήσεις που θέτουν οι υπεύθυνοι συνέντευξης (ή οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων) μπορεί να φέρουν στη μνήμη οδυνηρές, τραυματικές εμπειρίες οι οποίες, σε ακραίες περιπτώσεις, ενδέχεται να οδηγήσουν σε αποσύνδεση (βλ. ενότητα 6.2). Στις ερωτήσεις ευαίσθητου χαρακτήρα περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αφορούν την έμφυλη βία, όπως ο βιασμός, η σεξουαλική βία ⁽⁵⁶⁾, η ενδοοικογενειακή βία, ο καταναγκαστικός γάμος, ο ακρωτηριασμός των γυναικών γεννητικών οργάνων, τα εγκλήματα τιμής και η βία λόγω γενετήσιου προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Στην υπόθεση *A, B και C*, το ΔΕΕ έκρινε ότι «λαμβανομένου υπόψη του ευαίσθητου χαρακτήρα των ζητημάτων που αφορούν την προσωπική σφαίρα ενός προσώπου και, ειδικότερα, τη σεξουαλικότητά του, δεν μπορεί να κριθεί αναξιόπιστη η δήλωση του προσώπου αυτού σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό του αποκλειστικά και μόνο λόγω του γεγονότος ότι, εξαιτίας της διστακτικότητάς του να αποκαλύψει προσωπικές πτυχές της ζωής του, δεν δήλωσε εξ αρχής την ομοφυλοφιλία του» ⁽⁵⁷⁾. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με το ΔΕΕ, τα πρόσωπα που διεξάγουν προσωπικές συνεντεύξεις πρέπει να συνεκτιμούν «τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής, του φύλου, του γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της ευαισθησίας του αιτούντος» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της

⁽⁵⁵⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 198.

⁽⁵⁶⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), *AN κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 9 Azs 17/2010-182, ό.π. υποσημείωση 51.

⁽⁵⁷⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 69. Βλ. επίσης Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2017, αριθ. 180657.

ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]⁽⁵⁸⁾. Το ΔΕΕ υπογραμμίζει επίσης ότι οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται «να πραγματοποιούν την εκτίμησή τους σε εξατομικευμένη βάση, λαμβάνοντας υπόψη την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος» [άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]⁽⁵⁹⁾.

Οι ανωτέρω εκτιμήσεις μπορεί να είναι λυσιτελείς για τους δικαστικούς λειτουργούς όταν αξιολογούν τα γραπτά και/ή προφορικά αποδεικτικά στοιχεία των αιτούντων.

Οι ανωτέρω εκτιμήσεις δεν σημαίνουν κατ' ανάγκη ότι οι ανακόλουθες και αντιφατικές δηλώσεις δεν έχουν επιπτώσεις στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας, αλλά μόνον ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τη βαρύτητα που πρέπει να τους αποδίδεται. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους ψυχολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά του αιτούντος, βλ. μέρος 6 κατωτέρω.

3.3.4.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τον δικαστικό λειτουργό

Οι δικαστικοί λειτουργοί πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι ενδέχεται να επηρεάζονται από παράγοντες που δεν σχετίζονται άμεσα με τη δικαστική διαδικασία. Για παράδειγμα, οι πολιτισμικές ή θρησκευτικές εμπειρίες και το υπόβαθρο των δικαστικών λειτουργών που αναλαμβάνουν την εξέταση της αίτησης ενδέχεται, έστω και υποσυνείδητα, να οδηγήσουν σε ορισμένες παραδοχές σχετικά με το πολιτισμικό ή θρησκευτικό υπόβαθρο του αιτούντος. Παρότι σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες παρατηρείται εξάρτηση από στερεότυπα, είναι επιτακτική ανάγκη οι δικαστικοί λειτουργοί να είναι σε ιδιαίτερη εγρήγορση, να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι είναι επιρρεπείς στη στερεοτυπική κατάρτιση προφίλ και να επιδιώκουν πάντα απόλυτη αμεροληψία και αντικειμενικότητα προκειμένου να εξασφαλίζεται η διενέργεια δίκαιης αξιολόγησης⁽⁶⁰⁾. Θα πρέπει επίσης να επιδεικνύεται προσοχή ώστε κατά τη διαδικασία εξέτασης να μη δίνεται αδικαιολόγητη σημασία σε βασικούς προσωπικούς παράγοντες, όπως η προσωπική εντύπωση για τον αιτούντα ή ο συμπαθής χαρακτήρας του. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όταν οι δικαστικοί λειτουργοί έχουν υψηλό φόρτο εργασίας, το επακόλουθο άγχος και η έντονη ενίοτε συναισθηματική επιβάρυνση μπορεί να παρεμποδίσουν την ικανότητά τους να αποφασίσουν επί ένδικου μέσου ή επανεξέτασης λόγω ενός φαινομένου που ονομάζεται «κόπωση συμπόνιας»⁽⁶¹⁾. Στο πλαίσιο αυτό, η «κόπωση συμπόνιας» δεν σημαίνει απαραίτητως έλλειψη συμπόνιας για τον αιτούντα, αλλά περιγράφει μια υποσυνείδητη κατάσταση η οποία μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αξιολόγηση (βλ. επίσης ενότητα 3.4.4).

⁽⁵⁸⁾ Βλ. τα ακόλουθα ενδεικτικά παραδείγματα υποθέσεων στις οποίες ο υπεύθυνος λήψης απόφασης δεν έλαβε υπόψη τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος, όπως η νεαρή ηλικία, οι ιατρικές παθήσεις και οι τραυματικές εμπειρίες: Μητροπολιτικό Δικαστήριο (Ουγγαρία), απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2011, *SMR κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Ιθαγένειας*, 17.Κ.30.302/2010/18-II (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL)· Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, I UP 471/2012, σκέψεις 10-16 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL)· και Verwaltungsgerichtshof (Διοικητικό Δικαστήριο) (Αυστρία), απόφαση της 17ης Απριλίου 2007, VwGH 2006/19/0675 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁵⁹⁾ ΔΕΕ, Α, Β και C, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 70.

⁽⁶⁰⁾ Βλέπε, π.χ., την έκθεση του ευρωπαϊκού δικτύου δικαστικών συμβουλίων σχετικά με τη δικαστική δεοντολογία, *Judicial Ethics Report 2009-2010*, και τις Αρχές δικαστικής δεοντολογίας της Μπανγκαλόρ (*Bangalore Principles of Judicial Conduct*) του 2002.

⁽⁶¹⁾ Η κόπωση συμπόνιας μπορεί να περιγραφεί ως ο αντίκτυπος της έκθεσης σε τραυματικές ιστορίες κατά την ενασχόληση με άτομα που υποφέρουν από τις συνέπειες ενός τραυματικού γεγονότος. Βλ. Figley, C. R. (επιμ.) (1995), *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized* (Νέα Υόρκη: Brunner/Mazel).

3.4. Συνάφεια των αρχών και των προτύπων για τη διεξαγωγή ακροάσεων ενώπιον δικαστηρίων

Ανεξάρτητα από το αν οι αιτούντες δικαιούνται διεθνή προστασία, οι αποφάσεις που λαμβάνονται επί των προσφυγών ή των αγωγών που ασκούνται κατά αρνητικών αποφάσεων των αποφαινόμενων αρχών είναι πιθανό να αποτελέσουν βαρυσήμαντο γεγονός με σημαντικές συνέπειες για τη ζωή τους. Είναι καθήκον κάθε δικαστικού λειτουργού να σέβεται την ανθρωπινή αξιοπρέπεια του αιτούντος, καθώς και όλων όσων εμπλέκονται στην ένδικη διαφορά, είτε η διαδικασία είναι γραπτή είτε προφορική. Εν προκειμένω, το άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ τονίζει την απαίτηση σεβασμού και προστασίας της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας κάθε ατόμου.

3.4.1. Ακροάσεις και η στάση/συμπεριφορά του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων

Ανεξάρτητα από το αν τα δικαστήρια των κρατών μελών διεξάγουν γραπτές ή προφορικές ακροάσεις, οι δικαστικοί λειτουργοί είναι σημαντικό να γνωρίζουν ότι ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουν τα καθήκοντά τους ενδέχεται να επηρεάσει την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Όπως σε όλες τις δικαστικές διαδικασίες, πρέπει να τηρούνται οι αρχές της δικαστικής δεοντολογίας. Πέραν των εθνικών κωδίκων δεοντολογίας, οι αρχές αυτές επαναλαμβάνονται σε διάφορα διεθνή και ευρωπαϊκά έγγραφα, όπως οι Αρχές δικαστικής δεοντολογίας της Μπανγκαλόρ του 2002⁽⁶²⁾. Οι αρχές αυτές υπενθυμίζουν έξι βασικές αξίες στις οποίες θα πρέπει να βασίζεται η δικαστική δεοντολογία (βλ. πίνακα 5 κατωτέρω).

Πίνακας 5: Αξίες και αρχές που κατοχυρώνονται στις Αρχές δικαστικής δεοντολογίας της Μπανγκαλόρ του 2002

#	Αξίες	Αρχές
1	Ανεξαρτησία	«Η δικαστική ανεξαρτησία αποτελεί προϋπόθεση για το κράτος δικαίου και θεμελιώδη εγγύηση για την εξασφάλιση δίκαιης δίκης. Ως εκ τούτου, ο δικαστής πρέπει να συμμορφώνεται με την απαίτηση περί δικαστικής ανεξαρτησίας και να επιδεικνύει την ανεξαρτησία αυτή τόσο σε ατομικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο».
2	Αμεροληψία	«Η αμεροληψία είναι απαραίτητη για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων. Εφαρμόζεται όχι μόνο στην ίδια την απόφαση αλλά και στη διαδικασία με την οποία λαμβάνεται η απόφαση».
3	Ακεραιότητα	«Η ακεραιότητα είναι απαραίτητη για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων».
4	Ευπρέπεια	«Η ευπρέπεια και η επίδειξη ευπρέπειας είναι απαραίτητες κατά την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων του δικαστή».
5	Ισότητα	«Η διασφάλιση ίσης μεταχείρισης σε όλους ενώπιον των δικαστηρίων είναι απαραίτητη για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων».
6	Ικανότητα και επιμέλεια	«Η ικανότητα και η επιμέλεια αποτελούν προϋποθέσεις για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων».

⁽⁶²⁾ Οι Αρχές δικαστικής δεοντολογίας της Μπανγκαλόρ, ό.π. υποσημείωση 60, εγκρίθηκαν από τη Δικαστική ομάδα για την ενίσχυση της δικαστικής ακεραιότητας, η οποία αποτελεί εγχείρημα των Ηνωμένων Εθνών. Βασίζονται σε υφιστάμενους διεθνείς και εθνικούς κώδικες και έγγραφα που αναφέρονται στις σελίδες 9 και 10 του εγγράφου.

Παρόμοιες αξίες και αρχές διατυπώνονται σε γνωμοδοτήσεις του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Δικαστών (Συμβούλιο της Ευρώπης) ⁽⁶³⁾. Για παράδειγμα, η γνωμοδότηση αριθ. 1 αφορά, μεταξύ άλλων, τα πρότυπα σχετικά με την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος (συμπεριλαμβανομένης της αμεροληψίας του) ⁽⁶⁴⁾, η γνωμοδότηση αριθ. 3 αφορά τη δεοντολογία των δικαστών ⁽⁶⁵⁾, η γνωμοδότηση αριθ. 6 αφορά τη δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρονικού διαστήματος ⁽⁶⁶⁾, η γνωμοδότηση αριθ. 11 εξετάζει την ποιότητα των δικαστικών αποφάσεων ⁽⁶⁷⁾ και η γνωμοδότηση αριθ. 15 επικεντρώνεται στην εξειδίκευση των δικαστών ⁽⁶⁸⁾.

Πέραν της ανάγκης σεβασμού όλων των ατόμων που εμπλέκονται σε ακροάσεις, η οποία απορρέει από τους νομικούς κανόνες της ΕΕ και από τις αξίες και αρχές που έχουν διατυπωθεί από ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα, είναι θεμιτό οι δικαστικοί λειτουργοί να ζητούν συνδρομή από εξωτερικές πηγές εμπειρογνωσίας σχετικά με τις υποθέσεις που εκδικάζουν. Παρότι σκοπός της παρούσας δικαστικής ανάλυσης δεν είναι να ταχθεί υπέρ οποιασδήποτε συγκεκριμένης έρευνας, πρέπει να αναφερθεί ότι το δίκαιο του ΚΕΣΑ αναγνωρίζει ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων (συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών λειτουργών) δεν διαθέτουν μονοπώλιο σοφίας και εμπειρογνωσίας όσον αφορά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) απαιτεί «το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου».

Επιπλέον, από πιθανώς συναφή έρευνα προκύπτει ότι συνήθως προσέγγιση που κατανοεί και σέβεται τις ανάγκες του ερωτώμενου ή του μάρτυρα είναι πιθανόν να αποφέρει πληρέστερες πληροφορίες ⁽⁶⁹⁾. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο των προφορικών ακροάσεων. Από τα πορίσματα της προαναφερόμενης έρευνας, στο πλαίσιο της οποίας μελετήθηκαν συνεντεύξεις για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, προκύπτει ότι «τα προσόντα της ενσυναίσθησης, της υπομονής, της αποδοχής και της μη επικριτικής ακρόασης εκ μέρους του υπεύθυνου συνέντευξης αποτελούν τον ισχυρότερο παράγοντα διευκόλυνσης της αποκάλυψης πληροφοριών» ⁽⁷⁰⁾.

Παρότι η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο συνεντεύξεων για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας από την αποφαινόμενη αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου, τα προσόντα που αποφέρουν καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά την αποκάλυψη πληροφοριών για την υπόθεση του αιτούντος, και ειδικότερα η ενσυναίσθηση, η υπομονή και η μη επικριτική ακρόαση, φαίνεται να αφορούν τόσο τους δικαστικούς λειτουργούς όσο και τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων σε διοικητικό επίπεδο. Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση προφορικής ακρόασης, η οποία παρέχει στον δικαστικό λειτουργό τη δυνατότητα να σχηματίσει πιο συγκεκριμένη εικόνα από αυτήν που θα σχημάτιζε αν η υπόθεση εξεταζόταν με βάση τα σχετικά έγγραφα. Ανεξάρτητα από το αν η διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου διεξάγεται γραπτώς ή προφορικά, είναι ευθύνη του

⁽⁶³⁾ Οι γνωμοδοτήσεις του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Δικαστών είναι διαθέσιμες στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://www.coe.int/en/web/cjje/opinions-of-the-cjje>

⁽⁶⁴⁾ Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (2001), Opinion No 1 on Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges.

⁽⁶⁵⁾ Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (2002), Opinion No 3 on the Principles and Rules Governing Judges' Professional Conduct, in Particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality.

⁽⁶⁶⁾ Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (2004), Opinion No 6 on Fair Trial within a Reasonable Time and Judges' Role in Trials Taking into Account Alternative Means of Dispute Settlement.

⁽⁶⁷⁾ Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (2008), Opinion No 11 on the Quality of Judicial Decisions.

⁽⁶⁸⁾ Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (2012), Opinion No 15 on the Specialisation of Judges.

⁽⁶⁹⁾ Bögner, D., Brewin, C. και Herlihy, J. (2009), «Refugees' experiences of Home Office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information», *Journal of Ethnic and Migration Studies*, σ. 525. Βλ. επίσης Memon, A., Meissner, C. A. και Fraser, J. (2010), «The Cognitive Interview: A Meta-Analytic Review and Study Space analysis of the Past 25 Years», *Psychology, Public Policy, & Law*, 340-372.

⁽⁷⁰⁾ Bögner, D., Brewin, C. και Herlihy, J., ό.π. σ. 525.

δικαστικού λειτουργού να διευκολύνει τον πλήρη προσδιορισμό και την πλήρη εξέταση της αφήγησης του αιτούντος κατά την εκδίκαση της υπόθεσής του.

Παράλληλα, τα προαναφερόμενα προσόντα πρέπει πάντα να εξισορροπούνται με την ανάγκη αντικειμενικής και αμερόληπτης αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών (βλ. ενότητα 4.3.2) σε συνδυασμό με την απαίτηση ενδελεχούς εξέτασης μιας αίτησης (βλ. ενότητα 4.3.3). Αυτό μπορεί να σημαίνει, για παράδειγμα, ότι, εφόσον συντρέχει περίπτωση, είναι θεμιτό ένα δικαστήριο να επιτρέψει μια ιδιαίτερα αυστηρή εξέταση κατ' αντιπαράσταση. Από την άλλη πλευρά, ο δικαστικός λειτουργός οφείλει να περιορίζει κάθε ανάρμοστη ή επιθετική εξέταση.

3.4.2. Συναισθήματα κατά την προφορική ακρόαση

Δυνητικά συναφής είναι επίσης η έρευνα σχετικά με τα συναισθήματα και το δίκαιο ⁽⁷¹⁾. Κάθε συνομιλία, συνέντευξη ή προφορική ακρόαση αποτελεί αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και οι απαντήσεις κάθε ατόμου που συμμετέχει στην αλληλεπίδραση επηρεάζουν τους υπόλοιπους. Οι άνθρωποι δείχνουν με διαφορετικούς τρόπους την αναστάτωση (οι οποίοι εκτείνονται από την εξωστρέφεια έως την εσωστρέφεια) ⁽⁷²⁾ και αντιδρούν διαφορετικά (π.χ. θυμός/ενόχληση). Οι συμπεριφορές αυτές μπορεί να μην είναι ενδεικτικές για την αξιοπιστία της αίτησης ⁽⁷³⁾.

Κατά συνέπεια, οι δικαστικοί λειτουργοί θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να μετριάσουν τις επιπτώσεις της αποσύνδεσης, του άγχους, του θυμού και άλλων συναισθημάτων κατά την ακρόαση και θα πρέπει επίσης να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις δικές τους συναισθηματικές αντιδράσεις κατά τις ακροάσεις. Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν η διαδικασία διεξάγεται αποκλειστικά βάσει εγγράφων ή περιλαμβάνει επίσης προφορική εξέταση. Πρόκειται για μία πτυχή της λήψης «εύλογων μέτρων για τη διατήρηση και την ενίσχυση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των προσόντων των δικαστών που είναι αναγκαία για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων» ⁽⁷⁴⁾.

3.4.3. Τρόπος λήψης αποφάσεων

Παρομοίως, δυνητικά συναφής μπορεί να είναι επίσης η έρευνα σχετικά με τον τρόπο λήψης αποφάσεων. Μακροχρόνια έρευνα σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων προβαίνει σε διάκριση μεταξύ ταχείας λήψης αποφάσεων που βασίζεται στο ένστικτο και αργής λήψης αποφάσεων που απαιτεί έντονη προσπάθεια (αμφότερες είναι απαραίτητες στην καθημερινότητα). Αυτό υποδηλώνει ότι θα πρέπει οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών λειτουργών, να είναι ξεκούραστοι, να μην αποσπάται η προσοχή τους από την εργασία τους, να είναι σωματικά υγιείς και να διαθέτουν συναισθηματική επίγνωση, ώστε να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις εξετάζοντας πλήρως το εκάστοτε ζήτημα ⁽⁷⁵⁾.

Οι δικαστικοί λειτουργοί, υπό την ιδιότητά τους ως υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, μπορεί να θεωρήσουν ενδεχομένως συναφές το κεφάλαιο VIII, «The decision-maker is a human being», του τόμου 1 του εγχειριδίου της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι *Credibility assessment*

⁽⁷¹⁾ Maroney, T. (2011), «Emotional regulation and judicial behavior», *California Law Review*, 1481-1551, ο οποίος υποστηρίζει ότι το «πολιτισμικό σενάριο της αποστασιοποίησης των δικαστών» θα πρέπει να δώσει τη θέση του στην κατανόηση της σημασίας της αναγνώρισης και της ένταξης των συναισθημάτων στην αίθουσα του δικαστηρίου και προτείνει ένα μοντέλο «ελέγχου των συναισθημάτων».

⁽⁷²⁾ Kaufmann, G., Drevland, G. C. B., Wessel, E., Overskeid, G. και Magnussen, S. (2003), «The importance of being earnest: Displayed emotions and witness Credibility», *Applied Cognitive Psychology*, 21-34.

⁽⁷³⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, ό.π. για μια μελέτη σύμφωνα με την οποία ένας μάρτυρας που κλαίει όταν αναφέρεται σε καταγγελία βιασμού είναι πιθανότερο να γίνει πιστευτός από έναν μάρτυρα που λέει την ίδια ιστορία χωρίς να κλάψει.

⁽⁷⁴⁾ Αρχές της Μπανγκαλόρ, ό.π. υποσημείωση 60, 6.3. Βλ. επίσης Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών, Opinion No 15, ό.π. υποσημείωση 68.

⁽⁷⁵⁾ Βλ. Kahneman, D. (2011), *Thinking, fast and slow*, Penguin Books Ltd, για μια χρήσιμη σύνοψη της έρευνας.

training manual ⁽⁷⁶⁾. Περιλαμβάνει ασκήσεις για την ευαισθητοποίηση των υπευθύνων λήψης αποφάσεων σχετικά με τις καταστάσεις και τους προσωπικούς παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη περίπτωση.

Στη μελέτη της *Beyond proof*, η UNHCR συνοψίζει τα εξής:

Το αντίδοτο στην υποκειμενικότητα όσον αφορά την ατομικότητα και τις διεργασίες σκέψης είναι η επίγνωση. Η αξιολόγηση της αξιοπιστίας απαιτεί από τους υπευθύνους συνέντευξης και τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων να προβαίνουν σε αυτοαξιολόγηση, προκειμένου να μπορούν να αναγνωρίσουν τον βαθμό στον οποίο η δική τους συναισθηματική και φυσική κατάσταση, οι αξίες, οι απόψεις, οι παραδοχές, οι προκαταλήψεις και οι εμπειρίες της ζωής τους επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Έχει καίρια σημασία οι αποφαινόμενες αρχές και οι μεμονωμένοι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων να διαθέτουν βασική κατανόηση και επίγνωση αυτών των παραγόντων επιρροής ώστε να μπορούν να λαμβάνουν μέτρα για την ελαχιστοποίηση της υποκειμενικότητας και της μεροληψίας στο μέτρο του δυνατού ⁽⁷⁷⁾.

3.4.4. Οι επιπτώσεις της εξέτασης οδυνηρού υλικού

Μια άλλη πτυχή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στον τομέα του δικαίου του ασύλου αφορά τις πιθανές επιπτώσεις της εξέτασης αιτήσεων που μπορεί να περιλαμβάνουν αφηγήσεις σχετικές με ορισμένες από τις χειρότερες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Από τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων αναμένεται να κρίνουν ζητήματα όπως το αν οι αφηγήσεις οδυνηρών εμπειριών των αιτούντων είναι αξιόπιστες ή οι αφηγήσεις τους περί δίωξης είναι εσκεμμένα αναληθείς. Οι επιπτώσεις της επανειλημμένης ακρόασης οδυνηρού υλικού έχουν καταγραφεί από ευρύ φάσμα επαγγελματιών, μεταξύ των οποίων δικαστικοί λειτουργοί ⁽⁷⁸⁾ (βλ. επίσης ενότητα 3.4.4 σχετικά με την «κόπωση συμπόνιας»).

Είναι χρήσιμο να γίνει διάκριση μεταξύ των διαφόρων τρόπων με τους οποίους το οδυνηρό υλικό μπορεί να επηρεάσει τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων. Ο τόμος 1 του *Credibility assessment training manual* διαχωρίζει τις ενδείξεις επαγγελματικής εξουθένωσης από το πιο συγκεκριμένο, δευτερογενές ή έμμεσο τραύμα, το οποίο προκύπτει από την καθημερινή έκθεση σε οδυνηρό υλικό. Η εξουθένωση είναι κάτι που μπορεί να συμβεί σε πολλά επαγγέλματα. Ωστόσο, από την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία προκύπτει ότι υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα που μπορούν να προκύψουν στο άκουσμα τραυματικών εμπειριών άλλων ανθρώπων ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁶⁾ Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 129-140.

⁽⁷⁷⁾ UNHCR (2011), *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 77. Οι εσωτερικές παραπομπές του πρωτοτύπου οι οποίες περιλαμβάνονται στο απόσπασμα αυτό παραπέμπουν στα εξής: Thomas, R., *Administrative Justice and Asylum Appeals: A Study of Tribunal Adjudication* (Hart Publishing), σ. 166· Millbank, J. (2009), «“The Ring of Truth”: A Case Study of Credibility Assessment in Particular Social Group Refugee Determinations», *International Journal of Refugee Law* (IJRL), vol. 21, no 1· Macklin, A., *Truth and Consequences: Credibility Determination in the Refugee Context*, Διάσκεψη της Διεθνούς Ένωσης Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου 1998· Graycar, R. (1995), «The gender of judgements: an introduction», στο Thornton, M. (επιμ.), *Public and private: Feminist legal debates* (OUP), σ. 267.

⁽⁷⁸⁾ Βλ. π.χ. Rousseau, C., Crépeau, F., Foxen, P. και Houle, F. (2002), «*The Complexity of Determining Refugeehood: A Multidisciplinary analysis of the Decision-making Process of the Canadian Immigration and Refugee Board*», JRS 43-70· Jaffe, P. (2003), «Vicarious Trauma in Judges: The Personal Challenge of Dispensing Justice», *Juvenile and Family Court Journal* 1-9· Westaby, C. (2010), «“Feeling like a Sponge”: The Emotional Labour Produced by Solicitors in their Interactions with Clients Seeking Asylum», *International Journal of the Legal Profession* 153-174· Ciorciari, J. D. και Heindel, A. (2011), «Trauma in the courtroom», στο van Schaak, B., Reichert, D. και Youk, C. (επιμ.), *Cambodia's Hidden Scars: Trauma Psychology in the Wake of the Khmer Rouge* (Documentation Center of Cambodia)· McCann, L. και Pearlman, L. A. (1990), «Vicarious Traumatization: A Framework for Understanding Psychological Effects of Working with Victims», *Journal of Traumatic Stress*, σ. 131-149.

⁽⁷⁹⁾ Τα έμμεσα ή δευτερογενή τραύματα περιλαμβάνουν αντιδράσεις παρόμοιες με το μετατραυματικό στρες που εκδηλώνεται σε όσους επηρεάζονται άμεσα από τραυματικές εμπειρίες. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν πιο μακροπρόθεσμες αλλαγές στις σκέψεις ή τις πεποιθήσεις σχετικά με τον κόσμο, όπως η χρήση χιούμορ ή κινισμού για την αμφισβήτηση αφηγήσεων χωρίς δέουσα εξέταση· η ανάληψη ρόλου «σωτήρα» ή η υπερβολική ενασχόληση με τους αιτούντες· η παρατήρηση αλλαγών στις σκέψεις ή τις πεποιθήσεις κάποιου, ο οποίος θεωρεί ότι ο κόσμος είναι φρικτός, ότι κανείς δεν είναι άξιος εμπιστοσύνης ή ότι όλοι λένε ψέματα. Χρήσιμο εργαλείο για την αυτοαξιολόγηση είναι το *Professional Quality of Life Measure* (PROQOL), το οποίο βασίζεται σε εκτενή ψυχολογική έρευνα και διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο. Βλ. επίσης Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, κεφάλαιο VIII.

Μέρος 4: Ειδικές αρχές και πρότυπα που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας

Στο μέρος 4 παρουσιάζεται πρώτα το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) όσον αφορά την «αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων» και ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η εν λόγω διαδικασία σε δύο χωριστά στάδια. Στις επόμενες ενότητες 4.2 έως 4.9 παρουσιάζονται οι αρχές και τα πρότυπα που εφαρμόζονται στην εξακρίβωση και την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων.

4.1. Εισαγωγή στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Το άρθρο 4 αποτελεί τη βασική διάταξη της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας. Το άρθρο ορίζει τα εξής:

Άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων

1. Τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Αποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν, σε συνεργασία με τον αιτούντα, τα συναφή στοιχεία της αίτησής του.
2. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1 στοιχεία συνίστανται σε δηλώσεις του αιτούντος και σε όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με την ηλικία του, το προσωπικό του ιστορικό, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού των οικείων συγγενών του, την ταυτότητα, την (τις) ιθαγένεια(-ες), τη (τις) χώρα(-ες) και το (τα) μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής του, προηγούμενες αιτήσεις ασύλου, τα δρομολόγια που ακολούθησε, τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία.
3. Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση:
 - α) όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους·
 - β) των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη·
 - γ) της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν, βάσει των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος,

οι πράξεις στις οποίες έχει ήδη ή θα μπορούσε να εκτεθεί ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

- δ) εάν οι δραστηριότητες του αιτούντος από τότε που εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του ανελήφθησαν με αποκλειστικό ή κύριο σκοπό τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί, συνεπεία των εν λόγω δραστηριοτήτων, σε δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε περίπτωση επιστροφής του στην εν λόγω χώρα·
 - ε) εάν θα ήταν εύλογο να αναμένεται ότι ο αιτών θα θέσει εαυτόν υπό την προστασία άλλης χώρας την ιθαγένεια της οποίας θα μπορούσε να διεκδικήσει.
4. Το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή βλάβης αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι είναι βάσιμος ο φόβος του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστεύει κανείς ότι η εν λόγω δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν θα επαναληφθεί.
5. Οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση, όταν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:
- α) ο αιτών έχει καταβάλει πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του·
 - β) έχουν υποβληθεί όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει ο αιτών στη διάθεσή του και έχει δοθεί ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων·
 - γ) οι δηλώσεις του αιτούντος θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωσή του·
 - δ) ο αιτών αιτήθηκε την παροχή διεθνούς προστασίας το νωρίτερο δυνατόν, εκτός εάν αποδείξει ότι υπήρχε σοβαρός λόγος που τον εμπόδισε να το πράξει· και
 - ε) η γενική αξιοπιστία του αιτούντος είναι αποδεδειγμένη.

Οι κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) έχουν τόσο ουσιαστικές όσο και διαδικαστικές επιπτώσεις. Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν συμπληρωματικές διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) που άπτονται του αντικειμένου του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), και πιο συγκεκριμένα τα άρθρα 10 έως 18 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα οποία παραπέμπουν στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ειδικότερα όσον αφορά τις πληροφορίες που έχουν ουσιώδη σημασία για την αξιολόγηση της αίτησης και τα μέσα που έχει στη διάθεσή του ο αιτών για την τεκμηρίωση της αίτησης.

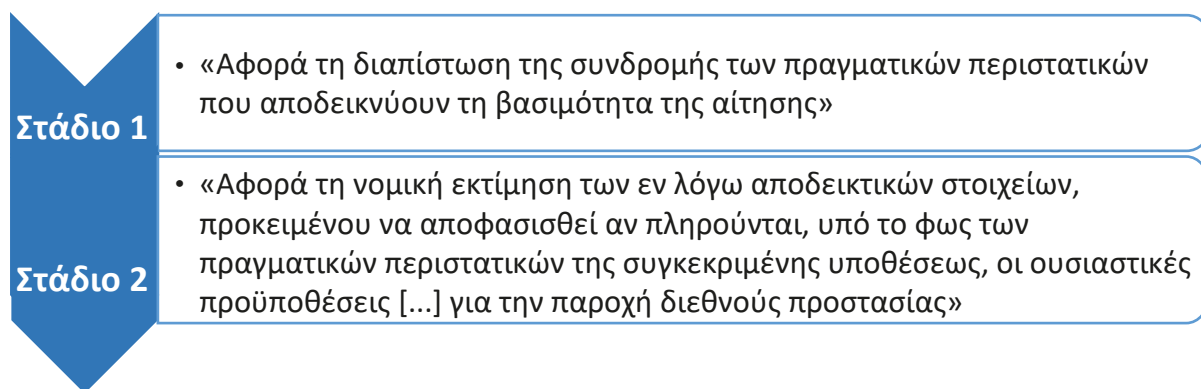
Η προσέγγιση του ΔΕΕ ως προς την ερμηνεία του άρθρου 4 στην υπόθεση *A, B και C* καθιστά σαφές ότι το άρθρο πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τις μεθόδους ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του πλαισίου και του σκοπού του ⁽⁸⁰⁾.

⁽⁸⁰⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13. Βλ. επίσης EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3.

Η αναφορά στα «κράτη μέλη» στο άρθρο 4 περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων εντός ενός κράτους, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών αρχών ⁽⁸¹⁾. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να τηρείται το άρθρο 46 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής (βλ. ενότητα 3.1.1).

Όπως καθίσταται σαφές από τον τίτλο του, το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αφορά την «**αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων**». Σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *M.M.*, η «αξιολόγηση» των αιτήσεων διεθνούς προστασίας γίνεται σε **δύο αυτοτελή στάδια** ⁽⁸²⁾. Η εν λόγω αξιολόγηση σε δύο στάδια περιγράφεται αναλυτικά στο σχήμα 2 κατωτέρω.

Σχήμα 2: Αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας σε δύο στάδια

Η παρούσα δικαστική ανάλυση αφορά πρωτίστως το στάδιο 1. Το στάδιο 2 εξετάζεται μόνο παρεμπιπτόντως, καθώς αποτελεί κατ' ουσίαν το αντικείμενο της έκδοσης με τίτλο *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* ⁽⁸³⁾.

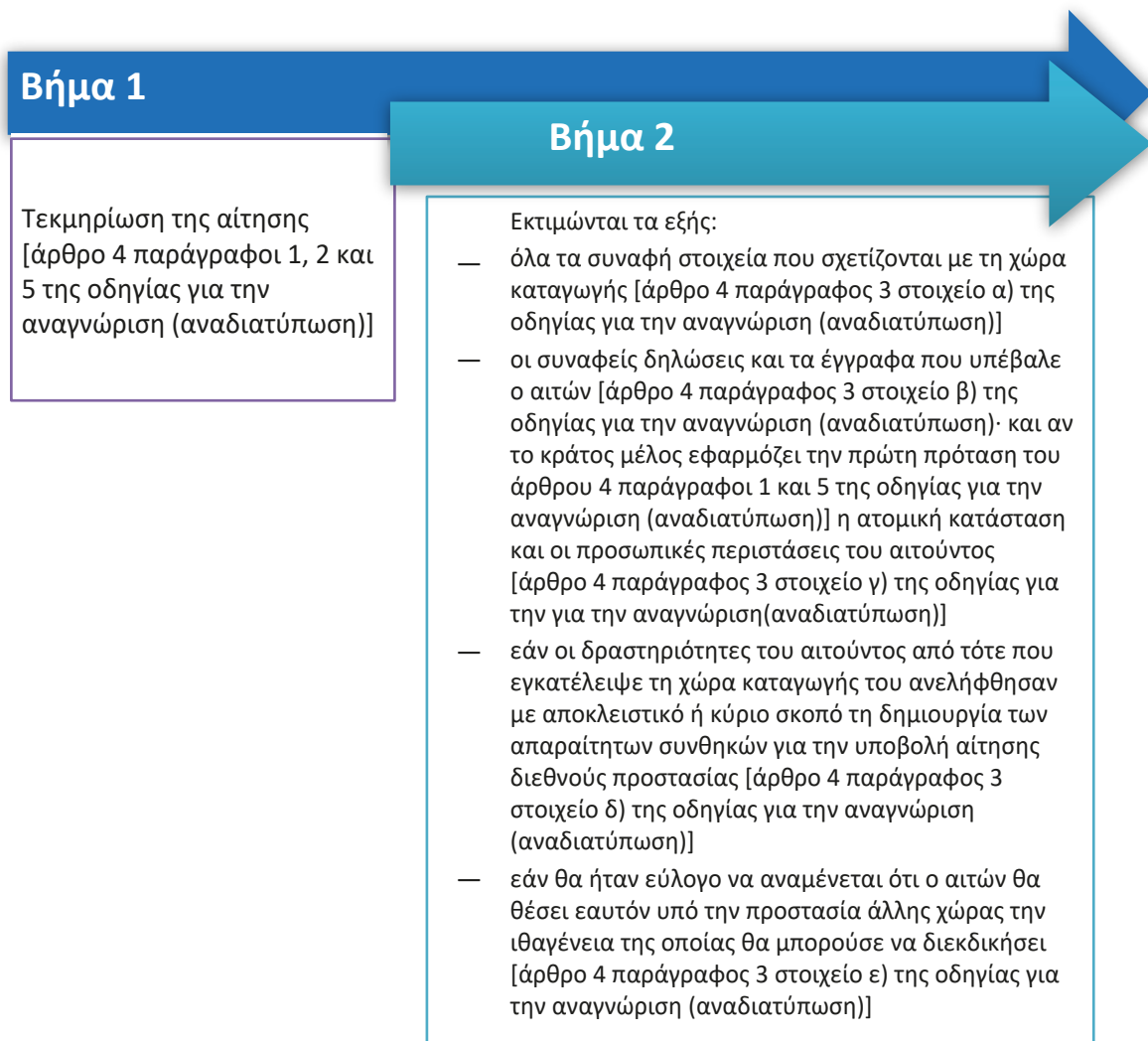
Βάσει του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το στάδιο 1 μπορεί να χωριστεί σε δύο βήματα, όπως φαίνεται στο σχήμα 3 κατωτέρω.

⁽⁸¹⁾ Για παράδειγμα, στη Γερμανία η παροχή στοιχείων απαιτεί βάσει του ομοσπονδιακού δικαίου υποχρέωση των δικαστηρίων, των αποφαινόμενων αρχών και των αιτούντων [βλ. ειδικότερα τον γερμανικό *Asylgesetz* (Νόμος περί ασύλου, πρώην: Νόμος περί της διαδικασίας ασύλου), π.χ. άρθρα 15 και 25 παράγραφος 1]. Το Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία) παρέπεμψε, για παράδειγμα, στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] στην περίπτωση αιτούντος από το Αζερμπαϊτζάν ο οποίος ισχυρίστηκε ότι υφίσταται δίωξη εκεί λόγω της αρμενικής εθνοτικής καταγωγής του και υπέβαλε αίτηση ασύλου στη Γερμανία. Η υπόθεση αναπέμφθηκε στο κατώτερο δικαστήριο για περαιτέρω αξιολόγηση ιδίως όσον αφορά το ζήτημα αν θα ήταν εύλογο να αναμένεται ότι ο αιτών θα θέσει εαυτόν υπό την προστασία της Αρμενίας σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ διεκδικώντας την αρμενική ιθαγένεια (απόφαση της 29ης Μαΐου 2008, BVerwG 10 C 11.07, BVerwG:2008:290508U10C11.07.0, σκέψη 34).

⁽⁸²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, *M.M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδία, Attorney General*, υπόθεση C-277/11, EU:C:2012:744, σκέψεις 64 και επ.

⁽⁸³⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.1.

Σχήμα 3: Διαδικασία εξακρίβωσης των πραγματικών περιστάσεων σε δύο βήματα (στάδιο 1)

Οι κατάλογοι σημείων ελέγχου του προσαρτήματος Α παρέχουν περαιτέρω βοήθεια σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής της εν λόγω αξιολόγησης.

4.2. Τεκμηρίωση της αίτησης

4.2.1. Η υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση

Το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη **μπορούν** να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας»⁽⁸⁴⁾. Παρότι η χρήση του όρου «μπορούν» καθιστά σαφές ότι τα κράτη μέλη δεν οφείλουν να την αντιμετωπίζουν ως υποχρέωση του αιτούντος, εάν ένα κράτος μέλος το πράξει, η διάταξη αυτή έχει υποχρεωτική ισχύ. Στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) δεν παρέχεται ορισμός του όρου «**τεκμηρίωση**». Από τη διατύπωση του άρθρου 4 παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παράγραφοι 2 και 5, προκύπτει ότι ως «τεκμηρίωση» **νοείται η υποβολή δηλώσεων και η προσκόμιση εγγράφων**

⁽⁸⁴⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

ή άλλων αποδείξεων που έχει στη διάθεσή του ο αιτών προς υποστήριξη της αίτησης ⁽⁸⁵⁾. Τα συγκεκριμένα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (βλ. ενότητα 4.2.4 κατωτέρω). Όταν ένα κράτος μέλος επιβάλλει υποχρέωση τεκμηρίωσης, ο αιτών υποχρεούται να λάβει θετικά μέτρα για να υποστηρίξει την αίτησή του με πληροφορίες. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή **δεν** συνεπάγεται ότι ο αιτών οφείλει να διατυπώνει την αίτηση με όρους νομικής απαίτησης ούτε να προσδιορίζει τη νομική βάση της.

Η υποχρέωση τεκμηρίωσης της αίτησης δεν συνεπάγεται υποχρέωση προσκόμισης εγγράφων ή άλλων αποδείξεων προς υποστήριξη κάθε συναφούς πραγματικού περιστατικού που επικαλείται ο αιτών. Αυτό καθίσταται σαφές όχι μόνον από τη διευκρίνιση ότι η υποχρέωση τεκμηρίωσης καλύπτει μόνο τα «έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του» [άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] (βλ. ενότητα 4.2.4 κατωτέρω), αλλά πρωτίστως από το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Το άρθρο 4 παράγραφος 5 εφαρμόζεται «[ο]σάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση» και ορίζει ότι «οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση» εφόσον πληρούνται συγκεκριμένοι όροι. Ως εκ τούτου, προβλέπει ελαφρύνσεις (ή χαλάρωση) της υποχρέωσης προσκόμισης εγγράφων ή άλλων αποδείξεων προς υποστήριξη των δηλώσεων του αιτούντος. Με την πρόβλεψη των εν λόγω ελαφρύνσεων αναγνωρίζεται το γεγονός ότι ενδέχεται να υπάρχουν ελάχιστα έγγραφα ή άλλες αποδείξεις προς υποστήριξη των δηλώσεων του αιτούντος και ότι ορισμένα προβαλλόμενα πραγματικά περιστατικά δεν μπορούν να τεκμηριωθούν άμεσα με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις. Επιπλέον, αναγνωρίζεται ότι, για παράδειγμα, οι περιστάσεις του αιτούντος ή οι περιστάσεις της χώρας καταγωγής του ενδέχεται να καθιστούν αδύνατη τη λήψη σχετικών εγγράφων ή άλλων αποδείξεων. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ο αιτών θα πρέπει να παρέχει ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη λυσιτελών εγγράφων ή άλλων αποδείξεων (βλ. ενότητα 4.3.7 κατωτέρω).

Σε σχέση με υποθέσεις απέλασης, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί, στο ίδιο πνεύμα, ότι αποτελεί υποχρέωση των ατόμων που ισχυρίζονται ότι η απέλασή τους θα συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ να προσκομίσουν, στον μέγιστο βαθμό που είναι πρακτικά δυνατόν, υλικό και πληροφορίες που θα δίνουν τη δυνατότητα στις αρχές του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου κράτους, καθώς και στο Δικαστήριο, να αξιολογήσουν τον σχετικό κίνδυνο που μπορεί να συνεπάγεται η μετακίνησή τους ⁽⁸⁶⁾.

Στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) δεν αναφέρεται ότι ο αιτών φέρει το βάρος της απόδειξης, παρά μόνον ότι τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι **εναπόκειται στον αιτούντα να «τεκμηριώσει» την αίτηση** ⁽⁸⁷⁾. Η αναφορά του βάρους της απόδειξης δεν είναι απαραίτητως χρήσιμη για τον καθορισμό της έννοιας της υποχρέωσης τεκμηρίωσης της αίτησης. Το ΔΕΕ δεν χρησιμοποιεί τη λέξη «απόδειξη» σε σχέση με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), αλλά καθιστά σαφές στην απόφασή του στην υπόθεση *M.M.* ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την «τεκμηρίωση» της αίτησης διεθνούς προστασίας ⁽⁸⁸⁾.

⁽⁸⁵⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 85· Dörig, H., «Asylum Qualification Directive 2011/95/EU (Articles 1-10)», στο Hailbronner, K. και Thym, D. (επιμ.) (2016), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary* (2nd edn, Beck, C. H.), σ. 1134, άρθρο 4, αριθ. 7.

⁽⁸⁶⁾ ΕΔΔΑ, *J.K. και Λουίσι κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 92, καθώς και σκέψεις 96-97.

⁽⁸⁷⁾ Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1130, άρθρο 4 αριθ. 29.

⁽⁸⁸⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 65.

Σε κάθε περίπτωση, στην εθνική νομολογία των κρατών μελών υιοθετούνται διαφορετικές απόψεις όσον αφορά το βάρος της απόδειξης. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη νομολογία του γερμανικού Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο), ο αιτών δεν φέρει κανένα διαδικαστικό βάρος απόδειξης (*formelle Bestweislast*)⁽⁸⁹⁾. Ως εκ τούτου, τα δικαστήρια υποχρεούνται, κατά κανόνα, να διερευνούν αυτεπαγγέλτως τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης⁽⁹⁰⁾. Οι αιτούντες «οφείλουν προσωπικά να συνεργάζονται για την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης»⁽⁹¹⁾. Εάν τα απαραίτητα στοιχεία της αίτησης δεν επιβεβαιωθούν κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του δικαστηρίου, το βάρος της τεκμηρίωσης της αίτησης [*materielle Beweislast* ⁽⁹²⁾] φέρει ο αιτών⁽⁹³⁾. Αυτό σημαίνει ότι το βάρος της απόδειξης αποκτά σημασία μόνον εάν, κατόπιν πλήρους έρευνας, το δικαστήριο δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει με πλήρη βεβαιότητα κάποιο πραγματικό περιστατικό που είναι κρίσιμο για την ευδοκίμηση της αίτησης. Παρόμοια αντίληψη αποτελεί τη βάση της νομολογίας του πολωνικού Naczelny Sąd Administracyjny (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο)⁽⁹⁴⁾. Από την άλλη πλευρά, στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο θεωρείται ότι οι αιτούντες φέρουν το βάρος της απόδειξης⁽⁹⁵⁾.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα «κράτη μέλη επιβάλλουν στους αιτούντες την υποχρέωση να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές με σκοπό την εξακρίβωση της ταυτότητάς τους και των λοιπών στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)». Πέραν αυτής της δεσμευτικής απαίτησης, το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη **μπορούν** [...] να προβλέπουν ότι [...] οι αιτούντες πρέπει να παραδίδουν τα έγγραφα που έχουν στην κατοχή τους και σχετίζονται με την εξέταση της αίτησης, όπως τα διαβατήριά τους»⁽⁹⁶⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο δ), «[τ]α κράτη μέλη **μπορούν** [...] να προβλέπουν ότι [...] οι αρμόδιες αρχές μπορούν να κάνουν σωματική έρευνα στον αιτούντα και να ερευνήσουν τα αντικείμενα που φέρει»⁽⁹⁷⁾. Εάν τα κράτη μέλη το προβλέπουν αυτό, οι σχετικές διατάξεις είναι υποχρεωτικές. Σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε όλοι οι αιτούντες να ενημερώνονται σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή ευλόγως θεωρείται ότι κατανοούν για τις εν λόγω «υποχρεώσεις τους κατά τη διαδικασία καθώς και για τις τυχόν συνέπειες της μη συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις τους και της μη συνεργασίας με τις αρχές» (βλ. ενότητα 4.2.3 κατωτέρω).

⁽⁸⁹⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), BVerwG 9 C 434.93, ό.π. υποσημείωση 44, σ. 1123· βλ. επίσης Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1134, άρθρο 4, παράγραφος 7. Το Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), στην απόφασή του της 19ης Ιουλίου 2012, BVerwG 10 C 2.12, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, 3461 αποφάνθηκε ότι, παρότι οι διάδικοι δεν αμφισβήτησαν τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών από το κατώτερο δικαστήριο, το ανώτερο δικαστήριο ενδεχομένως υποχρεούται να διενεργήσει περαιτέρω έρευνες (στην προκειμένη περίπτωση: όσον αφορά τις απαιτήσεις του συναφούς αλλοδαπού δικαίου που θεωρήθηκε ως διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών στο πλαίσιο αυτό).

⁽⁹⁰⁾ Γερμανικός Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας, ό.π. υποσημείωση 44, άρθρο 86 παράγραφος 1.

⁽⁹¹⁾ Γερμανικός Νόμος περί ασύλου, ό.π. υποσημείωση 81, άρθρο 15.

⁽⁹²⁾ Ουσιαστικό βάρος της απόδειξης.

⁽⁹³⁾ Βλ. π.χ. Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, BVerwG 10 C 6.13, BVerwG:2014:130214U10C6.13.0. Σε υπόθεση που αφορούσε επικουρική προστασία, το Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο αποφάσισε ότι το κατώτερο δικαστήριο δεν είχε διερευνήσει επαρκώς από ποια χώρα καταγωγής είχε φτάσει ο προσφεύγων στη Γερμανία. Κατά την προφορική ακρόαση, θα έπρεπε να είχε ακουστεί η γνώμη του προσφεύγοντος σχετικά με αυτό το ζήτημα. Το κατώτερο δικαστήριο στηρίχθηκε σε πληροφορίες τις οποίες είχε παράσχει ο αιτών κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και τις οποίες το ανώτερο δικαστήριο έκρινε ως μη αρκούντως ακριβείς.

⁽⁹⁴⁾ Βλ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Πολωνία), απόφαση της 20ής Απριλίου 2011, II OSK 903/10, και απόφαση της 20ής Απριλίου 2014, II OSK 1067/13. Βλ. επίσης Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2008, SN κατά Υπουργείου Εσωτερικών, 5 Azs 66/2008-70 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁹⁵⁾ Στην Ιρλανδία, ο αιτών φέρει το κύριο βάρος της απόδειξης όσον αφορά την υποστήριξη της υπόθεσής του, ενώ για τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων προβλέπεται κάτι που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μόνον ως επικουρικό βάρος. Σύμφωνα με το Ανώτατο Δικαστήριο: «Αυτός ο τύπος έρευνας [...] αποτελεί σημαντικό μέρος του καθήκοντος της εξακρίβωσης και της αξιολόγησης των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 196 [του εγχειριδίου της UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28]. [...] Οι πληροφορίες αυτές, ωστόσο, δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την ανάγκη προσκόμισης αντικειμενικών αποδεικτικών στοιχείων από τον προσφεύγοντα σχετικά με περιστατικά πραγματικής αντισημιτικής δίωξης εναντίον του [...]. Ο ίδιος φέρει το βάρος της απόδειξης, δηλαδή καλείται να αποδείξει ότι είχε προσωπικά βάσιμο φόβο δίωξης. Πρόκειται για το υποκειμενικό στοιχείο του ορισμού και δεν μπορεί να παρασχεθεί από τον αξιολογητή». Βλ. Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 1ης Μαρτίου 2002, *Z κατά Minister for Justice and Law Reform & ors* [2002] IESC 14, 2002. Βλ. επίσης Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 1995, *Sandralingham κατά Secretary of State for the Home Department; Ravichandran κατά Secretary of State for the Home Department*, [1996] Imm AR 97. [1995] EWCA Civ 16.

⁽⁹⁶⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽⁹⁷⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρήσουν ότι ο αιτών έχει ανακαλέσει σιωπηρά την αίτησή του ή έχει υπαναχωρήσει από αυτήν, ιδίως όταν διαπιστώνεται ότι ο αιτών δεν ανταποκρίθηκε σε αιτήματα για παροχή πληροφοριών με ουσιώδη σημασία για την αίτηση σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ή δεν παρέστη στην προσωπική συνέντευξη, εκτός εάν ο αιτών αποδείξει εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος ότι αυτό οφείλεται σε συνθήκες ανεξάρτητες από τη θέλησή του [άρθρο 28 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπρώτωσης — Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽⁹⁸⁾.

4.2.2. Η υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση «το συντομότερο δυνατόν»

Το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει έναν χρονικό κανόνα. Το κράτος μέλος μπορεί να επιβάλει στον αιτούντα την υποχρέωση να υποβάλει τα συναφή στοιχεία «το συντομότερο δυνατόν». Ο όρος «το συντομότερο δυνατόν» θα πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένου υπόψη του χρονικού σημείου κατά το οποίο ο αιτών ενημερώθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), σε γλώσσα που κατανοεί, για την υποχρέωσή του να τεκμηριώσει την αίτηση, καθώς και για την προθεσμία και τα μέσα που είχε στη διάθεσή του για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής (βλ. ενότητα 4.2.3). Ενίοτε, μπορεί ο αιτών να μη συνειδητοποιεί ότι ένα στοιχείο είναι συναφές με την αίτησή του. Από τη στιγμή που ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων έχει ενημερώσει τον αιτούντα σχετικά με τη συνάφεια του στοιχείου και/ή το έχει ζητήσει πραγματικά, αποτελεί πλέον υποχρέωση του αιτούντος να υποβάλει το εν λόγω στοιχείο το συντομότερο δυνατόν μετά τη σχετική ενημέρωσή του ⁽⁹⁹⁾.

Στην υπόθεση *A, B και C* του ΔΕΕ, ο C είχε υποβάλει πρώτη αίτηση ασύλου για διαφορετικούς από την ομοφυλοφιλία του λόγους, η οποία απορρίφθηκε από την αποφαινόμενη αρχή. Στη συνέχεια, ο C υπέβαλε δεύτερη αίτηση ασύλου λόγω της ομοφυλοφιλίας του. Η αποφαινόμενη αρχή απέρριψε τη δεύτερη αίτηση με την αιτιολογία ότι οι δηλώσεις του σχετικά με την ομοφυλοφιλία του δεν ήταν αξιόπιστες, εκτιμώντας, μεταξύ άλλων, ότι ο C όφειλε να είχε αναφέρει τον δηλωθέντα ως γενετήσιο προσανατολισμό του στην πρώτη αίτηση και διαδικασία εξέτασης. Στην απόφασή του το ΔΕΕ έκρινε ότι η υποχρέωση υποβολής όλων των στοιχείων «το συντομότερο δυνατόν» μετριάζεται από την υποχρέωση που επιβάλλεται στις αρμόδιες αρχές, δυνάμει του άρθρου 13 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ [νυν άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] και του άρθρου 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]

να διεξάγουν τις συνεντεύξεις συνεκτιμώντας τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της ευαισθησίας του αιτούντος, και να πραγματοποιούν την εκτίμησή τους σε εξατομικευμένη βάση, λαμβάνοντας υπόψη την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος. Επομένως, η διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο είναι αναξιόπιστος η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στον λόγο ότι το πρόσωπο αυτό δεν αποκάλυψε τον γενετήσιο προσανατολισμό του την πρώτη φορά που του δόθηκε η ευκαιρία να εκθέσει τους λόγους διώξεώς του είναι αντίθετη προς την [εν λόγω] απαίτηση» ⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹⁸⁾ EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπρώτωσης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητα 4.2.10.

⁽⁹⁹⁾ Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1135, άρθρο 4 παράγραφος 10· Baldinger, D. (2013), *Rigorous Scrutiny Versus Marginal Review, Standards on Judicial Scrutiny and Evidence in International and European Asylum Law* (Wolf Legal Publishers, σ. 354 και επ.· και Noll, G. (2005), «Evidentiary Assessment and the EU Qualification Directive», *UNHCR New Issues in Refugee Research*, Research Paper, No 117, σ. 6.

⁽¹⁰⁰⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψεις 70 και 71.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι «δεν μπορεί να κριθεί αναξιόπιστη η δήλωση του προσώπου αυτού σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό του αποκλειστικά και μόνο λόγω του γεγονότος ότι, εξαιτίας της διστακτικότητάς του να αποκαλύψει προσωπικές πτυχές της ζωής του, δεν δήλωσε εξαρχής την ομοφυλοφιλία του» ⁽¹⁰¹⁾.

Οι ψυχικές διαταραχές, η ασθένεια ή οι περιπτώσεις στις οποίες το εν λόγω πρόσωπο είναι ασυνόδετος ανήλικος κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο θ) της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 2 στοιχείο ιβ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] μπορούν επίσης να συνιστούν βάσιμους λόγους για τη μη τεκμηρίωση μιας αίτησης το συντομότερο δυνατόν ⁽¹⁰²⁾. Εν προκειμένω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 29 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), στους αιτούντες που ενδέχεται να χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων (λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, αναπηρίας, σοβαρής ασθένειας, ψυχικών διαταραχών ή ως συνέπεια βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας) «θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη στήριξη, **μεταξύ άλλων, αρκετός χρόνος**, ούτως ώστε να δημιουργούνται οι συνθήκες που είναι αναγκαίες για την πραγματική πρόσβασή τους στις διαδικασίες και **για την επίκληση των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας**» ⁽¹⁰³⁾.

Στη Γερμανία, το Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο Βάδης-Βιρτεμβέργης) αποφάσισε ότι πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα η δυνατότητα να τεκμηριώσει την αίτησή του, ακόμη και αν δεν υπέβαλε ένα συναφές στοιχείο «το συντομότερο δυνατόν», δεδομένου ότι ο αποκλεισμός ενός τέτοιου στοιχείου θα μπορούσε να έχει εξαιρετικά σοβαρές συνέπειες για τον ίδιο ⁽¹⁰⁴⁾.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι η απέλασή τους θα παραβίαζε το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ έχει αναγνωρίσει το γεγονός ότι, όσον αφορά τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας, «μπορεί να είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, για τον ενδιαφερόμενο να παράσχει στοιχεία σε σύντομο χρονικό διάστημα, ιδίως αν αυτά τα στοιχεία πρέπει να τα λάβει από τη χώρα από την οποία ισχυρίζεται ότι διέφυγε. Συνεπώς, η έλλειψη δικαιολογητικών δεν μπορεί να είναι αυτή καθ' εαυτή καθοριστικός παράγοντας» ⁽¹⁰⁵⁾.

Κατά την UNHCR:

[...] Στην πράξη, ο όρος «το συντομότερο δυνατόν» ορίζεται από την προθεσμία και τις ρυθμίσεις της διαδικασίας. [...] Όσον αφορά τόσο την υποβολή δηλώσεων όσο και την προσκόμιση εγγράφων ή άλλων αποδείξεων, η UNHCR προτρέπει τις αποφαινόμενες αρχές να διασφαλίζουν ότι η διαδικασία επιτρέπει, και οι κατευθυντήριες πολιτικές επιβάλλουν, στους υπευθύνους λήψης αποφάσεων να λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές και ευρύτερες περιστάσεις των αιτούντων, συμπεριλαμβανομένων των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους για τη λήψη εγγράφων ή άλλων αποδείξεων και μεταφράσεων, όπου απαιτούνται ⁽¹⁰⁶⁾.

⁽¹⁰¹⁾ Ο.π. σκέψεις 69 και επ.

⁽¹⁰²⁾ Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1135, άρθρο 4, παράγραφος 11. Βλ. επίσης Bögner, D., Herlihy, J. και Brewin, C. (2007), «The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews», *British Journal of Psychiatry*, 75-81· και Bögner, D., Brewin, C. και Herlihy, J., «Refugees' experiences of Home Office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information», ό.π. υποσημείωση 69, σ. 1-17.

⁽¹⁰³⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽¹⁰⁴⁾ Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο Βάδης-Βιρτεμβέργης, Γερμανία), απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2017, A 11 S 368/17.

⁽¹⁰⁵⁾ ΕΔΔΑ, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 92.

⁽¹⁰⁶⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 102 και επ.

4.2.3. Το καθήκον της αποφαινόμενης αρχής όσον αφορά την τεκμηρίωση της αίτησης από τον αιτούντα

Η αποφαινόμενη αρχή έχει ορισμένα καθήκοντα όσον αφορά την τεκμηρίωση της αίτησης από τον αιτούντα, όπως συνοψίζονται στον πίνακα 6 κατωτέρω.

Πίνακας 6: Καθήκοντα της αποφαινόμενης αρχής όσον αφορά την τεκμηρίωση της αίτησης

Η αποφαινόμενη αρχή:	
Καθήκον αριθ. 1	Πρέπει να διασφαλίζει ότι όλοι οι αιτούντες ενημερώνονται για την υποχρέωσή τους να τεκμηριώσουν την αίτηση, καθώς και για τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους και την προθεσμία για την εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης.
Καθήκον αριθ. 2	Πρέπει να μεριμνά ώστε να παρέχεται στους αιτούντες η ευκαιρία να τεκμηριώσουν την αίτησή τους στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης.
Καθήκον αριθ. 3	Πρέπει να συνεργάζεται με τον αιτούντα κατά το στάδιο προσδιορισμού των συναφών στοιχείων της αίτησής του. Εν προκειμένω, ένα κράτος μέλος μπορεί να έχει ευκολότερη πρόσβαση από τον αιτούντα σε ορισμένα είδη εγγράφων.

Όσον αφορά το καθήκον ενημέρωσης των αιτούντων σχετικά με την υποχρέωσή τους να τεκμηριώσουν την αίτηση και σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε όλοι οι αιτούντες να ενημερώνονται σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή ευλόγως θεωρείται ότι κατανοούν, σχετικά με την υποχρέωσή τους να τεκμηριώσουν την αίτηση, καθώς και για τη σχετική προθεσμία, τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους για την εκπλήρωση της υποχρέωσης υποβολής των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και τις συνέπειες της μη συμμόρφωσης. Οι εν λόγω πληροφορίες πρέπει να δίδονται εγκαίρως στους αιτούντες, ώστε να μπορέσουν να ασκήσουν τα δικαιώματα που εγγυάται η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που περιγράφονται στο άρθρο 13 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

Όσον αφορά το καθήκον της αποφαινόμενης αρχής να παρέχει στον αιτούντα τη δυνατότητα τεκμηρίωσης της αίτησής του στο πλαίσιο της προσωπικής συνέντευξης και σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «[π]ριν από τη λήψη απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα η ευκαιρία προσωπικής συνέντευξης σχετικά με την αίτηση διεθνούς προστασίας του»⁽¹⁰⁷⁾. Η προσωπική συνέντευξη αποτελεί την κύρια ευκαιρία του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Κατά τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης επί της ουσίας της αίτησης διεθνούς προστασίας, η αποφαινόμενη αρχή μεριμνά ώστε να παραχωρείται στον αιτούντα κατάλληλη ευκαιρία για να παρουσιάσει τα στοιχεία που απαιτούνται για την, κατά το δυνατόν, πλήρη τεκμηρίωση της αίτησης, σύμφωνα με το άρθρο 4 [της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Αυτό περιλαμβάνει την ευκαιρία να παράσχει εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν και/ή σχετικά με τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις στο πλαίσιο των δηλώσεων του αιτούντος.

Για περισσότερες λεπτομέρειες όσον αφορά τις απαιτήσεις των άρθρων 14-17 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με την προσωπική συνέντευξη, βλ. ενότητα 4.2.6.

⁽¹⁰⁷⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

Σύμφωνα με τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), «[α]ποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν [...] τα συναφή στοιχεία της αίτησης». Ενώ η πρώτη περίοδος του άρθρου 4 παράγραφος 1 είναι προαιρετικού χαρακτήρα, η δεύτερη αυτή περίοδος είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα.

Όσον αφορά το καθήκον συνεργασίας με τον αιτούντα, στην υπόθεση *M.M.* το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι κατά το άρθρο 4 παράγραφος 1 «εναπόκειται μεν συνήθως στον αιτούντα να υποβάλει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την τεκμηρίωση της αιτήσεώς του, γεγονός, όμως, παραμένει ότι **το οικείο κράτος μέλος οφείλει να συνεργαστεί με τον αιτούντα κατά το στάδιο προσδιορισμού των συναφών στοιχείων της αιτήσεως αυτής**»⁽¹⁰⁸⁾. Το ΔΕΕ επανέλαβε στην απόφασή του για την υπόθεση *A, B και C* ότι παρόλο που ο αιτών είναι «το καταλληλότερο [πρόσωπο] για να προσκομίσει στοιχεία ικανά να αποδείξουν τον γενετήσιο προσανατολισμό του, εντούτοις, γεγονός παραμένει ότι το οικείο κράτος μέλος οφείλει να συνεργαστεί με τον αιτούντα κατά το στάδιο προσδιορισμού των συναφών στοιχείων της αιτήσεως αυτής»⁽¹⁰⁹⁾. Δεδομένου ότι κανονικά δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο αιτών γνωρίζει ποια πραγματικά περιστατικά και ποια έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία μπορεί να είναι συναφή, σύμφωνα με το εν λόγω καθήκον συνεργασίας, το κράτος μέλος θα πρέπει να παρέχει κατάλληλη καθοδήγηση στον αιτούντα και να χρησιμοποιεί τις κατάλληλες ερωτήσεις στην προσωπική συνέντευξη για να εκμαιεύει οποιαδήποτε συναφή στοιχεία.

Το ΔΕΕ αποφάνθηκε περαιτέρω στην υπόθεση *M.M.* τα εξής:

Συνεπώς, η εν λόγω απαίτηση συνεργασίας που βαρύνει το κράτος μέλος έχει επакριβώς την έννοια ότι, εάν για οποιονδήποτε λόγο τα στοιχεία που έχει προσκομίσει ο αιτών την παροχή διεθνούς προστασίας δεν είναι πλήρη, πρόσφατα ή συναφή, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να συνεργαστεί ενεργώς, στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας, με τον αιτούντα προκειμένου να καταστεί δυνατή η συλλογή όλων των στοιχείων που τεκμηριώνουν την εν λόγω αίτηση⁽¹¹⁰⁾.

Εν προκειμένω, στην απόφασή του για την υπόθεση *M.M.* το ΔΕΕ επέστησε την προσοχή στο γεγονός ότι «**ένα κράτος μέλος έχει καλύτερη πρόσβαση από τον αιτούντα σε ορισμένα είδη εγγράφων**»⁽¹¹¹⁾. Σύμφωνα με το Δικαστήριο:

[Η εν λόγω] ερμηνεία επιρρωννύεται από το άρθρο 8, παράγραφος 2 στοιχείο β' {της ΟΔΑ [νυν άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]}, κατά το οποίο τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων άσυλο και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων διήλθαν⁽¹¹²⁾.

Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι το καθήκον συνεργασίας μεταξύ του αιτούντος και του κράτους μέλους επεκτείνεται σε ορισμένες περιπτώσεις στη λήψη στοιχείων από το κράτος μέλος για την τεκμηρίωση της αίτησης κατά την έννοια της πρώτης περιόδου του άρθρου 4 παράγραφος 1⁽¹¹³⁾.

⁽¹⁰⁸⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 65 (η επισήμανση των συντακτών).

⁽¹⁰⁹⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 56.

⁽¹¹⁰⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 66. Όσον αφορά την υποχρέωση των δικαστηρίων βάσει του εθνικού δικαίου να προβαίνουν αυτεπαγγέλτως σε συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, βλ. ενότητα 3.1.2.1 ανωτέρω.

⁽¹¹¹⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 66 (η επισήμανση των συντακτών).

⁽¹¹²⁾ Ό.π. σκέψη 67.

⁽¹¹³⁾ Σχετικά με την υποχρέωση συνεργασίας του αιτούντος, βλ. π.χ. Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Βουδαπέστης (Ουγγαρία), απόφαση της 4ης Ιουλίου 2012, *SN κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Ιθαγένειας*, 3.Κ.31192/2012/6 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Όταν η αποφαινόμενη αρχή το θεωρεί σκόπιμο για την αξιολόγηση αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 4, μεριμνά για την ιατρική εξέταση του αιτούντος ή ενημερώνει τον αιτούντα ότι μπορεί να μεριμνήσει ο ίδιος για ιατρική εξέταση όσον αφορά ενδείξεις που ενδεχομένως υποδηλώνουν διώξεις ή σοβαρή βλάβη που υπέστη κατά το παρελθόν [άρθρο 18 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Εν προκειμένω και εν είδει παραδείγματος, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 5 του τσεχικού Νόμου περί ασύλου ⁽¹¹⁴⁾, η διοικητική αρχή (Υπουργείο Εσωτερικών) έχει καθήκον να ενημερώνει τον αιτούντα διεθνή προστασία σχετικά με τη δυνατότητα να υποβληθεί στην εν λόγω ιατρική εξέταση.

Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), καθώς και τη μεταγενέστερη νομολογία του ΔΕΕ και τα έγγραφα της UNHCR, το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι «το καθήκον της εξακρίβωσης και της αξιολόγησης όλων των σχετικών πραγματικών περιστάσεων της υπόθεσης σε μια διαδικασία ασύλου μοιράζεται ανάμεσα στον αιτούντα άσυλο και τις αρχές μετανάστευσης» ⁽¹¹⁵⁾.

Βλέπε ενότητες 4.2.5 και 4.8 σχετικά με τη διακριτή υποχρέωση των κρατών μελών να λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τη χώρα καταγωγής και τις χώρες διέλευσης.

4.2.4. Αποδείξεις ή στοιχεία που πρέπει να υποβάλλονται

Τα συγκεκριμένα «στοιχεία» που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) παρατίθενται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 και επαναλαμβάνονται στον πίνακα 7 κατωτέρω.

Πίνακας 7: Στοιχεία για την τεκμηρίωση αίτησης διεθνούς προστασίας [άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]

Δηλώσεις του αιτούντος και όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με:	την ηλικία του
	το προσωπικό του ιστορικό (συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού των οικείων συγγενών του)
	την ταυτότητά του
	την (τις) ιθαγένεια(-ές) του
	τη (τις) χώρα(-ες) και το (τα) μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής του
	προηγούμενες αιτήσεις ασύλου
	τα δρομολόγια που ακολούθησε
	τα ταξιδιωτικά του έγγραφα
	και τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία

Ο κατάλογος του άρθρου 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει τόσο το συναφές υλικό («δηλώσεις του αιτούντος» και «όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του») όσο και τα γεγονότα με τα οποία θα πρέπει να σχετίζεται το εν λόγω υλικό. Περιλαμβάνει επίσης τα στοιχεία που είναι συναφή με την ανασύνθεση του ταξιδιού του αιτούντος, καθώς και εκείνα που σχετίζονται με τις ανάγκες διεθνούς προστασίας του.

⁽¹¹⁴⁾ Τσεχική Δημοκρατία, Νόμος αριθ. 325/1999 Coll. περί ασύλου, 11 Νοεμβρίου 1999 (όπως τροποποιήθηκε).

⁽¹¹⁵⁾ ΕΔΔΑ, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 96.

Η ουδετερότητα των όρων «στοιχείο» και «τεκμηρίωση» υποδηλώνει ότι, καταρχήν, μπορεί να υποβληθεί κάθε μορφή αποδεικτικού στοιχείου που είναι ικανό να στοιχειοθετήσει τον κίνδυνο ⁽¹¹⁶⁾. Ενώ το άρθρο 4 παράγραφος 2 αναφέρεται μόνο στις δηλώσεις του αιτούντος και σε όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του, καθίσταται σαφές από το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο αναφέρεται σε «έγγραφα ή άλλες αποδείξεις» ⁽¹¹⁷⁾, και από την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *A, B και C*, όπου γίνεται λόγος περί «εκτίμησης των δηλώσεων και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων» ⁽¹¹⁸⁾, ότι τα στοιχεία μπορούν να περιλαμβάνουν και άλλες αποδείξεις εκτός των εγγράφων, όπως αντικείμενα, ηχογραφήσεις και ψηφιακά δεδομένα. Τα αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να περιλαμβάνουν οτιδήποτε βεβαιώνει, επιβεβαιώνει, υποστηρίζει ή συνδέεται με συναφή πραγματικά περιστατικά. Τα αποδεικτικά στοιχεία μπορεί να είναι λεκτικά ή έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων γραπτών, γραφικών, ψηφιακών και οπτικών υλικών. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν τεκμήρια, όπως υλικά αντικείμενα και σωματικές ουλές, καθώς και ηχογραφήσεις και οπτικές καταγραφές ⁽¹¹⁹⁾. Δεν έχει σημασία αν οι πληροφορίες είναι αποθηκευμένες, για παράδειγμα, σε ηλεκτρονικά μέσα (π.χ. σε έξυπνο τηλέφωνο, φορητό υπολογιστή κ.λπ.) ή σε έντυπη μορφή. Στον πίνακα 8 κατωτέρω παρατίθεται μη εξαντλητικός κατάλογος ειδών αποδεικτικών στοιχείων.

Πίνακας 8: Είδη αποδεικτικών στοιχείων

Προφορικά	<ul style="list-style-type: none"> — δηλώσεις του αιτούντος — δηλώσεις μελών της οικογένειας — δηλώσεις μαρτύρων — δηλώσεις εμπειρογνομόνων 	
Έγγραφα	<ul style="list-style-type: none"> — δελτίο ταυτότητας/διαβατήριο — πιστοποιητικό γέννησης — ιατρικές εκθέσεις — ιατροδικαστικές εκθέσεις — νομικές εκθέσεις — αποφάσεις δικαστηρίων — εκθέσεις μαρτύρων — εκθέσεις σχετικά με τη χώρα καταγωγής 	<ul style="list-style-type: none"> — εκθέσεις σχετικά με την εκτίμηση της ηλικίας — εκθέσεις σχετικά με τις γλωσσολογικές εκτιμήσεις — εκτυπωμένα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου — επιστολές — ταξιδιωτικά έγγραφα — εντάλματα σύλληψης — (επίσημες) εκθέσεις της αστυνομίας — δημοσιεύματα μέσω ενημέρωσης
Οπτικά	<ul style="list-style-type: none"> — αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης — φωτογραφίες — βίντεο — σχέδια 	
Ηχητικά	<ul style="list-style-type: none"> — ηχογραφήσεις 	
Τεκμήρια	<ul style="list-style-type: none"> — υλικά αντικείμενα — δακτυλικά αποτυπώματα — σωματικές ουλές 	

⁽¹¹⁶⁾ Baldinger, D., ό.π. υποσημείωση 99, σ. 349 και επ.

⁽¹¹⁷⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽¹¹⁸⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 54.

⁽¹¹⁹⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 90 και επ.

Μολονότι στα στοιχεία με τα οποία μπορεί να τεκμηριωθεί μια αίτηση περιλαμβάνεται ευρύ φάσμα ειδών αποδεικτικών στοιχείων, όλα θα πρέπει να συνάδουν με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης, στα οποία περιλαμβάνονται το δικαίωμα σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας που προβλέπεται στο άρθρο 1 του Χάρτη, καθώς και το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που προβλέπεται στο άρθρο 7 του Χάρτη. Ο σεβασμός των εν λόγω θεμελιωδών δικαιωμάτων απαγορεύει, για παράδειγμα, την τέλεση σεξουαλικών πράξεων ή την υποβολή βιντεοσκοπημένων λήψεων ερωτικών συνεντεύσεων για την τεκμηρίωση αίτησης η οποία στηρίζεται στον γενετήσιο προσανατολισμό ⁽¹²⁰⁾. Το ΔΕΕ πρόσθεσε ότι «αν θεωρηθεί ότι επιτρέπεται ή κρίνεται παραδεκτή η χρήση τέτοιου είδους αποδείξεων, τούτο θα αποτελέσει κίνητρο και για άλλους αιτούντες και θα ισοδυναμεί, de facto, με εξαναγκασμό των προσώπων αυτών να προσφύγουν στη χρήση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων» ⁽¹²¹⁾. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεθόδους αξιολόγησης της αξιοπιστίας των δηλώσεων του αιτούντος και των εγγράφων και/ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων, βλ. ενότητα 4.4.

Τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του δεν περιορίζονται στα έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή του. Αντιθέτως, ο αιτών έχει στη διάθεσή του τα έγγραφα όταν **εύλογα αναμένεται ότι μπορεί να τα λάβει** ⁽¹²²⁾. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ατομικές και ευρύτερες περιστάσεις του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων των περιστάσεων στη χώρα καταγωγής ή στον τόπο συνήθους διαμονής του. Τα έγγραφα τα οποία εύλογα αναμένεται ότι μπορεί να λάβει ο αιτών πρέπει να αξιολογούνται σε συνάρτηση με το προσωπικό ιστορικό και τις περιστάσεις του αιτούντος και δεν πρέπει να επηρεάζονται από μη εύλογες παραδοχές ή προκαταλήψεις όσον αφορά τα έγγραφα που θα πρέπει να είναι διαθέσιμα.

Όσον αφορά την **ταυτότητα και την ιθαγένεια** του αιτούντος, θα πρέπει να τηρείται το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι οι αιτούντες διεθνή προστασία «πρέπει να παραδίδουν τα έγγραφα που έχουν στην κατοχή τους και σχετίζονται με την εξέταση της αίτησης, όπως τα διαβατήριά τους».

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του κανονισμού Eurodac (αναδιατύπωση) κάθε κράτος μέλος απαιτείται να λαμβάνει πάραυτα τα δακτυλικά αποτυπώματα κάθε αιτούντος διεθνή προστασία ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών ⁽¹²³⁾. Μολονότι ούτε ο κανονισμός Eurodac (αναδιατύπωση) ούτε ο κανονισμός Δουβλίνο III προβλέπει ρητά ότι ο αιτών υποχρεούται να παρέχει δακτυλικά αποτυπώματα, τα δικαστήρια σε ορισμένα κράτη μέλη έχουν επικαλεστεί διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), ώστε να θεωρήσουν ότι υφίσταται υποχρέωση του αιτούντος να παράσχει δακτυλικά αποτυπώματα. Σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο θ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν ότι μια διαδικασία εξέτασης μπορεί να επιταχυνθεί και/ή να διενεργηθεί στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης, εφόσον «ο αιτών αρνείται να συμμορφωθεί με την υποχρέωση λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων του» ⁽¹²⁴⁾. Ορισμένες υποχρεώσεις περιλαμβάνονται επίσης στο άρθρο 13 της

⁽¹²⁰⁾ ΔΕΕ, Α, Β και C, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 65.

⁽¹²¹⁾ Ό.π. σκέψη 66.

⁽¹²²⁾ Βλ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2016, *MW (Nationality; Art 4 QD; duty to substantiate)* [2016] UKUT 453 (IAC). Βλ. επίσης UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 93· και Garlick, M. στο Grütters, C., Guild, E. και de Groot, S. (2013), *Assessment of Credibility by Judges in Asylum Cases in the EU*, Wolf Legal Publishers, σ. 59.

⁽¹²³⁾ Βλ. τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντισταθμιστική δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντισταθμιστικής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπαϊκή Αρχή για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 1).

⁽¹²⁴⁾ Βλ. π.χ. στη Γαλλία, όπου ο Νόμος περί ασύλου του 2015 (άρθρο L. 723-2 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου) προβλέπει την αξιολόγηση της αίτησης με ταχεία διαδικασία εάν ο αιτών έχει αρνηθεί να παράσχει τα δακτυλικά του αποτυπώματα όπως προβλέπεται σύμφωνα με τον κανονισμό Eurodac (αναδιατύπωση).

ΟΔΑ (αναδιатύπωση) και ενδέχεται να έχουν ως συνέπεια τον τερματισμό της διαδικασίας ασύλου χωρίς εξέταση επί της ουσίας [άρθρα 27, 28 και 31 της ΟΔΑ (αναδιатύπωση)] ⁽¹²⁵⁾. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽¹²⁶⁾.

Ο προσδιορισμός της ιθαγένειας του αιτούντος ενίοτε προκαλεί δυσκολίες. Η έννοια του όρου «ιθαγένεια» στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιатύπωση) δεν συμπίπτει με εκείνη στο άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιатύπωση) σχετικά με τους λόγους δίωξης ⁽¹²⁷⁾. Για λεπτομέρειες, βλ. ενότητα 5.1 κατωτέρω, όπου αναλύεται η αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν την ιθαγένεια.

Η προσθήκη του όρου «**δρομολόγια που ακολούθησε**» στο άρθρο 4 παράγραφος 2 μπορεί να έχει σημασία τόσο για την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας ⁽¹²⁸⁾ όσο και για τη λήψη απόφασης σχετικά με το ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού Δουβλίνο III για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους για την εξέταση αίτησης που υποβλήθηκε σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (βλ. ενότητα 5.8 κατωτέρω). Για παράδειγμα, το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια διαδικασία ασύλου μπορεί να διακοπεί σύμφωνα με το γερμανικό δικονομικό δίκαιο ⁽¹²⁹⁾ με βάση το γεγονός ότι ο αιτών δεν συμμορφώθηκε εγκαίρως με αιτιολογημένο αίτημα να παρουσιάσει γραπτή αναφορά των δρομολογίων που ακολούθησε πριν από την άφιξή του στη Γερμανία και τυχόν αιτήσεων ασύλου που υπέβαλε σε άλλες χώρες ⁽¹³⁰⁾.

Στα στοιχεία περιλαμβάνονται επίσης οι δηλώσεις του αιτούντος και όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με τους **λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία**. Οι δηλώσεις του αιτούντος σχετικά με τους λόγους για τους οποίους υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας περιλαμβάνουν τους ισχυρισμούς τους οποίους διατυπώνει ο ίδιος ο αιτών ή εκπρόσωπος εξ ονόματος του αιτούντος. Παραδείγματα εγγράφων που μπορεί να είναι συναφή περιλαμβάνουν έγγραφα τα οποία μπορούν να επιβεβαιώσουν το προβαλλόμενο ιστορικό του αιτούντος (επαγγελματικό, πολιτικό, θρησκευτικό, κοινωνικό κ.λπ.) και έγγραφα όπως εντάλματα σύλληψης, αστυνομικές εκθέσεις, ιατρικές εκθέσεις, γραπτές ή προφορικές δηλώσεις μελών της οικογένειας ή άλλων μαρτύρων σχετικά με βλάβη που προκλήθηκε στον αιτούντα ή απειλές τέτοιου είδους βλάβης. Οι ΠΧΚ από διάφορες οργανώσεις αποτελούν ακόμη μία σημαντική πηγή αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών, όπως προκύπτει από το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιатύπωση).

⁽¹²⁵⁾ Βλ. π.χ. Γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Bundesverwaltungsgericht), απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2013, υπόθεση 10 C 1.13, DE:BVVerwG:2013:050913U10C1.13.0 (παρέχεται και στην αγγλική γλώσσα). Η απόφαση αφορά κυρίως τις υποχρεώσεις των αιτούντων στο πλαίσιο της ΟΔΑ. Κατά το γερμανικό εθνικό δίκαιο, εάν ένα πρόσωπο δεν δώσει συνέχεια στην αίτηση, οι αρχές έχουν τη δυνατότητα να τερματίσουν τη διαδικασία ασύλου χωρίς να εξετάσουν το αίτημα επί της ουσίας (γερμανικός Νόμος περί ασύλου, ό.π. υποσημείωση 81, άρθρα 32 και 33). Η μη παροχή από το εν λόγω πρόσωπο δακτυλικών αποτυπωμάτων που μπορούν να αναλυθούν θεωρείται έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διαδικασία. Από νομικής απόψεως, η μη παροχή δακτυλικών αποτυπωμάτων θεωρείται υπαναχώρηση από τη διαδικασία. Βλ. άρθρο 32 και άρθρο 33 παράγραφος 1 του γερμανικού Νόμου περί της διαδικασίας ασύλου (νυν: Νόμος περί ασύλου, ό.π. υποσημείωση 81).

⁽¹²⁶⁾ ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητες 3.5.2 και 4.2.9.

⁽¹²⁷⁾ Στη γερμανική και την ιταλική έκδοση, στο άρθρο 4 παράγραφος 2 και στο άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιатύπωση) χρησιμοποιείται ο όρος «Staatsangehörigkeit(en)»/«cittadinanza» (υπηκοότητα), ενώ στο άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο γ) χρησιμοποιείται ο όρος «Nationalität»/«nazionalità».

⁽¹²⁸⁾ Οι πληροφορίες σχετικά με το δρομολόγιο που ακολούθησε ο αιτών μπορεί να είναι ενδεικτικές του χρόνου αναχώρησής του από τη χώρα καταγωγής.

⁽¹²⁹⁾ Βλ. άρθρο 32 και άρθρο 33 παράγραφος 1 του γερμανικού Νόμου περί της διαδικασίας ασύλου (νυν: Νόμος περί ασύλου, ό.π. υποσημείωση 81).

⁽¹³⁰⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 17ης Ιουνίου 2014, BVVerwG, 10 C 7.13, BVVerwG:2014:170614U10C7.13.0 (παρέχεται και στην αγγλική γλώσσα).

4.2.5. Λήψη πληροφοριών σχετικά με τη χώρα καταγωγής και τις χώρες διέλευσης

Τα κράτη μέλη έχουν **καθήκον έρευνας** όσον αφορά τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο είναι διακριτό από την υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτηση ⁽¹³¹⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α), η αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας θα πρέπει να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση «όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους» ⁽¹³²⁾. Αυτός ο κανόνας ισχύει, μεταξύ άλλων, για τη λήψη πληροφοριών σχετικά με τη **χώρα καταγωγής**. Η λήψη των πληροφοριών αυτών αποτελεί μέρος του καθήκοντος έρευνας του κράτους μέλους.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε «να λαμβάνονται **συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες** από διάφορες πηγές, όπως η [EASO] και [η] UNHCR, και τις σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς τη **γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής** των αιτούντων και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων **δήλθαν**» ⁽¹³³⁾. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να τίθενται στη διάθεση του προσωπικού που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων και τη λήψη αποφάσεων. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και πληροφορίες που άπτονται των συναφών νόμων και των κανονισμών των χωρών αυτών «και του τρόπου εφαρμογής τους» [άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Η αιτιολογική σκέψη 39 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) υπογραμμίζει τη σημασία των ακριβών και ενημερωμένων στοιχείων από αρμόδιες πηγές «όταν προσδιορίζ[εται] αν επικρατεί ανασφάλεια στη χώρα καταγωγής του αιτούντος».

Οι απαιτήσεις του άρθρου 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αντικατοπτρίζουν την επίγνωση ότι ορισμένα είδη αποδεικτικών στοιχείων ενδέχεται να μην είναι στη διάθεση του αιτούντος. Η διάταξη αυτή διασφαλίζει ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν θα παραβλέψει τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν τις συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε χώρα. Σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), οι αιτούντες και, εάν απαιτείται, οι νομικοί ή άλλοι σύμβουλοί τους «έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) [...], όταν η αποφανόμενη αρχή συνεκτιμά τις εν λόγω πληροφορίες για να λάβει απόφαση επί της αίτησής τους».

Επιπλέον (πρόβλεψη με ιδιαίτερη σημασία για κάθε δικαστική ανάλυση), σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα δικαστήρια «έχουν, μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή άλλως, πρόσβαση στις γενικές πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 3 στοιχείο β) [του άρθρου 10 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], οι οποίες είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους». Βλ. ενότητα 4.8.4.1 για περισσότερες πληροφορίες, ειδικά σχετικά με την πρόσβαση των δικαστηρίων σε ΠΧΚ.

Η ανάγκη λήψης σχετικών ΠΧΚ αναγνωρίζεται επίσης στους νόμους και στις κατευθυντήριες γραμμές των κρατών μελών, στη νομολογία του ΕΔΔΑ, σε διεθνείς πηγές, όπως ο κατάλογος

⁽¹³¹⁾ Noll, G., ό.π. υποσημείωση 99, σ. 5.

⁽¹³²⁾ Το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) παρατίθεται εξ ολοκλήρου στην αρχή της ενότητας 4.1.

⁽¹³³⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

σημείων ελέγχου της IARLJ σχετικά με τις ΠΧΚ ⁽¹³⁴⁾, καθώς και σε υλικό της UNHCR και της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι ⁽¹³⁵⁾.

Οι ΠΧΚ θα πρέπει να λαμβάνονται σύμφωνα με τις αρχές που καθορίζονται στην ενότητα 4.3 σχετικά με τις αρχές για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων. Όσον αφορά τα πρότυπα για την αξιολόγηση των ΠΧΚ, βλ. ενότητα 4.8.

4.2.6. Λήψη των στοιχείων για την τεκμηρίωση της αίτησης — η προσωπική συνέντευξη

Το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση «των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη».

Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), πριν από τη λήψη απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα η ευκαιρία προσωπικής συνέντευξης σχετικά με την αίτηση διεθνούς προστασίας του. Η **προφορική μαρτυρία του αιτούντος** είναι σχεδόν πάντα καίριας σημασίας.

Η προσωπική συνέντευξη αποτελεί τη βασική ευκαιρία που δίνεται, αφενός, στον αιτούντα για να υποβάλει δηλώσεις όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία και, αφετέρου, στην αποφαινόμενη αρχή για να εκμαιεύσει και να προσδιορίσει όλα τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά. Ως εκ τούτου, η ικανότητα του αιτούντος να εκπληρώσει την υποχρέωσή του να υποβάλει τις εν λόγω δηλώσεις και η ικανότητα της αποφαινόμενης αρχής να προσδιορίσει τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, καθώς και τυχόν περαιτέρω συναφή στοιχεία για την τεκμηρίωση της αίτησης, εξαρτώνται από τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με τις διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Η προσωπική συνέντευξη είναι επίσης σημαντική διότι το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ δεν εγγυάται ρητά στον αιτούντα το δικαίωμα προφορικής ακρόασης ενώπιον δικαστικής αρχής. Το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη ερμηνεύσει τον όρο «να δικασθεί [...] δίκαια», όπως αναφέρεται στο άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ στο πλαίσιο της διεθνούς προστασίας. Ακόμη και αν το εθνικό δίκαιο μπορεί να προβλέπει τη δυνατότητα των δικαστηρίων να διατάσσουν τη διεξαγωγή προφορικής ακρόασης σε ορισμένες περιπτώσεις, από την οπτική γωνία του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου να είναι αμιγώς γραπτή.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), οι αρμόδιες αρχές μπορούν να καταγράφουν τις προφορικές δηλώσεις του αιτούντος, εφόσον έχει ενημερωθεί σχετικά εκ των προτέρων. Η απαίτηση αυτή είναι ενδοτικού χαρακτήρα όπως και οι άλλες απαιτήσεις του άρθρου 13 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η σχετική νομοθεσία για τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών σε σχέση με τις υποχρεώσεις των αιτούντων σε δεδομένο εθνικό πλαίσιο.

⁽¹³⁴⁾ IARLJ, *A Structured Approach to the Decision-Making Process*, ό.π. υποσημείωση 1, μέρος IV «Judicial criteria for assessing country of origin information (COI): a Checklist and Explanation», εκπονήθηκε από τους Mackey, A. και Treadwell, M., 2015/17, σ. 33.

⁽¹³⁵⁾ Gyulai, G. (2011), *Country information in asylum procedures — Quality as a legal requirement in the EU*, Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι.

Η απαίτηση να παρέχεται στον αιτούντα η ευκαιρία **προσωπικής συνέντευξης** σύμφωνα με τα άρθρα 14 έως 17 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επί της ουσίας της αίτησής του για διεθνή προστασία είναι καίριας σημασίας για τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που οδηγεί στη διοικητική απόφαση.

Η συνέντευξη αυτή διεξάγεται, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), από το προσωπικό της αποφαινόμενης αρχής. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι, σε περίπτωση μεγάλου αριθμού ταυτόχρονων αιτήσεων, το προσωπικό άλλης αρχής μπορεί να συμμετάσχει προσωρινά στη διεξαγωγή των συνεντεύξεων αυτών.

Επιπλέον, το άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

Άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Η προσωπική συνέντευξη επί της ουσίας της αίτησης μπορεί να παραλειφθεί όταν:

- α) η αποφαινόμενη αρχή δύναται να λάβει θετική απόφαση όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων· ή
- β) η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν μπορεί να συμμετάσχει σε συνέντευξη, για λόγους που οφείλονται σε μόνιμες καταστάσεις ανεξάρτητες από τη θέλησή του. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, η αποφαινόμενη αρχή συμβουλευεται επαγγελματία του τομέα της υγείας για να εξακριβώσει κατά πόσον η κατάσταση λόγω της οποίας ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν δύναται να συμμετάσχει σε συνέντευξη είναι προσωρινή ή μόνιμη.

Όταν δεν διεξάγεται προσωπική συνέντευξη σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 στοιχείο β) ή, ενδεχομένως, με τον εξαρτώμενο, «πρέπει να καταβάλλονται εύλογες προσπάθειες ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον αιτούντα ή στον εξαρτώμενο να υποβάλλουν συμπληρωματικά στοιχεία» [άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «[η] έλλειψη προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει την αποφαινόμενη αρχή να λαμβάνει απόφαση επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας».

Σύμφωνα με το άρθρο 15 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Άρθρο 15 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

1. Η προσωπική συνέντευξη κατά κανόνα γίνεται χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή κρίνει ότι η παρουσία τους είναι απαραίτητη προκειμένου να διενεργηθεί η δέουσα εξέταση.
2. Η προσωπική συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν τη δέουσα εμπιστευτικότητα.
3. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους. Για αυτό το σκοπό, τα κράτη μέλη:
 - α) μεριμνούν ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής, του φύλου, του

γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της ευαισθησίας του αιτούντος [βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 32 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

- β) οσάκις είναι εφικτό, προβλέπουν ότι η συνέντευξη με τον αιτούντα διεξάγεται από πρόσωπο του ίδιου φύλου, εφόσον το ζητήσει ο αιτών, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ευλόγως ότι η εν λόγω αίτηση βασίζεται σε λόγους που δεν συνδέονται με τη δυσκολία του αιτούντος να παρουσιάσει τους λόγους της αίτησής του κατά τρόπο περιεκτικό·
 - γ) επιλέγουν διερμηνέα δυνάμενο να εξασφαλίσει τη δέουσα επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει τη συνέντευξη. Η επικοινωνία διενεργείται στη γλώσσα που προτιμά ο αιτών εκτός εάν υπάρχει άλλη γλώσσα την οποία κατανοεί και στην οποία είναι σε θέση να επικοινωνήσει με σαφήνεια. Οσάκις είναι εφικτό, τα κράτη μέλη παρέχουν διερμηνέα του ίδιου φύλου εφόσον το ζητήσει ο αιτών εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ευλόγως ότι η εν λόγω αίτηση βασίζεται σε λόγους που δεν συνδέονται με τη δυσκολία του αιτούντος να παρουσιάσει τους λόγους της αίτησής του κατά τρόπο περιεκτικό·
 - δ) μεριμνούν ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη επί της ουσίας της αίτησης διεθνούς προστασίας να μη φοράει στρατιωτική στολή ή στολή των δυνάμεων επιβολής του νόμου·
 - ε) μεριμνούν ώστε οι συνεντεύξεις με ανηλίκους να διεξάγονται με τρόπο κατάλληλο για παιδιά.
4. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν κανόνες όσον αφορά την παρουσία τρίτων στην προσωπική συνέντευξη.

Το άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει επίσης τα εξής:

Άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Κατά τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης επί της ουσίας της αίτησης διεθνούς προστασίας, η αποφαινόμενη αρχή μεριμνά ώστε να παραχωρείται στον αιτούντα κατάλληλη ευκαιρία για να παρουσιάσει τα στοιχεία που απαιτούνται για την, κατά το δυνατόν, πλήρη τεκμηρίωση της αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 4 [της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Αυτό περιλαμβάνει την ευκαιρία να παράσχει εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν και/ή σχετικά με τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις στο πλαίσιο των δηλώσεων του αιτούντος.

Συνεπώς, η αποφαινόμενη αρχή πρέπει να διασφαλίζει ότι οι ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της προσωπικής συνέντευξης παρέχουν στον αιτούντα την ευκαιρία να εξηγήσει πλήρως τους λόγους της αίτησής του και να παράσχει εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία λείπουν και/ή τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις ⁽¹³⁶⁾.

Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη πρέπει «να μεριμνούν ώστε να μη στηρίζονται σε ερμηνεία [πράξης του παράγωγου δικαίου] αντίθετη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει

⁽¹³⁶⁾ Βλ. Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Győr (Ουγγαρία), απόφαση της 24ης Ιουνίου 2016, 17.Κ.27.132/2016/6· Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), αποφάσεις της 6ης Μαΐου 2013, αριθ. 102472, και της 17ης Μαΐου 2013, αριθ. 103053. Βλ. επίσης στη Γαλλία, το άρθρο R 733-16 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου, βάσει του οποίου μπορεί να συναχθεί ότι, όταν ένα δικαστήριο διαπιστώνει ασυνέπεια μεταξύ των δηλώσεων του αιτούντος και των ΠΧΚ, οι ΠΧΚ πρέπει να τεθούν στη διαδικασία, ώστε ο αιτών να μπορεί να παράσχει εξηγήσεις για την ασυνέπεια αυτή.

η [...] Ένωση»⁽¹³⁷⁾, το άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) μπορεί να θεωρηθεί ότι απηχεί τη γενική αρχή του δικαίου της ΕΕ όσον αφορά το δικαίωμα υπεράσπισης και το δικαίωμα ακρόασης, που είναι συμφυές με την αρχή αυτή⁽¹³⁸⁾. Η αρχή αυτή αποτυπώνεται στην πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ⁽¹³⁹⁾. Σύμφωνα με το ΔΕΕ, το δικαίωμα ακρόασης πρέπει να εφαρμόζεται σε κάθε διαδικασία που ενδέχεται να καταλήξει στην έκδοση βλαπτικής πράξεως⁽¹⁴⁰⁾. Ο σεβασμός του δικαιώματος ακρόασης επιβάλλεται ακόμη και όταν η εφαρμοστέα ρύθμιση δεν προβλέπει ρητώς την τήρηση μιας τέτοιας διατυπώσεως⁽¹⁴¹⁾.

Πιο συγκεκριμένα, αυτό το δικαίωμα παροχής εξηγήσεων σε σχέση με στοιχεία που λείπουν και ασυνέπειες ή αντιφάσεις σημαίνει, όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ στην υπόθεση *M*, ότι:

Ενδεχομένως, η αρμόδια αρχή πρέπει να λάβει υπόψη και τις παρεχόμενες εξηγήσεις όσον αφορά την έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων και τη γενική αξιοπιστία του αιτούντος. Ως εκ τούτου, το δικαίωμα ακρόασης πριν από την έκδοση αποφάσεως επί αιτήσεως παροχής επικουρικής προστασίας πρέπει να παρέχει στον αιτούντα τη δυνατότητα να αναπτύξει τις απόψεις του επί του συνόλου των στοιχείων αυτών, προκειμένου να τεκμηριώσει την αίτησή του και να καταστήσει δυνατό στη διοικητική αρχή να προβεί με πλήρη γνώση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως στην εξατομικευμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων που προβλέπει το άρθρο 4 της [ΟΕΑΑ]⁽¹⁴²⁾.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΔΕΕ αναφέρει τη δυνατότητα του αιτούντος να επισυνάπτει έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία στην αίτησή του⁽¹⁴³⁾. Επιπλέον, «ένας τέτοιος μηχανισμός διαδικασίας, εφόσον καταλείπει στον αιτούντα επαρκή διακριτική ευχέρεια ώστε να εκθέσει τις απόψεις του και εφόσον ο αιτών μπορεί να τύχει, εάν παρίσταται ανάγκη, της κατάλληλης συνδρομής, μπορεί να παράσχει στον αιτούντα τη δυνατότητα να τεκμηριώσει τις απόψεις του επί των στοιχείων τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη η αρμόδια αρχή και να παραθέσει, αν το κρίνει σκόπιμο, πληροφορίες ή εκτιμήσεις διαφορετικές από εκείνες που είχε υποβάλει στην αρμόδια αρχή στο πλαίσιο της εξετάσεως της αιτήσεώς του για την παροχή ασύλου»⁽¹⁴⁴⁾. «[Τ]ο δικαίωμα του αιτούντος [...] να αναπτύξει τις απόψεις του εγγράφως όσον αφορά τους λόγους που δύνανται να τεκμηριώσουν την αίτησή του παρέχει σε αυτόν την ευκαιρία να εκθέσει τις απόψεις του επί της εκτιμήσεως, εκ μέρους της αρμόδιας αρχής και προκειμένου αυτή να αποφανθεί επί της αιτήσεώς του για την παροχή ασύλου, περί των πληροφοριών ή των στοιχείων αυτών»⁽¹⁴⁵⁾. Αυτό σημαίνει ότι, στο πλαίσιο του δικαιώματος υπεράσπισης, δεν προβλέπεται αυτή καθαυτή η απαίτηση να παράσχει η αποφαινόμενη αρχή στον αιτούντα την ευκαιρία να εξηγήσει στοιχεία που λείπουν και/ή ασυνέπειες ή αντιφάσεις κατά την προσωπική συνέντευξη. Οι εξηγήσεις μπορούν να παρασχεθούν γραπτώς.

⁽¹³⁷⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 93· βλ. κατ' αναλογία ΔΕΕ, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, *Mahdi κατά Administrativen sad Sofia-grad (Bουλγαρία)*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, σκέψεις 45-46, 50, 55.

⁽¹³⁸⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 81.

⁽¹³⁹⁾ Η απόφαση του τμήματος ευρείας συνθέσεως του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93 αναφέρει: «Λόγω της ειδικής κατάστασης στην οποία βρίσκονται συνήθως οι αιτούντες άσυλο, συχνά χρειάζεται να τους παρέχεται το ευεργέτημα της αμφιβολίας κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και των εγγράφων που υποβάλλουν προς υποστήριξή τους. Όμως, όταν παρουσιάζονται πληροφορίες που δημιουργούν ισχυρούς λόγους αμφισβήτησης της αλήθειας των ισχυρισμών ενός αιτούντος άσυλο, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να παράσχει ικανοποιητική εξήγηση των προβαλλόμενων ανακριβειών των ισχυρισμών του».

⁽¹⁴⁰⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 85· ΔΕΕ, απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2017, υπόθεση C-560/14, *M κατά Minister for Justice and Equality, Ireland, Attorney General*, EU:C:2014:1320, σκέψη 31.

⁽¹⁴¹⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 86· ΔΕΕ, *M*, ό.π. υποσημείωση 140, σκέψη 26.

⁽¹⁴²⁾ ΔΕΕ, *M*, ό.π. υποσημείωση 140, σκέψεις 36-37.

⁽¹⁴³⁾ Ό.π. σκέψη 39.

⁽¹⁴⁴⁾ Ό.π. σκέψη 40.

⁽¹⁴⁵⁾ Ό.π. σκέψη 45· βλ. επίσης σκέψεις 48 και 50.

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το ΔΕΕ, στις αποφάσεις του στις υποθέσεις *M.M.* και *M.*, αναφέρει ότι το δικαίωμα ακρόασης θα πρέπει να «διασφαλίζεται πλήρως»⁽¹⁴⁶⁾, δεν έχει ακόμη εξετάσει το άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Σύμφωνα με μια συστηματική ερμηνεία του εν λόγω άρθρου, «τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, δεν συνιστούν απόλυτες προνομίες, αλλά μπορούν να ενέχουν περιορισμούς, υπό τον όρον ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρα και επαχθή επέμβαση θίγουσα την ίδια την ουσία των ούτως διασφαλιζομένων δικαιωμάτων»⁽¹⁴⁷⁾. Συνεπώς, δεν καθιστά παράνομη την εκδοθείσα απόφαση κάθε πλημμέλεια κατά την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας⁽¹⁴⁸⁾. Για να διαπιστωθεί μια τέτοια παρανομία, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει, όταν εκτιμά ότι πρόκειται για πλημμέλεια θίγουσα το δικαίωμα ακρόασης, αν, σε συνάρτηση με τις πραγματικές και νομικές περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, η επίμαχη διοικητική διαδικασία θα μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα λόγω του ότι το συγκεκριμένο άτομο θα είχε μπορέσει να προβάλει στοιχεία⁽¹⁴⁹⁾.

Οι ερωτήσεις θα πρέπει επίσης να είναι κατάλληλες για την εκμείωση τυχόν ουσιωδών πραγματικών περιστατικών και τη διερεύνηση της αξιοπιστίας τους. Εν προκειμένω, στην απόφασή του για την υπόθεση *A, B και C* το ΔΕΕ κατέστησε σαφές ότι μολονότι η υποβολή ερωτήσεων που αφορούν στερεοτυπικές αντιλήψεις ενδέχεται να συνιστά χρήσιμο στοιχείο στη διάθεση των αρμόδιων αρχών προκειμένου να προβούν στη σχετική αξιολόγηση, εντούτοις η εκτίμηση των αιτήσεων η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο σε στερεοτυπικές αντιλήψεις, συνδεδεμένες στη συγκεκριμένη υπόθεση με τους ομοφυλόφιλους, δεν ανταποκρίνεται ούτε στην απαίτηση να συνεκτιμούν «την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος» ούτε την απαίτηση «το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση»⁽¹⁵⁰⁾. Ως εκ τούτου, οι ερωτήσεις πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις προσωπικές και γενικές περιστάσεις που αφορούν την αίτηση. Το ΔΕΕ αποφάνθηκε περαιτέρω τα εξής:

[Μ]ολονότι οι εθνικές αρχές βασίμως προβαίνουν, κατά περίπτωση, σε υποβολή ερωτήσεων προκειμένου να εκτιμήσουν τα γεγονότα και τις περιστάσεις σχετικά με τον προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό των αιτούντων άσυλο, εντούτοις οι ερωτήσεις που αφορούν τις λεπτομέρειες των σεξουαλικών πρακτικών του εν λόγω αιτούντος άσυλο προσβάλλουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης και, ειδικότερα, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που προβλέπει το άρθρο του 7⁽¹⁵¹⁾.

Σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη «μεριμνούν ώστε για κάθε προσωπική συνέντευξη είτε να συντάσσεται διεξοδική και εμπειριστατωμένη έκθεση που να περιλαμβάνει όλα τα ουσιώδη στοιχεία είτε να γίνεται απομαγνητοφώνηση». Δεν απαιτείται αυτολεξεί απομαγνητοφώνηση.

⁽¹⁴⁶⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 91· ΔΕΕ, *M.*, ό.π. υποσημείωση 140, σκέψη 26.

⁽¹⁴⁷⁾ Βλ. κατ' αναλογία ΔΕΕ, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, υπόθεση C-249/13, *Khaled Boudjlida κατά Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, EU:C:2014:2431, σκέψη 43.

⁽¹⁴⁸⁾ Βλ. κατ' αναλογία ΔΕΕ, υπόθεση C-383/13 PPU, *M.G.* και *N.R.* κατά *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2013:533, σκέψεις 39-41.

⁽¹⁴⁹⁾ Ό.π. σκέψη 40.

⁽¹⁵⁰⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψεις 60-62, ενώ οι απαιτήσεις αυτές καθορίζονται στο νυν άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και στο άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αντίστοιχα.

⁽¹⁵¹⁾ Ό.π. σκέψη 64.

Όπως ορίζεται στο άρθρο 17 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορεί επίσης να προβλέπουν την ακουστική ή οπτικοακουστική καταγραφή της προσωπικής συνέντευξης. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «οι αρμόδιες αρχές μπορούν να καταγράψουν τις προφορικές δηλώσεις του αιτούντος, εφόσον έχει ενημερωθεί σχετικά εκ των προτέρων».

Σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Άρθρο 17 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών να έχει την ευκαιρία να διατυπώσει τυχόν παρατηρήσεις και/ή να παράσχει διευκρινίσεις προφορικώς και/ή γραπτώς σε σχέση με τυχόν εσφαλμένες μεταφράσεις ή παρερμηνείες που περιλαμβάνονται στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης, στο τέλος της προσωπικής συνέντευξης ή εντός καθορισμένου χρονικού ορίου πριν λάβει απόφαση η αποφαινόμενη αρχή. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών να ενημερώνεται πλήρως για το περιεχόμενο της έκθεσης ή για ουσιώδη στοιχεία του κειμένου της απομαγνητοφώνησης με τη συνδρομή διερμηνέα εάν είναι απαραίτητο. [...]

Σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «[ο]ι αιτούντες και οι νομικοί ή άλλοι σύμβουλοι, όπως ορίζεται στο άρθρο 23, έχουν πρόσβαση στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης και, ενδεχομένως, στην καταγραφή, πριν λάβει απόφαση η αποφαινόμενη αρχή».

Η έκθεση ή το κείμενο της απομαγνητοφώνησης της συνέντευξης είναι πιθανό να περιέχουν τα κύρια στοιχεία που τεκμηριώνουν την αίτηση. Δεδομένης, για παράδειγμα, της πιθανότητας εσφαλμένης καταγραφής ή μετάφρασης των δηλώσεων του αιτούντος, είναι ουσιώδους σημασίας να παρέχεται στον αιτούντα πραγματική ευκαιρία να εξετάσει την έκθεση της προσωπικής συνέντευξης.

Οι βασικές απαιτήσεις για τη διενέργεια των προσωπικών συνεντεύξεων σύμφωνα με την ΟΔΑ (αναδιατύπωση) συνοψίζονται στον πίνακα 9 κατωτέρω. Κατά την αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος και οποιωνδήποτε άλλων αποδεικτικών στοιχείων που ελήφθησαν κατά την προσωπική συνέντευξη, τα δικαστήρια θα πρέπει, επομένως, να εξετάζουν αν η αποφαινόμενη αρχή διεξήγαγε την προσωπική συνέντευξη σύμφωνα με τις εν λόγω απαιτήσεις (βλ. μέρος 3 ανωτέρω).

Πίνακας 9: Βασικές απαιτήσεις για τη διενέργεια προσωπικών συνεντεύξεων σύμφωνα με την ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

<p>Γενικές αρχές για τις υποχρεωτικές προσωπικές συνεντεύξεις αιτούντων</p> <p>[άρθρο 14 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>	<p>→ Διεξάγονται από το προσωπικό της αποφαινόμενης αρχής, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ταυτόχρονες αιτήσεις διεθνούς προστασίας από μεγάλο αριθμό αιτούντων το καθιστούν αδύνατο στην πράξη [άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], και με μέριμνα ώστε:</p>	<p>«α) [...] το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής, του φύλου, του γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της ευαισθησίας του αιτούντος» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
		<p>«β) οσάκις είναι εφικτό, [...] η συνέντευξη με τον αιτούντα [να] διεξάγεται από πρόσωπο του ίδιου φύλου, εφόσον το ζητήσει ο αιτών, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ευλόγως ότι η εν λόγω αίτηση βασίζεται σε λόγους που δεν συνδέονται με τη δυσκολία του αιτούντος να παρουσιάσει τους λόγους της αίτησής του κατά τρόπο περιεκτικό» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
		<p>«γ) [τα κράτη μέλη να] επιλέγουν διερμηνέα δυνάμενο να εξασφαλίσει τη δέουσα επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει τη συνέντευξη [...]» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
		<p>«δ) [...] το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη επί της ουσίας της αίτησης διεθνούς προστασίας να μη φοράει στρατιωτική στολή ή στολή των δυνάμεων επιβολής του νόμου» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
		<p>«ε) [...] οι συνεντεύξεις με ανηλίκους να διεξάγονται με τρόπο κατάλληλο για παιδιά» [άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο ε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
		<p>→ «Η προσωπική συνέντευξη κατά κανόνα γίνεται χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή κρίνει ότι η παρουσία τους είναι απαραίτητη προκειμένου να διενεργηθεί η δέουσα εξέταση» [άρθρο 15 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
	<p>→ «Η προσωπική συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν τη δέουσα εμπιστευτικότητα» [άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>	
	<p>→ «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε για κάθε προσωπική συνέντευξη είτε να συντάσσεται διεξοδική και εμπειριστατωμένη έκθεση που να περιλαμβάνει όλα τα ουσιώδη στοιχεία είτε να γίνεται απομαγνητοφώνηση» [άρθρο 17 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]· και «ο αιτών να ενημερώνεται πλήρως για το περιεχόμενο της έκθεσης ή για ουσιώδη στοιχεία του κειμένου της απομαγνητοφώνησης με τη συνδρομή διερμηνέα εάν είναι απαραίτητο» και «να έχει την ευκαιρία να διατυπώσει τυχόν παρατηρήσεις και/ή να παράσχει διευκρινίσεις προφορικά και/ή γραπτώς σε σχέση με τυχόν εσφαλμένες μεταφράσεις ή παρερμηνείες που περιλαμβάνονται στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης, στο τέλος της προσωπικής συνέντευξης ή εντός καθορισμένου χρονικού ορίου πριν λάβει απόφαση η αποφαινόμενη αρχή» [άρθρο 17 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]· και «[ο]ι αιτούντες και οι νομικοί ή άλλοι σύμβουλοι [...] [να] έχουν πρόσβαση στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης και, ενδεχομένως, στην καταγραφή, πριν λάβει απόφαση η αποφαινόμενη αρχή» [άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].</p>	
	<p>→ «Τα κράτη μέλη μπορεί να προβλέπουν την ακουστική ή οπτικοακουστική καταγραφή της προσωπικής συνέντευξης» [άρθρο 17 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], εφόσον ο αιτών «έχει ενημερωθεί σχετικά εκ των προτέρων» [άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].</p>	

<p style="text-align: center;">Προαιρετικές εξαιρέσεις από την υποχρεωτική προσωπική συνέντευξη, εάν: [άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>	<p>α) «[Η] αποφαινόμενη αρχή δύναται να λάβει θετική απόφαση όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων· ή</p> <p>β) η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν μπορεί να συμμετάσχει σε συνέντευξη, για λόγους που οφείλονται σε μόνιμες καταστάσεις ανεξάρτητες από τη θέλησή του. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, η αποφαινόμενη αρχή συμβουλεύεται επαγγελματία του τομέα της υγείας για να εξακριβώσει κατά πόσον η κατάσταση λόγω της οποίας ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν δύναται να συμμετάσχει σε συνέντευξη είναι προσωρινή ή μόνιμη». [άρθρο 14 παράγραφος 2 στοιχεία α) και β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]</p>
--	--

4.2.7. Πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε το προσωπικό της αποφαινόμενης αρχής «[που] εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από **εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων**, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου» ⁽¹⁵²⁾. Ανάλογα με τις εθνικές δικαστικές διαδικασίες, ένα δικαστήριο μπορεί να έχει πρόσβαση σε τέτοιου είδους αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες, μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή, για παράδειγμα, με την ανάθεση προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων σε εμπειρογνώμονες ή με τη χρήση τέτοιου είδους αποδεικτικών στοιχείων από άλλη υπόθεση αυτεπαγγέλτως ⁽¹⁵³⁾.

Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες μπορεί να χρειάζονται σε σχέση με αίτηση ή προσφυγή ή ένδικο βοήθημα όταν υπάρχουν συναφή ζητήματα για τα οποία απαιτούνται ειδικές τεχνικές γνώσεις οι οποίες μπορεί να μην είναι με άλλον τρόπο διαθέσιμες στους δικαστικούς ή στους υπευθύνους λήψης αποφάσεων. Η βάση για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες μπορεί να συναχθεί, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το άρθρο 14 παράγραφος 2 στοιχείο β), το άρθρο 18 παράγραφος 1, το άρθρο 24 και το άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ⁽¹⁵⁴⁾.

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), προκειμένου να εξασφαλιστεί η δέουσα εξέταση της αίτησης, η αποφαινόμενη αρχή μπορεί να χρειαστεί να ζητήσει συμβουλές από **εμπειρογνώμονα ιατρό**. Είναι δυνατό να ζητηθούν ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία για την υποστήριξη διαφόρων πτυχών της αίτησης του αιτούντος, για παράδειγμα, σε περίπτωση που θα μπορούσαν να τεκμηριώσουν ενδείξεις δίωξης ή σοβαρής βλάβης κατά το παρελθόν [άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] ⁽¹⁵⁵⁾.

⁽¹⁵²⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽¹⁵³⁾ Σύμφωνα με την πρακτική των γερμανικών δικαστηρίων, τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται από εμπειρογνώμονες στο πλαίσιο διαδικασιών ασύλου κοινοποιούνται σε άλλους δικαστές του δικαστηρίου. Τα κείμενα ανωνυμοποιούνται όσον αφορά τους αιτούντες. Με την πάροδο των ετών, τα δικαστήρια έχουν αποκτήσει σημαντικές πηγές υλικού για τις συνθήκες που επικρατούν στις χώρες καταγωγής καθώς και για άλλα ζητήματα σχετικά με το άσυλο. Επιπλέον, υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στις αποφάσεις των δικαστηρίων και σε άλλο σχετικό υλικό σε ιστότοπους [για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στις σχετικές βάσεις δεδομένων, βλ. Tiedemann, P. (2014), *Flüchtlingsrecht: Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen* (Springer), σ. 175 και επ.]. Ένα κέντρο πληροφοριών και τεκμηρίωσης στο Βισμπάντεν παρέχει στους δικαστές —επιπλέον των λουτών πληροφοριών— πρόσβαση σε περίπου 160 000 έγγραφα, συμπεριλαμβανομένου πλήθους εκθέσεων από διαδικασίες ασύλου, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται έρευνες και εκθέσεις κατάστασης του Υπουργείου Εξωτερικών σε μεμονωμένες υποθέσεις, απομαγνητοφωνήσεις δηλώσεων μαρτύρων και εμπειρογνομώνων, γραπτών γνωμοδοτήσεων εμπειρογνομώνων και δηλώσεων ΜΚΟ. Με βάση τις πληροφορίες αυτές, η αναζήτηση κατάλληλων εμπειρογνομώνων είναι ευκολότερη για τους δικαστές. Βλ. Stanek, H., «Die Informations- und Dokumentationsstelle für Asyl- und Ausländerverfahren und ihre Datenbank asylfact», Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart, 20 Νοεμβρίου 2014.

⁽¹⁵⁴⁾ Το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) απαιτεί την αξιολόγηση της αίτησης σε εξατομικευμένη βάση και με συνεκτίμηση της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία· το άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αφορά το πότε η αποφαινόμενη αρχή μπορεί να μεριμνήσει για την ιατρική εξέταση του αιτούντος· το άρθρο 24 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αφορά τους αιτούντες που χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων· και το άρθρο 25 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αφορά τις εγγυήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.

⁽¹⁵⁵⁾ Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 2ας Ιουλίου 2013, αριθ. 106216.

Είναι επίσης δυνατό να ζητηθούν ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο αιτών χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων και/ή αν έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής [άρθρο 14 παράγραφος 2 στοιχείο β), άρθρο 24 και άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να περιλαμβάνεται η ανάγκη λήψης ιατρικών συμβουλών, όπου υπάρχουν ενδείξεις κακής ψυχικής υγείας, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η αξιολόγηση της αίτησης διενεργείται σε εξατομικευμένη βάση και λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽¹⁵⁶⁾. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγηση των ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων παρατίθενται στην ενότητα 4.7.2.

Συχνά, καλείται εμπειρογνώμονας για να παράσχει ανεξάρτητες **πληροφορίες για συγκεκριμένη χώρα** σε υποθέσεις ασύλου ⁽¹⁵⁷⁾. Ο εμπειρογνώμονας μπορεί να ερωτηθεί, για παράδειγμα, αν οι ισχυρισμοί του αιτούντος σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά συνάδουν με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Μπορούν επίσης να τεθούν ερωτήσεις σχετικά με τις συνέπειες των διαπιστωθέντων πραγματικών περιστατικών. Ωστόσο, τα αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες θα πρέπει να περιορίζονται σε ζητήματα για τα οποία ένας εμπειρογνώμονας διαθέτει σχετική εμπειρογνωσία και να μην επεκτείνονται σε θέματα που εμπίπτουν στον ρόλο του αρμόδιου για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, καθήκον του οποίου είναι να κρίνει αν η αφήγηση του αιτούντος είναι αξιόπιστη ⁽¹⁵⁸⁾.

Ως παράδειγμα της χρήσης αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες σχετικά με συγκεκριμένη χώρα, σε υπόθεση που αφορούσε τον κίνδυνο δίωξης που αντιμετώπιζε ομοφυλόφιλος ή αμφιφυλόφιλος άνδρας σε περίπτωση επιστροφής του στην Αλγερία, το Upper Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου (UKUT) είχε πρόσβαση τόσο σε γραπτά όσο και σε προφορικά αποδεικτικά στοιχεία από δύο εμπειρογνώμονες σε θέματα σχετικά με την Αλγερία ⁽¹⁵⁹⁾. Τα αποδεικτικά στοιχεία τους αφορούσαν ζητήματα στην Αλγερία όπως τα εξής:

- δίωξη για ομοφυλοφιλική συμπεριφορά,
- επιρροή του νόμου της Σαρία,
- συλλήψεις ομοφυλόφιλων ανδρών,
- κίνδυνος στοχευμένων ή αυθαίρετων επιθέσεων ή κακομεταχείρισης από την αστυνομία,
- βία κατά των ομοφυλόφιλων ανδρών,
- στάση έναντι της ομοφυλοφιλίας,
- διακρίσεις,
- καταναγκαστικοί γάμοι,
- διαβίωση των ομοφυλόφιλων ανδρών στη χώρα.

Μεταξύ των ζητημάτων σε σχέση με τα οποία μπορούν να συνδράμουν τα αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες περιλαμβάνονται τα ζητήματα που άπτονται της θρησκείας. Για παράδειγμα, ενώ είναι σαφές ότι η **θρησκευτική** δίωξη συνιστά λόγο χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα, η αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου οι οποίες στηρίζονται στη θρησκεία είναι περίπλοκη και δύσκολη λόγω της εγγενώς εσωτερικής και προσωπικής φύσης της θρησκείας

⁽¹⁵⁶⁾ Βλ. π.χ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, OO (Gay Men) Algeria CG [2016] UKUT 00065 (IAC), στην οποία το Upper Tribunal είχε πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία από επιμελητή ψυχίατρο όσον αφορά την ψυχική υγεία του αιτούντος.

⁽¹⁵⁷⁾ Για παράδειγμα, βλ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, AA (Article 15(c)) Iraq CG [2015] UKUT 00544 (IAC), σκέψεις 6-29, όπου το Upper Tribunal είχε πρόσβαση τόσο σε γραπτά όσο και σε προφορικά αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονα σε θέματα σχετικά με τις συνθήκες στο Ιράκ· Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 2ας Ιουνίου 2015, BM and Others (returnees — criminal and non-criminal) Democratic Republic of the Congo (CG) [2015] UKUT 293 (IAC), όπου το Upper Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο) προέβη σε λεπτομερή ανάλυση και αξιολόγηση, μεταξύ άλλων, αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονα σε θέματα σχετικά με τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

⁽¹⁵⁸⁾ Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. 182265.

⁽¹⁵⁹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), OO (Gay Men) Algeria CG, ό.π. υποσημείωση 156, σκέψεις 15-94, όπου το UKUT είχε πρόσβαση τόσο σε γραπτά όσο και σε προφορικά αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονα σε θέματα σχετικά με την Αλγερία, καθώς και σε γραπτά και προφορικά αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονα που ειδικεύεται σε θέματα πολιτικής και ασφάλειας στη Βόρεια Αφρική και στη Μέση Ανατολή.

και των πεποιθήσεων. Η δυσκολία αυτή αυξάνεται από το γεγονός ότι η δίωξη λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων περιλαμβάνει ευρύ φάσμα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σχετίζεται με την πολύπλοκη δυναμική των ταυτοτήτων, της πολιτικής, των συγκρούσεων και των οργανώσεων των διαφόρων κοινοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η ειδική εμπειρογνώσσια είναι συχνά πολύτιμη ⁽¹⁶⁰⁾. Η πρόσβαση σε συναφή αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες σχετικά με τις συνθήκες στη χώρα καταγωγής του αιτούντος είναι καίριας σημασίας.

Στο πλαίσιο των **αιτήσεων ασύλου με βάση το φύλο** (για παράδειγμα, στην περίπτωση γυναικών και κοριτσιών που αντιμετωπίζουν βία λόγω φύλου στις χώρες καταγωγής τους), οι εμπειρογνώμονες συχνά διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επεξήγηση της βίας λόγω φύλου, παρέχοντας πληροφορίες και γνώμες σχετικά με τα πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, οικογενειακά και οικονομικά πλαίσια της βίας αυτής (όσον αφορά το φύλο, βλ. ενότητα 6.5) ⁽¹⁶¹⁾. Επί παραδείγματι, σε υπόθεση που αφορούσε τον κίνδυνο δίωξης που αντιμετώπιζαν γυναίκες οι οποίες είχαν πέσει θύματα εμπορίας σε περίπτωση επιστροφής τους στην Αλβανία, το UKUT είχε πρόσβαση σε γραπτά και προφορικά αποδεικτικά στοιχεία από ανθρωπολόγο που ειδικεύεται σε θέματα σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και την Αλβανία, από κλινικό ψυχολόγο που ειδικεύεται σε θέματα βίας κατά των γυναικών και από επιμελητή ψυχίατρο ⁽¹⁶²⁾.

Όπως εξετάζεται περαιτέρω στις ενότητες 4.7 και 5.2 κατωτέρω, η πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες, συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών εξετάσεων, μπορεί να έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση ανήλικων αιτούντων, ιδίως για τον προσδιορισμό της ηλικίας τους σε περίπτωση αμφιβολίας [βλ. άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

4.2.8. Συλλογή πληροφοριών σχετικά με ατομικές υποθέσεις και απόρρητο

Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει στα άρθρα 30 και 48 κανόνες όσον αφορά το **απόρρητο πληροφοριών** σχετιζόμενων με ατομικές υποθέσεις. Η αρχή του απορρήτου είναι ιδιαίτερα σημαντική λόγω της ευάλωτης κατάστασης στην οποία βρίσκονται πολλοί αιτούντες. Η αρχή αυτή ρυθμίζεται στα προαναφερθέντα άρθρα με όρους υποχρεωτικού χαρακτήρα.

Σύμφωνα με το άρθρο 30 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Άρθρο 30 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Για τον σκοπό της εξέτασης ατομικών περιπτώσεων, τα κράτη μέλη:

- α) δεν αποκαλύπτουν τις πληροφορίες που αφορούν ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας, ή το γεγονός ότι έχει υποβληθεί αίτηση, στους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης·

⁽¹⁶⁰⁾ Βλέπε, όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο: Asylum Advocacy Group και All Party Parliamentary Group for International Freedom of Religion or Belief, *Fleeing Persecution: Asylum Claims in the United Kingdom and Religious Freedom Grounds*, 2016.

⁽¹⁶¹⁾ Βλ. Harris, L. M. (2012), «Expert evidence in gender-based asylum cases: cultural translation for the court», *Benders Immigration Bulletin* 1811-1826· για λεπτομέρειες σχετικά με το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) όσον αφορά τις πράξεις που στοχεύουν το φύλο ή τα παιδιά, βλ. Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1180, άρθρο 9, παράγραφος 50.

⁽¹⁶²⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, AM and BM (Trafficked women) Albania CG [2010] UKUT 80 (IAC). Βλ. επίσης Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, αριθ. 97865 σχετικά με τις γυναίκες στο Ισλάμ και την ομοφυλοφιλία στο Σουδάν.

β) δεν ζητούν πληροφορίες από τους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να τους αποκαλυφθεί άμεσα το γεγονός ότι ο αιτών έχει υποβάλει αίτηση και θα έθετε σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα του αιτούντος ή των εξαρτώμενων από αυτόν προσώπων ή την ελευθερία και την ασφάλεια των μελών της οικογένειάς του που εξακολουθούν να ζουν στη χώρα καταγωγής.

Οι απαιτήσεις αυτές αποσκοπούν στην προστασία του αιτούντος, των εξαρτώμενων από αυτόν προσώπων ή των μελών της οικογένειάς του από κινδύνους που προκαλούνται από τους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου. Κατά την άποψη της UNHCR, «η ευθύνη του κράτους εν προκειμένω καλύπτει όχι μόνο την άμεση αλλά και την έμμεση αποκάλυψη πληροφοριών στους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης [ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης]» ⁽¹⁶³⁾. Όσον αφορά την αποκάλυψη πληροφοριών, βλ. επίσης ενότητα 6.3.

Το ίδιο ισχύει και για το άρθρο 48 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρχές που εφαρμόζουν την παρούσα οδηγία να δεσμεύονται από την αρχή του απορρήτου, όπως ορίζεται στην εθνική νομοθεσία, σε σχέση με οιαδήποτε πληροφορία λαμβάνουν στο πλαίσιο της εργασίας τους». Αυτό σημαίνει ότι καταρχήν πρέπει να γίνεται παραπομπή στο εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους. Ωστόσο, πρέπει να εξετάζεται η συνάφεια του υπερισχύοντος **δικαίου της ΕΕ στο πλαίσιο της προστασίας των δεδομένων και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής**, το οποίο έχει εξελιχθεί περισσότερο τελευταία ⁽¹⁶⁴⁾. Αυτό περιλαμβάνει τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη της ΕΕ [βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 16 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Ιδιαίτερα σημαντικά μπορεί να είναι το άρθρο 7 (δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και το άρθρο 8 (προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα) του Χάρτη.

4.3. Αρχές για την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων

Οι αρχές που καθορίζονται στην παρούσα ενότητα και παρατίθενται στον πίνακα 10 κατωτέρω ισχύουν για ολόκληρη την αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης μελλοντικού κινδύνου. Εφαρμόζονται στην εξέταση των αιτήσεων σε όλες τις διαδικασίες που διεξάγονται σε διοικητικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της ταχείας διαδικασίας και της διαδικασίας στα σύνορα ⁽¹⁶⁵⁾, καθώς και στην εκδίκαση προσφυγών ή ένδικων μέσων από τα δικαστήρια.

⁽¹⁶³⁾ UNHCR, UNHCR Provisional Comments on the Proposal for a Council Directive on Minimum Standards on Procedures in Member States for Granting and Withdrawing Refugee Status, 10 Φεβρουαρίου 2005, σ. 27. Επιπλέον, σύμφωνα με την UNHCR, «οι αρχές οφείλουν συνεπώς να ζητούν εκ των προτέρων τη γραπτή συγκατάθεση των αιτούντων άσυλο για να ελέγξουν τα προσωπικά τους δεδομένα στη χώρα καταγωγής τους» (βλ. UNHCR, Advisory Opinion on the Rules of Confidentiality Regarding Asylum Information, 31 Μαρτίου 2005, παράγραφος 8).

⁽¹⁶⁴⁾ Βλ. Simitis, S. (2014), *Bundesdatenschutzgesetz* (8th edn, Nomos), σ. 189 και επ. και 1116 και επ. όπου αναφέρεται μεταξύ άλλων η απόφαση ΔΕΕ, της 13ης Μαΐου 2014, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-131/12, *Google Spain SL και Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) και Mario Costeja González*, EU:C:2014:317· βλ. επίσης ΔΕΕ, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-141/12 και C-372/12, *Υ.Σ. κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel και Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel κατά M. και S.*, EU:C:2014:2081. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει επίσης να τηρείται ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σκοπεύει να ενισχύσει και να ενοποιήσει την προστασία των δεδομένων για τα άτομα εντός της ΕΕ [κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)] (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

⁽¹⁶⁵⁾ Το άρθρο 31 παράγραφος 8 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ταχεία διαδικασία εξέτασης και το άρθρο 43 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιτρέπει την πρόβλεψη διαδικασιών για τη λήψη απόφασης σχετικά με το παραδεκτό μιας αίτησης και/ή την ουσία της αίτησης στα σύνορα ή στις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών.

Πίνακας 10: Αρχές για την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων

1	Εξατομικευμένη αξιολόγηση
2	Αντικειμενική και αμερόληπτη αξιολόγηση
3	Ενδελεχής έλεγχος
4	Αποκάλυψη των πληροφοριών στις οποίες βασίζεται η απόφαση
5	Αξιολόγηση με βάση όλα τα συναφή στοιχεία
6	Αξιολόγηση με βάση τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά
7	Δεν υπάρχει γενική απαίτηση τεκμηρίωσης των δηλώσεων του αιτούντος με έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία
8	Αξιολόγηση σε περιπτώσεις αμφιβολίας
9	Επίπεδο απόδειξης / επίπεδο βεβαιότητας

4.3.1. Εξατομικευμένη αξιολόγηση

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽¹⁶⁶⁾ απαιτείται η **αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση.**

Η ανάγκη για εξατομικευμένη αξιολόγηση κάθε αίτησης καθίσταται σαφής μέσω της πρόβλεψης ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους παράγοντες που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχεία α) έως ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Εκτός από το στοιχείο α), πρόκειται για στοιχεία που αφορούν προσωπικά τον αιτούντα. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο β) απαιτείται η συνεκτίμηση «των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη». Επιπλέον, το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) προβλέπει τη συνεκτίμηση «της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν, βάσει των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, οι πράξεις στις οποίες έχει ήδη ή θα μπορούσε να εκτεθεί ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη».

Αυτό περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση ατομικών υποκειμενικών παραγόντων ως πτυχών της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, όταν αυτές έχουν σημασία για τον καθορισμό του επιπέδου κινδύνου στον οποίο θα εκτεθεί ο αιτών στη χώρα καταγωγής του. Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Υ και Ζ* το ΔΕΕ έκρινε ότι το υποκειμενικό στοιχείο ότι η τήρηση ορισμένης θρησκευτικής πρακτικής δημοσίως, η οποία είχε ιδιαίτερη σημασία για τον ενδιαφερόμενο αιτούντα όσον αφορά τη διατήρηση της θρησκευτικής ταυτότητάς του, αποτελούσε κρίσιμη παράμετρο κατά την εκτίμηση του βαθμού του κινδύνου στον οποίο ο αιτών θα εκτίθετο στη χώρα καταγωγής του εξαιτίας της θρησκείας του, έστω και αν η τήρηση της συγκεκριμένης θρησκευτικής πρακτικής δεν συνιστούσε βασικό στοιχείο για την οικεία θρησκευτική κοινότητα ⁽¹⁶⁷⁾.

Όπως αναφέρθηκε ήδη στην ενότητα 4.1, το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προσδιορίζει το **προσωπικό ιστορικό** ως παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται

⁽¹⁶⁶⁾ Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν ώστε οι αιτήσεις να εξετάζονται και οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε ατομική βάση.

⁽¹⁶⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland κατά Υ και Ζ*, EU:C:2012:518, σκέψη 70. Βλ. EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.5.2.2.

υπόψη. Αυτό περιλαμβάνει το προσωπικό ιστορικό του αιτούντος και το πολιτισμικό, εκπαιδευτικό και θρησκευτικό του υπόβαθρο, στοιχεία τα οποία μπορεί να είναι στο σύνολό τους σημαντικά για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας της αίτησης διεθνούς προστασίας ⁽¹⁶⁸⁾.

Το **φύλο** προσδιορίζεται επίσης ως παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων ⁽¹⁶⁹⁾. Η σημασία του τονίζεται στις διατάξεις του άρθρου 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο καθορίζει τις απαιτήσεις για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε «το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί [...] ζητημάτων που άπτονται [...] του φύλου». Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα θέματα αυτά, βλ. ενότητα 6.5 κατωτέρω.

Όσον αφορά την προσωπική συνέντευξη, σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη υποχρεούνται να «λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους», μεταξύ άλλων «μεριμν[ώντας] ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομέν[ου] [...] του φύλου, του γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου [...] του αιτούντος».

Το ΔΕΕ δεν είχε μέχρι στιγμής την ευκαιρία να αποσαφηνίσει την έννοια του φύλου στο πλαίσιο του δικαίου της ΕΕ για τη διεθνή προστασία ⁽¹⁷⁰⁾, πλην όμως διευκρινίζεται έως έναν βαθμό η έννοια του φύλου στο πλαίσιο της έννοιας της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας στην αιτιολογική σκέψη 30 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), η οποία ορίζει τα εξής:

Αιτιολογική σκέψη 30 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Για τους σκοπούς του καθορισμού της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη θέματα που απορρέουν από το φύλο του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας του φύλου και του γενετήσιου προσανατολισμού, τα οποία μπορεί να σχετίζονται με ορισμένες νομικές παραδόσεις και έθιμα, που οδηγούν επί παραδειγματι σε ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, υποχρεωτική στέρωση ή υποχρεωτική αποβολή, στον βαθμό που έχουν σχέση με τον βασικό φόβο του αιτούντος για δίωξη σε βάρος του.

⁽¹⁶⁸⁾ Βλ. π.χ. Συμβούλιο Προσφύγων (Πολωνία), απόφαση της 29ης Αυγούστου 2013, RdU-246-1/S/13 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), υπόθεση που αφορά τη γλωσσολογική ανάλυση, όπου το Συμβούλιο Προσφύγων ανέφερε ότι ορισμένες ανακρίβειες ως προς τις λεπτομέρειες προσέδωσαν στην πραγματικότητα μεγαλύτερη αξιοπιστία στη μαρτυρία και ότι αυτό ήταν εμφανές ιδίως λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η αλλοδαπή γυναίκα ήταν απλό άτομο χωρίς μόρφωση. Βλ. επίσης Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), *LO κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, ό.π. υποσημείωση 53, για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την υπόθεση.

⁽¹⁶⁹⁾ Βλ. UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 1: Δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων* (7 Μαΐου 2002) UN Doc HCR/GIP/02/01.

⁽¹⁷⁰⁾ Το ΔΕΕ έθιξε την έννοια του φύλου κατά την εξέταση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας σύμφωνα με την οδηγία 76/207/ΕΟΚ (ΕΕ L 39 της 14.2.1976, σ. 40). Όταν κλήθηκε να καθορίσει, μεταξύ άλλων, αν η απόλυση ενός τραπεζοϋπαλλήλου λόγω αλλαγής φύλου συνιστά παράβαση της εν λόγω οδηγίας, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι πράγματι συνιστά παράβαση. Καταλήγοντας σε αυτό το συμπέρασμα, το Δικαστήριο στηρίχθηκε μόνον εμμέσως στην έννοια του φύλου όπως γίνεται αντιληπτή επί του παρόντος και αποφάνθηκε ότι «δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας εμπίπτουν μόνον οι διακρίσεις που οφείλονται στο γεγονός ότι ο υφιστάμενος τη διάκριση ανήκει στο ένα από τα δύο φύλα», αλλά εφαρμόζεται και στην περίπτωση αλλαγής φύλου. Βλ. ΔΕΕ, απόφαση της 30ής Απριλίου 1996, υπόθεση C-13/94, *P κατά S και Cornwall County Council*, EU:C:1996:170, σκέψη 20. Για την εθνική νομολογία, βλ. π.χ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 29ης Ιουλίου 2015, *KB κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 114/2015-27, όπου το δικαστήριο παρατήρησε ότι οι μουσουλμάνες γυναίκες οι οποίες κατά τη διάρκεια του γάμου τους έχουν γεννήσει παιδί του οποίου ο πατέρας δεν είναι ο σύζυγός τους έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί (παιδί από μη έγγαμη σχέση) κατά την έννοια του άρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ και ότι, ταυτόχρονα, μπορούν να γίνουν αντιληπτές ως διακριτή ομάδα από τον κυρίως μουσουλμανικό κοινωνικό τους περίγυρο και να υποστούν απόρριψη ή διακρίσεις. Ως εκ τούτου, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι έγγαμες μουσουλμάνες με παιδί εκτός γάμου μπορούν, υπό ορισμένες περιστάσεις που σχετίζονται με την κατάσταση στη χώρα καταγωγής, να θεωρηθούν κοινωνική ομάδα κατά την έννοια της προαναφερθείσας διάταξης της ΟΕΑΑ.

Όπως επισημαίνεται ανωτέρω, το άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιτύπωση) δεν απαιτεί από το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να συνεκτιμήσει μόνο το φύλο του αιτούντος, αλλά και τον «γενετήσιο προσανατολισμό» [και/ή] την «ταυτότητα φύλου» του.

Στις Αρχές της Yogyakarta σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου, οι οποίες καταρτίστηκαν από ομάδα διεθνών εμπειρογνομόνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα το 2007, παρέχεται ορισμός του γενετήσιου προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου, όπως παρατίθεται στον πίνακα 11 κατωτέρω.

Πίνακας 11: Οι ορισμοί των Αρχών της Yogyakarta του 2007 ⁽¹⁷¹⁾

Γενετήσιος προσανατολισμός	... «νοείται ότι αναφέρεται στην ικανότητα κάθε ατόμου να αισθάνεται βαθιά συναισθηματική, τρυφερή και σεξουαλική έλξη και να έχει ερωτικές και σεξουαλικές σχέσεις με άτομα διαφορετικού φύλου ή του ίδιου φύλου ή περισσότερων του ενός φύλων».
Ταυτότητα φύλου	... «νοείται ότι αναφέρεται στο βαθύ, εσωτερικό και ατομικό βίωμα κάθε προσώπου ως προς το φύλο του, το οποίο μπορεί να ανταποκρίνεται ή να μην ανταποκρίνεται στο φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής αίσθησης του σώματος (η οποία μπορεί να οδηγήσει, κατ' επιλογή του ατόμου, σε αλλαγή της εμφάνισης ή λειτουργίας του σώματος με ιατρικά, χειρουργικά ή άλλα μέσα) και άλλων εκφράσεων του φύλου, όπως το ντύσιμο, η ομιλία και η επιτήδευση στις κινήσεις».

Στο άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση) προσδιορίζεται επίσης η ηλικία ως συναφής παράγοντας. Προβλέπονται ειδική προστασία και διαδικαστικές εγγυήσεις για ανηλίκους, που εξετάζονται στις ενότητες 5.2.1, 5.2.2 και 5.2.3, ενώ τα ζητήματα που σχετίζονται με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας σε υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους εξετάζονται στην ενότητα 5.2.4. Είναι επίσης σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι η κακομεταχείριση που ενδεχομένως δεν φτάνει στο επίπεδο της δίωξης για έναν ενήλικα μπορεί να συνιστά δίωξη στην περίπτωση ενός παιδιού και ότι η νεότητα, η ανωριμότητα και η ευαισθησία του παιδιού θα συνδέονται με τον τρόπο με τον οποίο το εν λόγω παιδί βιώνει ή φοβάται τη βλάβη ⁽¹⁷²⁾. Το γήρας αποτελεί επίσης λόγο για τον οποίο ο αιτών μπορεί να χαρακτηριστεί ευάλωτος και να κριθεί ότι χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Το γήρας μπορεί επίσης να αποτελεί συναφή παράγοντα κατά την αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος και της ανάγκης να καθορίζονται ρεαλιστικές προσδοκίες ως προς το τι μπορεί να αναμένεται να γνωρίζει ή να θυμάται ο αιτών (βλ. περαιτέρω ενότητα 6.1 κατωτέρω).

Το άρθρο 24 της ΟΔΑ (αναδιτύπωση) επιβάλλει στα κράτη μέλη να εκτιμούν αν ο αιτών χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Στην αιτιολογική σκέψη 29 της ΟΔΑ (αναδιτύπωση) αναφέρεται ενδεικτικά ότι τέτοιου είδους εγγυήσεις ενδέχεται να είναι αναγκαίες «λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, αναπηρίας, σοβαρής ασθένειας, ψυχικών διαταραχών ή ως συνέπεια βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας».

⁽¹⁷¹⁾ *The Yogyakarta Principles, principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity*, Μάρτιος 2007, σ. 6. Βλ. επίσης UNHCR, Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 9: για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων (23 Οκτωβρίου 2012) UN Doc HCR/GIP/12/09.

⁽¹⁷²⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2016, JA (child and risk of persecution) Nigeria [2016] UKUT 560, σκέψη 16.

Ως εκ τούτου, στην εξατομικευμένη αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η **ευαλωτότητα** του αιτούντος. Αυτό περιλαμβάνει, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, τα στοιχεία που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 29 (βλ. περαιτέρω ενότητα 6.7). Επομένως, η έννοια της ευαισθησίας περιλαμβάνει το φύλο και τον γενετήσιο προσανατολισμό / την ταυτότητα φύλου που αναλύονται περαιτέρω στις ενότητες 6.5 και 6.6 κατωτέρω, καθώς και τις επιπτώσεις των τραυματικών εμπειριών που εξετάζονται περαιτέρω στην ενότητα 6.2 και που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την αξιολόγηση των δηλώσεων θυμάτων βασανιστηρίων, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών βίας.

Η αναπηρία, η σοβαρή ασθένεια, οι ψυχικές διαταραχές και κάθε άλλη ευαισθησία ⁽¹⁷³⁾, εφόσον διαπιστώνονται, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αίτησης, καθώς μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο και τον βαθμό στον οποίο ο αιτών είναι σε θέση να παρουσιάσει συνεκτική και συνεπή αφήγηση των στοιχείων που αποτελούν τη βάση της αίτησής του στην προσωπική συνέντευξη ή σε τυχόν μεταγενέστερες δηλώσεις και, επομένως, να έχουν αντίκτυπο στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας. Για παράδειγμα, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Τσεχικής Δημοκρατίας αποφάνθηκε, παραπέμποντας στις κατευθυντήριες οδηγίες της UNHCR σχετικά με τη δίωξη λόγω γένους, ότι τα θύματα δίωξης λόγω φύλου χρήζουν ειδικής μεταχείρισης και βοήθειας, ιδίως εάν έχουν υποστεί σοβαρό σωματικό και/ή ψυχολογικό τραύμα. Το δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι ενδέχεται να φοβούνται τους υπαλλήλους ή τυχόν τιμωρία που μπορεί να τους επιβληθεί από την οικογένειά τους ή από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Στην περίπτωση των θυμάτων σεξουαλικής ή άλλης συγκρίσιμης μορφής βίας, μπορεί να είναι αναγκαία η διεξαγωγή δεύτερης ή ακόμη και τρίτης συνέντευξης, προκειμένου να εδραιωθεί ένα ορισμένο επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ του αιτούντος και του υπαλλήλου που διεξάγει τη συνέντευξη, ώστε να ληφθούν όλες οι συναφείς πληροφορίες. Είναι επίσης σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη η πιθανή συναισθηματική φόρτιση, οι τραυματικές εμπειρίες και οι πολιτισμικές διαφορές. Στόχος της συνέντευξης, η οποία επικεντρώνεται στη μαρτυρία βιασμού ή άλλης σεξουαλικής βίας, δεν είναι η εξακρίβωση όλων των πιθανών λεπτομερειών της κακοποίησης, αλλά κυρίως η εστίαση στα γεγονότα πριν και μετά την πράξη βίας και στις σχετικές περιστάσεις. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι συχνά το άτομο δεν γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους κακοποιήθηκε σεξουαλικά. Το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εάν η μαρτυρία των τραυματικών γεγονότων είναι διστακτική, ελλιπής ή παρουσιάζεται με ορισμένες επιφυλάξεις, δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως στοιχείο εις βάρος του αιτούντος ⁽¹⁷⁴⁾.

Στην υπόθεση *JL* (medical reports — credibility) ⁽¹⁷⁵⁾, το UKUT παρέπεμψε στις Κοινές προεδρικές κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες πρέπει να ακολουθούν τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου που είναι αρμόδια για θέματα ασύλου σχετικά με την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από ευάλωτους αιτούντες, όπου παρέχονται οι ακόλουθες συμβουλές:

Κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων, θα πρέπει να προβλέπεται η πιθανότητα διαφορετικών βαθμών κατανόησης από τους μάρτυρες και τους [αιτούντες] σε σύγκριση με εκείνους που δεν είναι ευάλωτοι, στο πλαίσιο των αποδεικτικών στοιχείων από άλλους που συνδέονται με τον [αιτούντα] και των γενικών αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν ενώπιον του δικαστηρίου. Σε περίπτωση που υπήρχαν σαφείς αποκλίσεις στα προφορικά αποδεικτικά στοιχεία, θα πρέπει να εξετάζεται σε ποιον βαθμό

⁽¹⁷³⁾ Για περισσότερες γενικές πληροφορίες σχετικά με τις ευάλωτες ομάδες και καθοδήγηση σχετικά με τα πρακτικά εργαλεία για τους διοικητικούς υπευθύνους λήψης αποφάσεων, βλ. το Έργαλείο της EASO για την αναγνώριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, 2016.

⁽¹⁷⁴⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), *KB κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, ό.π. υποσημείωση 170.

⁽¹⁷⁵⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2013, *JL* (medical reports-credibility) [2013] UKUT 145, σκέψη 26.

η ηλικία, η ευπάθεια ή η ευαισθησία του μάρτυρα αποτελούσε στοιχείο αυτής της απόκλισης ή της έλλειψης σαφήνειας.

Στην απόφαση θα πρέπει να καταγράφεται αν το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο [αιτών] (ή μάρτυρας) είναι παιδί, ευάλωτος ή ευπαθής, καθώς και οι επιπτώσεις που είχε, κατά την κρίση του δικαστηρίου, ο διαπιστωθείς ευάλωτος χαρακτήρας στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν ενώπιόν του και, ως εκ τούτου, αν το δικαστήριο ήταν πεπεισμένο ότι ο [αιτών] τεκμηρίωσε την υπόθεσή του κατά το απαιτούμενο επίπεδο απόδειξης. Στις προσφυγές σε υποθέσεις ασύλου, θα πρέπει να δίνεται βαρύτητα στις αντικειμενικές ενδείξεις κινδύνου και όχι κατ' ανάγκη σε μια υποκειμενική αντίληψη της κατάστασης (¹⁷⁶).

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να προσδιορίζεται αν ο αιτών είναι ευάλωτος και ο βαθμός στον οποίο ο εν λόγω παράγοντας επηρεάζει την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων (¹⁷⁷).

Το γεγονός ότι η αίτηση πρέπει να εξετάζεται σε εξατομικευμένη βάση δεν απαιτεί κατ' ανάγκη από τους αιτούντες να έχουν παρουσιάσει αξιόπιστη αφήγηση για όλα τα στοιχεία της αίτησής τους (¹⁷⁸). Για παράδειγμα, παρά την έλλειψη αξιοπιστίας των δηλώσεών τους, μπορεί να υπάρχει ιατρική έκθεση η οποία να θεωρείται καθοριστική (¹⁷⁹). Ομοίως, ακόμη και αν η αφήγηση του αιτούντος όσον αφορά τα γεγονότα στη χώρα καταγωγής του εξαιτίας των οποίων έφυγε από την εν λόγω χώρα μπορεί να απορριφθεί ως αναξιόπιστη ή μη πιστευτή, όταν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων αξιολογεί ποια πραγματικά περιστατικά έχουν εξακριβωθεί, η αίτησή του μπορεί παρ' όλα αυτά να ευδοκιμήσει στο δεύτερο στάδιο της αξιολόγησης, εάν έχει αποδείξει ότι είναι μέλος ομάδας η οποία είναι γνωστό ότι γενικά διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης (¹⁸⁰).

Η απαίτηση να διενεργείται η αξιολόγηση σε εξατομικευμένη βάση δεν σημαίνει ότι είναι πάντοτε απαραίτητο να αποδεικνύουν οι αιτούντες ότι έχουν αποτελέσει στόχο ή ότι έχουν επιλεγεί προς δίωξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να αρκεί απλώς να αποδειχθεί ότι ο αιτών είναι μέλος συγκεκριμένης κατηγορίας (π.χ. άμαχοι σε χώρες με εξαιρετικά υψηλό επίπεδο ένοπλων συρράξεων) (¹⁸¹) ή ομάδας (π.χ. διωκόμενες μειονότητες), εφόσον η ομάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στο στόχαστρο. Και στις περιπτώσεις αυτές απαιτείται εξατομικευμένη αξιολόγηση, η οποία όμως είναι απλούστερη, καθώς το μόνο που χρειάζεται να αποδειχθεί είναι η ιδιότητα μέλους της σχετικής κατηγορίας ή ομάδας (¹⁸²). Ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις εξακολουθεί να υπάρχει η απαίτηση να εξετάζεται σε συνάρτηση με τις

(¹⁷⁶) Tribunals Judiciary (Ηνωμένο Βασίλειο), Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010, Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance.

(¹⁷⁷) Βλ. Συμβούλιο της Επικρατείας (Κάτω Χώρες), απόφαση της 7ης Μαρτίου 2012, 201007907/1/V3, ECLI:NL:RVS:BV9262· Cour nationale du droit d'asile (Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, Γαλλία), grande formation, 30 Μαρτίου 2017, *Mme F*, απόφαση αριθ. 16015058.

(¹⁷⁸) ΕΔΔΑ, απόφαση της 26ης Ιουλίου 2005, *N κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 38885/02, σκέψεις 154-157, όπου τα αποδεικτικά στοιχεία του αιτούντος περιγράφονται ως ασαφή αλλά υπό το πρίσμα των συνολικών πτυχών των αποδεικτικών στοιχείων του κρίθηκαν επαρκώς αξιόπιστα ώστε να καταδειχθεί η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου σε περίπτωση επιστροφής. Η προσέγγιση επαναλαμβάνεται στο ΕΔΔΑ, *J.K. και Λουπί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93.

(¹⁷⁹) ΕΔΔΑ, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2013, *I κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 61204/09, σκέψεις 59-69· και ΕΔΔΑ, απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, *RJ κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 10466/11, σκέψεις 41-43 (διαθέσιμη μόνο στη γαλλική γλώσσα). Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι στην ιατρική έκθεση που καταρτίστηκε αμέσως μετά την άφιξη του αιτούντος από την ιατρική μονάδα του αερολιμένα του Roissy περιγράφονταν 14 πρόσφατα εγκαύματα. Αυτό αποτέλεσε σημαντικό στοιχείο της υπόθεσης, καθώς, λόγω της φύσης, της σοβαρότητας και του πρόσφατου χαρακτήρα τους, οι πληγές αυτές συνιστούσαν ισχυρό τεκμήριο ότι ο αιτών υπέστη μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ στη χώρα καταγωγής του. Η αίτηση ασύλου απορρίφθηκε τόσο στο διοικητικό όσο και στο δικαστικό στάδιο χωρίς να έχει προηγηθεί προκαταρκτική εκτίμηση σχετικά με την προέλευση των πληγών ούτε σχετικά με τους κινδύνους τους οποίους θα μπορούσαν να αποκαλύψουν και το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η καθής κυβέρνηση, παραπέμποντας απλώς στα κενά της αφήγησης του αιτούντος, δεν εξάλειψε τις σοβαρές υπόνοιες για την προέλευση των πληγών.

(¹⁸⁰) ΕΔΔΑ, *Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών*, ό.π. υποσημείωση 41, σκέψεις 148 και 149 σχετικά με την Ashraf στη Σομαλία. Για περαιτέρω εξέταση των επιπτώσεων των ψευδών δηλώσεων του αιτούντος, βλ. ενότητα 4.3.6.1.

(¹⁸¹) ΔΕΕ, απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2009, υπόθεση C-465/07, *Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2009:94. Βλ. επίσης UNHCR, *Guidelines on international protection no 12: claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the Regional Refugee Definitions*, 2 Δεκεμβρίου 2016, HCR/GIP/16/12.

(¹⁸²) Βλ. EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 3.1.2.

προσωπικές περιστάσεις του συγκεκριμένου ατόμου αν το εν λόγω πρόσωπο έχει βάσιμο φόβο δίωξης ή αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη ⁽¹⁸³⁾.

4.3.2. Αντικειμενική και αμερόληπτη αξιολόγηση

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) απαιτούνται τα εξής:

Άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής ⁽¹⁸⁴⁾ επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:

- α) οι αιτήσεις να εξετάζονται και οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα[.]

Η αιτιολογική σκέψη 17 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα κατωτέρω:

Αιτιολογική σκέψη 17 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι αιτήσεις για διεθνή προστασία εξετάζονται και οι αποφάσεις επ' αυτών λαμβάνονται αντικειμενικά και αμερόληπτα, είναι αναγκαίο οι επαγγελματίες που ενεργούν στο πλαίσιο των διαδικασιών της παρούσας οδηγίας να εκτελούν τις δραστηριότητές τους τηρώντας απαρέγκλιτα τις ισχύουσες δεοντολογικές αρχές.

Επομένως, αποτελεί καθήκον των δικαστηρίων να διασφαλίζουν ότι η αποφαινόμενη αρχή έχει διενεργήσει τη δέουσα εξέταση και ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται σε εξατομικευμένη βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα.

Εξυπακούεται ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν θα πρέπει να προδικάζει την έκβαση μιας υπόθεσης ούτε να προσεγγίζει τα αποδεικτικά στοιχεία με προκατάληψη. Δεν θα πρέπει να υπάρχει ούτε τεκμήριο αξιοπιστίας ούτε τεκμήριο αναλήθειας. Η απαίτηση της **αντικειμενικότητας** αφορά τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αξιολογούνται τα συναφή στοιχεία της αίτησης και τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται προς επίρρωση της αίτησης [συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) έως ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι εάν τα αποδεικτικά στοιχεία δεν υποβληθούν σε αντικειμενική ανάλυση, τότε η απόφαση που λαμβάνεται δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αντικειμενική. Η αίτηση πρέπει να αξιολογείται συνολικά, με συνεκτίμηση όλων των παραγόντων που αφορούν τον αιτούντα, συμπεριλαμβανομένων της ηλικίας, του φύλου, του πολιτιστικού, εκπαιδευτικού και γλωσσικού υπόβαθρου, των αναπηριών, των προβλημάτων υγείας, των τραυματικών εμπειριών, του γενετήσιου προσανατολισμού, της ντροπής ή του στίγματος ⁽¹⁸⁵⁾, καθώς και όλων των άλλων συναφών αποδεικτικών στοιχείων. Πρέπει να πραγματοποιείται αντικειμενική αξιολόγηση των αποδεικτικών

⁽¹⁸³⁾ ΔΕΕ, Υ και Ζ, ό.π. υποσημείωση 167, σκέψη 72 και ΔΕΕ, *Elgafaji*, ό.π. υποσημείωση 181.

⁽¹⁸⁴⁾ Στο άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζεται ως «κάθε οιοσδήποτε δικαστική ή διοικητική αρχή κράτους μέλους υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων πρωτοβαθμίας στις εν λόγω υποθέσεις».

⁽¹⁸⁵⁾ Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 48. Βλ. επίσης ενότητα 6.6.

στοιχείων, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τυχόν εικασίες, διαίσθηση ή υποκειμενικές ή αβάσιμες παραδοχές ⁽¹⁸⁶⁾.

Η αντικειμενικότητα προϋποθέτει επίσης ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων έχει επίγνωση των προκαταλήψεων και των προσχηματισμένων αντιλήψεων όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται οι άνθρωποι. Εάν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δυσπιστεί απέναντι στα αποδεικτικά στοιχεία απλώς και μόνον επειδή ο ίδιος θεωρεί ότι περιγράφουν ένα γεγονός στη χώρα καταγωγής το οποίο δεν θα συνέβαινε ή δεν θα μπορούσε να συμβεί στη χώρα υποδοχής, η δυσπιστία αυτή μπορεί να αποτελεί ένδειξη έλλειψης αντικειμενικότητας εκ μέρους του. Το εν λόγω γεγονός πρέπει να αξιολογηθεί στο πλαίσιο του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων και ιδίως σε συνάρτηση με τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν τη χώρα καταγωγής του αιτούντος. Μπορεί να υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ώστε να κρίνει ότι αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να απορριφθούν, πλην όμως η διαπίστωση αυτή πρέπει να στηρίζεται σε πλήρη ανάλυση των αποδεικτικών στοιχείων. Βλ. επίσης ενότητα 3.3.3 σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές και τη γεωγραφική απόσταση και ενότητα 6.4 σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές.

Η συλλογιστική που βασίζεται σε εικασίες και αντικατοπτρίζει την προσωπική θεώρηση του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε ή θα έπρεπε να είχε ενεργήσει ο αιτών ή τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν ή θα έπρεπε να είχαν εκτυλιχθεί ορισμένα γεγονότα παραβιάζει την αρχή της αντικειμενικότητας, εκτός αν βασίζεται σε ανεξάρτητες, αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές ⁽¹⁸⁷⁾.

Στην υπόθεση *A, B και C*, το ΔΕΕ εξέτασε ειδικά το ζήτημα της στήριξης των αρμόδιων αρχών σε «στερεοτυπικές αντιλήψεις» ως προς τη συμπεριφορά των ομοφυλοφίλων για την επαλήθευση του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «η εκτίμηση των αιτήσεων για την παροχή του καθεστώτος πρόσφυγα η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο σε στερεοτυπικές αντιλήψεις συνδεδεμένες με τους ομοφυλόφιλους [...] δεν παρέχει στις εν λόγω αρχές τη δυνατότητα να λάβουν υπόψη την ατομική κατάσταση του οικείου αιτούντος άσυλο» ⁽¹⁸⁸⁾.

Αν και το άρθρο 10 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αφορά τις αποφαινόμενες αρχές, η **αντικειμενικότητα** και η **αμεροληψία** αποτελούν επίσης θεμελιώδεις απαιτήσεις οποιασδήποτε δικαστικής αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο προσφυγής. Η αμεροληψία απαιτείται από τις διατάξεις του Χάρτη της ΕΕ, του οποίου το άρθρο 47 απαιτεί για κάθε πρόσωπο «να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει [...] συσταθεί νομίμως» ⁽¹⁸⁹⁾.

⁽¹⁸⁶⁾ Ό.π. σ. 47. Βλ. επίσης Herlihy, J., Gleeson, K. και Turner, S. (2010), «What Assumptions about Human Behaviour Underlie Asylum Judgments», *JURL*, σ. 351-366.

⁽¹⁸⁷⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), *SN κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 5 *Azs* 66/2008-70, ό.π. υποσημείωση 94, όπου το δικαστήριο ανέφερε ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν μπορούσε να αρνηθεί να δεχθεί τα προβαλλόμενα πραγματικά περιστατικά απλώς και μόνο λόγω της δυνατότητας διαφορετικής εξέλιξης των γεγονότων ή εναλλακτικής εξήγησης από εκείνη που παρουσίασε ο αιτών. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 21ης Μαρτίου 2014, *ME κατά Refugee Appeals Tribunal & ors*, [2014] IEHC 145, όπου κρίθηκε ότι η απόρριψη της αξιοπιστίας με βάση εικασίες έχει ως αποτέλεσμα μη σύνομη διαπίστωση ως προς την αξιοπιστία, η οποία αποβαίνει αδικώς εις βάρος του αιτούντος. Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2014, *MA (Ερυθραία) κατά Secretary of State for the Home Department* [2014] EWCA Civ 1608, σκέψη 17: «Θα ήταν δύσκολο για [τον δικαστή] να συναγάγει περαιτέρω συμπεράσματα από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία χωρίς να κατηγορηθεί ότι βασίζεται σε εικασίες, δεδομένης της έλλειψης υλικού άπαξ και αμφισβητήθηκε η αφήγηση του MA» και Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), *Wani & ors κατά Secretary of State for the Home Department*, ό.π. υποσημείωση 54, σκέψη 24, «[...] δικαστήριο αρμόδιο για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών που προβαίνει σε αρνητική διαπίστωση ως προς την αξιοπιστία πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά σε εύλογα συμπεράσματα και όχι απλώς σε εικασίες ή εικολογίες. Τα συμπεράσματα σχετικά με την ευλογοφάνεια των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να βασίζονται στα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία [...] ούτε επιτρέπεται το αρμόδιο όργανο για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών να διαμορφώσει τη δική του υπόθεση για το πώς εκτυλίχθηκαν τα γεγονότα». Άλλες παραπομπές: UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 77, και Herlihy, J., Gleeson, K. και Turner, S., ό.π. υποσημείωση 186.

⁽¹⁸⁸⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 62. Για περισσότερα σχετικά με τη συγκεκριμένη σκέψη της απόφασης, βλ. το κείμενο στην υποσημείωση 150 ανωτέρω.

⁽¹⁸⁹⁾ Βλ. επίσης τις διατάξεις του άρθρου 10 της *Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης 217 Α, 10 Δεκεμβρίου 1948.

4.3.3. Ενδεδειγμένος έλεγχος

Η αιτιολογική σκέψη 34 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρει ότι «[ο]ι διαδικασίες εξέτασης των αναγκών διεθνούς προστασίας θα πρέπει να είναι τέτοιες ώστε οι αρμόδιες αρχές να μπορούν να **εξετάζουν ενδεδειγμένα τις αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας**»⁽¹⁹⁰⁾. Η φρασσιολογία που χρησιμοποιήθηκε από το ΔΕΕ για να περιγράψει το απαιτούμενο επίπεδο ελέγχου είναι παρόμοια, αλλά όχι πανομοιότυπη.

Στην υπόθεση *Abdulla*, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι σε υποθέσεις ασύλου «[η] εκτίμηση της σοβαρότητας του κινδύνου πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να γίνεται με προσοχή και σύνεση, δεδομένου ότι διακυβεύονται οι ατομικές ελευθερίες και η ακεραιότητα του ανθρώπου, ζητήματα που άπτονται των θεμελιωδών αξιών της Ένωσης»⁽¹⁹¹⁾. Στην υπόθεση *Samba Diouf*, αποφάνθηκε ότι ο αιτών θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να ζητήσει να αποτελέσει αντικείμενο «ενδεδειγμένου εξετάσεως από τον εθνικό δικαστή» η νομιμότητα της τελικής αποφάσεως που λαμβάνεται με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας, και ιδίως οι λόγοι που οδήγησαν την αρμόδια αρχή να απορρίψει ως αβάσιμη την αίτηση παροχής ασύλου⁽¹⁹²⁾. Στην υπόθεση *Υ και Ζ*, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του κινδύνου, το Δικαστήριο παρέθεσε την απόφαση στην υπόθεση *Abdulla*⁽¹⁹³⁾ και παρέπεμψε εκ νέου στην ανάγκη για προσοχή και σύνεση⁽¹⁹⁴⁾.

Το ΔΕΕ τόνισε ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου σε ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του εφαρμόζεται επίσης στις διαδικασίες χορήγησης επικουρικής προστασίας (εν προκειμένω στη διαδικασία που αποτελεί αντικείμενο της συγκεκριμένης υπόθεσης) και επιβεβαίωσε τη σημασία του δικαιώματος ακρόασης και το ευρύτατο πεδίο εφαρμογής του στην έννομη τάξη της ΕΕ. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αυτό συνεπάγεται την υποχρέωση της διοικήσεως να μελετά με τη δέουσα προσοχή τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ο ενδιαφερόμενος, «εξετάζοντας με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα συναφή στοιχεία της οικείας υποθέσεως και αιτιολογώντας εμπεριστατωμένως την απόφασή της»⁽¹⁹⁵⁾.

Υπάρχει επίσης ειδική διάταξη για το δικαίωμα δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων της αποφαινόμενης αρχής στη νομοθεσία για το ΚΕΣΑ. Το άρθρο 46 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά αποφάσεων σχετικών με θέματα διεθνούς προστασίας⁽¹⁹⁶⁾. Το άρθρο 46 παράγραφος 3 προβλέπει ότι, για τη συμμόρφωση με την απαίτηση αυτή, πρέπει να εξασφαλίζεται πλήρης και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων⁽¹⁹⁷⁾ (στο πλαίσιο αυτό, βλ. ενότητα 3.1.1 σχετικά με την πραγματική προσφυγή).

Η νομολογία του ΕΔΔΑ αναφέρεται σε αυστηρό έλεγχο και ενδεδειγμένη αξιολόγηση. Το ΕΔΔΑ χρησιμοποιεί τη φράση «αυστηρός έλεγχος» σε σχέση με τις εθνικές αρχές. Στην υπόθεση *Shamayev*, αποφάνθηκε ότι η καταγγελία αιτούντος ότι η απομάκρυνσή του θα τον εξέθετε

⁽¹⁹⁰⁾ Η επισήμανση των συντακτών. Η θέση αυτή επικυρώθηκε, π.χ., στο Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα), απόφαση της 29ης Αυγούστου 2011, αίτηση αριθ. 2512/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽¹⁹¹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla και λοιποί κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*, EU:C:2010:105, σκέψη 90.

⁽¹⁹²⁾ ΔΕΕ, *Samba Diouf*, ό.π. υποσημείωση 34, σκέψη 56.

⁽¹⁹³⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψη 90.

⁽¹⁹⁴⁾ ΔΕΕ, *Υ και Ζ*, ό.π. υποσημείωση 167, σκέψη 77.

⁽¹⁹⁵⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 88.

⁽¹⁹⁶⁾ Η σημασία της ανάγκης για ενδεδειγμένο έλεγχο τονίζεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Κάτω Χώρες), στην απόφαση της 13ης Απριλίου 2016, 201506502/1/V2, ό.π. υποσημείωση 36, όπου αναφέρεται ότι ο δικαστικός έλεγχος της αξιολόγησης της αξιοπιστίας μιας αίτησης διεθνούς προστασίας θα είναι πιο εντατικός σε σύγκριση με την προηγούμενη πρακτική. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 6.1.

⁽¹⁹⁷⁾ Να σημειωθεί η διευκρίνιση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 46 παράγραφος 3: «τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου».

σε κακομεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ «πρέπει οπωσδήποτε να υποβάλλεται σε αυστηρό έλεγχο από “εθνική αρχή”»⁽¹⁹⁸⁾. Το ΕΔΔΑ χρησιμοποιεί τη φράση «ενδεδεχής αξιολόγηση» κατά την εξέταση του επιπέδου που πρέπει να διασφαλίζεται στο πλαίσιο της πραγματικής προσφυγής. Η αυστηρότητα του ελέγχου που απαιτείται από τα όργανα προσφυγής επισημαίνεται στη διατύπωση «η αξιολόγηση της ύπαρξης πραγματικού κινδύνου πρέπει κατ’ ανάγκη να είναι ενδεδεχής»⁽¹⁹⁹⁾.

4.3.4. Η αρχή της υποχρέωσης αποκάλυψης των πληροφοριών στις οποίες βασίστηκε η απόφαση

Το άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τη γενική αρχή ότι ένας νομικός σύμβουλος που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε αιτούντα «έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση». Στη συνέχεια, το άρθρο ορίζει πέντε περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η άρνηση χορήγησης πρόσβασης, υπό τον όρο ότι πληρούνται σωρευτικά δύο προϋποθέσεις, όπως περιγράφονται στους πίνακες 12 και 13 κατωτέρω.

Πίνακας 12: Εξαιρέσεις όσον αφορά την πρόσβαση των νομικών συμβούλων σε πληροφορίες των φακέλων των αιτούντων, σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Εξαιρέσεις όσον αφορά την πρόσβαση των νομικών συμβούλων σε πληροφορίες των φακέλων των αιτούντων όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται:	
1	«να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια»·
2	να θέσει σε κίνδυνο «την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες»·
3	να θέσει σε κίνδυνο «την ασφάλεια των προσώπων τα οποία αφορούν οι πληροφορίες»·
4	να θίξει τις «έρευνες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών»· ή
5	να θίξει τις «διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών».

Πίνακας 13: Δύο προϋποθέσεις για την εφαρμογή εξαίρεσης όσον αφορά την πρόσβαση των νομικών συμβούλων σε πληροφορίες βάσει του άρθρου 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη:	
α)	«καθιστούν προσβάσιμες στις αρχές που αναφέρονται στο κεφάλαιο V [δηλ. στο αρμόδιο όργανο προσφυγής] τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές· και»
β)	«θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αιτούντος».

Μολονότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να αποφασίσουν με ποιον τρόπο θα γίνει αυτό, το άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι μπορούν ειδικότερα να το πράξουν «παρέχο[ντας] σε νομικό ή άλλο σύμβουλο, ο οποίος έχει υποβληθεί σε έλεγχο ασφαλείας, πρόσβαση στις συγκεκριμένες πληροφορίες ή πηγές, εφόσον οι πληροφορίες

⁽¹⁹⁸⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 12ης Απριλίου 2005, *Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, προσφυγή αριθ. 36378/02, σκέψη 448 και ΕΔΔΑ, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 77.

⁽¹⁹⁹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, *NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 25904/07, σκέψη 111, στην οποία γίνεται μνεία των: ΕΔΔΑ, απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 1996, τμήμα μεζόνος συνθέσεως, *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 22414/93, σκέψη 96, και ΕΔΔΑ, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2008, τμήμα μεζόνος συνθέσεως, *Saadi κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 37201/06, σκέψη 128.

έχουν σημασία για την εξέταση της αίτησης ή για τη λήψη απόφασης περί ανάκλησης της διεθνούς προστασίας».

Η διάταξη αυτή θα μπορούσε να συνδεθεί με τις αρχές που αναγνωρίζονται από το ΔΕΕ ⁽²⁰⁰⁾ βάσει των οποίων επιτρέπεται η χρήση μη κοινοποιηθέντων αποδεικτικών στοιχείων, υπό την προϋπόθεση ότι η μη κοινοποίηση εξυπηρετεί θεμιτό στόχο και είναι αναγκαία ⁽²⁰¹⁾. Ωστόσο, πρέπει να αντισταθμίζεται με το καθήκον των κρατών μελών να «θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αιτούντος» σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 1 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

Το ΕΔΔΑ υιοθετεί παρόμοια προσέγγιση. Στην υπόθεση *A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, η οποία αφορούσε προσφυγή σχετικά με τη χρήση μη κοινοποιηθέντων αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον της Special Immigration Appeals Commission (Ειδική επιτροπή προσφυγών σε υποθέσεις μετανάστευσης) στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι υπήρχε ισχυρό και θεμιτό δημόσιο συμφέρον για τη λήψη πληροφοριών από τα κράτη σχετικά με τρομοκρατικές ομάδες και τους συνεργάτες τους και για τη διατήρηση του απορρήτου των πηγών των πληροφοριών αυτών ⁽²⁰²⁾. Ωστόσο, τα δικαιώματα του αιτούντος σε σχέση με τον δίκαιο χαρακτήρα των διαδικασιών έπρεπε να σταθμιστούν έναντι αυτού του σημαντικού δημόσιου συμφέροντος. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τα εξής:

Στο πλαίσιο αυτό, ήταν σημαντικό να κοινοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους ισχυρισμούς και τα αποδεικτικά στοιχεία εις βάρος του κάθε αιτούντος, χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η εθνική ασφάλεια ή η ασφάλεια άλλων. Σε περίπτωση που δεν ήταν δυνατή η πλήρης κοινοποίηση, το άρθρο 5 παράγραφος 4 της ΕΣΔΑ [δικαίωμα στην ελευθερία] επέβαλλε την απαίτηση να αντισταθμιστούν οι δυσχέρειες που προκλήθηκαν εξαιτίας αυτού του γεγονότος κατά τρόπο ώστε κάθε αιτών να εξακολουθούσε να έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τους εις βάρος του ισχυρισμούς ⁽²⁰³⁾.

Το άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρεται ειδικά στις «πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος» κρίνοντας ότι μπορούν να αποκαλυφθούν. Ωστόσο, ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ζητείται η αποκάλυψη πληροφοριών που δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο αυτόν καθαυτόν. Το εν λόγω αίτημα μπορεί να αφορά την παροχή περισσότερων λεπτομερειών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ελήφθησαν οι πληροφορίες ή το πρόσωπο από το οποίο προήλθαν, εάν η πηγή είναι ανώνυμη, ή μπορεί να αφορά πληροφορίες συναφείς με την αίτηση του αιτούντος οι οποίες κατά τα λεγόμενα βρίσκονται στην κατοχή των αρχών, αλλά δεν έχουν αποκαλυφθεί.

Στη Γαλλία, το Cour nationale du droit d'asile (Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου) αποφάνθηκε ότι δεν χρειάζεται να αποκαλυφθεί η ταυτότητα ανώνυμης πηγής, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης προστασίας της ασφάλειάς της, αλλά πρέπει να προσκομιστεί σύνοψη των δηλώσεων, και ο δικαστής δεν μπορεί να στηρίξει μια απόφαση μόνο στη βάση

⁽²⁰⁰⁾ Οι αρχές αυτές δεν έχουν εξεταστεί ακόμη στο πλαίσιο αιτήσεων διεθνούς προστασίας, αλλά (στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-300/11, EU:C:2013:363) στο πλαίσιο υπόθεσης εθνικής ασφάλειας, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι, όταν οι αρμόδιες εθνικές αρχές αποδεικνύουν, κατά τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, ότι η ασφάλεια του κράτους θα διέτρεχε κίνδυνο από την κοινοποίηση της ακριβούς και πλήρους αιτιολογίας, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να μεριμνά ώστε το ουσιαστικό περιεχόμενο των λόγων στους οποίους βασίσθηκε η επίμαχη απόφαση να γνωστοποιείται στον αιτούντα κατά τρόπο ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη να διατηρούνται απόρρητα τα αποδεικτικά στοιχεία.

⁽²⁰¹⁾ Το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη της ΕΕ προβλέπει ότι, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον Χάρτη «επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων».

⁽²⁰²⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2009, τμήμα ευρείας συνθέσεως, *A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 3455/05, σκέψεις 202-224.

⁽²⁰³⁾ Ό.π. σκέψη 218. Να συγκριθεί η αρχή αυτή με την αρχή της αναλογικότητας κατά το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη της ΕΕ.

απόρρητων πληροφοριών⁽²⁰⁴⁾. Η νομολογία αυτή επιβεβαιώθηκε από τη μεταρρύθμιση του γαλλικού Νόμου περί ασύλου που θεσπίστηκε τον Ιούλιο του 2015. Το άρθρο L. 733-4 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου προβλέπει ότι, όταν το Office français de protection des réfugiés et apatrides (Γραφείο Προστασίας Προσφύγων και Απάτριδων, Γαλλία) (αποφαινόμενη αρχή) στηρίζεται σε ανώνυμη πηγή προκειμένου να εγγυηθεί την ασφάλεια της πηγής του, οφείλει να αιτιολογήσει την ανάγκη τήρησης του απορρήτου και να παράσχει σύνοψη των στοιχείων της συγκεκριμένης πληροφορίας. Επίσης, ο νόμος καθιστά σαφές ότι οι δικαστές δεν μπορούν να στηρίζουν την απόφασή τους αποκλειστικά σε απόρρητες πληροφορίες.

Το Upper Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου έχει αποφανθεί ότι, ενώ στο πλαίσιο των αιτήσεων διεθνούς προστασίας δεν προβλέπεται γενικό καθήκον του κράτους όσον αφορά την αποκάλυψη πληροφοριών, αποτελούσε καθήκον της υπουργού να μην παραπλανήσει το δικαστήριο διά της μη κοινοποίησης πληροφοριών για τις οποίες γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι μειώνουν την αξιοπιστία των πληροφοριών στις οποίες βασίστηκε η απόφαση σε συνάρτηση με εκθέσεις ΠΧΚ ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Επιπλέον, η υπουργός δεν μπορούσε να προβάλλει ισχυρισμούς «που γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει ότι μετριάζονται από άλλο υλικό το οποίο βρίσκεται υπό τον έλεγχο της ή στην κατοχή άλλης κυβερνητικής υπηρεσίας»⁽²⁰⁵⁾. Εναπόκειτο στο δικαστήριο να εξετάσει την προβαλλόμενη παράλειψη κοινοποίησης και ειδικότερα αν το μη κοινοποιηθέν υλικό ήταν συναφές με τα επίμαχα ζητήματα, αν είχε υποστηριχθεί η αίτηση απαλλαγής από την υποχρέωση κοινοποίησης για λόγους δημόσιου συμφέροντος και αν το υλικό ήταν τέτοιας σημασίας ώστε να απαιτείται, βάσει της αρχής του δίκαιου χαρακτήρα, να διαταχθεί η κοινοποίηση του συνόλου ή μέρους του εν λόγω υλικού⁽²⁰⁶⁾.

Προκειμένου να διατηρείται η ισορροπία μεταξύ των εθνικών συμφερόντων και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής του αιτούντος δυνάμει του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ, ενδέχεται να χρειαστεί να προβλεφθεί η κοινοποίηση απόρρητων πληροφοριών σε ειδικευμένους συμβούλους που έχουν υποβληθεί σε ελέγχους ασφαλείας, η έκδοση οδηγιών που απαγορεύουν ή περιορίζουν την περαιτέρω κοινοποίηση των εν λόγω πληροφοριών, η διεξαγωγή δημόσιων συνεδριάσεων και συνεδριάσεων κλεισμένων των θυρών κατά την εκδίκαση προσφύγων, και η έκδοση δημόσιων και απόρρητων αποφάσεων⁽²⁰⁷⁾.

⁽²⁰⁴⁾ Cour nationale du droit d'asile (Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, Γαλλία), απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2015, *M. BA*, αριθ. 11015942-Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 20ής Ιουνίου 2007, *RK κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 6 Azs 142/2006-58, όπου συνάγεται παρόμοιο συμπέρασμα.

⁽²⁰⁵⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013, *CM (EM country guidance; disclosure) Zimbabwe CG* [2013] UKUT 00059, σκέψη 45 και βλ. σκέψεις 23-32 σχετικά με τη διαδικασία προσδιορισμού των ζητημάτων κοινοποίησης πληροφοριών, που επικυρώθηκε στο Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 30ής Ιουλίου 2013, *CM (Ζιμπάμπουε) κατά Secretary of State for the Home Department*, [2013] EWCA Civ 1303.

⁽²⁰⁶⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), *CM (EM country guidance; disclosure) Zimbabwe CG*, ό.π. υποσημείωση 205, σκέψη 29.

⁽²⁰⁷⁾ ΔΕΕ, ΖΖ, ό.π. υποσημείωση 200, σκέψη 64. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, ό.π. υποσημείωση 202, σκέψεις 202-211. Η χρήση δημόσιων συνεδριάσεων και συνεδριάσεων κλεισμένων των θυρών παρουσία ειδικού δικηγόρου για την εκπροσώπηση των συμφερόντων του προσφεύγοντος κρίθηκε επίσης σύνομη και σύμφωνη με την ΕΣΔΑ από τη Βουλή των Λόρδων (Ηνωμένο Βασίλειο), στην απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2009, *RB (Αλγερία) και Another κατά Secretary of State for the Home Department και OO (Ιορδανία) κατά Secretary of State for the Home Department* [2009] UKHL 10.

4.3.5. Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε όλα τα συναφή στοιχεία

Από τις αρχές που ήδη αναφέρθηκαν μπορεί να συναχθεί ότι η αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας πρέπει να βασίζεται στο σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων ⁽²⁰⁸⁾. Το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, πραγματικής προσφυγής και αξιολόγησης σε εξατομικευμένη βάση, με αντικειμενικό και αμερόληπτο τρόπο απαιτεί οπωσδήποτε μια αξιολόγηση στην οποία λαμβάνονται υπόψη όλα τα συναφή στοιχεία.

Η απαίτηση αυτή τονίζεται από την ευρεία διατύπωση του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), που απαιτεί από τον αιτούντα να υποβάλει όλα τα στοιχεία που χρειάζονται για την τεκμηρίωση της αίτησης. Τα στοιχεία αυτά καθορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2, όπου και διευκρινίζεται ότι είναι «όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του [...]» και «οι λόγοι για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία» (για τον πλήρη κατάλογο των στοιχείων αυτών, βλ. πίνακα 7 στην ενότητα 4.2.4 ανωτέρω). Τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αίτησης καθορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 3. Τα στοιχεία αυτά, αν και καθορίζονται λεπτομερώς, δεν είναι εξαντλητικά. Απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση, αλλά δεν αποκλείεται η συνεκτίμηση κάθε άλλου συναφούς στοιχείου.

Η προσεκτική και δίκαιη εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων απαιτεί όλες οι συναφείς πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων να εξετάζονται στο πλαίσιο του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων και να μην παραβλέπεται καμία πτυχή των αποδεικτικών στοιχείων ⁽²⁰⁹⁾.

Στο πλαίσιο αυτό, το ιρλανδικό High Court αποφάνθηκε ότι:

Καταρχάς, υφίσταται η αρχή βάσει της οποίας ένα δικαστικό ή οιοδήποτε δικαστικό όργανο πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που παρουσιάζονται ενώπιόν του και δεν μπορεί να προβαίνει σε επιλεκτική εξέταση αποδεικτικών στοιχείων. Εφόσον ενεργεί ως δικαστικό όργανο, πρέπει να συνεκτιμά το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που υποβάλλονται ενώπιόν του. Εάν υφίσταται σύγκρουση σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία η οποία είναι τέτοια που το δικαστικό όργανο δεν μπορεί να την επιλύσει, παρά μόνο προκρίνοντας, για βάσιμους και ουσιώδεις λόγους, ένα αποδεικτικό στοιχείο έναντι ενός άλλου [...], τότε είναι καθήκον του δικαστικού οργάνου ή του δικαστηρίου, κατά περίπτωση, να αναφέρει σαφώς τους λόγους για τους οποίους το πράττει [...] Εμπίπτει απολύτως στη σφαίρα αρμοδιότητας και στη δικαιοδοσία του RAT [Refugee Appeals Tribunal] [...] η επίδειξη προτίμησης σε ορισμένες πληροφορίες [χώρα καταγωγής] έναντι άλλων πληροφοριών. Ωστόσο, αυτό που έχει αποφασιστική σημασία είναι να αιτιολογήσει την προτίμηση αυτή. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε πληροφορία για τη χώρα καταγωγής πρέπει να αναφέρεται στην απόφαση, αλλά όταν υπάρχει σοβαρή σύγκρουση και όταν το καθεστώς μίας πληροφορίας για τη χώρα καταγωγής έναντι μιας άλλης [...] αποτελεί ζήτημα πολύ μεγάλης σημασίας σε μια υπόθεση, τότε στην απόφαση θα πρέπει να εξετάζεται το ζήτημα αυτό και, σε περίπτωση προτίμησης ενός αποδεικτικού στοιχείου έναντι άλλου, θα πρέπει να αιτιολογείται, ώστε να

⁽²⁰⁸⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 24ης Ιουλίου 2009, *IR κατά Minister for Justice Equality & Law Reform & anor*, [2009] IEHC 353, σκέψη 11, αρχή 4: «Η αξιολόγηση της αξιοπιστίας πρέπει να γίνεται με βάση την πλήρη εικόνα που διαμορφώνεται από το σύνολο των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών, κατόπιν ορθολογικής ανάλυσης και δίκαιης στάθμισής τους».

⁽²⁰⁹⁾ Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Győr (Ουγγαρία), απόφαση της 24ης Ιουνίου 2016, 17.K.27.132/2016/6: Το ΟΙΝ (αποφαινόμενη αρχή) έλαβε υπόψη του μόνο τις δηλώσεις του αιτούντος και αγνόησε τα προσκομισθέντα έγγραφα. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το γεγονός ότι το ΟΙΝ αγνόησε τα υποβληθέντα έγγραφα συνιστούσε κατάφωρη παράβαση του νόμου και ότι η εν λόγω πράξη θα ακούσε επίσης αυτή καθαυτή για την αναίρεση της απόφασης.

μπορεί να διαπιστωθεί ότι το δικαστήριο δεν ενήργησε αυθαίρετα, αλλά ότι ενήργησε με τρόπο εύλογο, ορθολογικό και αμερόληπτο ⁽²¹⁰⁾.

Το Asylum and Immigration Tribunal (Δικαστήριο αρμόδιο για υποθέσεις ασύλου και μετανάστευσης) του Ηνωμένου Βασιλείου (UKAIT) περιέγραψε το καθήκον του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων ως εξής:

[...] να εξετάζει σφαιρικά όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, να προσπαθεί να τα αντιληφθεί ως σύνολο και να διαπιστώνει πώς συνδέονται μεταξύ τους [...]. Ορισμένες πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων αυτές καθαυτές ενδέχεται να εμπεριέχουν τους σπόρους της αμφιβολίας. Ορισμένες πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να προκαλούν αμφιβολίες για άλλες πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων. Ορισμένες πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να αποτελούν στοιχεία στα οποία εφαρμόζεται το άρθρο 8 ⁽²¹¹⁾. Ορισμένες πτυχές των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να φωτίζονται με τη λάμψη της αξιοπιστίας. Ο υπεύθυνος για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών πρέπει να εξετάζει όλα αυτά τα σημεία από κοινού· και [...] εναπόκειται στον υπεύθυνο για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών να αποφασίζει ποια είναι τα σημαντικά και ποια τα λιγότερο σημαντικά γνωρίσματα των αποδεικτικών στοιχείων και να διαμορφώνει τη συνολική του άποψη για τα αποδεικτικά στοιχεία στο σύνολό τους ⁽²¹²⁾.

Η υποχρέωση του αιτούντος να υποβάλλει όλα τα στοιχεία της αίτησης πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο του καθήκοντος του κράτους μέλους να αξιολογεί τα συναφή στοιχεία σε συνεργασία με τον αιτούντα, όπως καθορίζεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Πρέπει επίσης να γίνεται αντιληπτή σε συνάρτηση με την υποχρέωση η οποία απορρέει από το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), δηλαδή να τίθενται στη διάθεση των υπευθύνων για την εξέταση της αίτησης ακριβείς πληροφορίες ως προς τη γενική κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής (για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις εν λόγω απαιτήσεις, βλ. ενότητες 4.2.2 και 4.2.3 ανωτέρω).

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων αυτών αναγνωρίζεται ότι ορισμένα είδη αποδεικτικών στοιχείων δεν θα είναι στη διάθεση του αιτούντος. Σκοπός των απαιτήσεων είναι να διασφαλίζεται ότι τα εν λόγω στοιχεία, καθότι συναφή με την αίτηση, θα είναι στη διάθεση του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων. Μόνον υπό τις συνθήκες αυτές μπορεί να πραγματοποιηθεί η εξέταση με επιμέλεια και αμεροληψία, όπως επιτάσσει το Δικαστήριο στην υπόθεση *M.M.* ⁽²¹³⁾.

Πρακτική συνέπεια της απαίτησης αυτής είναι η διασφάλιση αυστηρής και ενδεδειγμένης αξιολόγησης όλων των αποδεικτικών στοιχείων ⁽²¹⁴⁾. Κατά συνέπεια, το ιρλανδικό High Court έκρινε ότι, εάν ένας υπεύθυνος λήψης αποφάσεων αποφασίσει να απορρίψει ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου, τότε θα πρέπει να παρουσιάσει «μια πειστική ή αιτιολογημένη απόφαση σχετικά με τον λόγο για τον οποίο

⁽²¹⁰⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2007, *S* κατά Minister for Justice Equality & Law Reform & ors [2007] IEHC 451.

⁽²¹¹⁾ Πρόκειται για παραπομπή στο άρθρο 8 του Νόμου του 2004 για το άσυλο και τη μετανάστευση (Μεταχείριση του αιτούντος κ.λπ.) του Ηνωμένου Βασιλείου, ο οποίος προβλέπει ότι, προκειμένου να καθορίσει αν πρέπει να γίνει πιστευτή η δήλωση που πραγματοποιείται από πρόσωπο ή για λογαριασμό προσώπου που υποβάλλει αίτηση χορήγησης ασύλου ή αίτηση βάσει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αρχή η οποία είναι αρμόδια για τη λήψη της απόφασης λαμβάνει υπόψη, ως επιζήμια για την αξιοπιστία του αιτούντος, οποιαδήποτε συμπεριφορά στην οποία εφαρμόζεται το άρθρο. Στη συνέχεια του άρθρου προσδιορίζεται η εν λόγω συμπεριφορά.

⁽²¹²⁾ Asylum and Immigration Tribunal (Δικαστήριο αρμόδιο για υποθέσεις ασύλου και μετανάστευσης) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 5ης Ιουλίου 2005, *SM* (Section 8: Judge's process) Iran [2005] UKAIT 00116, σκέψη 10.

⁽²¹³⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 31.

⁽²¹⁴⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 24ης Ιουλίου 2009, *IR* κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 353, σκέψη 11, όπου το δικαστήριο καθορίζει ένα σύνολο αρχών για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, βλ. αρχή 4, όπου το δικαστήριο ανέφερε ότι «η αξιολόγηση της αξιοπιστίας πρέπει να γίνεται με βάση την πλήρη εικόνα που διαμορφώνεται από το σύνολο των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών, κατόπιν ορθολογικής ανάλυσης και δίκαιης στάθμισής τους. Δεν πρέπει να βασίζεται σε εκλαμβανόμενο ή ορθό ένστικτο ή προαισθημα για το αν αληθεύουν τα όσα λέγονται».

απορρίφθηκαν τα [αποδεικτικά στοιχεία] τα οποία υπέβαλε ο αιτών»⁽²¹⁵⁾. Ομοίως, δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου έκρινε ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων υποπίπτει σε νομικό σφάλμα εάν προσεγγίζει τα αποδεικτικά στοιχεία με τρόπο αποσπασματικό και καταλήγει σε συμπέρασμα πριν συνεκτιμήσει σφαιρικά όλα τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία, προβαίνοντας, για παράδειγμα, σε αρνητική διαπίστωση σχετικά με την αξιοπιστία της αφήγησης του αιτούντος και εξετάζοντας εκ των υστέρων μόνον αν πρέπει να στηριχθεί στα πορίσματα που διατυπώνονται σε ιατρική έκθεση⁽²¹⁶⁾.

4.3.6. Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε ουσιώδη πραγματικά περιστατικά

Η αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος πρέπει να βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά που είναι σημαντικά για την ουσία της αίτησης. Οι ερωτήσεις σχετικά με γεγονότα που δεν εμπίπτουν στον βασικό πυρήνα των αποδεικτικών στοιχείων αποτελούν κατάλληλη βάση για τον έλεγχο της γενικής συνέπειας μιας αφήγησης, αλλά δεν καθιστούν την κύρια μαρτυρία αναξιόπιστη, εκτός εάν υπονομεύουν κεντρικά, και όχι περιφερειακά ή παρεμπίπτοντα, στοιχεία της αφήγησης⁽²¹⁷⁾.

4.3.6.1. Οι επιπτώσεις των ψευδών δηλώσεων

Το γεγονός ότι ο αιτών έχει πει ψέματα, ακόμη και μεγάλα, δεν σημαίνει από μόνο του ότι αυτά είναι ουσιώδη ή καθοριστικά για την έκβαση της αίτησης, εάν δεν υφίστανται πρόσθετοι παράγοντες που να υποδεικνύουν ότι οι ισχυρισμοί του αιτούντος είναι αβάσιμοι. Αποτελεί υποχρέωση του υπεύθυνου λήψης αποφάσεων να σέβεται τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών έναντι των προσώπων που πράγματι εμπίπτουν στην προστασία της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, ακόμη και αν ενδεχομένως τα εν λόγω πρόσωπα δεν έχουν υποστηρίξει την υπόθεσή τους, λέγοντας ψέματα ή ενεργώντας με κακή πίστη⁽²¹⁸⁾.

Στην υπόθεση *MA (Σομαλία)*⁽²¹⁹⁾, το Supreme Court του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβε υπόψη τις επιπτώσεις των ψευδών δηλώσεων του αιτούντος προς υποστήριξη αίτησης διεθνούς προστασίας. Ανέφερε ότι μια ψευδής δήλωση μπορεί να επηρεάσει σοβαρά το επίμαχο ζήτημα ή ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων μπορεί να θεωρήσει ότι είναι «μικρής βαρύτητας», αλλά «τα πάντα εξαρτώνται από τα πραγματικά περιστατικά». Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι:

Επομένως, η σημασία των ψευδών δηλώσεων διαφέρει ανάλογα με την περίπτωση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο [υπεύθυνος λήψης αποφάσεων] μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι μια ψευδής δήλωση δεν έχει σοβαρές συνέπειες. Σε άλλες περιπτώσεις, όταν ο [αιτών] λέει ψέματα σχετικά με κεντρικό ζήτημα της υπόθεσης, ο [υπεύθυνος λήψης αποφάσεων] μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα ψέματα έχουν

⁽²¹⁵⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 2ας Απριλίου 2015, JG (Αιθιοπία) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors, [2015] IEHC 49, σκέψεις 27 και 28. Βλ. επίσης κατά την ίδια έννοια: High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, Barua κατά Minister for Justice and Equality [2012] IEHC 456, σκέψεις 23-32· High Court (Ιρλανδία), IR κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, ό.π. υποσημείωση 214, σκέψη 11, αρχή 9.

⁽²¹⁶⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 17ης Μαρτίου 2005, Francois Mibanga κατά Secretary of State for the Home Department, [2005] EWCA Civ 367, σκέψεις 20 και 24.

⁽²¹⁷⁾ IARL, Assessment of Credibility, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, σ. 36.

⁽²¹⁸⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 17ης Ιουλίου 2007, GM (Ερυθραία), YT (Ερυθραία) και MY (Ερυθραία) κατά Secretary of State for the Home Department [2008] EWCA Civ 833, σκέψεις 29-31. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2012, A κατά Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform, (2012) IEHC 480, σκέψεις 13-20.

⁽²¹⁹⁾ Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2010, MA (Σομαλία) κατά Secretary of State for the Home Department [2010] UKSC 49.

μεγάλη σημασία. Η προσφυγή του MA ήταν μια τέτοια περίπτωση. Το κεντρικό ζήτημα ήταν αν ο MA είχε στενούς δεσμούς με ισχυρούς παράγοντες στο Μουκντίσο. Ο [υπεύθυνος λήψης αποφάσεων] έκρινε ότι ο MA δεν είχε πει την αλήθεια σχετικά με τους δεσμούς του με το Μουκντίσο. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα γενικά αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη χώρα μπορούν να αποκτήσουν ιδιαίτερη σημασία. Εναπόκειται στον [υπεύθυνο λήψης αποφάσεων] να αποφασίσει κατά πόσον τα γενικά αποδεικτικά στοιχεία είναι επαρκώς ισχυρά, ώστε να αντισταθμίσουν τη λεγόμενη αρνητική επιρροή των ψευδών δηλώσεων [του αιτούντος] ⁽²²⁰⁾.

Σε υπόθεση στην οποία η αποφαινόμενη αρχή ανακάλεσε τη διεθνή προστασία από υπήκοο τρίτης χώρας όταν διαπίστωσε ότι εκείνος είχε πει ψέματα σχετικά με την ταυτότητά του και τους λόγους για τους οποίους υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας, αλλά το εθνικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο για θέματα ασύλου επανέφερε το καθεστώς του σε δεύτερο βαθμό, το γαλλικό Conseil d'Etat (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάνθηκε ότι, άπαξ και εξακριβώθηκε η ταυτότητά του, το εθνικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο για θέματα ασύλου οφείλει να εξετάσει όλα τα συναφή πραγματικά και νομικά στοιχεία και να εκτιμήσει αν ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας θα πρέπει να διατηρήσει την προστασία αυτή με βάση την αξιοπιστία των προσωπικών του δηλώσεων και τις πιθανές απειλές σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα του ⁽²²¹⁾.

4.3.7. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και επιβεβαίωση των δηλώσεων [άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) η υποχρέωση τεκμηρίωσης της αίτησης φαίνεται να περιλαμβάνει την υποχρέωση υποστήριξης των δηλώσεων με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, **δεν υπάρχει γενική απαίτηση να τεκμηριώνονται όλες οι πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις**. Αυτό καθίσταται σαφές όχι μόνον από τη διευκρίνιση ότι η υποχρέωση τεκμηρίωσης καλύπτει μόνο τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του, αλλά πρωτίστως από τις διατάξεις του άρθρου 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), που καθορίζει συγκεκριμένα τις περιστάσεις υπό τις οποίες δεν είναι απαραίτητη η επιβεβαίωση των δηλώσεων με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις. Η διάταξη αυτή αποτελεί αναγνώριση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες οι οποίοι επιθυμούν να τεκμηριώσουν τους ισχυρισμούς τους. Κάποιος που έφυγε από τη χώρα καταγωγής του επειδή διέτρεχε κίνδυνο δίωξης ή σοβαρής βλάβης μπορεί να δυσκολεύεται να προσκομίσει έγγραφα ή άλλες αποδείξεις για να τεκμηριώσει την αίτησή του ⁽²²²⁾, ή μπορεί απλώς να μην υπάρχουν έγγραφα ή άλλες αποδείξεις προς υποστήριξη των προβαλλόμενων πραγματικών περιστατικών.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) πρέπει να ερμηνεύεται στο πλαίσιο των παραγράφων που προηγούνται. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τον αιτούντα να υποβάλει τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας (όταν το κράτος μέλος κρίνει ότι εναπόκειται στον αιτούντα να το πράξει), και προσδιορίζονται τα στοιχεία αυτά στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να διενεργείται η αξιολόγηση, το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι η προηγούμενη δίωξη αποτελεί σοβαρή

⁽²²⁰⁾ Ό.π. σκέψη 33.

⁽²²¹⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2016, *OFPPA* κατά *M B*, προσφυγή αριθ. 389733B.

⁽²²²⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 196 όπου αναφέρεται ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ένα πρόσωπο που διαφεύγει τη δίωξη καταφθάνει με ελάχιστα μέσα, συχνά δε ακόμη και χωρίς προσωπικά έγγραφα.

ένδειξη μελλοντικού κινδύνου. Το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) πραγματεύεται στη συνέχεια την κατάσταση που προκύπτει οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και «οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις».

Διαπιστώνεται ότι το άρθρο 4 παράγραφος 5 προβλέπει έναν περιοριστικό κανόνα που αφορά μόνο τους όρους υπό τους οποίους ο αιτών μπορεί να απαλλαγεί από την υποχρέωση να επιβεβαιώσει ορισμένες πτυχές των δηλώσεών του, όταν αυτές δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις. Το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με το αν οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 είναι σωρευτικοί, καθώς φαίνεται ότι ακολουθούν μια δομή που υποδηλώνει ότι πρέπει να ερμηνευθούν κατά τη συνήθη έννοια ⁽²²³⁾. Ωστόσο, εάν οι όροι αυτοί θεωρηθούν σωρευτικοί, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η εκπλήρωση ή η μη εκπλήρωση των όρων εν μέρει ή εξ ολοκλήρου δεν μπορεί να είναι καθοριστική για τη συνολική αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφοι 1 έως 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Η συνολική αξιολόγηση πρέπει να διενεργείται με την εφαρμογή όλων των αρχών και των προτύπων του δικαίου της ΕΕ που καθορίζονται και αναλύονται στις ενότητες 4.3 έως 4.9.

Άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση όταν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

- α) ο αιτών έχει καταβάλει πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του·
- β) έχουν υποβληθεί όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει ο αιτών στη διάθεσή του και έχει δοθεί ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων·
- γ) οι δηλώσεις του αιτούντος θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωση του·
- δ) ο αιτών αιτήθηκε την παροχή διεθνούς προστασίας το νωρίτερο δυνατόν, εκτός εάν αποδείξει ότι υπήρχε σοβαρός λόγος που τον εμπόδισε να το πράξει· και
- ε) η γενική αξιοπιστία του αιτούντος είναι αποδεδειγμένη.

Οι πέντε αυτοί όροι που καθορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) εξετάζονται στις υποενότητες που ακολουθούν.

⁽²²³⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 2ας Ιουλίου 2014, MF (Αλβανία) κατά Secretary of State for the Home Department, [2014] EWCA Civ 902- Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1141, άρθρο 4, αριθ. 35.

4.3.7.1. Πραγματική προσπάθεια τεκμηρίωσης της αίτησης

Ο πρώτος όρος που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο α) είναι ότι «ο αιτών έχει καταβάλει πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του».

Όπως αναφέρθηκε ήδη στην ενότητα 4.2.3 ανωτέρω, η υποχρέωση των κρατών μελών να συνεργάζονται ενεργά εξισορροπείται από την απαίτηση να καταβάλει ο αιτών πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του στο πλαίσιο της υποχρέωσης τεκμηρίωσης του αιτούντος βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1, όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της δυνατότητας που παρέχεται από την πρώτη περίοδο του εν λόγω άρθρου. Όπως καθιστά σαφές το ΔΕΕ στην υπόθεση *M.M.*, η μη καταβολή πραγματικής προσπάθειας δεν απαλλάσσει τα κράτη μέλη από το καθήκον συνεργασίας, καθώς αυτό ανακύπτει όταν ελλείπει η επιβεβαίωση «για οποιονδήποτε λόγο» ⁽²²⁴⁾. Πάντως, είναι σαφές ότι το Δικαστήριο είχε πρωτίστως κατά νου αποδεικτικά στοιχεία, όπως συναφείς «συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες» για τη χώρα καταγωγής και τη λήψη αποδεικτικών εγγράφων, στα οποία ένα κράτος μέλος θα μπορούσε να έχει καλύτερη πρόσβαση ⁽²²⁵⁾.

4.3.7.2. Υποβολή όλων των συναφών στοιχείων που έχει ο αιτών στη διάθεσή του και εξήγηση για τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων

Ο δεύτερος όρος που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) είναι ότι «έχουν υποβληθεί όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει ο αιτών στη διάθεσή του και έχει δοθεί ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων». Η απαίτηση αυτή συνδέεται με την απαίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο α). Ο αιτών που καταβάλλει πραγματική προσπάθεια να λάβει τα συναφή στοιχεία, για παράδειγμα, επικοινωνώντας με μέλη της οικογένειάς του όταν αυτό είναι πρακτικά εφικτό, θα πρέπει κανονικά να είναι σε θέση να παράσχει ικανοποιητική εξήγηση σχετικά με τα στοιχεία που λείπουν. Σε κάθε περίπτωση, στο άρθρο 4 παράγραφος 2 αναφέρονται όλα τα έγγραφα που μπορεί να έχει ο αιτών στη διάθεσή του και συνιστούν στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Για την έννοια της φράσης «που έχει ο αιτών στη διάθεσή του», βλ. ενότητα 4.2.4. Στο πλαίσιο του άρθρου 4 παράγραφος 5 στοιχείο β), μια ικανοποιητική εξήγηση θα πρέπει να διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους τα έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία θεωρείται ευλόγως ότι μπορεί να προσκομίσει ο αιτών, στην πραγματικότητα δεν έχουν προσκομισθεί ⁽²²⁶⁾.

4.3.7.3. Συνεπείς και ευλογοφανείς δηλώσεις που δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία

Ο τρίτος όρος που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) είναι ότι «οι δηλώσεις του αιτούντος θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωση του».

⁽²²⁴⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 66.

⁽²²⁵⁾ Ό.π. σκέψεις 67 και 66.

⁽²²⁶⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 3ης Απριλίου 2012, I Ur 163/2012 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL)· και ΕΔΔΑ, απόφαση της 20ής Μαρτίου 1991, Cruz Vargas κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 15576/89, σκέψη 78.

Πρώτον, **οι δηλώσεις του αιτούντος θα πρέπει να έχουν συνοχή**. Αυτό προϋποθέτει ότι οι δηλώσεις είναι κατανοητές και πειστικές βάσει της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων και του ιστορικού του αιτούντος συνολικά.

Δεύτερον, **οι δηλώσεις του αιτούντος πρέπει να είναι ευλογοφανείς**. Στην υπόθεση *Shepherd*, σχετικά με την περίπτωση αιτούντος που ζητεί να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας δυνάμει του άρθρου 9 παράγραφος 2 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ, το ΔΕΕ αναφέρθηκε στην ανάγκη ο αιτών να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά «στηριζόμενος σε σοβαρή πιθανολόγηση»⁽²²⁷⁾. Παρότι το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη ερμηνεύσει τον όρο «ευλογοφανείς», το πεδίο εφαρμογής της έννοιάς του είναι σαφώς στενότερο από αυτό της αξιοπιστίας (δεδομένου ότι μια αφήγηση μπορεί να μην είναι αξιόπιστη, ακόμη και αν είναι ευλογοφανής). Η έννοια του όρου φαίνεται να συμπίπτει έως έναν βαθμό με τις λέξεις που ακολουθούν στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ), δηλαδή «δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία». Πλην όμως, ο όρος «ευλογοφανείς» δεν μπορεί να είναι απλώς συνώνυμος, καθώς σε αυτή την περίπτωση δεν θα είχε συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής. Η UNHCR έχει αναφέρει ότι «η ευλογοφάνεια αφορά ό,τι φαίνεται εύλογο, ενδεχόμενο ή πιθανό» (η επισήμανση των συντακτών)⁽²²⁸⁾.

Τρίτον, **οι δηλώσεις του αιτούντος πρέπει να μην έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωσή του**. Πρόκειται για μια απαίτηση συνέπειας, υπό την έννοια ότι οι δηλώσεις θα πρέπει τουλάχιστον να μην έρχονται σε αντίθεση με ειδικά αποδεικτικά στοιχεία που θα μπορούσαν να είναι ΠΧΚ, ιατρικά ή άλλα συναφή αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες, τα οποία πληρούν τα πρότυπα που καθορίζονται στις ενότητες 4.7 και 4.8⁽²²⁹⁾. Η αναφορά σε γενικές πληροφορίες μπορεί να αφορά το πλαίσιο εντός του οποίου υποστηρίζεται ότι συνέβησαν συγκεκριμένα περιστατικά ή τη γενική κατάσταση στη χώρα καταγωγής. Ωστόσο, σε ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις, οι αιτούντες ενδέχεται να είναι σε θέση να προσδιορίσουν ειδικές περιστάσεις οι οποίες προσδίδουν αξιοπιστία στην ιστορία τους, ακόμη και αν οι περιστάσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις γενικές ΠΧΚ. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και οι δικαστικοί λειτουργοί θα πρέπει να παραμένουν ανοικτοί στο ενδεχόμενο να υπάρχουν εξαιρέσεις.

4.3.7.4. Αίτηση υποβληθείσα το νωρίτερο δυνατόν

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ο αιτών υποχρεούται να έχει «αιτ[ηθεί] την παροχή διεθνούς προστασίας το νωρίτερο δυνατόν, εκτός εάν αποδείξει ότι υπήρχε σοβαρός λόγος που τον εμπόδισε να το πράξει».

Η απαίτηση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται με βάση την παραπομπή στο άρθρο 10 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας να μην απορρίπτονται ούτε να αποκλείεται η εξέτασή τους εκ μόνου του γεγονότος ότι δεν υποβλήθηκαν το ταχύτερο δυνατόν». Ωστόσο, η μη έγκαιρη υποβολή αίτησης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του κατά πόσον απαιτείται η επιβεβαίωση μη τεκμηριωμένων δηλώσεων.

Το τι συνιστά σοβαρό λόγο θα εξαρτάται από τις περιστάσεις του εκάστοτε αιτούντος. Μπορεί να υπάρχουν σοβαροί προσωπικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί λόγοι, για παράδειγμα σε

⁽²²⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015, υπόθεση C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2015:117, σκέψη 43.

⁽²²⁸⁾ UNHCR, *Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems: Summary*, Μάιος 2013, σ. 60.

⁽²²⁹⁾ Όπως επισήμανε, ωστόσο, το ουγγρικό Μητροπολιτικό Δικαστήριο, «μικρές αποκλίσεις που δεν σχετίζονται με το θέμα δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη»: Μητροπολιτικό Δικαστήριο (Ουγγαρία), SMR κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Ιθαγένειας, ό.π. υποσημείωση 58.

περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, για τη μη υποβολή αίτησης το νωρίτερο δυνατόν (βλ. ενότητα 6.2). Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στον αιτούντα να εξηγήσει τυχόν καθυστέρηση που μπορεί να αποβεί σε βάρος του.

4.3.7.5. Αποδεδειγμένη γενική αξιοπιστία του αιτούντος

Ο τελευταίος όρος που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) είναι ότι «η γενική αξιοπιστία του αιτούντος είναι αποδεδειγμένη». Η αναφορά στη γενική αξιοπιστία του αιτούντος έρχεται σε αντίθεση με την έννοια που αποδίδεται στην αξιοπιστία στο ευρύτερο πλαίσιο της αξιολόγησης των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση μιας αίτησης διεθνούς προστασίας⁽²³⁰⁾. Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο, θεωρείται εν γένει ότι η αξιοπιστία δεν αναφέρεται στη γενικότερη ειλικρίνεια των αιτούντων, αλλά στη συνολική αξιοπιστία της αφήγησής τους και, ειδικότερα, στις δηλώσεις και στα έγγραφα ή σε άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται προς υποστήριξη της αίτησης (βλ. ενότητα 1.2.8 ανωτέρω)⁽²³¹⁾. Μέχρι στιγμής στις αποφάσεις του ΔΕΕ δεν παρέχεται καθοδήγηση σχετικά με την ερμηνεία που πρέπει να δίνεται στη «γενική αξιοπιστία του αιτούντος». Αναγκαστικά, δεδομένου του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής του άρθρου 4 παράγραφος 5, η μη τήρηση αυτού του όρου δεν μπορεί να είναι καθοριστική όσον αφορά την αξιοπιστία της συνολικής αφήγησης του αιτούντος.

4.3.8. Αξιολόγηση σε περιπτώσεις αμφιβολίας

Σε πολλές περιπτώσεις, θα εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με ορισμένες πτυχές της αίτησης. Αυτό μπορεί να συμβεί ακόμη και αν ο αιτών έχει καταβάλει πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αφήγησή του. Μπορεί επίσης να συμβεί όταν το κράτος μέλος έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να συνεργαστεί με τον αιτούντα για την αξιολόγηση της αίτησης εξασφαλίζοντας και λαμβάνοντας υπόψη ΠΧΚ και παρέχοντας στον αιτούντα τη δυνατότητα να προσκομίσει περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία και να υποβάλει παρατηρήσεις σχετικά με τα επίμαχα ζητήματα.

Όπως αναφέρεται στην ενότητα 4.3.7, το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καθορίζει τους όρους που πρέπει να πληρούνται οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν επιβεβαιώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις, «οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση» όταν πληρούνται οι απαιτήσεις που προσδιορίζονται στα στοιχεία α) έως ε).

⁽²³⁰⁾ Η διατύπωση του άρθρου 4 παράγραφος 5 στοιχεία γ) και ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αντικατοπτρίζει τη διατύπωση του εγχειριδίου της UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28 παράγραφος 204, όπου αναφέρεται ότι το ευεργέτημα της αμφιβολίας θα πρέπει να δίνεται μόνον όταν έχουν προσκομιστεί και εξεταστεί όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία και όταν ο εξεταστής είναι γενικά ικανοποιημένος από την αξιοπιστία του αιτούντος. Σε συνδυασμό με την παράγραφο 202, η οποία αναφέρεται στην προσωπική εντύπωση του εξεταστή για τον αιτούντα, είναι αμφίβολο κατά πόσον το εγχειρίδιο κάνει διάκριση μεταξύ της αξιοπιστίας των δηλώσεων και της αξιοπιστίας του αιτούντος.

⁽²³¹⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93: «Ακόμα και αν η αφήγηση ορισμένων λεπτομερειών από τον προσφεύγοντα μπορεί να φαίνεται κάπως απίθανη, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτό δεν μειώνει κατ' ανάγκη τη συνολική γενική αξιοπιστία του ισχυρισμού του προσφεύγοντος» [η επισήμανση των συντακτών]. Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 5ης Ιουλίου 2005, Said κατά Κάτω Χωρών, προσφυγή αριθ. 2345/02, σκέψη 53, και, κατ' αναλογία, ΕΔΔΑ, N κατά Φινλανδίας, ό.π. υποσημείωση 178, σκέψεις 154-155, 26 Ιουλίου 2005. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2016, OO κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2016] IEHC 734. Το άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο ε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο καθορίζει έναν από τους λόγους για τους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να επιταχύνουν τη διαδικασία εξέτασης και/ή να τη διενεργήσουν στα σύνορα, επικεντρώνεται επίσης στους ισχυρισμούς του αιτούντος: «ο αιτών έχει παρουσιάσει προδήλως ασυνεπείς και αντιφατικές πληροφορίες ή σαφώς ψευδείς ή προφανώς απίθανες πληροφορίες οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με επαρκώς τεκμηριωμένες πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής, καθιστώντας έτσι σαφώς μη πειστική τη δήλωσή του [...]» [η επισήμανση των συντακτών].

Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα ζητήματα που αφορούν την επιβεβαίωση ορισμένων πτυχών των δηλώσεων του αιτούντος εξετάζονται σε συνάρτηση με αυτό που αποκαλείται ποικιλοτρόπως αρχή ή κανόνας του ευεργετήματος της αμφιβολίας ⁽²³²⁾. Εν προκειμένω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, κατ' εξαίρεση, στην ολλανδική έκδοση το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αναφέρει συγκεκριμένα «*wordt [...] het voordeel van de twijfel gegund*», που σημαίνει «παρέχεται [...] το ευεργέτημα της αμφιβολίας» αντί των λέξεων «οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση». Όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ, οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις της νομοθεσίας της ΕΕ είναι εξίσου αυθεντικές ⁽²³³⁾ και «πρέπει να ερμηνεύονται ομοιομόρφως και επομένως, σε περίπτωση που υφίσταται διαφορά μεταξύ των αποδόσεων αυτών, η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευτεί σύμφωνα με τη γενική οικονομία και το σκοπό της ρύθμισης της οποίας αποτελεί μέρος» ⁽²³⁴⁾.

Το ΕΔΔΑ επίσης αναφέρει ότι συχνά χρειάζεται να παρέχεται στους αιτούντες το ευεργέτημα της αμφιβολίας ⁽²³⁵⁾. Για παράδειγμα, στην υπόθεση *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας* το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι:

«Λόγω της ειδικής κατάστασης στην οποία βρίσκονται συνήθως οι αιτούντες άσυλο, συχνά χρειάζεται να τους παρέχεται το ευεργέτημα της αμφιβολίας κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και των εγγράφων που υποβάλλουν προς υποστήριξή τους. Όμως, όταν παρουσιάζονται πληροφορίες που δημιουργούν ισχυρούς λόγους αμφισβήτησης της αλήθειας των ισχυρισμών ενός αιτούντος άσυλο, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να παράσχει ικανοποιητική εξήγηση των προβαλλόμενων ανακριβειών των ισχυρισμών του. [...] Ακόμα και αν η αφήγηση ορισμένων λεπτομερειών από τον προσφεύγοντα μπορεί να φαίνεται κάπως απίθανη, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτό δεν μειώνει κατ' ανάγκη τη συνολική γενική αξιοπιστία του ισχυρισμού του προσφεύγοντος [...]» ⁽²³⁶⁾.

Η αναφορά του ΕΔΔΑ στο ευεργέτημα της αμφιβολίας φαίνεται να στηρίζεται στην άποψη της UNHCR, όπως διατυπώνεται στο εγχειρίδιό της, ότι «αν η αφήγηση του αιτούντος φαίνεται αξιόπιστη, η περίπτωση του πρέπει, εκτός αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι για το αντίθετο, να τύχει του ευεργετήματος της αμφιβολίας» ⁽²³⁷⁾.

Πράγματι, το ΕΔΔΑ εξέφρασε περαιτέρω την άποψη ότι τόσο τα πρότυπα που έχει αναπτύξει η UNHCR όσο και το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) «αναγνωρίζουν, ρητά ή σιωπηρά, ότι σε ένα πρόσωπο που ζητά διεθνή προστασία πρέπει να χορηγείται το ευεργέτημα της αμφιβολίας» ⁽²³⁸⁾.

Ωστόσο, σε ορισμένες δικαιοδοσίες (για παράδειγμα, στη Γερμανία και στο Ηνωμένο Βασίλειο), το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽²³⁹⁾ δεν αντιμετωπίζεται ως έκφραση της αρχής του «ευεργετήματος της αμφιβολίας». Θεωρείται ότι υπάρχουν δύο βασικές διαφορές. Πρώτον, όπως έχει επισημάνει η IARLJ στη μελέτη της σχετικά με την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, η αρχή αυτή απορρέει από το ποινικό δίκαιο. Στο πλαίσιο αυτό, το κράτος φέρει το βάρος της απόδειξης ότι, από το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων

⁽²³²⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), SN κατά Υπουργείου Εσωτερικών, 5 Azs 66/2008-70, ό.π. υποσημείωση 94.

⁽²³³⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, υπόθεση C-283/81, *Srl CILFIT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγιεινής*, EU:C:1982:335, σκέψη 18.

⁽²³⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1977, υπόθεση 30/77, *Regina κατά Pierre Bouchereau*, EU:C:1977:172, σκέψη 14.

⁽²³⁵⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, RH κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 4601/14, σκέψη 58· ΕΔΔΑ, απόφαση της 20ης Ιουλίου 2010, N κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 23505/09, σκέψη 53· ΕΔΔΑ, απόφαση της 9ης Μαρτίου 2010, RC κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 41827/07, σκέψη 50.

⁽²³⁶⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93.

⁽²³⁷⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 196. Βλ. επίσης παραγράφους 203 και 204.

⁽²³⁸⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 97.

⁽²³⁹⁾ Άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν συμμετείχε στην έκδοση της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

που έχει στη διάθεσή του το δικαστήριο, δεν υπάρχει εναπομένουσα αμφιβολία την οποία θα μπορούσε να διατηρεί ένα λογικό άτομο ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου ⁽²⁴⁰⁾. Το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) δεν ακολουθεί την προσέγγιση αυτή. Προβλέπει μεν μια ελάφρυνση της υποχρέωσης προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων υπέρ του αιτούντος, αλλά δεν μεταθέτει το βάρος της απόδειξης από τον αιτούντα στο κράτος ⁽²⁴¹⁾. Δεύτερον, το άρθρο 4 παράγραφος 5 περιορίζεται στις περιπτώσεις στις οποίες ελλείπει η επιβεβαίωση: «οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις». Ως εκ τούτου, το πεδίο εφαρμογής του είναι πιο περιορισμένο από την έννοια που διατυπώνεται στην παράγραφο 204 του *Εγχειριδίου της UNHCR* (όπου η προϋπόθεση για τη χορήγηση του ευεργετήματος της αμφιβολίας σε έναν αιτούντα είναι να «έχουν προσκομισθεί και εξετασθεί όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία και [...] ο εξεταστής [να] είναι γενικά ικανοποιημένος από την αξιοπιστία του αιτούντος. Οι ισχυρισμοί του αιτούντος πρέπει να παρουσιάζουν συνοχή και αληθοφάνεια και να μην έρχονται σε αντίφαση με γεγονότα που είναι γενικά γνωστά σε όλους») ⁽²⁴²⁾.

Ελλείψει καθοδήγησης από το ΔΕΕ για το ζήτημα αυτό, οι απόψεις δίστανται σχετικά με το αν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θα πρέπει να εφαρμόζουν το ευεργετήμα της αμφιβολίας ως κανόνα ή ως αρχή, αν προσθέτει κάτι επί της ουσίας στις διατάξεις του άρθρου 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ή κατά πόσον (ακόμη και αν πράγματι εφαρμόζεται) αποτελεί απλώς μία πτυχή της εφαρμογής χαμηλότερου επιπέδου απόδειξης ή επιπέδου βεβαιότητας.

Σε κάθε περίπτωση, αυτές οι αποκλίνουσες απόψεις δεν μειώνουν την ανάγκη για διεξοδική ανάλυση των αποδεικτικών στοιχείων, λαμβανομένων υπόψη, κατά περίπτωση, των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες διεθνή προστασία όσον αφορά την παροχή αποδεικτικών στοιχείων για την τεκμηρίωση της αίτησής τους.

4.3.9. Επίπεδο απόδειξης / επίπεδο βεβαιότητας ⁽²⁴³⁾

Ενώ η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καθορίζει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις (κριτήρια) επιλεξιμότητας για το καθεστώς πρόσφυγα και επικουρικής προστασίας, δεν αναφέρεται απευθείας στο επίπεδο βεβαιότητας ή στο επίπεδο της απόδειξης για την εξακρίβωση των γεγονότων και περιστάσεων.

Το άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο περιλαμβάνει τον ορισμό του «πρόσφυγα» για τους σκοπούς της οδηγίας, αντικατοπτρίζει τον ορισμό που παρατίθεται στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης της φράσης «συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης».

Στο πλαίσιο αυτό, στην υπόθεση *Υ και Ζ* το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι:

Επ' αυτού, διαπιστώνεται ότι, στο πλαίσιο του συστήματος της οδηγίας, οσάκις οι αρμόδιες αρχές καλούνται να εκτιμήσουν, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο γ', αυτής, αν ο αιτών διακατέχεται βασίμως από τον φόβο ότι θα διωχθεί, οφείλουν να διερευνήσουν

⁽²⁴⁰⁾ IARLI, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, σ. 50.

⁽²⁴¹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2014, KS (benefit of the doubt) [2014] UKUT 552 (IAC), σκέψη 85· συμφωνεί με το Dörig, H., ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1142, άρθρο 4 ΟΕΑΑ, παράγραφος 39.

⁽²⁴²⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), KS (benefit of the doubt), ό.π. υποσημείωση 241, σκέψη 83.

⁽²⁴³⁾ Η ορολογία που χρησιμοποιείται όσον αφορά το επίπεδο απόδειξης / τον βαθμό βεβαιότητας ποικίλλει και η ορολογία αυτή δεν χρησιμοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη.

αν οι στοιχειοθετημένες περιστάσεις συνιστούν ή όχι τέτοια απειλή, ώστε ο ενδιαφερόμενος να φοβείται βασίμως, λαμβανομένης υπόψη της εξατομικευμένης καταστάσεώς του, ότι αποτελεί πράγματι αντικείμενο πράξεων διώξεως ⁽²⁴⁴⁾.

Το Δικαστήριο υιοθέτησε παρόμοια προσέγγιση όσον αφορά το πώς θα συμπεριφερθεί ο αιτών κατά την επιστροφή του. Αποφάνθηκε ότι «ο φόβος διώξεως του αιτούντος είναι βάσιμος αφ' ης οι αρμόδιες αρχές [...] εκτιμούν ότι είναι εύλογο να εικάζεται ότι [...] ο αιτών θα θρησκέυει εμπράκτως, με αποτέλεσμα να εκτίθεται σε πραγματικό κίνδυνο διώξεώς του» ⁽²⁴⁵⁾.

Στο άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ως «πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία» ορίζεται το πρόσωπο που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, «σε σχέση με τ[ο] οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι [...] ο ενδιαφερόμενος [...] θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη [...]» όμως. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η οποία ξεκίνησε με την απόφαση στην υπόθεση *Cruz Varas* ⁽²⁴⁶⁾ και έκτοτε χρησιμοποιείται συστηματικά από το Δικαστήριο. Αποτελεί ευθύνη του προσφεύγοντος να προσκομίσει στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι, εάν το μέτρο για το οποίο παραπονείται εφαρμοστεί, θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Το απλό ενδεχόμενο δεν αρκεί ⁽²⁴⁷⁾. Η ίδια προσέγγιση υπονοείται στην απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Elgafaji* κατά την εξέταση της σοβαρής βλάβης στο πλαίσιο του άρθρου 15 της ΟΕΑΑ ⁽²⁴⁸⁾. Με πολύ παρόμοιους όρους, το άρθρο 19 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ αναφέρεται στον «σοβαρό κίνδυνο» που διατρέχει ένα πρόσωπο «να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση».

Στις **δικαιοδοσίες με σύστημα αστικού δικαίου** (σε αντιδιαστολή με τις δικαιοδοσίες με σύστημα κοινοδικαίου), εάν ο νόμος προβλέπει απλώς ότι πρέπει να πληρούνται μια προϋπόθεση, τότε ο διάδικος που φέρει το βάρος της απόδειξης (ο εισαγγελέας σε ποινική υπόθεση ή ο ενάγων σε αστική υπόθεση) πρέπει να πείσει το δικαστήριο «100 %» ότι πληρούται η προϋπόθεση αυτή. Διαφορετική κατάσταση ανακύπτει, ωστόσο, όταν ένας ορισμένος βαθμός πιθανότητας είναι ήδη εγγενής στον ουσιαστικό νόμο, όπως στην περίπτωση του «βάσιμου φόβου» δίωξης και του «πραγματικού κινδύνου» σοβαρής βλάβης. Σε αυτή την περίπτωση, ακόμη και σε δικαιοδοσίες με σύστημα αστικού δικαίου, ο δικαστής πρέπει να εργάζεται με βάση αυτόν τον βαθμό πιθανότητας στο πλαίσιο των ουσιαστικών κανόνων από τους οποίους δεσμεύεται. Αυτό ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση των υποθέσεων διεθνούς προστασίας.

Ως εκ τούτου, σε δικαιοδοσίες με σύστημα αστικού δικαίου, ο δικαστής πρέπει να είναι πεπεισμένος ότι ο αιτών πράγματι πληροί τα κριτήρια για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα ή της επιλεξιμότητας για επικουρική προστασία. Όμως, το ουσιαστικό επίπεδο της βεβαιότητάς του ορίζεται από τις διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽²⁴⁹⁾. Στην περίπτωση του καθεστώτος πρόσφυγα, αυτό συνίσταται στο αν ο φόβος δίωξης του είναι βάσιμος. Σύμφωνα με το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, αυτό συμβαίνει όταν υπάρχει ουσιαστική πιθανότητα («*beachtliche Wahrscheinlichkeit*») να υποστεί δίωξη,

⁽²⁴⁴⁾ ΔΕΕ, *Υ και Ζ*, ό.π. υποσημείωση 167, σκέψη 76.

⁽²⁴⁵⁾ Ό.π. σκέψη 80.

⁽²⁴⁶⁾ ΕΔΔΑ, *Cruz Varas* κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 226, σκέψη 69.

⁽²⁴⁷⁾ ΕΔΔΑ, *Saadi* κατά Ιταλίας, ό.π. υποσημείωση 199, σκέψεις 128 και 131.

⁽²⁴⁸⁾ ΔΕΕ, *Elgafaji*, ό.π. υποσημείωση 181, σκέψη 43.

⁽²⁴⁹⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, ΒVerwG 10 Β 7.10, ΒVerwG:2010:140710Β10Β7.10.0, σκέψη 8· Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 16ης Απριλίου 1985, ΒVerwG 9 C 109.84, ΒVerwGE 71, 180, 181.

αλλά εν προκειμένω δεν απαιτείται πιθανότητα άνω του 50 % ⁽²⁵⁰⁾. Βάσιμος φόβος μπορεί να υπάρχει ακόμη και αν η πιθανότητα δίωξης είναι κάτω από 50 %, ωστόσο το απλό θεωρητικό ενδεχόμενο δίωξης δεν αρκεί. Το ίδιο ισχύει και για τη χορήγηση επικουρικής προστασίας. Το ουσιαστικό επίπεδο βεβαιότητας του δικαστή σε υποθέσεις επικουρικής προστασίας είναι ο πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης για τον αιτούντα. Πρόκειται, κατ' ουσίαν, για το ίδιο επίπεδο με εκείνο που εφαρμόζεται για το καθεστώς πρόσφυγα όταν εξετάζεται αν ο φόβος του αιτούντος είναι βάσιμος ⁽²⁵¹⁾.

Οι δικαιοδοσίες με σύστημα κοινοδικαίου προσεγγίζουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων με βάση την εξέταση του κατά πόσον ο αιτών παρέχει το απαιτούμενο επίπεδο απόδειξης. Στις αστικές υποθέσεις στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, το επίπεδο απόδειξης συνίσταται στη στάθμιση των πιθανοτήτων. Το ιρλανδικό High Court, αφού εξέτασε τη νομολογία του Ηνωμένου Βασιλείου και τη διεθνή νομολογία, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το επίπεδο απόδειξης το οποίο συνίσταται στη «στάθμιση των πιθανοτήτων —σε συνδυασμό, κατά περίπτωση, με το ευεργέτημα της αμφιβολίας» είναι το κατάλληλο επίπεδο σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας ⁽²⁵²⁾. Ωστόσο, κατά την εξέταση του αν ο αιτών κατέδειξε βάσιμο φόβο δίωξης, η Βουλή των Λόρδων του Ηνωμένου Βασιλείου έκρινε ότι αρκεί να αποδειχθεί εύλογος βαθμός πιθανότητας που θα μπορούσε να περιγραφεί ως «σοβαρό ενδεχόμενο», «ουσιώδης λόγος να θεωρηθεί», ή «εύλογη πιθανότητα» δίωξης· το επίπεδο αυτό είναι χαμηλότερο από το επίπεδο της στάθμισης των πιθανοτήτων στις αστικές υποθέσεις ⁽²⁵³⁾. Το ίδιο επίπεδο εφαρμόζεται και στις αιτήσεις επικουρικής προστασίας και στις αιτήσεις βάσει του άρθρου 3 [της ΕΣΔΑ], το οποίο συνοψίζεται στο κατά πόσον συντρέχει ουσιώδης λόγος να θεωρηθεί ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης· το κριτήριο αυτό δεν διαφέρει από το κριτήριο που εφαρμόζεται στις αιτήσεις ασύλου ⁽²⁵⁴⁾. Ομοίως, σε ορισμένες δικαιοδοσίες με νομικό σύστημα της ηπειρωτικής Ευρώπης, τα δικαστήρια χρησιμοποιούν επίσης το επίπεδο του εύλογου βαθμού πιθανότητας, το οποίο συνίσταται σε πιθανότητα κάτω από 50 % ⁽²⁵⁵⁾.

Εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα ζητήματα σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και την αξιοπιστία για τα οποία το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη παράσχει καθοδήγηση. Σε αυτά συγκαταλέγονται όσα μόλις αναφέρθηκαν: αν το κριτήριο του βάσιμου φόβου κατά το άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιאτύπωση) διαφέρει από το κριτήριο του πραγματικού κινδύνου κατά το άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιאτύπωση) ⁽²⁵⁶⁾· αν η προσέγγιση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων διαφέρει υπό το πρίσμα της διαφορετικής

⁽²⁵⁰⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2008, BVerwGE 10 C 33.07, BVerwG:2008:070208B10C33.07.0, σκέψη 37, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στον ιστότοπο <https://www.bverwg.de/en>. Βλ. επίσης Ανώτατο Δικαστήριο (Ισπανία), απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015, προσφυγή αριθ. 1699/2015, ECLI:ES:TS:2015:5211, σ. 9 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽²⁵¹⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 1ης Ιουνίου 2011, BVerwG 10 C 25.10, BVerwG:2011:010611U10C25.10.0, σκέψη 22, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στον ιστότοπο <http://www.bverwg.de>.

⁽²⁵²⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), ON κατά Refugee Appeals Tribunal & ors, ό.π. υποσημείωση 49, σκέψη 63.

⁽²⁵³⁾ House of Lords (Βουλή των Λόρδων) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1987, R κατά Secretary of State for the Home Department, Ex parte Sivakumaran [1988] AC 958, όπου η Βουλή των Λόρδων ανέφερε ρητά ότι η χρησιμοποιούμενη φρασεολογία υποδεικνύει ότι αρκεί και μικρότερος βαθμός πιθανότητας από το επίπεδο απόδειξης που εφαρμόζεται κατά κανόνα στις αστικές υποθέσεις. Βλ. επίσης Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), MA (Σομαλία) κατά Secretary of State for the Home Department, ό.π. υποσημείωση 219, σκέψη 20, όπου το δικαστήριο, χωρίς να αποφανθεί επί του σημείου αυτού, έκρινε ότι το «πραγματικό ενδεχόμενο» ήταν το ορθό κριτήριο που έπρεπε να εφαρμοστεί για τα πραγματικά περιστατικά του παρελθόντος και του παρόντος τόσο σε υποθέσεις βάσει της Σύμβασης για τους πρόσφυγες όσο και σε υποθέσεις βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Το εν λόγω δικαστήριο ανέφερε ότι θα ήταν ευκατὰ να αποφανθεί επισήμως επί του σημείου αυτού σε άλλη ευκαιρία.

⁽²⁵⁴⁾ House of Lords (Βουλή των Λόρδων) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 26ης Μαΐου 2005, R κατά Secretary of State for the Home Department ex parte Bagdanavicius [2005] UKHL 38, σκέψη 7· και United Kingdom Immigration Appeals Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων του Ηνωμένου Βασιλείου), απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2001, Kacaj (Article 3 — Standard of Proof — Non-state actors) Albania [2001] UKIAT 00018, σκέψη 12, όπου το δικαστήριο ανέφερε ότι το κριτήριο που διατυπώθηκε από το ΕΔΔΑ απαιτεί από τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων και το δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο να διερωτηθούν αν υφίσταται ουσιώδης λόγος για να θεωρήσουν ότι ο αιτών διατρέχει πραγματικό κίνδυνο συναφούς κακομεταχείρισης, το οποίο δεν διαφέρει από το κριτήριο που εφαρμόζεται στις αιτήσεις ασύλου. Βλ. επίσης Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 7ης Ιουλίου 2010, HJ (Ιράν) και HT (Καμερούν) κατά Secretary of State for the Home Department [2010] UKSC 31, που επιβεβαιώνει την προσέγγιση που ακολούθησε το Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) στην υπόθεση Batayán κατά Secretary of State for the Home Department [2003] EWCA Civ 1489.

⁽²⁵⁵⁾ Βλ. π.χ. Διοικητικό Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 24ης Απριλίου 2015, I U 411/2015-57, σκέψη 118.

⁽²⁵⁶⁾ Για περαιτέρω ανάλυση σχετικά με τον βάσιμο φόβο και τα κριτήρια για τον πραγματικό κίνδυνο, βλ. EASO, Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητες 1.8.1 και 2.7.1 αντίστοιχα.

φρασεολογίας που χρησιμοποιείται και αν τόσο η προσέγγιση του κοινοδικαίου όσον αφορά την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών η οποία στηρίζεται σε συγκεκριμένο επίπεδο απόδειξης όσο και η προσέγγιση του αστικού δικαίου είναι συμβατές με το δίκαιο της ΕΕ.

4.4. Μέθοδοι αξιολόγησης της αξιοπιστίας των δηλώσεων του αιτούντος και των εγγράφων και/ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων

Η αξιολόγηση της αξιοπιστίας περιλαμβάνει τη διαδικασία έρευνας σχετικά με το αν το σύνολο ή μέρος των δηλώσεων ή άλλων αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν από τον αιτούντα σχετικά με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά μπορεί να γίνει δεκτό προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά είναι τα γεγονότα και οι περιστάσεις που είναι νομικά λυσιτελή για τον καθορισμό των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας. Οι διαπιστώσεις όσον αφορά την αξιοπιστία θα πρέπει να διατυπώνονται σύμφωνα με το σύνολο των αρχών που παρατίθενται στην ενότητα 4.3.

Τα πρότυπα που παρατίθενται στην παρούσα ενότητα εφαρμόζονται στην εξέταση αιτήσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο όλων των διοικητικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των ταχειών διαδικασιών και των διαδικασιών στα σύνορα ⁽²⁵⁷⁾.

Η αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων που προσκομίζονται προς στήριξη της αίτησης πρέπει να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του Χάρτη και των οδηγιών, όπως όρισε το ΔΕΕ στην απόφαση στην υπόθεση *A, B και C*. Κατά συνέπεια, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να προσαρμόζουν τις αντίστοιχες προϋποθέσεις εκτιμής των δηλώσεων αυτών ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε χωριστής κατηγορίας αίτησης ⁽²⁵⁸⁾.

Το ΔΕΕ, στην υπόθεση *A, B και C*, απαντώντας σε προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το κατά πόσον το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ και τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη της ΕΕ επιβάλλουν όρια στον «τρόπο ελέγχου της αξιοπιστίας δηλώσεων που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό», αναδιατύπωσε το ερώτημα κατά την έννοια του κατά πόσον οι εν λόγω διατάξεις επιβάλλουν στις αρμόδιες εθνικές αρχές περιορισμούς «στο πλαίσιο εκτιμής των γεγονότων και περιστάσεων που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό του αιτούντος άσυλο» ⁽²⁵⁹⁾. Το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της απάντησής του στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν, εξέτασε τις «προϋποθέσεις εκτιμής των δηλώσεων και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων».

Το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα των αιτούντων ότι οι αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την εξέταση αιτήσεως ασύλου στηριζόμενης σε φόβο διώξεως λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος άσυλο οφείλουν να θεωρήσουν τον προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό ως πραγματικό γεγονός που μπορεί να αποδειχθεί αποκλειστικά και μόνο βάσει των δηλώσεων του ενδιαφερόμενου αιτούντος. Αποφάνθηκε ότι «οι οικείες δηλώσεις δεν μπορούν, λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερου πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι

⁽²⁵⁷⁾ Βλ. άρθρο 31 παράγραφος 8 και άρθρο 43 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με τις ταχείες διαδικασίες και τις διαδικασίες στα σύνορα.

⁽²⁵⁸⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 54.

⁽²⁵⁹⁾ Ό.π. σκέψη 48.

αιτήσεις ασύλου, παρά να συνιστούν απλώς το σημείο αφετηρίας της διαδικασίας εξετάσεως των κρίσιμων γεγονότων και περιστάσεων την οποία προβλέπει το άρθρο 4 της [ΟΕΑΑ]»⁽²⁶⁰⁾.

Συμπέρανε ότι, αν και απόκειται στον ίδιο τον αιτούντα να προσδιορίσει τον γενετήσιο προσανατολισμό του, ο οποίος αποτελεί στοιχείο που εμπίπτει στην προσωπική του σφαίρα, εντούτοις, οι αιτήσεις οι οποίες αιτιολογούνται από φόβο διώξεως λόγω του προσανατολισμού αυτού, όπως ακριβώς και οι αιτήσεις οι στηριζόμενες σε άλλους λόγους διώξεως, υπόκεινται στη διαδικασία αξιολόγησης που προβλέπεται στην εν λόγω οδηγία⁽²⁶¹⁾. Ωστόσο, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν στην αξιολόγηση των δηλώσεων και των εγγράφων ή άλλων αποδείξεων που προσκομίζονται προς στήριξη της αίτησης πρέπει να είναι σύμφωνες τόσο με τις διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) όσο και με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης⁽²⁶²⁾.

Το δικαστήριο στη συνέχεια εξέτασε τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των δηλώσεων και των αποδεικτικών εγγράφων που προσκομίζονται προς στήριξη αίτησης. Απέρριψε τέσσερις μεθόδους αξιολόγησης, οι οποίες παρατίθενται στον πίνακα 14:

Πίνακας 14: Προσεγγίσεις αξιολόγησης που απορρίφθηκαν από το ΔΕΕ στην απόφασή του στην υπόθεση A, B και C

1	Η αξιολόγηση αιτήσεων με βάση αποκλειστικά στερεοτυπικές αντιλήψεις ή η αξιολόγηση που στηρίζεται σε ερωτήσεις οι οποίες βασίζονται μόνο σε στερεοτυπικές αντιλήψεις είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις του άρθρου 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), σύμφωνα με το οποίο οι αρχές πρέπει να συνεκτιμούν την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος ⁽²⁶³⁾ . Η αδυναμία ενός αιτούντος άσυλο να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερωτήσεις δεν μπορεί να συνιστά αφ' εαυτής επαρκή λόγο για να συναχθεί η αναξιοπιστία του αιτούντος ⁽²⁶⁴⁾ .
2	Στο πλαίσιο της συνέντευξης, οι ερωτήσεις που αφορούν τις λεπτομέρειες των σεξουαλικών πρακτικών του οικείου αιτούντος προσβάλλουν το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που προβλέπει το άρθρο 7 του Χάρτη της ΕΕ ⁽²⁶⁵⁾ .
3	Η αποδοχή της τέλεσης σεξουαλικών πράξεων, της υποβολής των αιτούντων σε «τεστ» για να αποδείξουν τη σεξουαλικότητά τους ή της προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων, όπως οι βιντεοσκοπημένες λήψεις των ερωτικών τους συνευρέσεων, συνεπάγεται προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η οποία αντιβαίνει στο άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ ⁽²⁶⁶⁾ .
4	Η διαπίστωση αναξιοπιστίας που βασίζεται απλώς και μόνο στο ότι ο αιτών δεν αποκάλυψε τη σεξουαλικότητά του την πρώτη φορά που του δόθηκε η ευκαιρία να εκθέσει τους λόγους της αίτησής του δεν λαμβάνει υπόψη την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις κάθε αιτούντος και είναι αντίθετη προς τις διατάξεις του άρθρου 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽²⁶⁷⁾ .

Το ΔΕΕ αποδέχθηκε ότι η αξιοπιστία της αφήγησης του αιτούντος αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που υποβάλλονται προς στήριξη αίτησης διεθνούς προστασίας, αλλά είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι οι αναφορές στην αξιοπιστία⁽²⁶⁸⁾ περιορίζονται στο πλαίσιο της αξιολόγησης της αφήγησης του αιτούντος και όχι της προσωπικής αξιοπιστίας του αιτούντος αυτής καθαυτής. Ομοίως, το ΔΕΕ στην απόφασή του

⁽²⁶⁰⁾ Ό.π. σκέψη 49.

⁽²⁶¹⁾ Ό.π. σκέψη 52.

⁽²⁶²⁾ Ό.π. σκέψη 53. Βλ. π.χ. την απόφαση του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου Διοικητικών και Εργατικών Διαφορών του Γκδρ (Ουγγαρία), της 1ης Ιουνίου 2016, 13.Κ.27.101/2016/7, στο πλαίσιο της οποίας το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εξέταση από ψυχολόγο και η έκθεση την οποία αυτός συνέταξε σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό του αιτούντος δεν μπορούσαν να γίνουν δεκτές καθώς αντέβαιναν στα άρθρα 4 και 7 του Χάρτη της ΕΕ, όπως έχουν ερμηνευθεί από το ΔΕΕ στην απόφαση στην υπόθεση A, B και C, ό.π. υποσημείωση 13.

⁽²⁶³⁾ ΔΕΕ, A, B και C, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψεις 62 και 73.

⁽²⁶⁴⁾ Ό.π. σκέψη 63.

⁽²⁶⁵⁾ Ό.π. σκέψη 64.

⁽²⁶⁶⁾ Ό.π. σκέψη 65.

⁽²⁶⁷⁾ Ό.π. σκέψεις 67-70.

⁽²⁶⁸⁾ Ό.π. σκέψεις 59, 63 και 69.

στην υπόθεση *Υ και Ζ* έκρινε ότι «[η] εκτίμηση [...] της σοβαρότητας του κινδύνου [...] στηρίζεται μόνο σε συγκεκριμένη αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων σύμφωνα με τους κανόνες που απαντούν μεταξύ άλλων στο άρθρο 4 της οδηγίας» ⁽²⁶⁹⁾.

Η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει ειδικό κανόνα σχετικά με τις δηλώσεις των αιτούντων. Η κύρια μέθοδος αξιολόγησης των δηλώσεων των αιτούντων είναι η εξέταση του κατά πόσον οι δηλώσεις επιβεβαιώνονται από έγγραφα ή άλλες αποδείξεις κάθε είδους, όπως αναφέρεται στην ενότητα 4.3.7.

4.5. Δείκτες αξιοπιστίας

Δεδομένου ότι το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιορίζεται σε έναν ειδικό κανόνα όσον αφορά την επιβεβαίωση των δηλώσεων, είναι απαραίτητη η εξέταση της καθοδήγησης που παρέχεται από την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και την ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με το ευρύτερο καθήκον των υπευθύνων λήψης αποφάσεων να αξιολογούν τις αποδείξεις και την αξιοπιστία. Το στοιχείο αυτό μας επαναφέρει στη διαπίστωση που διατυπώθηκε ανωτέρω ότι το δίκαιο της ΕΕ προβλέπει περιορισμένους μόνο κανόνες για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Επιπλέον, στο πλαίσιο της νομολογίας του ΔΕΕ σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας, έως σήμερα έχουν εξεταστεί σχετικά λιγοστά ζητήματα που αφορούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Κατά συνέπεια, η νομολογία έχει παράσχει σχετικά περιορισμένη καθοδήγηση μέχρι στιγμής όσον αφορά τους δείκτες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεων των αιτούντων.

Παρά όλα αυτά, οι αρχές που παρατίθενται στην ενότητα 4.3 και τα στοιχεία που αφορούν τις μεθόδους αξιολόγησης στην ενότητα 4.4, από κοινού με τους όρους του άρθρου 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), που αναφέρονται στην ενότητα 4.3.7, παρέχουν ένα βασικό πλαίσιο εντός του οποίου οι αρμόδιες εθνικές αρχές, οι οποίες ενεργούν υπό την εποπτεία των δικαστηρίων τους ⁽²⁷⁰⁾, πρέπει να αναλαμβάνουν την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και την εξέταση της βασιμότητας της αίτησης διεθνούς προστασίας. Επομένως, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεων του αιτούντος και των αποδεικτικών στοιχείων διεξάγεται με βάση τους κανόνες κάθε κράτους μέλους για τις διαδικασίες και τα αποδεικτικά στοιχεία, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις του Χάρτη της ΕΕ και των διατάξεων κάθε συναφούς οδηγίας ⁽²⁷¹⁾.

Ωστόσο, η έλλειψη ειδικών κανόνων του δικαίου της ΕΕ που να διέπουν την αξιολόγηση της αξιοπιστίας και των αποδεικτικών στοιχείων δεν συνεπάγεται το πέρας της ανάλυσης του θέματος αυτού, καθώς υπάρχει άφθονη νομολογία από τα δικαστήρια των κρατών μελών. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ έχει εξετάσει την καταλληλότητα της αξιολόγησης που διενεργούν οι αρχές των συμβαλλόμενων κρατών στο πλαίσιο της εκτίμησης ζητημάτων διεθνούς προστασίας βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Με βάση τις πηγές αυτές, μπορούν να προσδιοριστούν

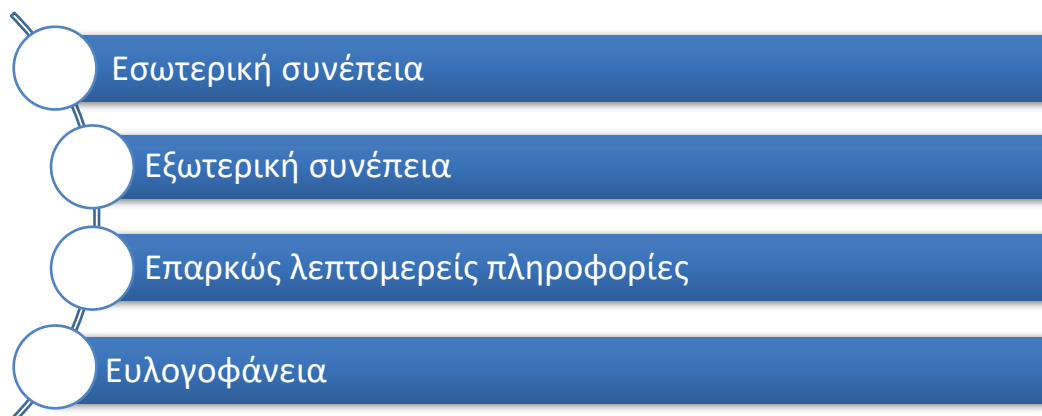
⁽²⁶⁹⁾ ΔΕΕ, *Υ και Ζ*, ό.π. υποσημείωση 167, σκέψη 77. Σκοπός του εργαστηρίου που διοργάνωσε στο Βερολίνο η IARLJ-Eurogo το 2015 ήταν να αξιοποιηθεί η νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά τις μεθόδους αξιολόγησης της αξιοπιστίας με παραπομπές στην εθνική νομολογία. Τα αποτελέσματά του παρατίθενται στο Berlit, U., Dörig, H. και Storey, H. (2015), «Credibility Assessment in Claims based on Persecution for Reasons of Religious Conversion and Homosexuality: A Practitioners Approach», *IJRL*, vol. 27, no 4, 649-666.

⁽²⁷⁰⁾ ΔΕΕ, *Μ.Μ.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 70.

⁽²⁷¹⁾ Στις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston στην υπόθεση *A, Β και C κατά Staatssecretaris van Veiligheidsdienst Justitie* (17 Ιουλίου 2014, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13, C-149/13 και C-150/13, EU:C:2014:2111, σημεία 32 και 50), η εισαγγελέα διατύπωσε την άποψη ότι η αξιολόγηση της αξιοπιστίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων δεδομένου ότι ούτε ο Χάρτης της ΕΕ ούτε η ΟΕΑΑ ή η ΟΔΑ περιέχουν ειδικούς κανόνες για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας. Το Δικαστήριο, ωστόσο, προσέγγισε τα προδικαστικά ερωτήματα με διαφορετικό τρόπο (βλ. ενότητα 4.4) και στην απόφασή του στην υπόθεση *Υ και Ζ* (ό.π. υποσημείωση 167, σκέψη 77) αναφέρθηκε στη διενέργεια της αξιολόγησης του κινδύνου «σύμφωνα με τους κανόνες που απαντούν μεταξύ άλλων στο άρθρο 4 της οδηγίας [ΟΕΑΑ]».

παραιτέρω κριτήρια ή δείκτες προς χρήση κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, όπως παρατίθενται στο κατωτέρω σχήμα 4 και στις υποενότητες που ακολουθούν. Οι πηγές αυτές έχουν με τη σειρά τους αντλήσει στοιχεία από τις εκτενέστερες εργασίες που έχουν ολοκληρωθεί στο πλαίσιο βασικών μελετών σχετικά με τους «δείκτες αξιοπιστίας»⁽²⁷²⁾. Ταυτόχρονα, οι δείκτες που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της εθνικής νομολογίας και των βασικών μελετών, και οι οποίοι περιγράφονται στις υποενότητες που ακολουθούν, αντικατοπτρίζουν μια κοινή κατανόηση του τι περιλαμβάνει το καθήκον αυτό με βάση την ευρεία χρήση τους.

Σχήμα 4: Δείκτες αξιοπιστίας

Η ανάγκη εξασφάλισης κοινής κατανόησης όσον αφορά τους δείκτες αξιοπιστίας προκύπτει από την αρχή βάσει της οποίας απαιτείται αμερόληπτη και αντικειμενική αξιολόγηση κάθε αίτησης και συμβάλλει στη διασφάλιση διαφανούς και συνεπούς αξιολόγησης. Οι δείκτες πρέπει να εφαρμόζονται στα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να προσδιορίζονται τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά που μπορούν να γίνουν δεκτά ως εξακριβωθέντα για τον σκοπό της αξιολόγησης του κινδύνου.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η αναφορά σε δείκτες αξιοπιστίας και η εφαρμογή των δεικτών αυτών δεν συνεπάγεται ότι σε όλες τις περιπτώσεις μπορεί να εξασφαλιστεί βεβαιότητα σχετικά με την ειλικρίνεια της αφήγησης του αιτούντος.

Ο όρος «δείκτες» αντικατοπτρίζει την παραδοχή ότι δεν υφίστανται αυστηροί κανόνες σε αυτόν τον τομέα δικαίου και ότι δεν είναι δυνατόν να παρατεθούν απαραίτητες ή επαρκείς προϋποθέσεις για αυτού του είδους την αξιολόγηση. Ένας δείκτης αξιοπιστίας είναι ένας απλός δείκτης. Ένας δείκτης που θεωρείται αρνητικός μπορεί να αντισταθμίζεται από άλλους θετικούς δείκτες ή από παράγοντες που συνδέονται, για παράδειγμα, με το ιστορικό, την ηλικία ή την πολιτιστική καταγωγή, όπως αναλύεται περαιτέρω στο μέρος 6. Κανένας δείκτης δεν μπορεί να είναι καθοριστικός.

Οι δείκτες θα πρέπει να εφαρμόζονται λαμβανομένης υπόψη της αρχής της εξατομικευμένης αξιολόγησης, καθώς και των ιδιαίτερων περιστάσεων και του ιστορικού κάθε αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων, όπως αναφέρθηκε ήδη στην ενότητα 4.3.1, παραγόντων όπως

⁽²⁷²⁾ Βλ. π.χ. IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2· IARLJ, *A Structured Approach to the Decision Making Process*, ό.π. υποσημείωση 1· UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14· UNHCR, *The Heart of the Matter: Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union*, έκθεση CREDO, Δεκέμβριος 2014· Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27· Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27.

η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, η πολιτιστική καταγωγή, η θρησκεία, το φύλο, ο γενετήσιος προσανατολισμός, η υγεία και ο ευάλωτος χαρακτήρας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν την εφαρμογή των δεικτών στις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης (βλ. επίσης μέρος 6).

Είναι επίσης σημαντικό η παρούσα ενότητα να διαβαστεί στο πλαίσιο των διαδικαστικών απαιτήσεων που αναφέρονται στην ενότητα 4.5.8 κατωτέρω, καθώς η συμμόρφωση με τις ορθές διαδικαστικές απαιτήσεις είναι σημαντική κατά την εξέταση της δυνατότητας εφαρμογής των δεικτών.

4.5.1. Εσωτερική συνέπεια

Η εσωτερική συνέπεια αφορά διαπιστώσεις σχετικά με τη συνέπεια, καθώς και τυχόν ανακολουθίες, αποκλίσεις ή παραλείψεις, στις δηλώσεις και τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλουν οι αιτούντες στις γραπτές κοινοποιήσεις και στις συνεντεύξεις τους, σε όλα τα στάδια της εξέτασης της αίτησής τους, καθώς και στο στάδιο της προσφυγής, έως την τελική απόφαση. Το σημείο εστίασης στο πλαίσιο αυτό είναι ο βαθμός στον οποίο η αφήγηση ή η ιστορία του αιτούντος παρουσιάζει συνοχή.

Σε συμφωνία με την εθνική νομολογία, το ΕΔΔΑ έχει αναφέρει ότι η βασική ιστορία του αιτούντος θα πρέπει να παρουσιάζει συνέπεια καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών, ακόμη και αν ορισμένες πτυχές της αφήγησης ενδέχεται να είναι αβέβαιες ή «κατά κάποιον τρόπο απίθανες», υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπονομεύουν τη συνολική αξιοπιστία των ισχυρισμών⁽²⁷³⁾. Το ΕΔΔΑ έχει επίσης αποφανθεί ότι κατά την αξιολόγηση της γενικής αξιοπιστίας των δηλώσεων δεν είναι δυνατόν να αναμένεται απόλυτη ακρίβεια όσον αφορά τις ημερομηνίες και τα γεγονότα⁽²⁷⁴⁾. Ωστόσο, μπορεί να υπάρξει ένα σημείο, ακόμη και λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης αναγνώρισης στους αιτούντες του ευεργετήματος της αμφιβολίας κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων τους, στο οποίο οι πληροφορίες που παρουσιάζονται δημιουργούν ισχυρούς λόγους αμφισβήτησης της αλήθειας των ισχυρισμών. Στις περιπτώσεις αυτές ο αιτών πρέπει να παράσχει ικανοποιητική εξήγηση των προβαλλόμενων ανακρίβειών⁽²⁷⁵⁾.

Εναπόκειται στο δικαστήριο να αξιολογήσει τον αντίκτυπο τυχόν αντιφάσεων ή παραλείψεων στην αξιοπιστία των δηλώσεων του αιτούντος όσον αφορά τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά. Δεν είναι δυνατόν να αναμένεται από τους αιτούντες να γνωρίζουν σε κάθε περίπτωση με λεπτομέρεια ή να θυμούνται με ακρίβεια χρόνους, ημερομηνίες και γεγονότα (βλ. ενότητες 6.1, 6.2, 6.3 και 6.4). Επομένως, παρότι τυχόν ανακολουθία ενδέχεται να συνιστά ένδειξη έλλειψης αξιοπιστίας, μπορεί επίσης να υποδεικνύει ότι ο αιτών προσπαθεί να θυμηθεί τι βίωσε και όχι τι είχε δηλώσει παλαιότερα (βλ. ενότητα 6.1). Θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται δεόντως υπόψη κάθε εξήγηση των αποκλίσεων και των παραλείψεων η οποία συνδέεται με παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο, ο γενετήσιος προσανατολισμός ή άλλο ευάλωτο χαρακτηριστικό του αιτούντος (βλ. ενότητα 4.3.1)⁽²⁷⁶⁾.

⁽²⁷³⁾ ΕΔΔΑ, Said κατά Κάτω Χωρών, ό.π. υποσημείωση 231, σκέψη 53, όπου το ΕΔΔΑ ανέφερε ότι είναι δύσκολο να εικάσει κανείς με ποιον άλλο τρόπο πέραν της λιποταξίας μπορεί ο αιτών να εγκατέλειψε τον στρατό. Παρότι η αφήγηση της διαφυγής του ενδέχεται να φαίνεται κάπως απίθανη, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι αυτό δεν μειώνει τη συνολική αξιοπιστία του ισχυρισμού του αιτούντος ότι επρόκειτο περί λιποτάκτη.

⁽²⁷⁴⁾ Βλ. για παράδειγμα στο ίδιο· ΕΔΔΑ, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2006, Bello κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 32213/04. Βλ. επίσης ενότητα 6.1.

⁽²⁷⁵⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93· και ΕΔΔΑ, R.H. κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 235, σκέψη 58.

⁽²⁷⁶⁾ Βλ. π.χ. Ακυρωτικό Δικαστήριο, Τμήμα Αστικού Δικαίου VI (Ιταλία), απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, αριθ. 4522· Διοικητικό Δικαστήριο του Giessen (Γερμανία), απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2014, αριθ. 1 K 2449/11.GI.A· High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, NM (Togo) κατά Refugee Appeals Tribunal & anor [2013] IEHC 436.

Θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι κατά την αρχική συνέντευξη ο αιτών μπορεί να είχε τη δυνατότητα να παραθέσει συνοπτικά μόνο την αφήγησή του ⁽²⁷⁷⁾ ή ότι σε εκείνο το στάδιο μπορεί να αντιμετώπιζε με φόβο τις αρχές ⁽²⁷⁸⁾ ή να μην είχε κατανοήσει επαρκώς τι απαιτούνταν από εκείνον.

Η καθυστερημένη αναφορά συγκεκριμένου θέματος ενδέχεται να συνιστά ανακρίβεια υπό την έννοια ότι αντικατοπτρίζει μια αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο ο αιτών επιδιώκει να υποστηρίξει έναν ισχυρισμό. Ωστόσο, είναι σαφές από την απόφαση στην υπόθεση *A, B και C* ότι η καθυστέρηση αφ' εαυτής δεν δικαιολογεί σε κάθε περίπτωση διαπίστωση έλλειψης αξιοπιστίας. Αποτελεί έναν από τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ⁽²⁷⁹⁾. Παρομοίως, η καθυστερημένη υποβολή δηλώσεων και η καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την αξιοπιστία, εάν δεν παρασχεθούν βάσιμες εξηγήσεις ⁽²⁸⁰⁾. Επιπλέον, η απόρριψη ορισμένων πτυχών των αποδεικτικών στοιχείων δεν συνεπάγεται απαραίτητως ότι έχει υπονομευθεί η βασική ουσία της αφήγησης (βλ. ενότητα 4.3.6).

Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι η συνέπεια δεν αποτελεί απαραίτητως ένδειξη αξιοπιστίας. Μπορεί, ορισμένες φορές, να αποτελεί ένδειξη ότι πρόκειται για ανειλικρινή αιτούντα, ο οποίος έχει απομνημονεύσει μια αφήγηση. Αντιστρόφως, οι ανακρίβειες ενδέχεται να αποτελούν ένδειξη ότι ένας ειλικρινής αιτών προσπαθεί να θυμηθεί λεπτομέρειες του τι βίωσε (βλ. ενότητα 6.1 κατωτέρω) ή να οφείλονται στην αποκάλυψη ενός τραυματικού γεγονότος το οποίο δεν ήταν προηγουμένως ικανός ή πρόθυμος να αποκαλύψει (βλ. ενότητες 6.2 και 6.3 κατωτέρω).

Είναι επίσης σημαντικό να εξετάζεται η συνέπεια των δηλώσεων του αιτούντος με τα αποδεικτικά έγγραφα που προσκομίζει ο ίδιος προς στήριξη της αίτησής του ⁽²⁸¹⁾. Περαιτέρω εξέταση των αποδεικτικών εγγράφων παρατίθεται στην ενότητα 4.6.

4.5.2. Εξωτερική συνέπεια

Η εξωτερική συνέπεια αφορά τη συνέπεια μεταξύ της αφήγησης του αιτούντος (όπως διαμορφώνεται στην προσωπική συνέντευξη και/ή σε άλλες δηλώσεις) και ευρέως γνωστών πληροφοριών, άλλων αποδεικτικών στοιχείων, όπως αποδείξεις που παρέχει η οικογένεια ή άλλοι μάρτυρες, ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων και αποδεικτικών εγγράφων που αφορούν ζητήματα σχετικά με την αίτηση, ΠΧΚ και κάθε άλλου συναφούς αποδεικτικού στοιχείου που συνδέεται με τη χώρα ⁽²⁸²⁾. Η σημασία της εξέτασης της συνέπειας των δηλώσεων του αιτούντος με τέτοιου είδους αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ρητά από την προσθήκη στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ) της ΟΑΕΕ (αναδιατύπωση) της απαίτησης «οι δηλώσεις του αιτούντος [...] [να μην] έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία [...]».

⁽²⁷⁷⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2014, *M.A. κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 52589/13, σκέψη 60. Βλ. επίσης Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 9ης Απριλίου 2014, *JA (Afghanistan)* [2014] EWCA Civ 450, σκέψη 25, όπου το δικαστήριο σχολίασε την απαίτηση προσεκτικής εξέτασης του βαθμού στον οποίο μπορούν να αποτελέσουν αξιόπιστη βάση οι απαντήσεις που παρέχονται από τον αιτούντα στην αρχική συνέντευξη και στη συνέντευξη ελέγχου.

⁽²⁷⁸⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 198.

⁽²⁷⁹⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13.

⁽²⁸⁰⁾ Βλ. ΕΔΔΑ, *Cruz Vargas κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 226, σκέψη 78.

⁽²⁸¹⁾ Η απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *M.A. κατά Ελβετίας*, ό.π. υποσημείωση 277, σκέψεις 62-67 παρέχει μια χρήσιμη αποτύπωση του τρόπου με τον οποίο το ΕΔΔΑ αξιολόγησε τη βαρύτητα που δόθηκε σε κλήτευση και απόφαση τις οποίες υπέβαλε ο αιτών, επιβεβαιώνοντας στη σκέψη 62 ότι το αληθές της ιστορίας του αιτούντος πρέπει επίσης να αξιολογείται στο πλαίσιο των υποβαλλόμενων εγγράφων.

⁽²⁸²⁾ Βλ. π.χ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2002, *Tekdemir κατά Κάτω Χωρών*, προσφυγές αριθ. 46860/99 και 49823/99- Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2017, *M. T.*, αριθ. 15037987.

Συνεπώς, οι δηλώσεις του αιτούντος δεν θα πρέπει να είναι ασυνεπείς με εξωτερικά αποδεικτικά στοιχεία, όπως οι ΠΧΚ, ιατρικά ή άλλα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες τα οποία ανταποκρίνονται στα πρότυπα που αναφέρονται στις ενότητες 4.6, 4.7 και 4.8.

Τα αποδεικτικά στοιχεία του αιτούντος θα πρέπει επίσης να είναι συνεπή με τυχόν δηλώσεις μελών της οικογένειας ή άλλων προσώπων σε σχέση με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά. Κατά την αξιολόγηση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τυχόν λόγοι (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρατίθενται σε σχέση με την εξέταση της εσωτερικής συνέπειας) οι οποίοι ενδέχεται να εξηγούν ανακρίβειες και παραλείψεις ⁽²⁸³⁾, λαμβανομένου επιπλέον υπόψη του ενδεχομένου διαφορετικοί μάρτυρες να έχουν δει διαφορετικές όψεις του ίδιου γεγονότος ή να θυμούνται ορισμένα μόνο στοιχεία γι' αυτό.

Οι δηλώσεις του αιτούντος θα πρέπει να είναι συνεπείς με ευρέως γνωστές πληροφορίες. Εάν η αφήγηση του αιτούντος έρχεται σε αντίθεση με γνωστά γεγονότα όσον αφορά πτυχές όπως ημερομηνίες, τοποθεσίες, τη δυνατότητα πραγματοποίησης συγκεκριμένων μετακινήσεων ή ακόμη και επιστημονικά ή βιολογικά στοιχεία, αυτό ενδέχεται να εγείρει σοβαρές ανησυχίες ως προς την αξιοπιστία της ⁽²⁸⁴⁾.

Όσον αφορά τις ΠΧΚ, η αξιολόγηση του κινδύνου αναπόφευκτα περιλαμβάνει την εξέταση των ισχυρισμών του αιτούντος σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Η συνέπεια των δηλώσεων του αιτούντος με τις ΠΧΚ και άλλα αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες αποτελεί επομένως σημαντικό παράγοντα κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με το αν ο αιτών έχει τεκμηριώσει την αίτησή του ⁽²⁸⁵⁾. Σε ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις, οι αιτούντες ενδέχεται να είναι σε θέση να προσδιορίσουν ειδικές περιστάσεις οι οποίες προσδίδουν αξιοπιστία στην αφήγησή τους, ακόμη και αν οι περιστάσεις αυτές δεν συνάδουν με τις γενικές ΠΧΚ. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και οι δικαστικοί λειτουργοί θα πρέπει να παραμένουν ανοικτοί στο ενδεχόμενο να υπάρχουν εξαιρέσεις. Η απουσία ΠΧΚ προς στήριξη ουσιώδους πραγματικού περιστατικού δεν συνεπάγεται απαραίτητως ότι το περιστατικό δεν συνέβη ή ότι το γεγονός δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν το πλαίσιο και ο βαθμός στον οποίο θεωρείται πιθανό να υπάρχουν ΠΧΚ σχετικές με το εν λόγω περιστατικό. Ομοίως, είναι αναγκαία η επαγρύπνηση για καταστάσεις στις οποίες ορισμένοι αιτούντες μπορεί να προσαρμόσουν τους ισχυρισμούς τους ώστε να είναι συνεπείς με συναφείς ΠΧΚ, οι οποίες κατά την άποψή τους θα στηρίξουν την αίτησή τους. Βλ. επίσης ενότητα 4.8.4.2 σχετικά με τις ΠΧΚ και την επιβεβαίωση.

4.5.3. Επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες

Γενικά είναι εύλογο να αναμένεται η αίτηση διεθνούς προστασίας να είναι τεκμηριωμένη και να περιλαμβάνει επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες, τουλάχιστον όσον αφορά τα πλέον ουσιώδη πραγματικά περιστατικά της αίτησης. Η μη επαρκής παροχή λεπτομερειών μπορεί επίσης να ισοδυναμεί με αυτό που αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ως έλλειψη «λυσιτελών στοιχείων».

⁽²⁸³⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2008, *ΕΣ* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 1 Azs 18/2007-55, όπου το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι εάν η διοικητική αρχή διαπιστώσει αντιφάσεις μεταξύ των δηλώσεων διαφορετικών αιτούντων διεθνή προστασία σχετικά με τα ίδια γεγονότα, είναι υποχρεωμένη να τους παράσχει τη δυνατότητα να εξηγήσουν τις αντιφάσεις αυτές προτού συναγάγει το συμπέρασμα ότι οι δηλώσεις τους είναι αναξίπιστες.

⁽²⁸⁴⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 26ης Ιουλίου 2006, *Υ* κατά *Secretary of State for the Home Department*, [2006] EWCA Civ 1223, σκέψη 25 όπου το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν υποχρεούται να πιστέψει την αφήγηση ενός αιτούντος άνευ επιφυλάξεων, ανεξαρτήτως του βαθμού στον οποίο αυτή αντιβαίνει στην κοινή λογική και στην ανθρώπινη συμπεριφορά και ότι έχει το δικαίωμα να κρίνει ανάλογα με την υπόθεση ότι η αφήγηση των γεγονότων είναι υπερβολική και αντιβαίνει σε κάθε λογική σε βαθμό που δεν μπορεί να γίνει πιστευτή.

⁽²⁸⁵⁾ ΕΔΔΑ, *J.K.* και *Λιουτί* κατά *Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 79.

Εάν ένας αιτών ισχυριστεί ότι συνελήφθη σε διαδήλωση για πρώτη φορά στη ζωή του, θα προξενούσε έκπληξη η αδυναμία του να παράσχει συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με το πότε, πού και με ποιον τρόπο έλαβε χώρα η σύλληψή του, παρότι στην περίπτωση αυτή τίθεται το ζήτημα του βαθμού λεπτομέρειας που μπορεί εύλογα να αναμένεται. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται ισορροπημένη και αντικειμενική αξιολόγηση του αν η αφήγηση του αιτούντος αντικατοπτρίζει την αφήγηση που αναμένεται από ένα πρόσωπο στην κατάσταση του αιτούντος το οποίο αφηγείται μια πραγματική προσωπική εμπειρία.

Η αξιολόγηση αυτή θα περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση παραγόντων που αφορούν τον αιτούντα, όπως το μορφωτικό επίπεδο και το ιστορικό του, οι οποίοι μπορεί να εξηγούν ή να μην εξηγούν τον λόγο για τον οποίο ο αιτών δεν είναι σε θέση να παράσχει αυτού του είδους τις λεπτομέρειες (βλ. ενότητα 4.3.1). Μπορεί να πρόκειται για μια πρακτική δυσκολία, όπως περιορισμένος χώρος στο έντυπο της αίτησης. Για ορισμένους αιτούντες, στην προσωπική συνέντευξη είναι η πρώτη φορά που τους ζητείται να μιλήσουν σε επίσημο πλαίσιο για τον εαυτό τους και την κατάστασή τους. Η αξιολόγηση θα περιλαμβάνει επίσης τη συνεκτίμηση ζητημάτων που σχετίζονται με τη μνήμη, την αποκάλυψη, την πολιτιστική καταγωγή και τον ευάλωτο χαρακτήρα, όπως αναφέρονται στις ενότητες 6.1, 6.3, 6.4 και 6.7 κατωτέρω ⁽²⁸⁶⁾. Τέτοιου είδους ζητήματα μπορεί να μη δικαιολογούν απαραιτήτως την έλλειψη επαρκώς λεπτομερών πληροφοριών στα αποδεικτικά στοιχεία του αιτούντος, αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Η ικανότητα του αιτούντος να παράσχει επαρκείς λεπτομέρειες εξαρτάται επίσης από την ποιότητα και το κλίμα όσον αφορά την προσωπική συνέντευξη ⁽²⁸⁷⁾. Εάν ο υπεύθυνος για τη διενέργεια της συνέντευξης διακόπτει τον αιτούντα ή του θέτει ερωτήματα κατά τρόπο που δείχνει δυσπιστία, τον εμποδίζει να παράσχει ολοκληρωμένες απαντήσεις, ιδιαίτερα σε σχέση με γεγονότα των οποίων η περιγραφή είναι δύσκολη ή οδυνηρή για τον αιτούντα. Ο βαθμός λεπτομέρειας στις δηλώσεις του αιτούντος μπορεί επίσης να εξαρτάται από το αν έχει λάβει νομικές συμβουλές και από την ποιότητα των συμβουλών αυτών. Κατά συνέπεια, το αναμενόμενο επίπεδο λεπτομέρειας εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, όπως απαιτείται βάσει της αρχής της ατομικής αξιολόγησης.

Παρόμοια ζητήματα εξετάζονται κατά την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων όταν ο αιτών καλείται να απαντήσει σε λεπτομερείς ερωτήσεις που αφορούν τη θρησκεία ⁽²⁸⁸⁾, τον γενετήσιο προσανατολισμό ⁽²⁸⁹⁾ ή τις πολιτικές πεποιθήσεις του. Είναι σαφές ότι το επίπεδο των γνώσεων του αιτούντος σχετικά με το ζήτημα το οποίο αποτελεί τη βάση των ισχυρισμών του είναι σημαντικό για την αξιολόγηση του αν οι ισχυρισμοί του είναι αξιόπιστοι, αλλά ο βαθμός λεπτομέρειας που πρέπει να αναμένεται όσον αφορά τις γνώσεις του εξαρτάται από τους παράγοντες που εξετάστηκαν ανωτέρω. Παραδείγματος χάριν, στην υπόθεση *A, B και C*, το ΔΕΕ ανέφερε ότι η αδυναμία του αιτούντος να απαντήσει σε ερωτήσεις οι οποίες βασίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με τους ομοφυλόφιλους δεν μπορεί αφ' εαυτής να αποτελέσει επαρκή λόγο για να διαπιστωθεί έλλειψη αξιοπιστίας ⁽²⁹⁰⁾.

⁽²⁸⁶⁾ Βλ. π.χ. Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο του Szeged (Ουγγαρία), απόφαση της 27ης Μαΐου 2014, 7.Κ.27.145/2014/9, σχετικά με τις ρεαλιστικές προσδοκίες όσον αφορά τη μνήμη και την ανάγκη εστίασης της αξιολόγησης της αξιοπιστίας στα ουσιαστικά πραγματικά περιστατικά.

⁽²⁸⁷⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2004, *YA κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 6 Azs 50/2003-89 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). Το δικαστήριο ανέφερε ότι η προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα δεν μπορεί να διεξαχθεί μόνο σε γενικό πλαίσιο, χωρίς να ζητούνται συγκεκριμένες πληροφορίες από τον αιτούντα.

⁽²⁸⁸⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 25ης Ιουνίου 2015, *AR κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 71/2010-54. Το δικαστήριο ανέφερε ότι κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας του αιτούντος ως χριστιανού ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα έπρεπε να εστιάσει κατά τη διατύπωση των ερωτήσεων στην αξιολόγηση του βίου του αιτούντος πριν από την αλλαγή της πίστης, στο ίδιο το γεγονός της αλλαγής πίστης, στην αξιολόγηση του γεγονότος αυτού από τον αιτούντα, στις γνώσεις του αιτούντος σχετικά με τη νέα θρησκεία του και στις θρησκευτικές του δραστηριότητες. Το συμπέρασμα σχετικά με την αξιοπιστία δεν μπορούσε κανονικά να βασίζεται αποκλειστικά και μόνο σε ορισμένα κενά στις γνώσεις του αιτούντος όσον αφορά ειδικά στοιχεία του χριστιανισμού.

⁽²⁸⁹⁾ Βλ. ενότητα 6.6 και πίνακα 32.

⁽²⁹⁰⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13.

Παρότι οι απαντήσεις του αιτούντος ενδέχεται να είναι ασαφείς, η αφήγησή του μπορεί να είναι ειλικρινής. Εάν από τις ασαφείς απαντήσεις πρόκειται να συναχθεί αρνητικό συμπέρασμα, θα πρέπει να προσδιορίζεται, τουλάχιστον σε γενικές γραμμές, η έλλειψη λεπτομερειών η οποία αποτέλεσε την αιτία του προβληματισμού ⁽²⁹¹⁾.

Με βάση τους διάφορους παράγοντες που εξετάστηκαν στην παρούσα ενότητα, δεν προξενεί έκπληξη το γεγονός ότι στην υπόθεση *HK κατά Secretary of State* το EWCA αποφάνθηκε ότι η δυσκολία εξακρίβωσης των πραγματικών περιστατικών σε υποθέσεις ασύλου, όταν τα αποδεικτικά στοιχεία «μπορεί να μην επαρκούν από άποψη όγκου, ποιότητας και παρουσίας», αποτελεί σοβαρό πρόβλημα ⁽²⁹²⁾.

4.5.4. Ευλογοφάνεια

Όπως επισημάνθηκε ήδη, το άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ) της ΟΑΕΕ (αναδιατύπωση) αναφέρει την ευλογοφάνεια ως έναν από τους όρους που πρέπει να πληρούνται, ώστε να εξαιρεθεί ο αιτών από την απαίτηση επιβεβαίωσης των δηλώσεών του (βλ. ενότητα 4.3.7.3). Στην υπόθεση *Shepherd*, σχετικά με την περίπτωση αιτούντος που ζητούσε να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας δυνάμει του άρθρου 9 παράγραφος 2 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ, το ΔΕΕ αναφέρθηκε στην ανάγκη ο αιτών να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά «στηριζόμενος σε σοβαρή πιθανολόγηση» ⁽²⁹³⁾. Παρότι το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη ερμηνεύσει τον όρο «ευλογοφανής», το πεδίο εφαρμογής της έννοιάς του είναι σαφώς στενότερο από αυτό της αξιοπιστίας (δεδομένου ότι μια αφήγηση μπορεί να μην είναι αξιόπιστη ακόμη και αν είναι ευλογοφανής). Η έννοια του όρου φαίνεται να συμπίπτει έως έναν βαθμό με τις λέξεις που ακολουθούν στο άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ) της ΟΑΕΕ (αναδιατύπωση), δηλαδή «δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία». Πλην όμως, ο όρος «ευλογοφανής» δεν μπορεί να είναι απλώς συνώνυμος, καθώς σε αυτή την περίπτωση δεν θα είχε συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής. Η UNHCR έχει αναφέρει ότι η «ευλογοφάνεια συνδέεται με αυτό που **φαίνεται** λογικό, πιθανό ή ενδεχόμενο» (η επισήμανση των συντακτών) ⁽²⁹⁴⁾.

Στην απόφασή του στην υπόθεση *HK κατά Secretary of State*, το Court of Appeal of England and Wales (EWCA) αναφέρει:

[...] σε πολλές υποθέσεις ασύλου, ένα μέρος, ή ακόμη και το μεγαλύτερο μέρος, της ιστορίας του προσφεύγοντος μπορεί να φαίνεται εγγενώς απίθανο, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι αναληθές. Τα επιμέρους στοιχεία της ιστορίας, και η ιστορία στο σύνολό της, πρέπει να εξετάζονται με βάση τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία για τη χώρα και αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες, καθώς και με βάση άλλους γνωστούς παράγοντες, όπως η συνέπεια με προηγούμενες δηλώσεις του προσφεύγοντος και με άλλα αντικειμενικά στοιχεία (εάν υπάρχουν) ⁽²⁹⁵⁾.

Πρέπει να δίνεται προσοχή όταν γίνεται επίκληση της ευλογοφάνειας ή της απουσίας της, διότι γενικά η έννοια συνδέεται με γενικές υποθέσεις σχετικά με το τι θεωρείται πιθανό να συμβεί. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης αιτήσεων διεθνούς προστασίας, οι υποθέσεις αυτές

⁽²⁹¹⁾ United Kingdom Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 12ης Ιουνίου 2003, JB (Democratic Republic of Congo) [2003] UKIAT 00012.

⁽²⁹²⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2006, HK κατά Secretary of State for the Home Department, [2006] EWCA Civ 1037, σκέψη 27. Βλ. επίσης Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004, Gheisari κατά Secretary of State for the Home Department [2004] EWCA Civ 1854, σκέψεις 10-11 και 20-21.

⁽²⁹³⁾ ΔΕΕ, *Shepherd*, ό.π. υποσημείωση 227, σκέψη 43.

⁽²⁹⁴⁾ UNHCR, *Beyond proof: Summary*, ό.π. υποσημείωση 228, σ. 60.

⁽²⁹⁵⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία), HK κατά Secretary of State for the Home Department, ό.π. υποσημείωση 292.

μπορεί να επηρεάζονται από την πολιτιστική καταγωγή, τη γλώσσα και την παράδοση (βλ. ενότητα 3.3.3). Η διαπίστωση έλλειψης αξιοπιστίας δεν θα πρέπει να βασίζεται σε εικασίες ή εικοτολογίες ⁽²⁹⁶⁾. Στο πλαίσιο αυτό, ενδέχεται να είναι ιδιαίτερως σημαντική η εξέταση των λόγων στους οποίους βασίζεται η διαπίστωση ευλογοφάνειας ή έλλειψης αυτής. Το High Court της Ιρλανδίας έχει αποφανθεί ότι πρέπει να παρέχεται αιτιολόγηση για τον χαρακτηρισμό προβαλλόμενου γεγονότος ως μη ευλογοφανούς. Αναφέρει:

Ο δικαστικός λειτουργός έκρινε «μη αποδεκτά» τα αποδεικτικά στοιχεία που υπέβαλε ο αιτών για τη διαφυγή του από το Τσαντ, αναφέροντας ότι «φαίνεται απίστευτο το ότι, συμπτωματικά, ένα φορτηγό τον μετέφερε 3 περίπου χιλιόμετρα μακριά από τον τόπο της βίας και ότι διέφυγε στο Τσαντ, διασχίζοντας τη λίμνη Τσαντ με οχηματαγωγό πλοίο [...]». [...] Κατά την άποψή μου, στην απόφαση δεν περιλαμβάνεται πειστικό ή εύλογο σκεπτικό για την απόρριψη της αφήγησης του αιτούντος όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο μετέβη στο Τσαντ. Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορώ να αποδεχθώ το επιχείρημα των καθών ότι η διαπίστωση εμπίπτει στην κατηγορία που αναγνωρίζεται από τον Hathaway ως αφήγηση η οποία έχει κατασκευαστεί βασιζόμενη «εξ ολοκλήρου σε σειρά συμπτώσεων και τυχαίων περιστατικών που είναι υπερβολικά μη ευλογοφανή σε σωρευτική βάση για να γίνουν πιστευτά». Η απουσία κάθε αιτιολόγησης για τη διαπίστωση αυτή συνεπάγεται ότι είναι αβάσιμη ⁽²⁹⁷⁾.

Κατά την εξέταση της ευλογοφάνειας ενδέχεται να σημειωθεί αλληλεπικάλυψη με διαπιστώσεις περί εσωτερικής ή εξωτερικής συνέπειας, αλλά το στοιχείο αυτό υποδεικνύει ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων πρέπει να έχει υπόψη ότι η ευλογοφάνεια πρέπει να αξιολογείται στο πλαίσιο του ιστορικού, του μορφωτικού επιπέδου, του φύλου και της πολιτιστικής καταγωγής του αιτούντος.

Το EWCA, στην απόφασή του στην υπόθεση *Y* κατά *Secretary of State*, αναφέρθηκε στη σημασία της εξέτασης των αποδεικτικών στοιχείων εντός του κατάλληλου πλαισίου ως εξής:

Κατά την άποψή μου, μεταξύ των διαδίκων δεν υπάρχει ουσιαστική διαφωνία ως προς τις νομικές αρχές που εφαρμόζονται στην προσέγγιση την οποία θα πρέπει να υιοθετήσει ένας κριτής [...] σε σχέση με ζητήματα αξιοπιστίας. Το θεμελιώδες ζήτημα είναι ότι θα πρέπει να προβεί σε προσεκτική εξέταση προτού κρίνει μια αφήγηση ως εγγενώς μη πιστευτή, διότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επηρεαστεί υπερβολικά από τις προσωπικές του απόψεις σχετικά με το τι θεωρεί ευλογοφανές και τι όχι, και οι απόψεις αυτές θα έχουν αναπόφευκτα επηρεαστεί από το δικό του ιστορικό και από τα έθιμα και τον τρόπο ζωής της δικής μας κοινωνίας. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να επιδιώξει να εξετάσει την αφήγηση [του αιτούντος] όσον αφορά τα γεγονότα, [...], στο πλαίσιο των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα από την οποία κατάγεται [ο αιτών]. Άρτια περιγραφή των κινδύνων περιλαμβάνεται σε άρθρο του Sir Thomas Bingham, [...]

⁽²⁹⁶⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), *IR* κατά *Minister for Justice Equality & Law Reform*, ό.π. υποσημείωση 205, σκέψη 11, αρχή 5.

⁽²⁹⁷⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, *IFO* κατά *Refugee Appeals Tribunal & ors* [2015] *IEHC* 586.

σε απόσπασμα που παρατίθεται από το ΙΑΤ στην απόφαση στην υπόθεση *Kasolo* κατά *SSHD 13190* [...] ⁽²⁹⁸⁾.

Ομοίως, το UKIAT, στην απόφασή του στην υπόθεση *MM (DRC — plausibility) Democratic Republic of Congo*, αποφάνθηκε ότι η αξιολόγηση της αξιοπιστίας:

[...] μπορεί να περιλαμβάνει κρίση σχετικά με την πιθανότητα του να έχει συμβεί κάτι βάσει αποδεικτικών στοιχείων και/ή συμπερασμάτων. Ο ιδιαίτερος ρόλος που διαδραματίζουν στο πλαίσιο αυτό τα γενικά αποδεικτικά στοιχεία έγκειται στο ότι μπορούν να συνδράμουν σε κάθε περίπτωση τη διαδικασία αυτή, αποκαλύπτοντας την πιθανότητα να έχει πράγματι συμβεί μέρος ή το σύνολο των προβαλλόμενων περιστατικών. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να είναι εξαιρετικά βοηθητικά για να αποδειχθεί ότι αρνητικά συμπεράσματα μπορεί να είναι προφανώς εύλογα όταν βασίζονται στην κατανόηση του τρόπου ζωής σε αυτήν τη χώρα, αλλά να είναι λιγότερο εύλογα όταν αποκαλύπτονται οι συνθήκες ζωής στη χώρα καταγωγής ⁽²⁹⁹⁾.

4.5.5. Μη λεκτικές αντιδράσεις

Με τον όρο «μη λεκτικές αντιδράσεις» εννοείται «το σύνολο της στάσης, του τρόπου, της συμπεριφοράς, της εκφοράς και του τόνου [...]. Εν ολίγοις, πρόκειται για οποιοδήποτε στοιχείο χαρακτηρίζει τον τρόπο με τον οποίο ο αιτών παρέχει αποδεικτικά στοιχεία, το οποίο όμως δεν εμφανίζεται στο κείμενο απομαγνητοφώνησης των λεγομένων του» ⁽³⁰⁰⁾.

Η χρήση των μη λεκτικών αντιδράσεων ως βάσης για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας στο πλαίσιο αιτήσεων διεθνούς προστασίας θα πρέπει να αποφεύγεται σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις ⁽³⁰¹⁾. Οι μη λεκτικές αντιδράσεις δεν θεωρούνται καλός δείκτης αξιοπιστίας. Εάν χρησιμοποιηθούν ως αρνητικός παράγοντας, ο δικαστής πρέπει να παράσχει βάσιμη αιτιολόγηση όσον αφορά τους λόγους και τον τρόπο με τον οποίο οι μη λεκτικές αντιδράσεις και η παρουσία του αιτούντος συνέβαλαν στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών παραγόντων της ικανότητας, της εθνοτικής καταγωγής, του φύλου και της ηλικίας. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται (εάν εντέλει χρησιμοποιηθούν) μόνο στο πλαίσιο της κατανόησης της πολιτιστικής καταγωγής και του ιστορικού του αιτούντος ⁽³⁰²⁾. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι συχνά τα δικαστήρια αναφέρονται στο πόσο σημαντικό είναι ο δικαστής να έχει τη δυνατότητα να δει και να ακούσει τους μάρτυρες. Για παράδειγμα, το ΕΔΔΑ «αποδέχεται, ως γενική αρχή, ότι οι εθνικές αρχές βρίσκονται στην καταλληλότερη θέση για να

⁽²⁹⁸⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία), *Υ κατά Secretary of State for the Home Department*, ό.π. υποσημείωση 284, σκέψη 26. Βλ. Bingham, T. (1985), «The Judge as Juror: The Judicial Determination of Factual Issues», στο *Current Legal Problems*, Vol. 38, OUP, σ. 14. Στο εν λόγω άρθρο, ο Sir Thomas Bingham (μετέπειτα λόρδος Bingham) ανέφερε τα εξής: «Ένας Άγγλος δικαστής μπορεί να έχει, ή να πιστεύει ότι έχει, σαφή εικόνα του τρόπου με τον οποίο ένας ασφαλιστής της Lloyds ή ένας χονδρέμπορος από το Bristol ή ένας γεωργός από το Norfolk θα αντιδρούσε ενδεχομένως σε μια δεδομένη κατάσταση που εξετάζεται στο πλαίσιο μιας υπόθεσης, αλλά μπορεί, και κατά την άποψή μου θα πρέπει, να είναι πολύ λιγότερο βέβαιος για τις αντιδράσεις ενός Νιγηριανού εμπόρου ή ενός Ινδού μηχανικού πλοίων ή ενός Γιουγκοσλάβου τραπεζικού. Η ακόμη, για να αναφερθώ σε ένα εγχώριο παράδειγμα, ενός Σιχ καταστηματούχου που δραστηριοποιείται στο Bradford. Κανένας άξιος δικαστής δεν θα μπορούσε να υποθέσει ότι άνθρωποι διαφορετικής ιθαγένειας, μορφωτικού επιπέδου, επαγγέλματος, εμπειρίας, θρησκευτικών πεποιθήσεων και ιδιοσυγκρασίας θα ενεργούσαν όπως ο ίδιος μπορεί να πιστεύει ότι θα είχε ενεργήσει ή ακόμη —κάτι το οποίο μπορεί να είναι πολύ διαφορετικό— σύμφωνα με την αντίληψή του ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα είχε ενεργήσει ένας λογικός άνθρωπος».

⁽²⁹⁹⁾ United Kingdom Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2005, *MM (DRC-plausibility) Democratic Republic of Congo* [2005] UKIAT 00019, σκέψη 15.

⁽³⁰⁰⁾ Bingham, T. (Αύγουστος 2000), *The Business of Judging: Selected Essays and Speeches*, OUP, σ. 5.

⁽³⁰¹⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, σ. 41. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2016, *MA (Nigeria) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors* [2016] IEHC 16, για ενημερωτική επισκόπηση της ιρλανδικής νομολογίας σχετικά με τις «μη λεκτικές αντιδράσεις» στο πλαίσιο αξιολογήσεων της αξιοπιστίας. Bender, R., Nack, A. και Treuer, W.-D. (2014), *Tatsachenfeststellung vor Gericht: Glaubhaftigkeits- und Beweislehre Vernehmungslern*, Beck, 2014, 4η έκδοση, παράγραφοι 224-227: «Είναι σαφές ότι η απόπειρα χρήσης των μη λεκτικών αντιδράσεων για τον άμεσο εντοπισμό ψευδών δηλώσεων έχει αποτύχει. [...] Αφύσικη συμπεριφορά η οποία συχνά συνδέεται με τα ψέματα, όπως η νευρικότητα και η αποστροφή του βλέμματος», έχει πράγματι αποδειχθεί ότι δεν είναι τόσο συχνή όταν κάποιος προβαίνει σε ψευδείς δηλώσεις (ανεπίσημη μετάφραση).

⁽³⁰²⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, σ. 41.

αξιολογούν όχι μόνο τα πραγματικά περιστατικά αλλά, ειδικότερα, την αξιοπιστία των μαρτύρων, διότι οι αρχές αυτές έχουν τη δυνατότητα να δουν, να ακούσουν και να αξιολογήσουν τις μη λεκτικές αντιδράσεις του ενδιαφερομένου»⁽³⁰³⁾. Συνεπώς, οι μη λεκτικές αντιδράσεις μπορεί να έχουν έναν ορισμένο αντίκτυπο στο πλαίσιο μιας ακρόασης. Το High Court της Ιρλανδίας έχει παράσχει την ακόλουθη καθοδήγηση σχετικά με την αξιολόγηση που βασίζεται σε μη λεκτικές αντιδράσεις:

[Ο] υπεύθυνος λήψης αποφάσεων πρέπει να είναι προσεκτικός ώστε να μη στηριχθεί εσφαλμένα στις μη λεκτικές αντιδράσεις διακινδυνεύοντας να ερμηνεύσει ως ηθελή-μένη έλλειψη ειλικρίνειας μια συμπεριφορά η οποία μπορεί να οφείλεται σε νευρικό-τητα, στο άγχος που προκαλεί η κατάσταση ή ακόμη και στην ντροπή που νιώθει κάποιος ως αιτών άσυλο. Προφανείς ενδείξεις δισταγμού και αβεβαιότητας μπορεί κάλλιστα να οφείλονται σε δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο αιτών σε σχέση με τη γλώσσα και την κατανόηση⁽³⁰⁴⁾.

Συνεπώς, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα πρέπει γενικά να αποφεύγει να βασίζεται στις μη λεκτικές αντιδράσεις και στην εμφάνιση, εξαιρουμένων εξαιρετικών περιπτώσεων, και στις περιπτώσεις αυτές μόνον εφόσον διαθέτει αποδεδειγμένη κατανόηση της σχετικής πολιτιστικής καταγωγής. Μια ιδιαίτερη συμπεριφορά ή ένας ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης μπορεί να συνδέονται άμεσα με την πολιτιστική καταγωγή του αιτούντος (βλ. ενότητα 6.4 κατωτέρω) ή με το άγχος του για τη δυνητική έκβαση της αίτησης διεθνούς προστασίας.

4.5.6. Συνολική εξέταση των δεικτών αξιοπιστίας

Όπως προαναφέρθηκε, οι δείκτες αξιοπιστίας είναι απλοί δείκτες και δεν συνιστούν αυστηρά κριτήρια ή προϋποθέσεις. Παρότι οι τέσσερις δείκτες που προσδιορίστηκαν ανωτέρω (εσωτερική και εξωτερική συνέπεια, επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες και ευλογοφάνεια) αποτυπώνουν τους δείκτες που εφαρμόζουν στην πράξη τα δικαστήρια, κανένας από αυτούς δεν μπορεί να θεωρηθεί καθοριστικός. Η σημασία τους από υπόθεση σε υπόθεση ποικίλλει σημαντικά. Σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαία η εξέταση του σωρευτικού τους αντίκτυπου⁽³⁰⁵⁾. Σχετικά με το ζήτημα αυτό, το Διοικητικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Σλοβενίας έχει θεσπίσει μια ισορροπημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας στο πλαίσιο της νομολογίας του⁽³⁰⁶⁾.

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι δεν υπάρχει απλή απάντηση στο ερώτημα που αφορά τον τρόπο αξιολόγησης της αξιοπιστίας σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας. Το μόνο που μπορεί να ειπωθεί είναι ότι η αξιολόγηση πρέπει να διενεργείται με βάση το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων, λαμβανομένων υπόψη των αρχών, των μεθόδων και των δεικτών που αναφέρονται στην παρούσα ανάλυση. Οι αρχές, οι μέθοδοι και οι δείκτες αυτοί

⁽³⁰³⁾ Βλ. για παράδειγμα ΕΔΔΑ, R.C. κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 235, σκέψη 52· ΕΔΔΑ, απόφαση της 26ης Ιουνίου 2014, M.E. κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 71398/12, σκέψη 78.

⁽³⁰⁴⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 15ης Απριλίου 2011, HR κατά Refugee Appeals Tribunal and Minister for Justice, Equality and Law Reform [2011] IEHC 151, σκέψη 7. Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), JG (Αιθιοπία) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors, ό.π. υποσημείωση 215, σκέψη 24.

⁽³⁰⁵⁾ Εφετείο του Τορίνο (Ιταλία), απόφαση της 30ής Μαΐου 2011, αριθ. RG 717/2011.

⁽³⁰⁶⁾ Διοικητικό Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 19ης Αυγούστου 2009, I U 979/2009-9, την ισχύ της οποίας επιβεβαίωσε το Διοικητικό Δικαστήριο στην απόφασή του της 29ης Αυγούστου 2012, I U 787/2012-4, σκέψεις 84-94. Το Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία) επιβεβαίωσε την εν λόγω διαρθρωμένη προσέγγιση στην απόφασή του στην υπόθεση I Up 471/2012, ό.π. υποσημείωση 58, σκέψεις 21-22).

θα πρέπει να εφαρμόζονται με προσοχή ⁽³⁰⁷⁾, αντικειμενικότητα και αμεροληψία, ώστε να αποφευχθεί τυχόν εσφαλμένη και απλοϊκή απόρριψη, ή αφέλης και ανεπιφύλακτη αποδοχή μιας συγκεκριμένης αφήγησης.

4.5.7. Άλλοι παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να είναι συναφείς για την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών

Σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 8 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν ότι μια διαδικασία εξέτασης σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις του κεφαλαίου II μπορεί να επιταχυνθεί και/ή να διενεργηθεί στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 43, υπό 10 συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Καθώς πρόκειται για προϋποθέσεις οι οποίες ενδέχεται να δικαιολογούν τη διενέργεια ταχείας διαδικασίας και/ή διαδικασίας στα σύνορα, ορισμένες από αυτές μπορούν να θεωρηθούν αποτύπωση ειδικών αντικειμενικών περιστάσεων που είναι συναφείς για την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών. Ακόμη και αν γίνουν αντιληπτές όχι ως «προϋποθέσεις» αλλά απλώς ως παράγοντες γενικότερης εφαρμογής, κάθε επιμέρους παράγοντα πρέπει και πάλι να αντιμετωπιστεί με προσοχή. Ο αιτών εξακολουθεί να δικαιούται ατομική και ολοκληρωμένη αξιολόγηση της αίτησης σύμφωνα με τις αρχές που παρατέθηκαν ανωτέρω. Ο λόγος για τη διενέργεια ταχείας διαδικασίας πρέπει επιπλέον να εξετάζεται στο πλαίσιο του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων. Οι προϋποθέσεις του άρθρου 31 παράγραφος 8 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) που έχουν απτή σημασία παρατίθενται στον πίνακα 15 που ακολουθεί

Πίνακας 15: Επιλεγμένο σύνολο προϋποθέσεων για την επιτάχυνση της εξέτασης αιτήσεων διεθνούς προστασίας βάσει του άρθρου 31 παράγραφος 8 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

γ)	«ο αιτών παραπλάνησε τις αρχές με την παρουσίαση ψευδών πληροφοριών ή εγγράφων ή με την απόκρυψη σχετικών πληροφοριών ή εγγράφων όσον αφορά την ταυτότητα και/ή την ιθαγένειά του, που μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την απόφαση· ή
δ)	είναι πιθανόν ότι ο αιτών έχει καταστρέψει ή πετάξει κακόπιστα έγγραφο ταυτότητας ή ταξιδιωτικό έγγραφο που θα βοηθούσε στον προσδιορισμό της ταυτότητας ή της ιθαγένειάς του· ή
ε)	ο αιτών έχει παρουσιάσει προδήλως ασυνεπείς και αντιφατικές πληροφορίες ή σαφώς ψευδείς ή προφανώς απίθανες πληροφορίες οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με επαρκώς τεκμηριωμένες πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής, καθιστώντας έτσι σαφώς μη πειστική τη δήλωσή του ως προς το εάν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας [...]· ή
ζ)	ο αιτών υποβάλλει την αίτηση μόνο για να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση προγενέστερης ή επικείμενης απόφασης που θα οδηγούσε στην απομάκρυνσή του· ή
η)	ο αιτών εισήλθε παράνομα στο έδαφος του κράτους μέλους ή παρέτεινε παράνομα τη διαμονή του και, χωρίς σοβαρό λόγο, δεν παρουσιάσθηκε στις αρχές ή δεν υπέβαλε αίτηση για διεθνή προστασία το συντομότερο δυνατό, δεδομένων των συνθηκών της εισόδου του· ή
θ)	ο αιτών αρνείται να συμμορφωθεί με την υποχρέωση λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων του, σύμφωνα με [τους σχετικούς κανονισμούς]. [...]»

⁽³⁰⁷⁾ Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), Inner House, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2001, Asif κατά Secretary of State for the Home Department [2001] Scot CS 283, σκέψη 16, όπου το δικαστήριο ανέφερε τα εξής: «[...] αποδεχόμαστε, άνευ επιφυλάξεως, ότι η αξιοπιστία συνιστά ζήτημα το οποίο πρέπει να προσεγγίζεται με προσοχή και ευαισθησία σε σχέση με τις πολιτισμικές διαφορές και την ιδιαίτερος δύσκολη θέση στην οποία βρίσκονται συχνά, για διάφορους λόγους, οι αιτούντες οι οποίοι διαφεύγουν από διώξεις. Ωστόσο, ως ζήτημα καθημερινής πρακτικής, η αξιοπιστία των μαρτύρων μπορεί, και συχνά πρέπει, να ελέγχεται μέσω της εξέτασης των λεγομένων τους σχετικά τόσο με περιφερειακά όσο και με κεντρικά ζητήματα [...] η αξιοπιστία των αιτούντων πρέπει να κρίνεται, και, εάν πρέπει να ληφθεί σχετική απόφαση, είναι δύσκολο η απόφαση να ληφθεί χωρίς αναφορά στα συνήθη κριτήρια της συνέπειας και της ασυνέπειας, τα οποία εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση με τη δέουσα ευαισθησία».

4.5.8. Εξέταση των διαδικαστικών απαιτήσεων

Η απαίτηση εφαρμογής και διατήρησης υψηλών προτύπων όσον αφορά τον δίκαιο χαρακτήρα των διαδικασιών απορρέει από τα δικαιώματα χρηστής διοίκησης και αποτελεσματικής προσφυγής που προβλέπονται στα άρθρα 41 και 47 του Χάρτη της ΕΕ. Οι δίκαιες διαδικασίες είναι αναγκαίες ώστε οι αιτούντες να έχουν κάθε ευκαιρία να παράσχουν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους για διεθνή προστασία. Παραδείγματος χάριν, για τη δέουσα αξιολόγηση της συνέπειας και του επαρκούς επιπέδου λεπτομέρειας των δηλώσεων του αιτούντος απαιτείται να εξεταστεί αν παρασχέθηκε στον αιτούντα, στο πλαίσιο της προσωπικής συνέντευξης, η ευκαιρία να παραθέσει τις απαραίτητες λεπτομέρειες και να παράσχει «εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν και/ή σχετικά με τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις», εφόσον οι εν λόγω ελλείψεις ή ασυνέπειες έχουν καταστεί προφανείς σε αυτό το στάδιο [άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σκόπιμο να υπενθυμιστεί η απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *JK και λοιποί κατά Σουηδίας*, όπου επισημαίνεται ότι «συχνά χρειάζεται να τους παρέχεται το ευεργέτημα της αμφιβολίας κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και των εγγράφων που υποβάλλουν προς υποστήριξή τους». Όμως, όταν παρουσιάζονται πληροφορίες που δημιουργούν ισχυρούς λόγους αμφισβήτησης της αλήθειας των ισχυρισμών ενός αιτούντος άσυλο, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να παράσχει ικανοποιητική εξήγηση των προβαλλόμενων ανακριβειών των ισχυρισμών του ⁽³⁰⁸⁾.

Στο πλαίσιο των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, οι απαιτήσεις αυτές τίθενται σε εφαρμογή με την ΟΔΑ (αναδιατύπωση), στο κεφάλαιο II της οποίας προβλέπονται οι βασικές αρχές και εγγυήσεις (βλ. ενότητα 4.3 ανωτέρω). Η συμμόρφωση με τις διαδικασίες αυτές είναι ιδιαίτερης σημασίας, ειδικότερα, για τη διασφάλιση του δικαιώματος ακρόασης του αιτούντος. Στην υπόθεση *M.M.*, το ΔΕΕ ανέφερε ότι «[τ]ο δικαίωμα ακρόασης διασφαλίζει σε κάθε πρόσωπο τη δυνατότητα να γνωστοποιεί λυσιτελώς και αποτελεσματικώς την άποψή του, κατά τη διάρκεια διοικητικής διαδικασίας[...] πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του» ⁽³⁰⁹⁾. Στις προτάσεις του στην υπόθεση *M.M.* ο γενικός εισαγγελέας ανέφερε τα παρακάτω:

[Ο] σεβασμός της διαδικαστικής αυτής εγγυήσεως έχει θεμελιώδη σημασία. Εκτός του ότι ο ενδιαφερόμενος κατέχει προεχόντως κεντρική θέση, καθότι κινεί τη διαδικασία και είναι ο μόνος που μπορεί να εκθέσει, με συγκεκριμένο τρόπο, το προσωπικό του ιστορικό καθώς και το πλαίσιο εντός του οποίου αυτό εξελίχθηκε, η απόφαση που θα εκδοθεί θα έχει ζωτική σημασία για τον ίδιο ⁽³¹⁰⁾.

Το ζήτημα του περιεχομένου του δικαιώματος ακρόασης στο δίκαιο της ΕΕ εγείρεται εκ νέου στην υπόθεση *M* ⁽³¹¹⁾, η οποία αποτελεί προδικαστική παραπομπή στο ΔΕΕ από το ιρλανδικό Supreme Court σε συνέχεια της απόφασης στην υπόθεση *M.M.* Στις προτάσεις του ο γενικός εισαγγελέας ανέφερε τα εξής:

Όσον αφορά το περιεχόμενο του δικαιώματος ακρόασης, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το εν λόγω δικαίωμα διασφαλίζει σε κάθε πρόσωπο τη

⁽³⁰⁸⁾ ΕΔΔΑ, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 93. Βλ. υποσημείωση 236 ανωτέρω όπου παρατίθεται το πλήρες κείμενο της εν λόγω σκέψης.

⁽³⁰⁹⁾ ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 88.

⁽³¹⁰⁾ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Βοτ, της 26ης Απριλίου 2012, υπόθεση C-277/11, *M.M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General*, EU:C:2012:253, σκέψη 43.

⁽³¹¹⁾ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi της 3ης Μαΐου 2016, υπόθεση C-560/14, *M κατά Minister of Justice and Equality Ireland*, EU:C:2016:320, σημείο 29.

δυνατότητα να γνωστοποιεί λυσιτελώς και αποτελεσματικώς την άποψή του, κατά τη διάρκεια διοικητικής διαδικασίας και πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά του. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται επίσης την υποχρέωση της διοικήσεως να μελετά με τη δέουσα προσοχή τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ο ενδιαφερόμενος, εξετάζοντας με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα συναφή στοιχεία της οικείας υποθέσεως και αιτιολογώντας εμπεριστατωμένως την απόφασή της ⁽³¹²⁾.

Κατά την άποψη του γενικού εισαγγελέα, το δικαίωμα ακροάσεως επιτελεί διττή λειτουργία: «αφενός, καθιστά δυνατή την εξέταση της πράξεως και την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών όσο το δυνατόν ακριβέστερα και ορθότερα, και, αφετέρου, διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία του ενδιαφερομένου» ⁽³¹³⁾. Επιπλέον, αναφέρει ότι:

[...] τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, δεν αποτελούν απόλυτα προνόμια, αλλά επιδέχονται περιορισμούς, υπό την προϋπόθεση οι περιορισμοί αυτοί να ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και επαχθή επέμβαση που θα έθιγε την ίδια την υπόσταση των ούτως διασφαλιζομένων δικαιωμάτων ⁽³¹⁴⁾.

Βάσει των ανωτέρω, η αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας μπορεί να είναι θεμελιωδώς εσφαλμένη εάν, μέσω ακατάλληλων διαδικασιών, ο αιτών δεν είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει την αίτησή του και τα υποστηρικτικά αποδεικτικά στοιχεία πλήρως στο μέτρο που είναι δίκαιο και εύλογα δυνατό (βλ. ενότητα 4.2.6 ανωτέρω) ⁽³¹⁵⁾.

4.6. Πρότυπα για την αξιολόγηση αποδεικτικών εγγράφων

Το εύρος και η ποικιλία των εγγράφων που μπορούν να υποβληθούν προς στήριξη αίτησης διεθνούς προστασίας προκύπτουν σαφώς από τα στοιχεία που προσδιορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 3. Στα εν λόγω έγγραφα περιλαμβάνονται από επίσημα έγγραφα, όπως διαβατήρια και έγγραφα ταυτότητας εκδοθέντα από κρατικούς φορείς στη χώρα καταγωγής, έως προσωπικά έγγραφα του αιτούντος, όπως ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία, καθώς και έγγραφα όπως άρθρα εφημερίδας τα οποία καταδεικνύουν ή υποστηρίζεται ότι καταδεικνύουν ότι ο αιτών πρεσβεύει αντίθετα συμφέροντα από τα συμφέροντα των αρχών ή μη κρατικών παραγόντων. Τα έγγραφα πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, ιδίως όταν εξετάζεται η συνέπεια των αποδεικτικών στοιχείων που επικαλείται ο αιτών (βλ. επίσης ενότητα 4.2.4 ανωτέρω).

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ για τις αποφαινόμενες αρχές, τα έγγραφα μπορούν να αξιολογούνται με χρήσιμο τρόπο σύμφωνα με τα κριτήρια που παρατίθενται στο σχήμα 5 κατωτέρω ⁽³¹⁶⁾ και παρουσιάζονται στις υποενότητες που ακολουθούν.

⁽³¹²⁾ Στο ίδιο, σημείο 30, με αυτολεξεί αναφορά σε ΔΕΕ, *M.M.*, ό.π. υποσημείωση 82, σκέψεις 87 και 88.

⁽³¹³⁾ Στο ίδιο.

⁽³¹⁴⁾ Στο ίδιο, σκέψη 33.

⁽³¹⁵⁾ Βλ. ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3. Βλ. επίσης IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, σ. 44.

⁽³¹⁶⁾ Τα στάδια αυτά προέρχονται από την έκδοση *Πρακτικός οδηγός της ΕΑΣΟ: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων*, Σειρά πρακτικών οδηγιών της ΕΑΣΟ, Μάρτιος 2015, σ. 14. Επισημαίνεται η αιτιολογική σκέψη 10 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) όπου αναφέρεται ότι, κατά την εφαρμογή της οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ. Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ δεν έχουν ειδικό καθεστώς για τα δικαστήρια αλλά παρέχουν σε κάθε περίπτωση χρήσιμη ανάλυση του τρόπου αξιολόγησης των αποδεικτικών εγγράφων.

Σχήμα 5: Κριτήρια για την αξιολόγηση των αποδεικτικών εγγράφων

4.6.1. Συνάφεια

Εάν ένα έγγραφο δεν είναι συναφές για το αποτέλεσμα της αίτησης, μπορεί να μη ληφθεί υπόψη. Ωστόσο, στον αιτούντα θα πρέπει, κατά περίπτωση, να δοθεί η ευκαιρία να εξηγήσει για ποιον λόγο, κατά την άποψή του, το έγγραφο είναι συναφές.

4.6.2. Ύπαρξη και τύπος

Η ύπαρξη και ο τύπος αφορούν το αν ένα έγγραφο είναι γνήσιο και αυθεντικό, υπό την έννοια ότι πρόκειται πράγματι για το έγγραφο το οποίο υποστηρίζεται ότι είναι και ότι δεν πρόκειται για πλαστό έγγραφο ή για γνήσιο έγγραφο το οποίο έχει υποστεί μετέπειτα παραποίηση. Ανάλογα με το έγγραφο και τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης, η αρμόδια αρχή ενδέχεται να είναι υποχρεωμένη να διερευνήσει αν το έγγραφο είναι γνήσιο ⁽³¹⁷⁾. Η ικανότητα αξιολόγησης της γνησιότητας των εγγράφων αποτελεί εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα καίριας σημασίας για τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων ⁽³¹⁸⁾. Επιπλέον, στη χώρα υποδοχής δεν υπάρχει εν γένει διαθέσιμη αξιόπιστη εμπειρογνωσία σχετικά με τη γνησιότητα εγγράφων που εικάζεται ότι έχουν συνταχθεί από την αστυνομία ή τις δικαστικές αρχές της χώρας καταγωγής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να απαιτηθεί η διενέργεια ερευνών στη χώρα καταγωγής, χωρίς ωστόσο να διακυβευθεί το απόρρητο της αίτησης διεθνούς προστασίας (βλ. επίσης ενότητα 4.2.8 ανωτέρω).

Ωστόσο, το ιρλανδικό Court of Appeal έχει αποφανθεί ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων δεν υπέχουν γενική υποχρέωση διερεύνησης της γνησιότητας των εγγράφων. Αναφέρει τα εξής:

[...] ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν *υποχρεούται* κατά γενικό κανόνα να διενεργήσει ο ίδιος έρευνες για να πιστοποιήσει τη γνησιότητα ενός εγγράφου το οποίο επικαλείται αιτών διεθνή προστασία, παρότι ενδέχεται να συντρέχουν ειδικές περιστάσεις υπό τις οποίες αυτό να είναι όντως αναγκαίο. Παρότι προκύπτει σαφώς από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *Singh*

⁽³¹⁷⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2012, *Singh και λοιποί κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 33210/11 (μόνο στη γαλλική γλώσσα)· για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την εν λόγω υπόθεση βλ. το κείμενο στις υποσημειώσεις 319-321 κατωτέρω. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2014, *A.A. κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 58802/12, σκέψεις 61-63.

⁽³¹⁸⁾ Στη Νορβηγία, η διοικητική διαδικασία περιλαμβάνει την επαλήθευση των εγγράφων του αιτούντος από έναν φορέα με την απαραίτητη εμπειρογνωσία, το Nasjonalt ID-senter, δηλαδή το Νορβηγικό κέντρο ταυτοποίησης και εγγράφων. Το κέντρο πιστοποιεί τη γνησιότητα εγγράφων ταξιδιού και ταυτότητας και αναπτύσσει εργαλεία και μεθόδους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν η ταυτότητα του αιτούντος δεν πιστοποιείται μέσω εγγράφου.

κατά Βελγίου ότι τα συμβαλλόμενα κράτη ενδέχεται να υπέχουν τέτοιου είδους υποχρέωση σε συγκεκριμένες υποθέσεις στις οποίες η γνησιότητα των εγγράφων είναι κρίσιμης σημασίας και οι συνέπειες για τους προσφεύγοντες είναι δυνητικά σοβαρές, δεν υφίσταται, ωστόσο, σχετικός γενικός κανόνας ⁽³¹⁹⁾.

Στην υπόθεση *Singh* κατά Βελγίου, ο αιτών επικαλέστηκε έγγραφα που είχαν τη μορφή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από υπάλληλο της UNHCR στο Νέο Δελχί με επισυναπτόμενες βεβαιώσεις όπου αναφερόταν ότι οι αιτούντες είχαν καταχωριστεί ως πρόσφυγες στο πλαίσιο της εντολής της UNHCR ⁽³²⁰⁾. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παράλειψη εκ μέρους του κράτους κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας της αίτησης του αιτούντος, διότι δεν προέβη σε πρόσθετη έρευνα για τη γνησιότητα των εγγράφων αυτών, τα οποία χαρακτηρίζονταν «όχι αμελητέας σημασίας», ενώ θα ήταν εύκολο να πραγματοποιηθεί έλεγχος της γνησιότητάς τους μέσω της UNHCR ⁽³²¹⁾. Λόγω του ότι δεν εκτελέστηκαν οι ενέργειες αυτές στο πλαίσιο των πραγματικών περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι διενεργήθηκε η προσεκτική και αυστηρή έρευνα που αναμένεται από τις εθνικές αρχές. Ωστόσο, η απόφαση αυτή δεν αποτελεί βάση για την άποψη ότι υφίσταται γενικό καθήκον των κρατών μελών να προβαίνουν σε έρευνα ⁽³²²⁾.

4.6.3. Περιεχόμενο, φύση και συντάκτης

Το περιεχόμενο, η φύση και ο συντάκτης αφορούν το αν το έγγραφο είναι αξιόπιστο. Ένα έγγραφο μπορεί να είναι γνήσιο, υπό την έννοια ότι πρόκειται όντως για το έγγραφο ως το οποίο υποβάλλεται, αλλά το περιεχόμενό του ενδέχεται να είναι αναξιόπιστο και να μην τεκμηριώνει τις δηλώσεις του αιτούντος. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι ένα έγγραφο είναι πλαστογραφημένο δεν σημαίνει ότι μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστο μόνο γι' αυτόν τον λόγο. Το βάρος της απόδειξης της γνησιότητας και της αξιοπιστίας του εγγράφου το φέρει ο αιτών.

Ενδεχομένως να πρέπει να εξεταστούν παράγοντες όπως η εσωτερική συνέπεια, το επίπεδο λεπτομέρειας, η συνέπεια με άλλα αποδεικτικά στοιχεία, και ιδιαίτερα με τις ΠΧΚ, και το αν οι πληροφορίες προέρχονται από άμεση πηγή. Το ίδιο ισχύει και για πτυχές που αφορούν τον συντάκτη, τα προσόντα του, την αξιοπιστία των πληροφοριών στις οποίες βασίζεται το έγγραφο και τον σκοπό για τον οποίο συντάχθηκε.

Το περιεχόμενο, η φύση και ο συντάκτης των αποδεικτικών εγγράφων αποτέλεσαν, παραδείγματος χάριν, αντικείμενο συζήτησης στο πλαίσιο του Βελγικού συμβουλίου ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών σε σχέση με τις δηλώσεις μαρτύρων. Το εν λόγω συμβούλιο έκρινε ότι δηλώσεις που προέρχονται από ιδιωτική πηγή θα μπορούσαν να έχουν κάποια βαρύτητα και επισήμανε τα εξής:

Πρέπει να εξετάζεται αν είναι δυνατό να προσδιοριστεί ο συντάκτης και να επαληθευτεί το περιεχόμενο και αν οι πληροφορίες που περιέχονται στις δηλώσεις παρουσιάζουν επαρκή ακρίβεια και συνοχή, ώστε να αποτελούν χρήσιμα στοιχεία για την εξακρίβωση

⁽³¹⁹⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Ιρλανδία), απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2017, ΑΟ κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2017] IECA 51, σκέψη 45.

⁽³²⁰⁾ Ό.π. σκέψη 76.

⁽³²¹⁾ Ό.π. σκέψεις 87 και 88. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *M.A. κατά Ελβετίας*, ό.π. υποσημείωση 277, σκέψεις 62-68.

⁽³²²⁾ Βλ. ΕΔΔΑ, *A.A. κατά Ελβετίας*, ό.π. υποσημείωση 317, σκέψη 61. Το Court of Appeal (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) έχει επίσης αποφανθεί ότι δεν υφίσταται γενική υποχρέωση διερεύνησης παρότι μπορεί να προκύψει τέτοιου είδους υποχρέωση σε συγκεκριμένες υποθέσεις: Court of Appeal (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 18ης Ιουλίου 2014, ΡJ (Σρι Λάνκα) κατά Secretary of State for the Home Department, [2014] EWCA Civ 1011, σκέψεις 30-32· Court of Appeal (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 22ας Μαρτίου 2016, ΜΑ (Μπανγκλαντές) κατά Secretary of State for the Home Department, [2016] EWCA Civ 173.

των γεγονότων στην εκάστοτε υπόθεση. Η εκτίμηση αυτή πρέπει να πραγματοποιείται κατά περίπτωση. Όταν είναι δυνατή η ακρόαση του μάρτυρα, εναπόκειται στην αρχή που έχει αναλάβει την έρευνα να αποφασίσει αν θα πρέπει να προβεί στην ακρόαση του μάρτυρα προκειμένου να αξιολογήσει την αξιοπιστία του ⁽³²³⁾.

Τα έγγραφα πρέπει να υποβάλλονται στον ίδιο βαθμό ελέγχου που υποβάλλονται και οι δηλώσεις του αιτούντος: οι αρχές που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και αναφέρονται στην ενότητα 4.3 ανωτέρω δεν ισχύουν μόνο για τις δηλώσεις, γραπτές ή προφορικές, αλλά και για όλα τα έγγραφα που υποβάλλονται προς στήριξη της αίτησης ⁽³²⁴⁾. Τα έγγραφα δεν πρέπει να αξιολογούνται χωριστά, αλλά με βάση το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων. Σε κάθε περίπτωση, πριν από οποιαδήποτε αρνητική διαπίστωση, θα πρέπει να έχει παρασχεθεί στον αιτούντα η κατάλληλη ευκαιρία ώστε να δώσει εξηγήσεις ή να σχολιάσει τις σχετικές ανησυχίες.

4.7. Πρότυπα για την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες

4.7.1. Γενικά πρότυπα

Μάρτυρας με ειδική εμπειρογνώση είναι ένα πρόσωπο το οποίο διαθέτει τόσο υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων ή δεξιοτήτων σε έναν συγκεκριμένο τομέα που του παρέχει το δικαίωμα να διατυπώνει γνώμη επί πραγματικών στοιχείων που εμπίπτουν στο πεδίο εμπειρογνώσας του. Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες μπορούν συνεπώς να υποβάλλονται προς στήριξη αίτησης ή προσφυγής όταν υπάρχουν συναφή ζητήματα για τα οποία απαιτείται ειδική εμπειρογνώση, η οποία ενδέχεται να μην είναι με άλλον τρόπο διαθέσιμη στα μέρη ή στους υπευθύνους λήψης αποφάσεων. Το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιβεβαιώνει τα ανωτέρω προνοώντας ώστε «το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου». Σε υποθέσεις διεθνούς προστασίας, στα ζητήματα αυτά μπορεί επίσης να περιλαμβάνονται η ηλικία, η γλώσσα, καθώς και πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα που υπάρχουν στη χώρα καταγωγής του αιτούντος.

Η διαδικασία εκτίμησης της αξίας των γνωμών που διατυπώνονται από εμπειρογνώμονες διαφέρει από αυτή που εφαρμόζεται για τον προσδιορισμό της αποδεικτικής αξίας των εγγράφων. Η δεύτερη αφορά κατά κανόνα την ποιότητα των εξετάσεων, τα πορίσματα των αποδεικτικών στοιχείων και το πλαίσιο της εικαζόμενης δίκης ή σοβαρής βλάβης. Για τις γνώμες των εμπειρογνώμονων, εξετάζεται η εμπειρογνώση του ειδικού, ο βαθμός βεβαιότητας που συνοδεύει τα πορίσματα και η ύπαρξη δυνητικά αντικρουόμενων γνωμών εμπειρογνώμονων.

⁽³²³⁾ Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2011, αριθ. 56.584, σκέψη 4.2 (ανεπίσημη μετάφραση) (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽³²⁴⁾ Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), Outer House, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2007, SD κατά Secretary of State for the Home Department, [2007] CSOH 97: στη σκέψη 6, ο καθού είχε απορρίψει «δύο εκθέσεις της αστυνομίας και τέσσερις επιστολές» διότι δεν ήταν σαφές αν επρόκειτο για μεταφράσεις ή αντίγραφα ή και τα δύο και διότι προέρχονταν από άγνωστη πηγή. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το βάρος της απόδειξης δεν ήταν υψηλό, ότι ήταν υποχρέωση του αιτούντος να αποδείξει την προέλευση των εγγράφων που υπέβαλε και ότι, εάν δεν το έπραττε, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων είχε τη διακριτική ευχέρεια να τα απορρίψει. Βλ. επίσης Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), Outer House, απόφαση της 13ης Μαΐου 2010, RY κατά Secretary of State for the Home Department, [2010] CSOH 65 στις σκέψεις 31-33, όπου το δικαστήριο αποδέχθηκε ότι ο καθού δικαίως είχε διατυπώσει ανησυχίες σχετικά με την προέλευση των εγγράφων βάσει αρνητικών διαπιστώσεων όσον αφορά την αξιοπιστία και της ευχερούς διαθεσιμότητας εγγράφων που λαμβάνονται παρανόμως.

Πρωταρχική υποχρέωση ενός μάρτυρα με ειδική εμπειρογνώσια, είτε παρέχει αποδεικτικά στοιχεία είτε καταθέτει ενώπιον δικαστηρίου είτε προσφέρει την εργασία του κατόπιν αιτήματος ενός μέρους, είναι να είναι ανεξάρτητος, αντικειμενικός και αμερόληπτος. Οι μάρτυρες με ειδική εμπειρογνώσια πρέπει να διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και πείρα όσον αφορά τα ζητήματα που είναι συναφή με τα αποδεικτικά στοιχεία και πρέπει επίσης να είναι εξοικειωμένοι με το εύρος της τρέχουσας πρακτικής ή διατύπωσης γνώμης ⁽³²⁵⁾. Για την απόδειξη της εμπειρογνώσιας τους, πρέπει να είναι σε θέση να καταδείξουν ότι διαθέτουν προσόντα στο γνωστικό πεδίο στο οποίο προτίθενται να παράσχουν αποδεικτικά στοιχεία ως επαγγελματίες ή ως ακαδημαϊκοί ⁽³²⁶⁾. Κατ' επέκταση, δεν μπορεί να αποδοθεί βαρύτητα στα αποδεικτικά στοιχεία που παρέχει ένας εμπειρογνώμονας αν δεν εμπίπτουν στο πεδίο της αρμοδιότητάς του. Κάτι τέτοιο συνέβη, παραδείγματος χάριν, στην υπόθεση που εκδικάστηκε στο Court of Session της Σκωτίας, όπου ένας εμπειρογνώμονας σε γλωσσικά ζητήματα ανέλυσε τις γνώσεις του αιτούντος σχετικά με τη χώρα και τον πολιτισμό ⁽³²⁷⁾.

Το UKUT (Εφετείο διοικητικών διαφορών του Ηνωμένου Βασιλείου) έχει συνοψίσει τα καθήκοντα του εμπειρογνώμονα ⁽³²⁸⁾, τα οποία παρουσιάζονται στον πίνακα 16 που ακολουθεί.

Πίνακας 16: Καθήκοντα εμπειρογνώμονα, όπως παρουσιάστηκαν συνοπτικά από το UKUT

i)	να παρέχει πληροφορίες και να διατυπώνει γνώμες ανεξάρτητα και χωρίς να επηρεάζεται από τη δικαστική διαμάχη·
ii)	να λαμβάνει υπόψη όλα τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ενδέχεται να μειώνουν την αξία της εμπειρογνωμοσύνης·
iii)	να είναι αντικειμενικός και αμερόληπτος·
iv)	να αποφεύγει να παρασυρθεί στο απαγορευμένο έδαφος της συνηγορίας·
v)	να είναι πλήρως ενημερωμένος·
vi)	να ενεργεί εντός των ορίων του πεδίου εμπειρογνώσιας του και
vii)	να τροποποιεί ή να αποσύρει την άποψή του, εάν συντρέχει λόγος.

Σύμφωνα με την ανωτέρω νομολογία, ο εμπειρογνώμονας πρέπει να προβαίνει σε κριτική και αντικειμενική ανάλυση των πληροφοριών που έχει στη διάθεσή του και να παρέχει την ειλικρινή και ενημερωμένη γνώμη του. Όπως επισημαίνει το UKUT, «[σ]ε γνώμη που διατυπώνεται χωρίς να υποστηρίζεται από απόδειξη της αντικειμενικότητας και από ολοκληρωμένο έλεγχο των ουσιωδών πραγματικών περιστατικών, όπως απαιτείται από τους μάρτυρες ειδικής εμπειρογνώσιας, το πιθανότερο είναι να αποδοθεί ελάχιστη βαρύτητα» ⁽³²⁹⁾. Οι εμπειρογνώμονες θα πρέπει να διατυπώνουν με επιφύλαξη τη γνώμη τους σε θέματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του υπευθύνου λήψης αποφάσεων (στο πλαίσιο προσφυγών η αξιοπιστία της αφήγησης του αιτούντος αποτελεί πρωτίστως ζήτημα που εξετάζεται από τα δικαστήρια τουλάχιστον πρώτου βαθμού). Σε κάποιες περιπτώσεις, ο εμπειρογνώμονας θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογήσει τη σχετική πιθανότητα άλλων εξηγήσεων ή αιτιών όπως, για

⁽³²⁵⁾ Σημείωση: Το άρθρο 18 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι η ιατρική εξέταση «διενεργ[είται] από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας» και «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν τους επαγγελματίες του τομέα της υγείας που [...] διενεργούν αυτές τις ιατρικές εξετάσεις». Βλ. επίσης Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 13ης Ιουλίου 2015, αριθ. 149559.

⁽³²⁶⁾ Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2017, αριθ. 181122- Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. 183047.

⁽³²⁷⁾ Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο) (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), Inner House, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2013, MABN και KASY κατά the Advocate General for Scotland [2013] CSIH 68. Την άποψη αυτή ενέκρινε το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 21ης Μαΐου 2014, Secretary of State for Home Department κατά MN και KY [2014] UKSC 30, και το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 15ης Αυγούστου 2016, HRA κατά Minister for Justice Equality & Law Reform & anor [2016] IEHC 528.

⁽³²⁸⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2014, MOJ and others (return to Mogadishu) Somalia CG [2014] UKUT 442, σκέψη 25.

⁽³²⁹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2015, AAW (expert evidence — weight) Somalia [2015] UKUT 00673 (IAC), σκέψη 25.

παράδειγμα, στην περίπτωση ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν την ύπαρξη ουλών και τον τρόπο με τον οποίο αυτές προκλήθηκαν ⁽³³⁰⁾.

Ορισμένα εθνικά δικαστήρια έχουν αποφανθεί ότι τα δικαστήρια δεν θα πρέπει να αγνοούν ή να απορρίπτουν έκθεση εμπειρογνώμονα ή μάρτυρα χωρίς να παρέχουν σχετική αιτιολόγηση ⁽³³¹⁾. Όπως οι μάρτυρες ειδικής εμπειρογνώσεως δεν πρέπει να παρεμβαίνουν στο καθήκον του δικαστή ή του οιονεί δικαστικού ερευνητή (κατά περίπτωση), ομοίως ο δικαστής ή ο οιονεί δικαστικός ερευνητής δεν θα πρέπει να θεωρεί ότι είναι ειδικός στον σχετικό επιστημονικό κλάδο.

Σε μία υπόθεση, το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου της Γαλλίας απέρριψε τη συνάφεια ιατρικής έκθεσης αναφερόμενο απλώς στη γενική έλλειψη αξιοπιστίας της αφήγησης του αιτούντος. Δεδομένων των λεπτομερών περιγραφών των πληγών και του τραύματος που περιλαμβάνονταν στην εν λόγω έκθεση, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι το αρμόδιο για θέματα ασύλου εθνικό δικαστήριο είχε υποπέσει σε νομικό σφάλμα καθώς ήταν υποχρεωμένο να αξιολογήσει τους κινδύνους που μπορεί να αποκαλύπτονταν από τις περιγραφές αυτές και να παραθέσει αναλυτικά τους λόγους που το οδήγησαν να χαρακτηρίσει την έκθεση μη συναφή ⁽³³²⁾.

Η απόφαση αυτή συμπίπτει, τηρουμένων των αναλογιών, με το σκεπτικό στο οποίο βασίστηκε το ΕΔΔΑ σε δύο υποθέσεις για τις οποίες εξέδωσε απόφαση το 2013. Στις υποθέσεις *I κατά Σουηδίας* και *RJ κατά Γαλλίας*, το ΕΔΔΑ, παρότι έκανε δεκτές τις αρνητικές διαπιστώσεις αξιοπιστίας που διατυπώθηκαν από τις εθνικές αρχές ασύλου τόσο σε διοικητικό όσο και σε δικαστικό επίπεδο, αποφάνθηκε ότι οι ιατρικές εκθέσεις που υποβλήθηκαν από τους αιτούντες αποτελούσαν ισχυρά τεκμήρια ότι οι αιτούντες είχαν υποστεί κακομεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και ότι, κατά συνέπεια, θα έπρεπε να είχαν αξιολογηθεί χωριστά σε σχέση με το ζήτημα του μελλοντικού κινδύνου. Στην υπόθεση *I κατά Σουηδίας*, η συνάφεια των ιατρικών πορισμάτων υποστηριζόταν επιπλέον από το ότι, εάν οι ουλές γίνονταν αντιληπτές από τις αρχές κατά την επιστροφή του αιτούντος, θα μπορούσαν να εγείρουν υποψίες περί εμπλοκής του αιτούντος σε βίαιες και πρόσφατες αντιστασιακές δραστηριότητες ⁽³³³⁾. Και στις δύο περιπτώσεις, τα οικεία εθνικά δικαστήρια επικαλέστηκαν το γεγονός ότι, λόγω της έλλειψης αξιοπιστίας των αφηγήσεων των αιτούντων, οι ιατρικές εκθέσεις δεν ήταν καθοριστικές όσον αφορά τους δράστες και τους λόγους της κακομεταχείρισης ⁽³³⁴⁾.

Τα αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες δεν πρέπει να εξετάζονται μεμονωμένα, αλλά ως μέρος του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων ⁽³³⁵⁾.

⁽³³⁰⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 23ης Απριλίου 2014, *KV (Scarring — medical evidence) Sri Lanka* [2014] UKUT 230. Βλ. επίσης Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 7ης Μαρτίου 2017 στην υπόθεση *KV (Σρι Λάνκα)* κατά Secretary of State for the Home Department, [2017] EWCA Civ 119.

⁽³³¹⁾ Η απαίτηση αυτή επισημάνθηκε σαφώς από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 10ης Απριλίου 2015, *M. B*, προσφυγή αριθ. 372864 B.

⁽³³²⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), *M. B*, αριθ. 372864B, ό.π. υποσημείωση 331.

⁽³³³⁾ ΕΔΔΑ, *I κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 179 σκέψεις 59-69.

⁽³³⁴⁾ ΕΔΔΑ, *R.J. κατά Γαλλίας*, ό.π. υποσημείωση 179, σκέψεις 41-43.

⁽³³⁵⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία), *Mibanga κατά Secretary of State for the Home Department*, ό.π. υποσημείωση 216· Court of Appeal (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2006, *SA (Σομαλία) κατά Secretary of State for the Home Department*, [2006] EWCA Civ 1032, σκέψεις 31-32· και United Kingdom Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών του Ηνωμένου Βασιλείου), *KV (Scarring — medical evidence) Sri Lanka*, ό.π. υποσημείωση 330, σκέψη 211. Βλ. επίσης Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2016, *M. AB*, αριθ. 11022527· Συμβούλιο της Επικρατείας (Κάτω Χώρες), απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2016, *ECLI:NL:RVS:2016:2589*.

4.7.2. Ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία και εμπειρογνώμονες ιατροί

Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες ιατρούς υποβάλλονται συχνά στο πλαίσιο αιτήσεων διεθνούς προστασίας στο διοικητικό στάδιο και/ή σε δικαστικές διαδικασίες. Για παράδειγμα, ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να υποβληθούν σε σχέση με τον ισχυρισμό ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη· ως πληροφορίες για την ενημερωμένη αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο ο αιτών είναι σε θέση να συμμετάσχει σε συνέντευξη και να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία· ή σε σχέση με την ηλικία του αιτούντος και/ή τους συγγενείς του. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκτίμηση της ηλικίας βλ. ενότητα 5.2.2.

Ως προς τη βαρύτητα των ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων για τον ισχυρισμό ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη, στην αιτιολογική σκέψη 31 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρονται τα εξής:

Αιτιολογική σκέψη 31 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα εθνικά μέτρα σχετικά με την εξακρίβωση και τεκμηρίωση συμπτωμάτων και ενδείξεων βασανιστηρίων ή άλλων σοβαρών πράξεων σωματικής ή ψυχολογικής βίας [...] στο πλαίσιο διαδικασιών που υπάγονται στην [...] οδηγία μπορούν, μεταξύ άλλων, να βασίζονται στο *Εγχειρίδιο για την αποτελεσματική διερεύνηση και τεκμηρίωση των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης)*.

Το πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης είναι εξαιρετικά σημαντικό, παρότι δεν έχει νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη⁽³³⁶⁾. Στόχος του πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης είναι «να παράσχει διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση μαρτυριών προσώπων που ισχυρίζονται ότι έχουν υποστεί βασανιστήρια και κακομεταχείριση, για τη διερεύνηση υποθέσεων εικαζόμενων βασανιστηρίων και για την υποβολή πορισμάτων στις δικαστικές αρχές ή σε οποιονδήποτε άλλο φορέα διεξαγωγής ερευνών»⁽³³⁷⁾. Στο πρωτόκολλο παρατίθενται αρχές οι οποίες «σκιαγραφούν τα ελάχιστα πρότυπα που πρέπει να τηρούνται από τα κράτη για την αποτελεσματική τεκμηρίωση των βασανιστηρίων»⁽³³⁸⁾. Οι αρχές αυτές αντικατοπτρίζουν την ανάγκη να αποδεικνύεται ότι οι ιατρικές εκθέσεις βασίζονται σε άρτια μεθοδολογία. Οι κατευθυντήριες γραμμές δεν παρουσιάζονται ως ένα παγιωμένο πρωτόκολλο. Αντιθέτως, «αποτελούν τα ελάχιστα πρότυπα που απορρέουν από τις αρχές και θα πρέπει να εφαρμόζονται λαμβανομένων υπόψη των διαθέσιμων πόρων»⁽³³⁹⁾.

Στο πλαίσιο της νομικής διερεύνησης περιπτώσεων βασανιστηρίων στο κεφάλαιο III και στο πλαίσιο της παροχής επισκόπησης που καλύπτει την αξιολόγηση τόσο σωματικών όσο και ψυχολογικών επιπτώσεων, το πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης αναφέρει

⁽³³⁶⁾ Για εξέταση του καθεστώτος του πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης βλ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), KV (Scarring — medical evidence) Sri Lanka, ό.π. υποσημείωση 330, σκέψεις 222-224. Δικαστήρια σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν αποδεχθεί ιατροδικαστικές εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από εμπειρογνώμονες σύμφωνα με τις αρχές και τα πρότυπα που προβλέπονται στο πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης ως στοιχεία υψηλής αποδεικτικής αξίας. Βλ. Διαμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, απόφαση της 5ης Μαρτίου 2001, υπόθεση 11.015, Hugo Juárez Cruzat και λοιποί κατά Περού, έκθεση αριθ. 43/01· ΕΔΔΑ, απόφαση της 3ης Ιουνίου 2004, Bati και λοιποί κατά Τουρκίας, προσφυγές αριθ. 33097/96 και 57834/00· και Αφρικανική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου και των λαών, απόφαση της 2ας Μαΐου 2012, Gabriel Shumba κατά της Δημοκρατίας της Ζιμπάμπουε, ανακοίνωση αριθ. 288/2004. Η έγκριση του πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 2000 της προσδίδει πρόσθετο παγκόσμιο κύρος καθιστώντας την το πρότυπο για την έρευνα και την τεκμηρίωση ισχυρισμών περί βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης. Βλ. Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (22 Φεβρουαρίου 2001) UN Doc A/RES/55/89, Απόφαση έγκρισης των αρχών για την αποτελεσματική διερεύνηση και τεκμηρίωση των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης).

⁽³³⁷⁾ Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, *Istanbul Protocol, Manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment* (2004), Professional Training Series No 8/Rev. 1, σ. 1.

⁽³³⁸⁾ Ό.π. σ. 2.

⁽³³⁹⁾ Ό.π. σ. 2.

ότι «[γ]ια τη διαμόρφωση κλινικής εικόνας με σκοπό την υποβολή αναφοράς για σωματικά και ψυχολογικά αποδεικτικά στοιχεία βασανιστηρίων, πρέπει να τίθενται έξι σημαντικά ερωτήματα» ⁽³⁴⁰⁾. Τα ερωτήματα αυτά παρατίθενται στον πίνακα 17 κατωτέρω.

Πίνακας 17: Έξι σημαντικά ερωτήματα για τη διαμόρφωση κλινικής εικόνας με σκοπό την υποβολή αναφοράς για σωματικά και ψυχολογικά αποδεικτικά στοιχεία βασανιστηρίων, όπως παρατίθενται στο πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης ⁽³⁴¹⁾

α)	Συνάδουν τα σωματικά και ψυχολογικά ευρήματα με τους ισχυρισμούς περί βασανιστηρίων;
β)	Ποιες οργανικές παθήσεις συντελούν στην κλινική εικόνα;
γ)	Τα ψυχολογικά ευρήματα είναι αναμενόμενες ή συνήθεις αντιδράσεις σε ακραίες συνθήκες στρες στο πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο του ατόμου;
δ)	Δεδομένων των εξάρσεων και των υφέσεων των ψυχικών διαταραχών που σχετίζονται με τραυματικά γεγονότα συν τω χρόνω, πόσος χρόνος έχει παρέλθει από τις πράξεις βασανιστηρίων; Ποιο στάδιο της πορείας αποκατάστασης διανύει το άτομο;
ε)	Ποιοι άλλοι στρεσογόνοι παράγοντες επηρεάζουν το άτομο (π.χ. συνεχιζόμενη δίωξη, αναγκαστικός εκπατρισμός, εξορία, απώλεια οικογένειας και κοινωνικού ρόλου κ.λπ.); Τι αντίκτυπο έχουν αυτά τα ζητήματα στο θύμα;
στ)	Η κλινική εικόνα υποδηλώνει ψευδή ισχυρισμό βασανιστηρίων;

Το πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης συνιστά για κάθε βλάβη, και για το σύνολο των βλαβών, να υποδεικνύεται από τον ιατρό ο βαθμός συμβατότητας μεταξύ αυτής και της αιτίας που παρέχεται από τον ασθενή, καθώς και να χρησιμοποιούνται εν γένει οι όροι που παρατίθενται στον κατωτέρω πίνακα ⁽³⁴²⁾.

Πίνακας 18: Ιεράρχηση σε πέντε επίπεδα των βαθμών συμβατότητας, όπως παρατίθενται στο πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης ⁽³⁴³⁾

α)	Μη συμβατή	Η βλάβη είναι αδύνατον να έχει προκληθεί από το τραύμα που περιγράφεται.
β)	Συμβατή	Η βλάβη θα μπορούσε να έχει προκληθεί από το τραύμα που περιγράφεται, αλλά δεν συνδέεται αποκλειστικά με αυτό και υπάρχουν πολλές άλλες πιθανές αιτίες.
γ)	Ιδιαίτερωσ συμβατή	Η βλάβη θα μπορούσε να έχει προκληθεί από το τραύμα που περιγράφεται, και δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες άλλες πιθανές αιτίες.
δ)	Τυπική	Πρόκειται για εικόνα που συνοδεύει συνήθως τραύμα αυτού του είδους, αλλά υπάρχουν και άλλα πιθανά αίτια.
ε)	Διαγνωστική	Η εικόνα αυτή δεν θα μπορούσε να έχει προκληθεί με κανέναν άλλο τρόπο παρά μόνο με αυτόν που περιγράφεται.

Ωστόσο, «[τ]έλος, σημαντική για την αξιολόγηση των ισχυρισμών περί βασανιστηρίων είναι η γενική εκτίμηση του συνόλου των βλαβών και όχι η συμβατότητα κάθε βλάβης με συγκεκριμένη μορφή βασανιστηρίων» ⁽³⁴⁴⁾.

Σύμφωνα με υφιστάμενη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, όπως κάθε άλλος εμπειρογνώμονας, έτσι και οι εμπειρογνώμονες ιατροί πρέπει να αποδείξουν τα διαπιστευτήριά

⁽³⁴⁰⁾ Ό.π. παράγραφος 105.

⁽³⁴¹⁾ Ό.π. παράγραφος 286.

⁽³⁴²⁾ Ό.π. παράγραφος 187.

⁽³⁴³⁾ Ό.π. παράγραφος 187 (η επισήμανση των συντακτών). Βλ. επίσης IARLJ, *Guidelines on the Judicial Approach to Expert Medical Evidence*, Ιούνιος 2010.

⁽³⁴⁴⁾ Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης, ό.π. υποσημείωση 337, παράγραφος 188.

τους⁽³⁴⁵⁾, συμπεριλαμβανομένων των προσόντων, της εκπαίδευσης και της κατάρτισής τους, της συμμετοχής τους ως μελών σε επαγγελματικούς φορείς και της πείρας τους, καθώς και να καταδείξουν ότι έχουν γνώση του πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης και ότι για την ιατρική τους γνώμη λαμβάνουν υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές που περιλαμβάνονται σε αυτό⁽³⁴⁶⁾. Η εμπειρογνωμοσύνη πρέπει να περιορίζεται στον τομέα αρμοδιότητας και εμπειρογνωσίας του εκάστοτε εμπειρογνώμονα, ο οποίος πρέπει να εξετάζει με κριτικό πνεύμα τα αποδεικτικά στοιχεία και να μην αποδέχεται άνευ εξέτασης την αφήγηση του αιτούντος. Ο εμπειρογνώμονας πρέπει να είναι αμερόληπτος και να μην εκφέρει γνώμη σχετικά με τη συνολική αξιοπιστία του αιτούντος ή την ουσία της υπόθεσής του. Ο εμπειρογνώμονας ιατρός θα πρέπει να παραθέτει τα πραγματικά περιστατικά όπως τα έχει ο ίδιος συγκεντρώσει ή για τα οποία έχει ενημερωθεί. Εάν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων διαπιστώσει ότι τα πραγματικά περιστατικά στα οποία βασίζεται η εμπειρογνωμοσύνη δεν είναι τεκμηριωμένα ή είναι εσφαλμένα, το γεγονός αυτό θα μειώσει τη βαρύτητα της εμπειρογνωμοσύνης.

Ιατρική έκθεση η οποία αφορά τέτοιου είδους εξέταση θα πρέπει ιδανικά να περιλαμβάνει σαφή δήλωση της γνώμης του ιατρού όσον αφορά τη συμβατότητα των συγκεκριμένων τραυματισμών που εικάζεται ότι σημειώθηκαν λόγω βασανιστηρίων ή άλλης κακομεταχείρισης και που παρουσιάζονται ως αποδεικτικά στοιχεία δίωξης ή σοβαρής βλάβης. Όταν ο ιατρός διαπιστώσει ότι μεταξύ των τραυματισμών/ουλών και των αντίστοιχων προβαλλόμενων από τον αιτούντα αιτιών υπάρχει βαθμός συμβατότητας βάσει του οποίου θεωρείται ότι υπάρχουν και άλλες πιθανές αιτίες, είναι σκόπιμο αυτές οι άλλες αιτίες να εξετάζονται στην ιατρική έκθεση, ώστε να εκτιμάται η πιθανότητά τους, λαμβανομένων υπόψη των όσων είναι γνωστά για τον βίο του αιτούντος⁽³⁴⁷⁾.

Μία από τις ιδιαιτερότητες των ιατροδικαστικών εκθέσεων που συντάσσονται σύμφωνα με το πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης είναι ότι περιέχουν στοιχεία τόσο αποδεικτικών εγγράφων όσο και εμπειρογνωμοσύνης. Στα αποδεικτικά έγγραφα συγκεντρώνονται όλα τα ιατρικά πορίσματα, αλλά δεν παρέχεται ανάλυση των βλαβών, ενώ ο σκοπός της εμπειρογνωμοσύνης είναι να ενημερώσει το δικαστήριο σχετικά με τεχνικά ζητήματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εμπειρογνωσίας του⁽³⁴⁸⁾.

Η βαρύτητα που θα πρέπει να αποδίδεται στις ιατρικές εκθέσεις εξαρτάται από την ποιότητα και τη βεβαιότητα των συμπερασμάτων που διατυπώνονται στην εκάστοτε έκθεση. Βασικό ζήτημα είναι αν μπορεί να διαπιστωθεί επαρκώς ισχυρή αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των ουλών ή των προβλημάτων υγείας του αιτούντος και παλαιότερων βασανιστηρίων ή άλλου είδους κακομεταχείρισης⁽³⁴⁹⁾. Όταν μια ιατρική έκθεση περιέχει διαγνωστικά συμπεράσματα τα οποία εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από το ιστορικό του αιτούντος ή από τα συμπτώματα που ο ίδιος ισχυρίζεται ότι παρουσιάζει αλλά ο δικαστής συμπεραίνει, αφού αξιολογήσει το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων, ότι η αφήγηση του αιτούντος στερείται αξιοπιστίας, το συμπέρασμα αυτό μπορεί να δικαιολογήσει την απόδοση περιορισμένης βαρύτητας στα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία. Ωστόσο, μια ιατρική έκθεση αποτελεί ανεξάρτητο αποδεικτικό

⁽³⁴⁵⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Δικαστήριο (Ισπανία), απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2012, προσφυγή αριθ. 2476/2011, STS 1197/2012, σ. 8 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), όπου ιατρική έκθεση του Ερυθρού Σταυρού κρίθηκε αντικειμενική από το δικαστήριο βάσει της αξιοπιστίας του ιδρύματος, το οποίο λειτουργεί υπό την προστασία της Ισπανίας και τηρεί τις θεμελιώδεις αρχές της αμεροληψίας, της ουδετερότητας, του ανθρωπισμού και της ανεξαρτησίας, μεταξύ άλλων.

⁽³⁴⁶⁾ Το άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιτύπωση) ορίζει ότι «Οι ιατρικές εξετάσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο διενεργούνται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας» και το άρθρο 25 παράγραφος 5 ότι «[ο]ποιαδήποτε ιατρική εξέταση [...] διενεργείται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας».

⁽³⁴⁷⁾ Thomas, R. (2014), *Administrative Justice and Asylum Appeals*, ό.π. υποσημείωση 77, σ. 154 και επ. Βλ. επίσης Reneman, M., *EU asylum procedures and the right to an effective remedy*, Hart Publishing, 8.5.3.

⁽³⁴⁸⁾ Kjørsum, A. (2010), «Combating Torture With Medical Evidence: The Use of Medical Evidence and Expert Opinions in International and Regional Human Rights Tribunals», *Torture Journal*, 119-186.

⁽³⁴⁹⁾ Βλ. π.χ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2010, *RMK κατά Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2010] IEHC 367, σκέψη 26.

στοιχείο και δεν μπορεί να απορριφθεί μόνον επειδή βασίζεται στην αφήγηση του αιτούντος ⁽³⁵⁰⁾. Η έκθεση του εμπειρογνώμονα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, ενώ, κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που παρέχονται από εμπειρογνώμονες, ο δικαστής πρέπει να φροντίσει να μην υποπέσει στο σφάλμα της διατύπωσης συμπερασμάτων σχετικά με την αξιοπιστία χωρίς να έχει λάβει υπόψη τα ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ιρλανδικού High Court, «για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας του αιτούντος, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων που τους υποβάλλονται». Επιπλέον, «εάν τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία πρόκειται να απορριφθούν, οι λόγοι απόρριψης των εκθέσεων πρέπει να αναλύονται πληρέστερα στην απόφαση» και «η απαίτηση πληρέστερης ανάλυσης των λόγων απόρριψης ιατρικών εκθέσεων που αποδίδουν υψηλότερη αποδεικτική αξία σε κλινικά ευρήματα ενδέχεται να μειώνεται όταν η ισορροπία μεταξύ των αποδεικτικών στοιχείων γέρνει σαφώς υπέρ της διαπίστωσης έλλειψης αξιοπιστίας» ⁽³⁵¹⁾.

Σύμφωνα με τη νομολογία του γερμανικού Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, αιτών ο οποίος ισχυρίζεται ότι πάσχει από διαταραχή μετατραυματικού στρες (post-traumatic stress disorder, PTSD) θα πρέπει να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό του με την υποβολή πιστοποιητικού το οποίο εκδίδεται από επαγγελματία ιατρό που διαθέτει συγκεκριμένο ελάχιστο επίπεδο εμπειρογνώσιας ⁽³⁵²⁾. Στο πιστοποιητικό πρέπει να αναλύονται η βάση επί της οποίας ο εξειδικευμένος ιατρός προέβη στη διάγνωσή του καθώς και τα χαρακτηριστικά της διαταραχής στη συγκεκριμένη υπόθεση. Στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με τη διάρκεια και τη συχνότητα της ιατρικής περίθαλψης που λαμβάνει ο αιτών, καθώς και για το αν τα ευρήματα του ιατρού επιβεβαιώνουν τη δυσφορία που περιγράφει ο αιτών.

Άλλα εθνικά δικαστήρια έχουν αποφανθεί ότι το ιατρικό πιστοποιητικό θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη σοβαρότητα της διαταραχής, την απαιτούμενη θεραπεία και την προηγούμενη πορεία της θεραπείας (φαρμακευτική αγωγή και ψυχοθεραπεία) ⁽³⁵³⁾. Εάν, κατά τους ισχυρισμούς, η παρουσία της διαταραχής βασίζεται σε τραυματικές εμπειρίες του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, αλλά το στοιχείο αυτό δεν αποκαλύφθηκε εξ αρχής κατά τη διαδικασία ασύλου στο κράτος μέλος, συνήθως απαιτείται να εξηγηθούν οι λόγοι για τους οποίους δεν αναφέρθηκε η διαταραχή σε προηγούμενο στάδιο.

Το 2016 ο γερμανικός Νόμος περί διαμονής ⁽³⁵⁴⁾ τροποποιήθηκε ώστε να απαιτείται η υποβολή υποστηρικτικών αποδεικτικών στοιχείων για οποιαδήποτε εικαζόμενη ασθένεια με τη μορφή «εγκεκριμένου ιατρικού πιστοποιητικού». Το εν λόγω πιστοποιητικό «περιλαμβάνει ειδικότερα τις πραγματικές περιστάσεις στις οποίες βασίστηκε η ιατρική γνώμάτευση, τη μέθοδο συγκέντρωσης των πραγματικών περιστατικών, τεχνική και ιατρική εκτίμηση της κλινικής εικόνας (διάγνωση), τη σοβαρότητα της ασθένειας και τις συνέπειες οι οποίες, σύμφωνα με την ιατρική εκτίμηση, ενδέχεται να προκύψουν» ⁽³⁵⁵⁾.

⁽³⁵⁰⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 26ης Απριλίου 2012, AM κατά Secretary of State for the Home Department, [2013] EWCA Civ 521.

⁽³⁵¹⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2015, MM κατά Refugee Appeals Tribunal & Anor [2015] IEHC 158.

⁽³⁵²⁾ Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, BverwG 10 C 8.07, σκέψη 15, στο *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2008, 142.

⁽³⁵³⁾ Βλ. π.χ. Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 21ης Μαρτίου 2013, αριθ. 99.380, σκέψη 4.5 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽³⁵⁴⁾ Γερμανία, Aufenthaltsgesetz της 25ης Φεβρουαρίου 2008, συμπεριλαμβανομένης έκδοσης στην αγγλική γλώσσα.

⁽³⁵⁵⁾ Άρθρο 60a(2c) του γερμανικού Νόμου περί διαμονής. Το άρθρο 60a αφορά την προσωρινή αναστολή της απέλασης. Αυτή είναι η θέση του γερμανικού δικαίου, η οποία μπορεί ενδεχομένως να θεωρηθεί από το ΔΕΕ περισσότερο περιοριστική από ό,τι απαιτείται.

4.7.3. Πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής και αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες

Αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη γενική κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής μπορούν να ληφθούν τόσο από εκθέσεις των κρατικών αρχών, την EASO, την UNHCR, διεθνείς ή εγχώριες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), ερευνητικά ιδρύματα και μέσα ενημέρωσης όσο και από μάρτυρες με ειδική εμπειρογνώσια ⁽³⁵⁶⁾. Τα γενικά πρότυπα για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων εφαρμόζονται ομοίως στην ανάλυση αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες (βλ. ενότητα 4.6) ⁽³⁵⁷⁾.

Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες με ειδικές γνώσεις για συγκεκριμένη χώρα μπορούν να ληφθούν για διάφορους λόγους προς συμπλήρωση των εκθέσεων ΠΧΚ. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να παρέχουν γνώσεις σχετικά με τη χώρα καταγωγής ή τρίτη χώρα, να τοποθετούν την υπόθεση του αιτούντος στο πλαίσιο της συγκεκριμένης χώρας και να εξηγήσουν πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές και θρησκευτικές πρακτικές, καθώς και άλλα ειδικά ζητήματα που σχετίζονται με μια συγκεκριμένη αίτηση, όπως η ηλικία, η πολιτιστική καταγωγή, το φύλο, η εθνοτική καταγωγή ή η γλώσσα. Το πλεονέκτημα των αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες είναι ότι το αίτημα για παροχή πληροφοριών και, κατ' επέκταση, τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται από εμπειρογνώμονες σε απάντηση του αιτήματος αυτού μπορούν να είναι ειδικά προσαρμοσμένα στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που αφορούν την αξιολόγηση.

4.7.4. Γλώσσα/γλωσσικά αποδεικτικά στοιχεία

Σε αιτήσεις διεθνούς προστασίας, και ιδιαίτερα στην περίπτωση που προκύπτει διαφορά σχετικά με τη χώρα ιθαγένειας ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του αιτούντος, ορισμένα κράτη μέλη έχουν χρησιμοποιήσει εκθέσεις γλωσσολογικής ανάλυσης.

Σε απόφαση του 2013, το πολωνικό Rada do Spraw Uchodźców (Συμβούλιο Προσφύγων) έκρινε ότι η γλωσσολογική ανάλυση πρέπει να αξιολογηθεί «στο πλαίσιο του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν στην υπόθεση, λαμβανομένης υπόψη της αρχής του ευεργετήματος της αμφιβολίας» ⁽³⁵⁸⁾. Στην εν λόγω υπόθεση, η ανάλυση εμπειρογνώμονα εκπονήθηκε από ιδιωτική εταιρεία η οποία εξειδικεύεται στον προσδιορισμό της περιοχής καταγωγής ενός ατόμου βάσει γλωσσολογικής ανάλυσης και μέσω της αξιολόγησης των γνώσεων του ατόμου για την τοπογραφία της περιοχής ⁽³⁵⁹⁾. Ωστόσο, δεν είχε ληφθεί υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση του αιτούντος, ο οποίος, παρότι σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του καταγόταν από το Σουδάν, είχε ανατραφεί από οικογένεια της Τανζανίας και στη συνέχεια διέμενε σε κέντρο το οποίο διαχειριζόνταν ιεραπόστολοι και όπου συνυπήρχαν διαφορετικές γλωσσικές κοινότητες ⁽³⁶⁰⁾.

⁽³⁵⁶⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 18ης Μαΐου 2012, AK (Article 15(c)) Afghanistan CG [2012] UKUT 00163 (IAC). το εφετείο αποφάνθηκε ότι «ενδεχομένως οι εκθέσεις από αναλυτές/συμβούλους ΠΧΚ να είναι χρήσιμες σε υποθέσεις καθοδήγησης σχετικά με συγκεκριμένη χώρα» [σημείωση A (iv)].

⁽³⁵⁷⁾ Στο πλαίσιο αυτό, το έγγραφο της IARLJ, «Judicial Criteria for Assessing COI: a Checklist and Explanation» ό.π. υποσημείωση 134, παρέχει έναν χρήσιμο κατάλογο σημείων ελέγχου που μπορεί να συνδράμει στην αξιολόγηση άλλων μορφών αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες.

⁽³⁵⁸⁾ Συμβούλιο Προσφύγων (Πολωνία), RdU-246-1/S/13, ό.π. υποσημείωση 161, σύμφωνα με την περιλήψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL. Την ίδια προσέγγιση ακολούθησε το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Φινλανδία), απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2013, KHO:2013:23 (βλ. περιλήψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). Ωστόσο, στη δεύτερη αυτή υπόθεση, από το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων προέκυψε ότι οι ισχυρισμοί του αιτούντος όσον αφορά την περιοχή καταγωγής του (νότια Σομαλία) στερούνταν αξιοπιστίας.

⁽³⁵⁹⁾ Συμβούλιο Προσφύγων (Πολωνία), RdU-246-1/S/13, ό.π. υποσημείωση 161, σύμφωνα με την περιλήψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

⁽³⁶⁰⁾ Ό.π., σύμφωνα με την περιλήψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

Τέτοιου είδους εκθέσεις έχουν επίσης γίνει δεκτές από το Supreme Court του Ηνωμένου Βασιλείου ως καταρχήν παραδεκτές, ενώ τονίζεται η σημασία της κριτικής εξέτασης των εν λόγω εκθέσεων με βάση το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων καθώς και με βάση την παροχή επαρκούς αιτιολόγησης προς υποστήριξη του συμπεράσματος ⁽³⁶¹⁾. Έχει επιπλέον επισημανθεί ότι «ο ρόλος του γλωσσικού εμπειρογνώμονα δεν είναι η παροχή γνώμης σχετικά με τη γενικότερη αξιοπιστία» ⁽³⁶²⁾.

4.8. Πρότυπα αξιολόγησης των πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής

Ο ορισμός των ΠΧΚ παρατίθεται στην ενότητα 1.2.5. Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η νομική απαίτηση συνεκτίμησης των ΠΧΚ (ενότητα 4.8.1), καθώς και τα είδη των ΠΧΚ (ενότητα 4.8.2). Στη συνέχεια αναλύονται λεπτομερώς τα κριτήρια αξιολόγησης (ενότητα 4.8.3) και η χρήση των ΠΧΚ από τα δικαστήρια (ενότητα 4.8.4).

4.8.1. Η νομική απαίτηση συνεκτίμησης των ΠΧΚ

Οι ΠΧΚ είναι απαραίτητες για την ορθή εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αποφαινόμενες αρχές, καθώς και για την εκπλήρωση των καθηκόντων των δικαστηρίων. Για τη μελλοντοστραφή ανάλυση του μελλοντικού κινδύνου —η οποία ενυπάρχει στον ορισμό τόσο του πρόσφυγα όσο και του προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία, καθώς και στην εκτίμηση του κατά πόσον θα μπορούσε να εξασφαλιστεί προστασία στη χώρα καταγωγής— οι αποφαινόμενες αρχές και τα αρμόδια δικαστήρια πρέπει να διαθέτουν επαρκείς γνώσεις των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα ιθαγένειας ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του αιτούντος. Οι ΠΧΚ έχουν επίσης ιδιαίτερη σημασία για την αξιολόγηση της αφήγησης του αιτούντος σχετικά με παλαιότερες περιστάσεις. Ακόμη και πριν θεσπιστούν στο πλαίσιο των πράξεων του ΚΕΣΑ συγκεκριμένα πρότυπα σχετικά με τη χρήση των ΠΧΚ, η πρακτική των υπευθύνων λήψης αποφάσεων τόσο σε διοικητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο προσφυγής έτεινε όλο και περισσότερο προς μια συστηματική εξάρτηση από τις ΠΧΚ για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η εξασφάλιση των γνώσεων αυτών αποτελεί αυτοσκοπό. Η UNHCR παρατηρεί ότι «οι αρμόδιες αρχές που καλούνται να αναγνωρίσουν το καθεστώς του πρόσφυγα δεν είναι υποχρεωμένες να εκδώσουν απόφαση για τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα προέλευσης του αιτούντος» ⁽³⁶³⁾. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών λειτουργιών, οφείλουν αντιθέτως να αξιολογήσουν αν ένα πρόσωπο χρήζει διεθνούς προστασίας λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ειδικές περιστάσεις του αιτούντος όσο και τις συναφείς ΠΧΚ.

⁽³⁶¹⁾ Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), *MN και KY*, ό.π. υποσημείωση 327, σκέψη 46. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στη σκέψη 44 το δικαστήριο ανέφερε ότι «δικαιώς τονίστηκε το γεγονός ότι η Sprakab δεν ήταν αλάθητη, ότι οι δικαστές πρέπει να είναι ανοικτοί στην πιθανότητα σφάλματος και ότι πρέπει να παρέχεται στους διαδίκους η ευκαιρία και το αναγκαίο υλικό ώστε να αμφισβητήσουν τα στοιχεία της», καθώς και ότι στην αρχική απόφαση του Court of Session (Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο), *MABN και KASY κατά Advocate General for Scotland*, ό.π. υποσημείωση 327, το δικαστήριο είχε ασκήσει δριμυία κριτική στη Sprakab στις σκέψεις 59 και εξής.

⁽³⁶²⁾ Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), *MN και KY*, ό.π. υποσημείωση 327, σκέψη 51(iii)b. Το δικαστήριο αποφάνθηκε σε σχέση με την εξέταση του ζητήματος του αν ένας γλωσσικός εμπειρογνώμονας δύναται να σχολιάσει την έλλειψη εξοικείωσης του αιτούντος με τον τόπο από τον οποίο ισχυρίζεται ότι κατάγεται: «Στην έκθεση πρέπει να αναλύονται η πηγή και η φύση των γνώσεων του αναλυτή βάσει των οποίων διατυπώνεται το σχόλιο [περί έλλειψης εξοικείωσης] και να προσδιορίζεται το σφάλμα ή η απουσία των αναμενόμενων γνώσεων που εντοπίστηκαν στο υλικό της συνέντευξης» και ότι «οι υποβάλλοντες στοιχεία θα πρέπει να περιορίζονται στον προσδιορισμό της εν λόγω απουσίας γνώσεων και να μην προβαίνουν στη διατύπωση απόψεων σχετικά με το γενικό ζήτημα του αν τα λεγόμενα του προσφεύγοντος είναι αξιόπιστα [...]», ό.π.

⁽³⁶³⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 42.

Όταν τα κράτη μέλη κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατό όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), οι ΠΧΚ δεν αποτελούν ένα από τα στοιχεία που αναφέρονται ρητώς στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Ενώ είναι προφανές ότι οι αιτούντες μπορούν να υποβάλουν ΠΧΚ προς στήριξη της αίτησής τους, δεν υποχρεούνται να το πράξουν.

Ωστόσο, η νομική απαίτηση σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν και να λαμβάνουν υπόψη ΠΧΚ κατά την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας κατοχυρώνεται στο παράγωγο δίκαιο της ΕΕ τόσο από ουσιαστική όσο και από διαδικαστική άποψη, κυρίως στις διατάξεις που παρατίθενται στον πίνακα 19 κατωτέρω.

Η υποχρέωση αυτή απορρέει ευθέως από τη διατύπωση του άρθρου 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο συνιστά υποχρεωτική διάταξη. Αναφορά στις ΠΧΚ γίνεται επίσης και σε άλλες διατάξεις της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Για παράδειγμα, ο τρίτος όρος που ενεργοποιεί τη λιγότερο αυστηρή απαίτηση απόδειξης βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 5 πληρούται όταν «οι δηλώσεις του αιτούντος θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωση του». Στο άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρονται τα πρότυπα για τις ΠΧΚ που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ενδεχομένου παροχής εναλλακτικής δυνατότητας εγχώριας προστασίας.

Μπορεί επίσης να συναχθεί από το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων υποχρεούνται να αξιολογούν τις ΠΧΚ με αντικειμενικό και αμερόληπτο τρόπο. Στο πλαίσιο του ζητήματος των ΠΧΚ, η συμμόρφωση με την εν λόγω υποχρεωτική διάταξη εξαρτάται, σε σημαντικό βαθμό, από τον τρόπο με τον οποίο το υλικό ΠΧΚ στο οποίο βασίζεται η αίτηση έχει επιλεγεί και ερμηνευθεί σε σχέση με τα ειδικά ζητήματα που προκύπτουν στην εκάστοτε υπόθεση. Η στήριξη σε ελλειπείς, μη ισορροπημένες, παρωχημένες και/ή ανακριβείς πηγές συνιστά σημαντικό εμπόδιο στην επίτευξη των στόχων που προβλέπονται στο άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Στο πλαίσιο αυτό, η δέουσα εφαρμογή άλλων προτύπων του δικαίου της ΕΕ που διέπουν τη χρήση των κριτηρίων ΠΧΚ θα παράσχει στα δικαστήρια τη δυνατότητα να στηρίζονται σε υλικό ΠΧΚ που επιτρέπει την ατομική, αντικειμενική και αμερόληπτη εξέταση της υπόθεσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοιες απαιτήσεις, αν και έχουν διατυπωθεί με διαφορετικούς τρόπους, αποτυπώνονται στα κριτήρια αξιολόγησης των ΠΧΚ του ΕΔΔΑ και της IARLJ (βλ. ενότητες 4.8.3.2 και 4.8.3.3 κατωτέρω). Οι απαιτήσεις του άρθρου 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αντικατοπτρίζουν την παραδοχή ότι ορισμένα είδη αποδεικτικών στοιχείων ενδέχεται να μην είναι στη διάθεση του αιτούντος. Η διάταξη αυτή διασφαλίζει ότι ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν παραβλέπει τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν τις συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε χώρα.

Όσον αφορά τα δικαστήρια, στο άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπεται η απαίτηση τα δικαστήρια να έχουν πρόσβαση σε ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες «οι οποίες είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους». Ομοίως, προκειμένου να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους βάσει του άρθρου 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) περί εξασφάλισης πραγματικής προσφυγής που περιλαμβάνει «πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων»⁽³⁶⁴⁾, τα δικαστήρια τουλάχιστον πρώτου βαθμού πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη πιθανές αλλαγές στην

⁽³⁶⁴⁾ Βλ. γενικά ενότητα 3.1.1 ανωτέρω.

κατάσταση της χώρας καταγωγής οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζουν τη συνάφεια των ΠΧΚ στις οποίες στηρίχθηκε η αποφαινόμενη αρχή για την έκδοση της απόφασής της.

Πίνακας 19: Κανόνες του ΚΕΣΑ σχετικά με τη χρήση των ΠΧΚ

Άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας [...] περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση: α) όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους·
Άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Εξετάζοντας αν ο αιτών έχει βάσιμο φόβο ότι θα υποστεί δίωξη ή αν διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, ή έχει πρόσβαση σε προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης σε τμήμα της χώρας καταγωγής σύμφωνα με την παράγραφο 1, τα κράτη μέλη, κατά τον χρόνο λήψης της απόφασης επί της αιτήσεως, λαμβάνουν υπόψη τις γενικές περιστάσεις που επικρατούν στο εν λόγω τμήμα της χώρας και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος, σύμφωνα με το άρθρο 4. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη λήψη ακριβών και ενημερωμένων πληροφοριών από σχετικές πηγές, όπως την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο.
Άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε: [...] β) να λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως η [EASO] και [η] UNHCR, και τις σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων διήλθαν και να προβλέπεται ότι το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων και τη λήψη των αποφάσεων έχει πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες·
Άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Οι αρχές που αναφέρονται στο κεφάλαιο V έχουν, μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή άλλως, πρόσβαση στις γενικές πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 3 στοιχείο β), οι οποίες είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους.
Άρθρο 37 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Η αξιολόγηση του κατά πόσον μια τρίτη χώρα είναι ασφαλής χώρα καταγωγής σύμφωνα με το παρόν άρθρο βασίζεται σε σειρά πηγών πληροφοριών, περιλαμβανομένων ειδικότερα πληροφοριών από άλλα κράτη μέλη, την [EASO], [την] UNHCR, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς.
Άρθρο 45 παράγραφος 2 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	[...] [τ]α κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι [...]: α) η αρμόδια αρχή είναι σε θέση να λαμβάνει ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες από την [EASO] και [την] UNHCR, όσον αφορά τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των ενδιαφερόμενων προσώπων·
Άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

**Άρθρο 4, άρθρο 6
παράγραφος 4 στοιχείο ε)
και άρθρο 11 του
κανονισμού EASO**

(Άρθρο 4) Η Υπηρεσία Υποστήριξης διοργανώνει, προωθεί και συντονίζει τις δραστηριότητες σχετικά με τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής, και ειδικότερα: α) τη συγκέντρωση συναφών, αξιόπιστων, ορθών και προσαρμοσμένων στα πρόσφατα δεδομένα πληροφοριών σχετικά με τις χώρες καταγωγής των ατόμων που ζητούν διεθνή προστασία με διαφανή και αμερόληπτο τρόπο, με χρησιμοποίηση όλων των κατάλληλων πηγών πληροφόρησης, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που συγκεντρώνονται από κυβερνητικούς οργανισμούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, διεθνείς οργανισμούς και τα θεσμικά όργανα και οργανισμούς της Ένωσης· β) τη σύνταξη εκθέσεων σχετικά με τις χώρες καταγωγής, με βάση τις πληροφορίες που συγκεντρώνονται σύμφωνα με το στοιχείο α)· γ) τη δημιουργία και περαιτέρω ανάπτυξη πύλης όπου θα συγκεντρώνονται οι πληροφορίες σχετικά με τις χώρες καταγωγής και τη συντήρηση της πύλης, με σκοπό, μεταξύ άλλων, τη διασφάλιση διαφάνειας σύμφωνα με τους αναγκαίους κανόνες για την πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές βάσει του άρθρου 42· δ) την κατάρτιση κοινού μορφοτύπου και κοινής μεθοδολογίας για την υποβολή, επαλήθευση και χρησιμοποίηση των πληροφοριών σχετικά με τις χώρες καταγωγής· ε) την ανάλυση των πληροφοριών σχετικά με τις χώρες καταγωγής κατά τρόπο διαφανή με σκοπό να ενθαρρυνθεί η σύγκλιση των κριτηρίων αξιολόγησης και, εφόσον είναι σκόπιμο, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων από τις συνεδριάσεις μιας ή περισσότερων ομάδων εργασίας. Η ανάλυση αυτή δεν φιλοδοξεί να δίνει εντολές στα κράτη μέλη για την αποδοχή ή την απόρριψη αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

[Άρθρο 6 παράγραφος 4 στοιχείο ε)] [Θ]έματα που συνδέονται με την παραγωγή και τη χρησιμοποίηση πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής

(Άρθρο 11) 1. Η Υπηρεσία Υποστήριξης διοργανώνει, συντονίζει και προωθεί τις ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ των αρχών των κρατών μελών για το άσυλο, καθώς και μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών για το άσυλο, όσον αφορά την εφαρμογή όλων των κατάλληλων μηχανισμών του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του ασύλου. Για τον σκοπό αυτόν, η Υπηρεσία Υποστήριξης μπορεί να δημιουργήσει βάσεις δεδομένων όσον αφορά τα περιστατικά, τα νομικά θέματα και τη νομολογία που αφορούν τα μέσα σχετικά με το άσυλο σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο, αξιοποιώντας, μεταξύ άλλων, τις ισχύουσες ρυθμίσεις. Με την επιφύλαξη των δραστηριοτήτων της Υπηρεσίας Υποστήριξης βάσει των άρθρων 15 και 16, στις βάσεις δεδομένων δεν αποθηκεύονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εκτός εάν η Υπηρεσία Υποστήριξης απέκτησε τα δεδομένα αυτά από έγγραφα στα οποία έχει πρόσβαση το κοινό.

2. Ειδικότερα η Υπηρεσία Υποστήριξης συγκεντρώνει τις πληροφορίες για τα εξής:

α) όσον αφορά την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις εθνικές διοικήσεις και αρχές, β) όσον αφορά το εθνικό δίκαιο και τη νομική εξέλιξη στον τομέα του ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας.

Επιπλέον, η απαίτηση αμεροληψίας και αντικειμενικότητας στην εξέταση ένδικου μέσου ή της προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου συνεπάγεται ότι, όταν τίθενται στη διάθεση των δικαστηρίων πληροφορίες από διάφορες πηγές, **πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτό το στοιχείο της διαφορετικής προέλευσης των πληροφοριών**. Όταν οι εν λόγω πηγές είναι δυνητικά αντικρουόμενες ως προς το περιεχόμενο των πληροφοριών που παρέχονται για ένα σημαντικό ζήτημα της υπόθεσης, οι δικαστικοί λειτουργοί θα πρέπει να αξιολογούν την αντίστοιχη σημασία τους σύμφωνα με τα πρότυπα που προβλέπονται στις πράξεις του ΚΕΣΑ. Η απόφαση για την απόδοση περισσότερης ή λιγότερης βαρύτητας σε μια συγκεκριμένη πηγή θα πρέπει, ει δυνατόν, να προκύπτει από αντικειμενική εκτίμηση της ποιότητας και της αξιοπιστίας των πληροφοριών, όπως παραδείγματος χάριν συνέβη με την εκτίμηση των διαφόρων πηγών ΠΧΚ στην απόφαση του Upper Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου στην υπόθεση *AA [Article 15(c)] Iraq* ⁽³⁶⁵⁾.

⁽³⁶⁵⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), *AA [Article 15(c)] Iraq CG*, ό.π. υποσημείωση 157.

Πέραν των νομικών προτύπων που διέπουν τη χρήση των ΠΧΚ και προβλέπονται στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση), ο κανονισμός της ΕΑΣΟ υποχρεώνει την ΕΑΣΟ να διοργανώνει δραστηριότητες σχετικά με τη συγκέντρωση, την ανάλυση και τη διαθεσιμότητα πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής των ατόμων που αιτούνται διεθνή προστασία [βλ. αιτιολογική σκέψη 15, άρθρο 4, άρθρο 6 παράγραφος 4 στοιχείο ε) και άρθρο 11].

Η απαίτηση συνεκτίμησης των ΠΧΚ κατά την αξιολόγηση κινδύνου μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ επιβεβαιώνεται επίσης στην εθνική νομολογία και στη νομολογία του ΕΔΔΑ. Στην απόφασή του στην υπόθεση *Mamatkulov και Askarov*, το ΕΔΔΑ, παραπέμποντας στην υπόθεση *Soering*, ανέφερε:

Αποτελεί πάγια νομολογία του δικαστηρίου ότι η έκδοση από συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να εγείρει θέμα βάσει του άρθρου 3 και να γεννά ευθύνη του κράτους αυτού βάσει της Σύμβασης, όταν έχουν παρουσιαστεί βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι το πρόσωπο αυτό, εάν εκδοθεί, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 στη χώρα έκδοσης. Η διαπίστωση τέτοιας ευθύνης περιλαμβάνει αναπόφευκτα εκτίμηση των συνθηκών στη χώρα που ζητεί την έκδοση βάσει των προτύπων που προβλέπονται στο άρθρο 3 της Σύμβασης ⁽³⁶⁶⁾.

Στην απόφασή του στην υπόθεση *NA*, το ΕΔΔΑ, στο πλαίσιο ευρύτερης εξέτασης του θέματος της απέλασης στη χώρα καταγωγής, αποφάνθηκε ότι «η αξιολόγηση του αν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι ο αιτών αντιμετωπίζει τέτοιο κίνδυνο αναπόφευκτα απαιτεί από το δικαστήριο την αξιολόγηση των συνθηκών στη χώρα απέλασης με βάση τα πρότυπα που προβλέπονται στο άρθρο 3 της Σύμβασης» ⁽³⁶⁷⁾.

Η απαίτηση αναδρομής σε ΠΧΚ οι οποίες είναι χρονικά συναφείς κατά τον χρόνο διεξαγωγής της δικαστικής διαδικασίας αναφέρεται επίσης με ιδιαίτερη σαφήνεια σε διάφορες αποφάσεις του ΕΔΔΑ:

Απαιτείται πλήρης και *ex nunc* αξιολόγηση, διότι η κατάσταση στην εκάστοτε χώρα προορισμού μπορεί να μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου. [...] Παρότι η ιστορική πορεία παρουσιάζει ενδιαφέρον στον βαθμό που μπορεί να διαλευκάνει την τρέχουσα κατάσταση και την πιθανή εξέλιξή της, οι υφιστάμενες συνθήκες έχουν καθοριστική σημασία και είναι, συνεπώς, αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία που προκύπτουν μετά την έκδοση της τελεσίδικης απόφασης από τις εθνικές αρχές ⁽³⁶⁸⁾.

4.8.2. Είδη ΠΧΚ

Οι ΠΧΚ μπορεί να είναι γενικές ή μπορεί να εστιάζουν σε συγκεκριμένα γεγονότα ή θέματα. Μπορεί να αφορούν συγκεκριμένες ομάδες (όπως, για παράδειγμα, εκθέσεις δικαστικών διαδικασιών, προφίλ μειονοτήτων) ή ακόμη και συγκεκριμένες υποθέσεις ή ζητήματα (όπως, για παράδειγμα, έλεγχοι πρεσβειών). Στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) γίνεται διάκριση μεταξύ ειδικών και γενικών στοιχείων που αφορούν την περίπτωση του αιτούντος [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ)].

⁽³⁶⁶⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2005, τμήμα ευρείας συνθέσεως, *Mamatkulov και Askarov* κατά Τουρκίας, προσφυγές αριθ. 46827/99 και 46951/99, σκέψη 67. Για πιο πρόσφατες αποφάσεις, βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2012, τμήμα ευρείας συνθέσεως, *Hirsi Jamaa και λοιποί* κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 27765/09, σκέψεις 114 και 115· και ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 79.

⁽³⁶⁷⁾ ΕΔΔΑ, *NA* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 192, σκέψη 110.

⁽³⁶⁸⁾ ΕΔΔΑ, *Salah Sheekh* κατά Κάτω Χωρών, ό.π. υποσημείωση 41, σκέψη 136· ΕΔΔΑ, *Saadi* κατά Ιταλίας, ό.π. υποσημείωση 199, σκέψη 133· ΕΔΔΑ, *NA* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 192, σκέψη 112· και ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 83.

Η ρητή αναφορά την οποία περιλαμβάνει η ΟΑΕΕ (αναδιατύπωση) και η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) στην UNHCR και στην EASO, καθώς και σε «σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων» συνεπάγεται την απαίτηση να λαμβάνονται υπόψη οι ΠΧΚ που προέρχονται από τους συγκεκριμένους φορείς, αλλά ο κατάλογος δεν είναι εξαντλητικός και δεν αποκλείει τη συνεκτίμηση ΠΧΚ που προέρχονται από άλλους φορείς, π.χ. εθνικές μονάδες ΠΧΚ ⁽³⁶⁹⁾, και από την εξέταση διαφόρων πηγών, συμπεριλαμβανομένων εκθέσεων και αναφορών από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, διεθνείς και τοπικές ΜΚΟ, ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και μέσα ενημέρωσης, πανεπιστήμια και, κατά περίπτωση, εμπειρογνώμονες σε θέματα συγκεκριμένης χώρας ⁽³⁷⁰⁾.

Στον πίνακα 20 που ακολουθεί παρουσιάζονται παραδείγματα των διαφορετικών ειδών ΠΧΚ. Ωστόσο, τα διαφορετικά είδη ΠΧΚ δεν παρατίθενται ιεραρχικά.

Πίνακας 20: Είδη ΠΧΚ

1	Χάρτες, εγκυκλοπαίδειες, επετηρίδες
2	Εκθέσεις από διεθνείς οργανισμούς (UNHCR και άλλοι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών, Ευρωπαϊκή Ένωση, Συμβούλιο της Ευρώπης, EASO)
3	Εκθέσεις από διεθνείς ΜΚΟ [Διεθνή Αμνηστία, Human Rights Watch (Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), International Crisis Group (Διεθνή Ομάδα Κρίσεων) κ.λπ.]
4	Εκθέσεις από εθνικούς φορείς, ομάδες προβληματισμού, δίκτυα ανάλυσης, εμπειρογνώμονες σε θέματα (πολιτικής) χώρας και τοπικές ΜΚΟ
5	Ακαδημαϊκό υλικό, επιστημονικά περιοδικά/Τύπος, αναφορές μέσων ενημέρωσης
6	Νομικό υλικό (νόμοι και κανονισμοί, νομολογία)
7	Απαντήσεις σε ειδικά ανά υπόθεση αιτήματα που δημοσιεύονται από εξειδικευμένες μονάδες των αποφαινόμενων αρχών ή από οργανισμούς σχετικούς με το άσυλο [περιλαμβανομένων, για παράδειγμα, του Lifos (κέντρο συγκέντρωσης και ανάλυσης πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής) της Σουηδικής Υπηρεσίας Μετανάστευσης, του Ιρλανδικού Refugee Documentation Centre (κέντρο τεκμηρίωσης για τους πρόσφυγες), του Landinfo (νορβηγικό κέντρο πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής) των νορβηγικών αρχών μετανάστευσης, του Καναδικού Immigration and Refugee Board (συμβούλιο μετανάστευσης και προσφύγων) κ.λπ.]
8	Ειδικές εκθέσεις που καταρτίζονται σε συνέχεια κοινών διερευνητικών αποστολών στις χώρες καταγωγής
9	Πηγές από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Ορισμένες βάσεις δεδομένων, όπως η δικτυακή πύλη ΠΧΚ της EASO (EASO COI Portal), η Refworld της UNHCR και το ECOI.net του ACCORD, προσφέρουν εύκολη πρόσβαση σε αυτά τα διαφορετικά είδη ΠΧΚ.

Η ανάπτυξη της διενέργειας διερευνητικών αποστολών σε χώρες καταγωγής αποτυπώνει τον ολοένα ενισχυόμενο προδραστικό ρόλο των αποφαινόμενων αρχών στη διαδικασία λήψης πληροφοριών σχετικά με τα ειδικά ζητήματα που εγείρουν οι αιτούντες διεθνή προστασία στις αιτήσεις που υποβάλλουν. Οι αποστολές αυτές κατορθώνουν συχνά να προσεγγίσουν πρωτογενείς πηγές, στις οποίες είναι δύσκολο να εξασφαλιστεί πρόσβαση από το εξωτερικό. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να επιβεβαιώσουν και να διευκρινίσουν διαθέσιμες πληροφορίες οι οποίες διαφορετικά θα ήταν περιορισμένες, ανεπίσημες ή αντικρουόμενες. Οι διερευνητικές αποστολές προσφέρουν επίσης πρόσθετα οφέλη διευκολύνοντας τους ερευνητές ΠΧΚ να διατηρούν και

⁽³⁶⁹⁾ Οι ΠΧΚ που λαμβάνονται από αυτές τις μονάδες πρέπει να διαχωρίζονται σαφώς από κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής που εκδίδουν οι εν λόγω φορείς.

⁽³⁷⁰⁾ Επιπλέον, ο ρόλος των αναλυτών/συμβούλων για τη χώρα καταγωγής σε υποθέσεις καθοδήγησης σχετικά με συγκεκριμένη χώρα εξετάζεται ειδικά από το Upper Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο) στην υπόθεση AK [Article 15(c)] Afghanistan CG, ό.π. υποσημείωση 356.

να αξιολογούν δίκτυα τοπικών πηγών για μελλοντική χρήση και παρέχοντας πολύτιμη επιτόπια εμπειρία. Τόσο οι δημόσιες εκθέσεις όσο και οι εκθέσεις διερευνητικής αποστολής που λαμβάνονται από συγκεκριμένες πηγές προσδίδουν επίσης αξιοπιστία στις πληροφορίες που παρέχουν οι μονάδες ΠΧΚ μέσω της επικύρωσης από επιτόπιες πηγές ⁽³⁷¹⁾. Ωστόσο, οι εκθέσεις αυτές μπορεί να είναι περιορισμένης αξίας εάν δεν ακολουθούν και δεν εφαρμόζουν ορθή μεθοδολογία ⁽³⁷²⁾. Η μέθοδος που περιγράφεται στη *Μεθοδολογία της EASO για την εκπόνηση εκθέσεων σχετικά με τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής* ⁽³⁷³⁾ εφαρμόζεται εξίσου στις διερευνητικές αποστολές και βασίζεται τόσο στις *Κοινές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την επεξεργασία πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής (ΠΧΚ)* ⁽³⁷⁴⁾ όσο και στις *Κοινές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τις (κοινές) διερευνητικές αποστολές* ⁽³⁷⁵⁾.

Η αξιολόγηση των εν λόγω διερευνητικών αποστολών ως χρήσιμων πηγών ΠΧΚ απαιτεί ωστόσο ιδιαίτερη προσοχή από τους χρήστες. Ορισμένα από τα σημαντικά κριτήρια τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη εν προκειμένω δεν διευκρινίζονται πάντοτε στις εκθέσεις αποστολής που δημοσιεύονται: η εντολή της αποστολής, το εύρος των συνομιλητών, το πραγματικό υπόβαθρο των υπευθύνων συνέντευξης (για παράδειγμα, συνδυασμός κρατικών και μη κρατικών παραγόντων), αν οι εκθέσεις περιέχουν το πλήρες κείμενο των απομαγνητοφωνήσεων ή περιλήψεις αυτού, αν τα έγγραφα αυτά έχουν εγκριθεί από τους συνομιλητές, η παρουσίαση των πληροφοριών που συλλέγονται κ.λπ. Όταν μια έκθεση διερευνητικής αποστολής δεν περιέχει επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια αυτά, η διαφάνεια της μεθοδολογίας της μπορεί να αμφισβητηθεί. Συνεπώς, ενδέχεται να είναι αναγκαία η υιοθέτηση προσεκτικής προσέγγισης όσον αφορά τη βαρύτητα που μπορεί να αποδοθεί στις εκθέσεις υπό αυτές τις συνθήκες ⁽³⁷⁶⁾.

4.8.3. Κριτήρια αξιολόγησης

4.8.3.1. Κριτήρια αξιολόγησης στο δίκαιο της ΕΕ

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε «να λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές». Η ακρίβεια, η χρονική συνάφεια και η ποικιλία των πηγών αποτελούν συνεπώς τις μοναδικές ρητές απαιτήσεις.

4.8.3.2. Κριτήρια αξιολόγησης στη νομολογία του ΕΔΔΑ

Τα κριτήρια που έχουν αναπτυχθεί από το ΕΔΔΑ ενισχύουν και συμπληρώνουν το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ. Για την αξιολόγηση της βαρύτητας που πρέπει να αποδίδεται στις ΠΧΚ, το ΕΔΔΑ επανέλαβε στη νομολογία του ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πηγή του υλικού, και ιδίως η ανεξαρτησία, η αξιοπιστία και η αντικειμενικότητά της. Όσον αφορά τις εκθέσεις, σημαντικά θέματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι το κύρος και η φήμη του συντάκτη,

⁽³⁷¹⁾ ΕΕ, *EU Common guidelines on (joint) fact finding missions*, Νοέμβριος 2010.

⁽³⁷²⁾ Στην Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2016, MST and Others (national service-risk categories) Eritrea CG [2016] UKUT 443, σκέψεις 192-201, το UKUT απέδωσε περιορισμένη βαρύτητα σε διερευνητική αποστολή που είχε διοργανώσει η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ερυθραία στις αρχές του 2016, διότι στο πλαίσιο αυτής είχαν πραγματοποιηθεί συνεντεύξεις με μέλη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της Ερυθραίας παρουσία εκπροσώπων της κυβέρνησης της χώρας.

⁽³⁷³⁾ EASO, *Country of Origin Information report methodology*, Ιούλιος 2012.

⁽³⁷⁴⁾ ΕΕ, *Common EU guidelines for processing country of origin information (COI)*, Απρίλιος 2008.

⁽³⁷⁵⁾ ΕΕ, *EU common guidelines on (joint) fact finding missions*, ό.π. υποσημείωση 371.

⁽³⁷⁶⁾ Βλ. Asylum Research Consultancy/Dutch Council for Refugees, *Comment on the EASO COI report methodology*, Νοέμβριος 2012.

η σοβαρότητα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, η συνοχή των συμπερασμάτων της και η επιβεβαίωσή της από άλλες πηγές ⁽³⁷⁷⁾. Τα κριτήρια αυτά, στα οποία το ΕΔΔΑ αναφέρεται συχνά με την ίδια διατύπωση, παρατίθενται στον πίνακα 21 που ακολουθεί.

Πίνακας 21: Τα κριτήρια του ΕΔΔΑ για την αξιολόγηση των ΠΧΚ

1	Ανεξαρτησία της πηγής
2	Αξιοπιστία της πηγής
3	Αντικειμενικότητα της πηγής
4	Φήμη του συντάκτη
5	Μέθοδος συγκέντρωσης
6	Συνοχή των συμπερασμάτων
7	Επιβεβαίωση από άλλες πηγές

Πέραν των κριτηρίων αυτών, στη νομολογία του ΕΔΔΑ διατυπώνονται γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τη βαρύτητα που αποδίδει στις ΠΧΚ. Το ΕΔΔΑ αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στις εκθέσεις που αφορούν ειδικά τα ανθρώπινα δικαιώματα έναντι των εκθέσεων γενικού περιεχομένου, διότι στις πρώτες «εξετάζονται άμεσα οι λόγοι που αφορούν τον εικαζόμενο πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης στην υπόθεση που εκδικάζεται ενώπιον του Δικαστηρίου» ⁽³⁷⁸⁾. Το ΕΔΔΑ τείνει να αποδίδει λιγότερη βαρύτητα στις εκθέσεις που εστιάζουν στις γενικές κοινωνικοοικονομικές και ανθρωπιστικές συνθήκες, καθώς οι συνθήκες αυτές δεν επηρεάζουν απαραίτητα το ζήτημα της ύπαρξης πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, για έναν μεμονωμένο αιτούντα ⁽³⁷⁹⁾.

Το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει περαιτέρω ότι:

[...] πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η παρουσία και οι συντακτικές ικανότητες του συντάκτη του υλικού στην εκάστοτε χώρα. Στο πλαίσιο αυτό, το δικαστήριο παρατηρεί ότι τα κράτη (είτε πρόκειται για το καθού κράτος σε μια συγκεκριμένη υπόθεση είτε για οποιοδήποτε άλλο συμβαλλόμενο ή μη συμβαλλόμενο κράτος), μέσω των διπλωματικών αποστολών τους και της δυνατότητας που έχουν να συγκεντρώνουν πληροφορίες, θα είναι συχνά σε θέση να παρέχουν υλικό το οποίο είναι ενδεχομένως ιδιαίτερος συναφές για την αξιολόγηση την οποία διενεργεί το δικαστήριο επί της εκδικαζόμενης υπόθεσης [και ότι το ίδιο] πρέπει να ισχύει, κατά μείζονα λόγο, σε σχέση με οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, δεδομένης ιδίως της άμεσης πρόσβασής τους στις αρχές της χώρας προορισμού, καθώς και της δυνατότητας που έχουν να διενεργούν επιτόπιες επιθεωρήσεις και αξιολογήσεις κατά τρόπο τον οποίο δεν έχουν στη διάθεσή τους τα κράτη και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ⁽³⁸⁰⁾.

Φαίνεται ότι το βασικό μέλημα του ΕΔΔΑ είναι να διασφαλίσει ότι δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε εκθέσεις που καταρτίζονται από οργανισμούς ή φορείς που έχουν επιτόπια παρουσία στη χώρα καταγωγής.

⁽³⁷⁷⁾ ΕΔΔΑ, Saadi κατά Ιταλίας, ό.π. υποσημείωση 199, σκέψη 143· ΕΔΔΑ, NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 192, σκέψη 120· ΕΔΔΑ, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2011, Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 8319/07 και 11449/07, σκέψη 230· ΕΔΔΑ, J.K. και λουτοί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 88.

⁽³⁷⁸⁾ ΕΔΔΑ, NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 192, σκέψη 122.

⁽³⁷⁹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2009, F.H. κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 32621/06, σκέψη 92· Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία), ό.π. υποσημείωση 205· Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2009, ΌS κατά Υπουργείου Εσωτερικών, 1 Azs 105/2008-81 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽³⁸⁰⁾ ΕΔΔΑ, NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 192, σκέψη 121· ΕΔΔΑ, J.K. και λουτοί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 88.

Ωστόσο, το ΕΔΔΑ έχει τονίσει ότι «[τ]ο Δικαστήριο εκτιμά τις πολλές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις για τη συγκέντρωση πληροφοριών σε επικίνδυνες και ασταθείς καταστάσεις. Δέχεται ότι δεν είναι πάντα δυνατή η διεξαγωγή έρευνας κοντά σε περιοχές που σημειώνονται συρράξεις και, σε τέτοιες περιπτώσεις, ενδέχεται να χρειάζεται να βασιστούν σε πληροφορίες από πηγές με άμεση γνώση της κατάστασης»⁽³⁸¹⁾. Ως εκ τούτου, το ΕΔΔΑ δεν θα «απέρριπτε μια έκθεση απλώς και μόνο λόγω του γεγονότος ότι ο συντάκτης της δεν επισκέφθηκε τη σχετική περιοχή και αντ' αυτού βασίστηκε σε πληροφορίες παρεχόμενες από πηγές»⁽³⁸²⁾. Ωστόσο, σε αυτές τις περιπτώσεις «η εγκυρότητα και η φήμη αυτών των πηγών και ο βαθμός της παρουσίας τους στη σχετική περιοχή αποτελούν παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο πριν αξιολογηθεί η βαρύτητα που πρέπει να αποδοθεί στην αποδεικτική τους ισχύ»⁽³⁸³⁾. Μπορεί να προκύψουν περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν βάσιμες ανησυχίες για την ασφάλεια και οι πηγές ενδέχεται να θελήσουν να παραμείνουν ανώνυμες, αλλά «ελλείψει πληροφοριών σχετικά με τη φύση και τις δραστηριότητες των πηγών στη σχετική περιοχή, θα είναι ουσιαστικά αδύνατον για το Δικαστήριο να αξιολογήσει την αξιοπιστία τους»⁽³⁸⁴⁾.

Κατά συνέπεια, «η προσέγγιση που ακολουθείται από το Δικαστήριο θα εξαρτηθεί από τη συνέπεια μεταξύ των συμπερασμάτων των πηγών και των λοιπών διαθέσιμων πληροφοριών»⁽³⁸⁵⁾. Όταν οι πληροφορίες που προέρχονται από ανώνυμη πηγή είναι αστήρικτες ή αντιφατικές, «το Δικαστήριο αδυνατεί να αποδώσει σημαντική βαρύτητα σε αυτές»⁽³⁸⁶⁾.

Το Court of Appeal της Αγγλίας και Ουαλίας, έπειτα από παραπομπή στην υπόθεση *Sufi και Elmi*, σχολίασε τη χρήση υλικού από ανώνυμη πηγή ως εξής:

Δεν υφίσταται γενικός κανόνας του κοινού δικαίου ή κανόνας που να συνάγεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου βάσει του οποίου να προβλέπεται ότι δεν είναι σε καμία περίπτωση δυνατή η στήριξη σε ανεπιβεβαίωτο ανώνυμο υλικό στο πλαίσιο υπόθεσης καθοδήγησης σχετικά με συγκεκριμένη χώρα ή σε οποιαδήποτε άλλη υπόθεση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η θέση του δικαστηρίου θα είναι αυτή. Αυτό εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων. Στην παρούσα υπόθεση το Upper Tribunal υιοθετεί αυτήν την προσέγγιση. Εν γένει, ασφαλώς, η επίπτωση της ανωνυμίας αφορά τη βαρύτητα που αποδίδεται στο εκάστοτε υλικό και πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται μέριμνα για την αξιολόγηση της βαρύτητας τέτοιου υλικού⁽³⁸⁷⁾.

Στην απόφασή του στην υπόθεση *JK και λοιποί κατά Σουηδίας*, το ΕΔΔΑ επιβεβαίωσε την προσέγγισή του σχετικά με πληροφορίες που μπορεί να λάβει αυτεπαγγέλτως, η ανάγκη για τις οποίες εξαρτάται από το εύρος των πηγών στις οποίες στηρίζονται τα συμβαλλόμενα κράτη:

Κατά την αξιολόγηση του κινδύνου, είναι δυνατόν το Δικαστήριο να συγκεντρώσει σχετικά υλικά αυτεπαγγέλτως. Η αρχή αυτή έχει παγιωθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου. Όσον αφορά τα υλικά που συγκεντρώνει αυτεπαγγέλτως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, με δεδομένο τον απόλυτο χαρακτήρα της προστασίας που παρέχει το άρθρο 3, πρέπει να πειστεί ότι η αξιολόγηση στην οποία προέβησαν οι αρχές του Συμβαλλόμενου Κράτους είναι επαρκής και υποστηρίζεται επαρκώς από υλικό που έχουν στη διάθεσή τους οι

⁽³⁸¹⁾ ΕΔΔΑ, *J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας*, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 89, αναφορικά με την υπόθεση *Sufi και Elmi* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 377, σκέψη 232.

⁽³⁸²⁾ ΕΔΔΑ, *Sufi και Elmi* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ό.π. υποσημείωση 377, σκέψη 232.

⁽³⁸³⁾ Ό.π. σκέψη 233.

⁽³⁸⁴⁾ Ό.π.

⁽³⁸⁵⁾ Ό.π.

⁽³⁸⁶⁾ Ό.π. σκέψη 234.

⁽³⁸⁷⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία), ό.π. υποσημείωση 205, σκέψη 17.

εθνικές αρχές, αλλά και υλικό που προέρχεται από άλλες αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές όπως π.χ. άλλα Συμβαλλόμενα ή τρίτα Κράτη, υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών και εγνωσμένου κύρους μη κυβερνητικές οργανώσεις. Κατά την άσκηση του εποπτικού του ρόλου βάσει του άρθρου 19 της Σύμβασης, θα αποτελούσε πολύ περιοριστική προσέγγιση βάσει του άρθρου 3 σε υποθέσεις που αφορούν αλλοδαπούς που αντιμετωπίζουν απέλαση ή έκδοση, εάν το Δικαστήριο, ως διεθνές δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λάμβανε υπόψη μόνον υλικά που του διατίθενται από τις εθνικές αρχές του ενδιαφερόμενου Συμβαλλόμενου Κράτους, χωρίς να τα συγκρίνει με υλικά από άλλες αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές ⁽³⁸⁸⁾.

Η στάθμιση των αποδεικτικών στοιχείων και τα συμπεράσματα όσον αφορά τη σχετική βαρύτητα που πρέπει να αποδίδεται σε συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία αποτελούν ζητήματα που πρέπει να εξετάζονται από το δικαστήριο που εκδικάζει την προσφυγή. Κάθε απόφαση του ΕΔΔΑ συνδέεται με συγκεκριμένο σύνολο πραγματικών περιστατικών που αφορούν έναν συγκεκριμένο αιτούντα και, ως εκ τούτου, δεν είναι αυτομάτως καθοριστική για άλλες υποθέσεις, για τον απλό λόγο ότι τα πραγματικά περιστατικά των άλλων υποθέσεων είναι από κάθε άποψη απίθανο να είναι ουσιαστικά τα ίδια με αυτά μεταγενέστερων υποθέσεων ⁽³⁸⁹⁾. Όσον αφορά τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ στις οποίες αναφέρονται γενικές συνθήκες χωρών σε υποθέσεις που αφορούν το άσυλο, το Upper Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάνθηκε ότι δεν δεσμεύεται να καταλήξει στα ίδια πορίσματα ακόμη και αν η σχετική απόφαση είναι πρόσφατη και βασίζεται σε πλήρεις ΠΧΚ ⁽³⁹⁰⁾.

4.8.3.3. Ο κατάλογος σημείων ελέγχου της IARLJ για τους δικαστικούς λειτούργους

Το 2006, η IARLJ, αξιοποιώντας προσπάθειες για την ανάπτυξη κατάλληλων κριτηρίων για την αξιολόγηση ΠΧΚ που είχαν καταβληθεί από διάφορους εθνικούς και διεθνείς ενδιαφερόμενους φορείς ⁽³⁹¹⁾, εκπόνησε έναν κατάλογο σημείων ελέγχου για δικαστικούς, στον οποίο προσδιορίζονται διάφορα κριτήρια τα οποία αντικατοπτρίζουν βέλτιστες διεθνείς δικαστικές πρακτικές που εφαρμόζονται κατά την αξιολόγηση της βαρύτητας που μπορεί να αποδοθεί σε συγκεκριμένη πηγή ή αναφορά ΠΧΚ ⁽³⁹²⁾. Η αρχική έκδοση του 2006 έχει έκτοτε επικαιροποιηθεί και αναθεωρήθηκε τελευταία φορά το 2017 ⁽³⁹³⁾. Παρότι έκτοτε η βαρύτητα του εν λόγω καταλόγου σημείων ελέγχου έχει υποσκελιστεί από τη νομοθεσία που αφορά το ΚΕΣΑ και τη νομολογία του, η ανάλυσή του σε συνοδευτική αιτιολογική έκθεση παραμένει χρήσιμη πηγή αναφοράς. Στον κατάλογο παρατίθενται, με τη μορφή ερωτήσεων, 11 συναφή κριτήρια για την αξιολόγηση των ΠΧΚ. Στον πίνακα 22 που ακολουθεί αναπαράγεται ο εν λόγω κατάλογος ερωτήσεων με σύντομες επεξηγήσεις που έχουν αντληθεί από την αιτιολογική έκθεση.

⁽³⁸⁸⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 90 (με απαλοιφή των παραπομπών).

⁽³⁸⁹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2011, AMM and Others (conflict; humanitarian crisis; returnees; FGM) Somalia CG [2011] UKUT 00445 (IAC), σκέψεις 97-103.

⁽³⁹⁰⁾ Βλ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), AK [Article 15(c)] Afghanistan CG, ό.π. υποσημείωση 356.

⁽³⁹¹⁾ Μεταξύ των οποίων αναφέρονται η ΕΕ, η UNHCR, το Αυστριακό Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης για τις χώρες καταγωγής και το άσυλο (ACCORD) και η Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι.

⁽³⁹²⁾ Ως παράδειγμα της χρήσης του αναφέρεται ότι το Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβενίας εισήγαγε στη νομολογία του, για πρώτη φορά, πίνακα με τα βασικά κριτήρια για την αξιολόγηση των ΠΧΚ βασισμένο στον εν λόγω κατάλογο ελέγχου. Βλ. Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβενίας, απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2006, U 2073/2006-10.

⁽³⁹³⁾ IARLJ, A Structured Approach to the Decision Making Process, ό.π. υποσημείωση 1, από κοινού με IARLJ, «Judicial criteria for assessing COI: a Checklist and Explanation», που εκπονήθηκε από τους Mackey, A. και Treadwell, M., 2015/17, ό.π. υποσημείωση 134, σ. 33.

Πίνακας 22: Κατάλογος σημείων ελέγχου της IARLJ για τα κριτήρια αξιολόγησης των ΠΧΚ από τους δικαστικούς λειτουργούς

	Κριτήριο	Επεξήγηση
1	Πόσο συναφείς είναι οι ΠΧΚ με τη συγκεκριμένη υπόθεση;	Η συνάφεια των ΠΧΚ εξαρτάται πρωτίστως από τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης. Οι ΠΧΚ είναι συναφείς από νομική άποψη όταν συμβάλλουν στην απάντηση ερωτημάτων που σχετίζονται με την υπόθεση.
2	Είναι επιβεβαιωμένη η φήμη της πηγής των ΠΧΚ;	Η φήμη μιας πηγής θεωρείται επιβεβαιωμένη όταν η πηγή τυγχάνει του σεβασμού πολλαπλών φορέων διότι έχει αποδείξει ότι παρέχει μια σχετικά αξιόπιστη εικόνα των συνθηκών της χώρας για σημαντικό χρονικό διάστημα. Η φήμη δεν αποκλείει την κριτική και ενδέχεται να είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν η σχετική κριτική είναι βάσιμη σε σχέση με ένα συγκεκριμένο ζήτημα και, ενδεχομένως, αν οι συντάκτες των εκθέσεων έχουν προβεί σε ενέργειες για να βελτιώσουν τα πρότυπα κατάρτισης των εκθέσεων τους.
3	Βασίζονται οι ΠΧΚ σε δημόσια διαθέσιμες και προσβάσιμες πηγές;	<p>Εν μέρει το σκεπτικό βάσει του οποίου το υλικό απαιτείται να είναι δημόσια διαθέσιμο είναι ότι ο αιτών άσυλο θα πρέπει να έχει σαφή εικόνα του ποια αποδεικτικά στοιχεία είναι διαθέσιμα και πού μπορεί να τα βρει και να γνωρίζει ότι είναι σε θέση να τα χρησιμοποιήσει προς στήριξη της αίτησης ασύλου και/ή της προσφυγής του. Το στοιχείο αυτό συμβάλλει στην επίτευξη «ισότητας των όπλων» μεταξύ του υπευθύνου λήψης αποφάσεων και του αιτούντος.</p> <p>Προφανώς, ενίοτε προκύπτει η ανάγκη εξέτασης δεδομένων εμπιστευτικού χαρακτήρα, π.χ. μαρτυριών από ερευνητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε χώρα καταγωγής οι οποίοι δεν μπορούν να αποκαλύψουν άμεσα την ταυτότητά τους χωρίς να θέσουν τον εαυτό τους σε κίνδυνο, καθώς και εκθέσεων των οποίων οι συντάκτες δεσμεύονται βάσει κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας να μην αποκαλύψουν την ταυτότητα συγκεκριμένης πηγής. Ωστόσο, εάν δεν συντρέχουν ανάλογες εξαιρετικές περιπτώσεις, οι ΠΧΚ μπορούν να θεωρούνται γενικά αξιόπιστοι μόνον εάν είναι προσβάσιμες από το κοινό και διαφανείς ως προς τον δημιουργό τους.</p>
4	Είναι η πηγή ή η έκθεση ΠΧΚ ολοκληρωμένη;	Η πηγή ή η έκθεση ΠΧΚ είναι ολοκληρωμένη όταν παρέχει τόσο λεπτομερή επισκόπηση των συνθηκών που επικρατούν σε μια συγκεκριμένη χώρα όσο και συγκεκριμένα στοιχεία για τις σχετικές ομάδες και κατηγορίες (π.χ. για τη θέση διαφόρων εθνικών μειονοτήτων ή ευάλωτων κατηγοριών). Το κριτήριο αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας για εκθέσεις που διατείνονται ότι παρέχουν επισκόπηση της γενικής κατάστασης μιας χώρας ή ότι εξετάζουν διεξοδικά συγκεκριμένα ζητήματα και όχι για τις πηγές που επιδιώκουν να αναλύσουν ένα μεμονωμένο περιστατικό ή μια κατάσταση, όπως ένα δημοσίευμα στον Τύπο που περιγράφει συγκεκριμένο γεγονός.
5	Πόσο ακριβείς και συναφείς είναι οι ΠΧΚ σε σχέση με τη συγκεκριμένη υπόθεση;	Η ακρίβεια των ΠΧΚ εξαρτάται σε κρίσιμο βαθμό από την προέλευση των πληροφοριών τους. Εάν οι πληροφορίες δεν προέρχονται από πολλαπλές πηγές, δεν υφίσταται κατάλληλη βάση σύγκρισης για να αποφασιστεί αν είναι ακριβείς. Εν γένει, προτιμώνται εκθέσεις με περιεχόμενο που αφορά ζητήματα σχετικά με το άσυλο.
6	Πόσο επίκαιρες ή χρονικά συναφείς είναι οι ΠΧΚ που παρουσιάζονται;	<p>Το κριτήριο της χρονικής συνάφειας των ΠΧΚ μπορεί να θεωρηθεί απόλυτη απαίτηση καθώς η αξιολόγηση του μελλοντικού κινδύνου από τα δικαστήρια εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά την ημερομηνία διεξαγωγής της ακρόασης.</p> <p>Συχνά αποδίδεται ιδιαίτερη αξία στις εκθέσεις που καταρτίζονται σε τακτική ή περιοδική βάση κυρίως διότι είναι σημαντικό η απόφαση να βασίζεται σε επίκαιρες πληροφορίες. Η UNHCR δημοσιεύει ειδικά ανά χώρα έγγραφα θέσης σε περιοδική βάση. Οι εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής καταρτίζονται σε ετήσια βάση, όπως και οι ετήσιες παγκόσμιες εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και του Human Rights Watch. Οι δύο τελευταίες ΜΚΟ συντάσσουν επίσης συμπληρωματικές εκθέσεις σχετικά με συγκεκριμένες χώρες ή συγκεκριμένα θέματα σε περιοδική βάση. Ενίοτε μπορεί να είναι σημαντική η ενημέρωση για γεγονότα από αξιόπιστες πηγές μέσω ενημέρωσης μία ή δύο ημέρες μετά το γεγονός (π.χ. σε περίπτωση πραξικοπήματος).</p>

	Κριτήριο	Επεξήγηση
7	<p>Το υλικό των ΠΧΚ βασίζεται σε μία πηγή ή σε περισσότερες;</p>	<p>Η μνεία της πηγής, όπου είναι δυνατή, αυξάνει την εμπιστοσύνη του δικαστηρίου σε μια έκθεση. Μια έκθεση η οποία απλώς παραθέτει το θέμα της και τα συμπεράσματά της χωρίς να διευκρινίζει από πού ή από ποιον έχει λάβει τις πληροφορίες της σπανίως μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστη. Οι δικαστές πιθανότατα θα θεωρήσουν τέτοιου είδους εκθέσεις ως αμφιβόλου ή άγνωστης προέλευσης. Από την άλλη πλευρά, οι δικαστές πρέπει να έχουν υπόψη ότι ενίοτε οι πηγές διστάζουν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους.</p> <p>Σε έναν κόσμο όπου συχνά υπάρχουν συμφέροντα στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι επιδόσεις μιας χώρας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι δικαστές δικαίως αντιμετωπίζουν με επιφυλακτικότητα ΠΧΚ ή εκθέσεις που βασίζονται εξ ολοκλήρου ή κυρίως σε μία ή δύο πηγές μόνο. Για τον λόγο αυτόν, τείνουν να θεωρούν περισσότερο αξιόπιστες εκθέσεις που βασίζονται σε περισσότερες πηγές και καταδεικνύουν διασταύρωση των πληροφοριών ή τεκμηρίωση των όσων περιγράφουν.</p> <p>Σε ορισμένες περιπτώσεις, π.χ. εκθέσεις που παρουσιάζονται ως οι πλέον έγκυρες σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα, ενδέχεται να είναι σκόπιμο να αναμένεται η παράθεση σε παράρτημα όλου του υποστηρικτικού υλικού στο οποίο στηρίζεται η έκθεση, ώστε οι αναγνώστες να μπορούν να γνωρίζουν ακριβώς τα δεδομένα στα οποία βασίστηκαν τα κυριότερα συμπεράσματά της.</p>
8	<p>Έχουν καταρτιστεί οι ΠΧΚ σε εμπειρική βάση με χρήση ορθής μεθοδολογίας;</p>	<p>Οι δικαστές, όπως είναι φυσικό, αποδίδουν περισσότερη βαρύτητα σε πηγές που παρουσιάζουν με διαφανή τρόπο μια ορθή εμπειρική βάση για τις κυριότερες διαπιστώσεις τους. Αποδίδεται μεγαλύτερη αξία στα αντικειμενικά επαληθεύσιμα πραγματικά περιστατικά.</p> <p>Μία πτυχή του θέματος αυτού είναι ο βαθμός στον οποίο μια πηγή βασίζεται σε εκθέσεις ατόμων τα οποία βρίσκονται σε μια συγκεκριμένη χώρα. Ένας από τους λόγους για τους οποίους συχνά αποδίδεται μεγάλη βαρύτητα στα έγγραφα θέσης της UNHCR είναι ότι είναι γνωστό ότι η UNHCR, για την αξιολόγηση που διενεργεί σε σχέση με πολλές χώρες, δεν βασίζεται μόνο σε υποστηρικτικές πηγές, αλλά και σε εκθέσεις του προσωπικού της που εργάζεται στη συγκεκριμένη χώρα. Μία άλλη πτυχή συνδέεται με τη μεθοδολογία. Δύσκολα ενδεχομένως θα θεωρηθεί αρκετά αξιόπιστη μια πηγή που αναφέρει, χωρίς να παρέχει υποστηρικτικά στοιχεία και αριθμούς, ότι υπάρχουν «αναφορές», ή «περιστατικά» ή «περιπτώσεις» κρατουμένων που υπέστησαν βασανιστήρια κατά την κράτησή τους. Τέτοιου είδους δηλώσεις εγείρουν προφανή ερωτήματα. Πόσες περιπτώσεις; Σε ποιες φυλακές (σε όλες ή μόνο σε ορισμένες); Τι τύπους κρατουμένων αφορούν (πολιτικοί/ποινικοί κρατούμενοι); Εάν σε μια έκθεση περιλαμβάνονται συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία όσον αφορά τα πρόσωπα των οποίων τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρεται ότι παραβιάστηκαν ενώ βρίσκονταν υπό κράτηση, τα στοιχεία αυτά αποκτούν εν γένει περισσότερη βαρύτητα εάν συμπληρώνονται από σχετικούς παράγοντες σύγκρισης: π.χ. ποιος είναι ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων σε σωφρονιστικά ιδρύματα στην αντίστοιχη χώρα; Εάν μια έκθεση χαρακτηρίζει ορισμένες περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκτεταμένες ή συχνές, αλλά σε άλλο σημείο αναφέρει ότι πλήττεται μικρός αριθμός προσώπων, η αντίφαση αυτή θα μειώσει τη βαρύτητα που μπορεί να αποδοθεί σε τέτοιου είδους αποδεικτικά στοιχεία. Τα ζητήματα κλίμακας και συχνότητας μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας για την αξιολόγηση του κινδύνου.</p>

	Κριτήριο	Επεξήγηση
9	<p>Χαρακτηρίζονται οι ΠΧΚ από αμεροληψία και ανεξαρτησία;</p>	<p>Για να θεωρηθούν αξιόπιστες οι ΠΧΚ, είναι απαραίτητο ο δικαστής να έχει πειστεί ότι οι πληροφορίες δεν είναι μεροληπτικές ή επηρεασμένες από προκατάληψη. Παρότι το κριτήριο αυτό είναι αδύνατον να προσδιοριστεί με ακρίβεια, πρόκειται σαφώς για ένα πολύ σημαντικό κριτήριο. Η δυσκολία προσδιορισμού του συνδέεται με την αναγνώριση του γεγονότος ότι δεν υπάρχει «αντικειμενική» αξιολόγηση των συνθηκών που επικρατούν σε μια χώρα. Είναι προφανές ότι κάθε έκθεση καταρτίζεται από μια συγκεκριμένη οπτική γωνία. Παράδειγμα αυτού είναι οι εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, όπως διαφαίνεται από την εισαγωγή τους. Ωστόσο, εξακολουθεί να ισχύει το επιχείρημα ότι η αισθητή προκατάληψη ή μεροληψία ή ο προφανής απώτερος σκοπός μπορεί να θεωρηθεί ότι μειώνει την αξία μιας συγκεκριμένης έκθεσης.</p> <p>Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να προσθέσει αξία σε μια έκθεση το γεγονός ότι είναι γνωστό ότι προέρχεται από ανεξάρτητη πηγή, π.χ. έκθεση που καταρτίζεται από ερευνητικό οργανισμό εγνωσμένου κύρους, καθήκον του οποίου είναι η συγκέντρωση αξιόπιστων δεδομένων προς χρήση από διεθνείς οργανισμούς.</p> <p>Ωστόσο, οι δικαστές θα πρέπει να είναι προσεκτικοί ώστε να μην αποφαίνονται με υπερβολική αυστηρότητα σε σχέση με τέτοιου είδους ζητήματα. Για παράδειγμα, μπορεί να προκύψει περίπτωση όπου ο μοναδικός αναγνωρισμένος εμπειρογνώμονας για μια συγκεκριμένη χώρα είναι πολιτικός μετανάστης ο οποίος έχει ενταχθεί σε συγκεκριμένη πολιτική ομάδα στην εξορία. Ένας από τους λόγους για τους οποίους ενδέχεται να θεωρείται εμπειρογνώμονας είναι ότι έχει επιτόπιες γνώσεις «πρώτης γραμμής» σχετικά με πρόσφατα γεγονότα. Εάν η έκθεση που συντάσσεται από ένα τέτοιο πρόσωπο παρουσιάζει ωστόσο αντικειμενική και ισορροπημένη ανάλυση των σχετικών ζητημάτων, μπορεί να της αποδοθεί εξίσου μεγάλη βαρύτητα (ή ακόμη και μεγαλύτερη) με αυτή που θα αποδιδόταν σε έκθεση ακαδημαϊκού φορέα ή πηγής με μη προφανή πολιτικό προσανατολισμό.</p> <p>Όσον αφορά τις εκθέσεις που συντάσσονται από κυβερνητικούς οργανισμούς, ή από κοινές κυβερνητικές διερευνητικές αποστολές, ενδέχεται να πρέπει να εξεταστεί αν υπάρχει κυβερνητική μεροληψία.</p>
10	<p>Είναι οι ΠΧΚ ισορροπημένες ή είναι υπερβολικά επιλεκτικές;</p>	<p>Άμεσα συνδεδεμένο με τα κριτήρια της αμεροληψίας και της ανεξαρτησίας είναι το κριτήριο της μη επιλεκτικότητας. Ο δικαστικός λειτουργός που καλείται να λάβει απόφαση αναμένει από μια έκθεση να παρουσιάζει ισορροπημένη εκδοχή των γεγονότων επισημαίνοντας αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν και τις δύο πλευρές. Για παράδειγμα, οι ΠΧΚ που διαπιστώνεται ότι αγνοούν ή παραβλέπουν συστηματικά αναφορές περιπτώσεων ατιμωρησίας από τις αστυνομικές αρχές και τις αρχές ασφαλείας θα θεωρούνται ιδιαίτερος ύποπτες. Από την άλλη πλευρά, μια έκθεση η οποία επισημαίνει αποκλειστικά περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς να επισημαίνει προφανείς και σημαντικές βελτιώσεις στις επιδόσεις μιας κυβέρνησης στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα αντιμετωπιστεί με σκεπτικισμό.</p>

	Κριτήριο	Επεξήγηση
11	Έχουν υποβληθεί οι επίμαχες ΠΧΚ σε δικαστικό έλεγχο από άλλα εθνικά δικαστήρια;	<p>Μεγάλο μέρος της ικανότητας των δικαστών ως προς την αντιμετώπιση των ΠΧΚ εξαρτάται από τη συσχέτιση του περιεχομένου των ΠΧΚ που αφορά τους κινδύνους και τις απειλές για συγκεκριμένες κατηγορίες με τις νομικές έννοιες που προκύπτουν από την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Για παράδειγμα, μια έκθεση ή ένας εμπειρογνώμονας σε θέματα συγκεκριμένης χώρας μπορεί να αναφέρει ότι ο κίνδυνος για μια συγκεκριμένη κατηγορία είναι «σοβαρός» ή «πραγματικός» κ.λπ. Το κατά πόσον οι δηλώσεις αυτές γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία «βάσιμου φόβου δίωξης» ή ως ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης αποτελεί ζήτημα για το οποίο απόφαση λαμβάνουν οι δικαστές σε συγκεκριμένες υποθέσεις.</p> <p>Για τον λόγο αυτόν, είναι προς όφελος των δικαστών να γνωρίζουν αποφάσεις που έχουν ληφθεί σε διάφορες χώρες. Γνωρίζουν ότι, όπως οι δικαστές προσφυγικού δικαίου επιδιώκουν την απόδοση ενιαίας, καθολικής ή αυτοτελούς ερμηνείας βασικών εννοιών στο πλαίσιο της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, έτσι και οι ίδιοι θα πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να καταλήγουν σε κοινές απόψεις σχετικά με τα ίδια ή με παρόμοια στοιχεία χώρας.</p>

Το εν λόγω έγγραφο, που φέρει τον τίτλο *Due process standards for the use of COI in administrative and judicial procedures*, προσδιορίζει 25 πρότυπα σχετικά με ζητήματα που αφορούν τις ΠΧΚ σε όλα τα στάδια της συνολικής διαδικασίας εξέτασης ⁽³⁹⁴⁾.

4.8.4. Η χρήση των ΠΧΚ από τα δικαστήρια ⁽³⁹⁵⁾

4.8.4.1. Λήψη ΠΧΚ και ισότητα των όπλων

Στο άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπεται ότι τα δικαστήρια έχουν πρόσβαση στις ίδιες πληροφορίες «μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή άλλως». Από τη διατύπωση αυτή προκύπτει ότι οι ΠΧΚ στις οποίες βασίζεται η αποφαινόμενη αρχή θα αποτελούν πιθανότατα μέρος του υλικού που υποβάλλεται στη δικαστική αρχή ⁽³⁹⁶⁾. Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα των δικαστηρίων να λαμβάνουν περαιτέρω πληροφορίες μέσω των διαδικών και/ή, εφόσον επιτρέπεται από τους εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες, να αναζητούν και να λαμβάνουν ΠΧΚ αυτεπαγγέλτως, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω πληροφορίες τίθενται στη διάθεση αμφότερων των διαδικών.

Στο πλαίσιο εξεταστικής διαδικασίας, το βάρος της εξασφάλισης ΠΧΚ που είναι επίκαιρες και ακριβείς φέρουν κυρίως οι δικαστικοί λειτουργοί και ενδέχεται να ποικίλλει ανάλογα με το αν οι δικαστές μπορούν να λάβουν συνδρομή από υποστηρικτικό προσωπικό, παραδείγματος χάριν από μονάδες διεξαγωγής ερευνών, μονάδες ΠΧΚ κ.λπ.

Στο πλαίσιο συνήθους διαδικασίας εκατέρωθεν ακρόασης, κύριο καθήκον του δικαστηρίου είναι η αξιολόγηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων —συμπεριλαμβανομένων των ΠΧΚ— που υποβάλλουν οι διάδικοι.

⁽³⁹⁴⁾ IARLJ, *Due process standards for the use of country of origin information (COI) in administrative and judicial procedures*, 10η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη, 2014.

⁽³⁹⁵⁾ Gyulai, G., *Country Information in Asylum Procedures*, ό.π. υποσημείωση 135- είναι μια διεθνής συγκριτική μελέτη δικαστικών απαιτήσεων σχετικών με τη χρήση ΠΧΚ ως αποδεικτικών στοιχείων, στην οποία περιγράφονται συνοπτικά περισσότερες από 200 αποφάσεις ευρωπαϊκών δικαστηρίων, και είναι διαθέσιμη σε οκτώ γλώσσες.

⁽³⁹⁶⁾ Σχετικά με τη δικαστική αξιολόγηση του κατά πόσον οι πληροφορίες στις οποίες βασίστηκε η αποφαινόμενη αρχή συλλέχθηκαν και ερμηνεύθηκαν βάσει ορθής μεθοδολογίας, βλ. Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο (Βουλγαρία), *Jasvineta* κατά *Κρατικής υπηρεσίας προσφύγων*, υπόθεση αριθ. 5226/15 (στη βουλγαρική γλώσσα).

Όταν το δικαστήριο αποφασίζει να βασιστεί σε πληροφορίες για τη χώρα οι οποίες δεν έχουν ληφθεί υπόψη προηγουμένως από την αποφαινόμενη αρχή, έχει καίρια σημασία να αξιολογείται η προσβασιμότητα των πληροφοριών από το κοινό καθώς και το επίπεδο της συνάφειάς τους με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης. Οι παράγοντες αυτοί ενδέχεται να συνεπάγονται διαφορετικά επίπεδα υποχρέωσης σχετικά με την κοινοποίηση των εν λόγω πληροφοριών στους διαδίκους.

Το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι «απόκειται στο εθνικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο για θέματα ασύλου να αναζητήσει όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για να εξακριβώσει τα πραγματικά περιστατικά στα οποία θα βασιστεί η απόφασή του»⁽³⁹⁷⁾. Διευκρίνισε περαιτέρω ότι, ενώ το εθνικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο για θέματα ασύλου μπορεί να στηριχθεί σε γενικές πληροφορίες οι οποίες είναι ελεύθερα διαθέσιμες στο κοινό χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των διαδίκων, δύναται να βασιστεί στην απόφασή του σε συγκεκριμένες πληροφορίες οι οποίες ενδεχομένως επιβεβαιώνουν ή απορρίπτουν περιστάσεις που αφορούν προσωπικά τον αιτούντα και την αφήγησή του μόνον εφόσον έχει παρασχεθεί στους διαδίκους η δυνατότητα να τις συζητήσουν⁽³⁹⁸⁾.

Η προσβασιμότητα σε πληροφορίες βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί η απόφαση της αποφαινόμενης αρχής δεν αποτελεί, ωστόσο, απόλυτο δικαίωμα του αιτούντος. Στο άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο δ), σε συνδυασμό με το άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), προβλέπεται ότι οι αιτούντες και οι νομικοί τους σύμβουλοι έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες για τη χώρα όταν η αποφαινόμενη αρχή έχει λάβει τις πληροφορίες αυτές υπόψη για τον σκοπό της λήψης απόφασης επί της αίτησής τους, με την επιφύλαξη της εξαίρεσης στην περίπτωση που η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια. Το δικαίωμα του αιτούντος να υποβάλει παρατηρήσεις επί της συνάφειας ή της αξιοπιστίας των πληροφοριών αυτών, πριν από τη λήψη της απόφασης, δεν προβλέπεται ρητά στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση), αλλά θα μπορούσε να συνδεθεί με το δικαίωμα ακρόασης, το οποίο αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της ΕΕ (βλ. επίσης ενότητα 4.2.6).

Η γενική απαίτηση να ανατρέχουν τα δικαστήρια σε ακριβείς και επίκαιρες ΠΧΚ —αναγκαία για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)— θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως υποχρέωση των δικαστηρίων να διασφαλίζουν ότι οι ΠΧΚ στις οποίες αποκτούν πρόσβαση μέσω της αποφαινόμενης αρχής ή του αιτούντος ή με άλλον τρόπο είναι ακριβείς και επίκαιρες κατά τον χρόνο της αξιολόγησης της αίτησης. Η σημαντική εμπειρογνωσία που μπορούν να αποκτήσουν οι αρμόδιοι για υποθέσεις ασύλου δικαστές και το προσωπικό των δικαστηρίων κατά την εξέταση καταστάσεων σε χώρες καταγωγής αναμένεται να διευκολύνει περαιτέρω την εφαρμογή αυτής της προσέγγισης (βλ. επίσης ενότητα 4.8.3). Στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων, σε ορισμένες υποθέσεις στις οποίες το δικαστήριο διαθέτει σχετική αρμοδιότητα, ενδέχεται να είναι σημαντικό να λαμβάνονται μέτρα για να διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα επίκαιρων ΠΧΚ είτε μέσω των διαδίκων είτε αυτεπαγγέλτως με σχετική ενημέρωση των διαδίκων. Εναλλακτικά, σε τέτοιες υποθέσεις [εφόσον αυτό συνάδει με το άρθρο 46 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], το δικαστήριο δύναται να ακυρώσει ή να αναιρέσει την απόφαση και να την αναπέμψει στο όργανο λήψης της αρχικής απόφασης ή στο δικαστήριο κατώτερου βαθμού για την έκδοση νέας απόφασης που θα συμμορφώνεται με την υποχρέωση συμπερίληψης ακριβών και επίκαιρων πληροφοριών, μεταξύ των οποίων ΠΧΚ.

⁽³⁹⁷⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), *Μ. Σ.* αριθ. 328265, ό.π. υποσημείωση 45 (ανεπίσημη μετάφραση). Η εν λόγω διαδικαστική απαίτηση έχει κωδικοποιηθεί πλέον στο γαλλικό δίκαιο (Κώδικας περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου, άρθρο R.733-16).

⁽³⁹⁸⁾ Ό.π.

Οι δικαστικοί λειτουργοί κατά κανόνα λαμβάνουν δεόντως υπόψη το γεγονός ότι ορισμένες πληροφορίες έχουν ήδη αναλυθεί από άλλα δικαστήρια που εξέτασαν το ίδιο σύνολο πληροφοριών. Το δικαστήριο δύναται να αποφασίσει το ίδιο να προβεί σε γενικές διαπιστώσεις σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένη χώρα προκειμένου να λάβει την κατάλληλη απόφαση σε συγκεκριμένη υπόθεση. Το δικαστήριο δύναται επίσης, ανάλογα με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, να παράσχει καθοδήγηση ⁽³⁹⁹⁾.

4.8.4.2. Αξιολόγηση των ΠΧΚ και επιβεβαίωση

Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι οι αντικρουόμενες ΠΧΚ που αφορούν συγκεκριμένο ζήτημα, ή ακόμη και η πλήρης απουσία ΠΧΚ, δεν αποτελούν μεμονωμένα καθοριστικό παράγοντα για την αξιολόγηση της ανάγκης διεθνούς προστασίας.

Η έλλειψη αντικειμενικών ΠΧΚ που επιβεβαιώνουν ή υποστηρίζουν ένα ουσιώδες πραγματικό περιστατικό δεν συνεπάγεται απαραίτητως ότι το περιστατικό που αναφέρει ο αιτών δεν συνέβη ⁽⁴⁰⁰⁾. Η περίπτωση αυτή μπορεί να προκύψει λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως η περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες για συγκεκριμένη χώρα, η περιορισμένη κλίμακα του περιστατικού που έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρξουν διεθνείς αναφορές σε αυτό ή η διαθεσιμότητα περιορισμένων πληροφοριών σχετικά με ορισμένες περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως οι γυναίκες ή τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ. Σε υποθέσεις που αφορούν οικογενειακές διαφορές και άλλα ιδιωτικά ζητήματα, τα προβαλλόμενα γεγονότα δεν θα περιλαμβάνονται εν γένει σε οποιουδήποτε είδους υλικό ΠΧΚ.

Η γενικευμένη προσβασιμότητα πολλών πηγών ΠΧΚ, μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων ενημέρωσης, συνεπάγεται την ανάγκη οι δικαστικοί λειτουργοί να έχουν υπόψη τους την πιθανότητα ορισμένες αιτήσεις διεθνούς προστασίας να έχουν καταρτιστεί κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς με τις συναφείς ΠΧΚ. Στις περιπτώσεις αυτές, η αφήγηση ενός άρτια τεκμηριωμένου γεγονότος, το οποίο επηρέασε τον αιτούντα κατά τους ισχυρισμούς του, μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία που εμφανίζονται σε εκθέσεις ΠΧΚ με σκοπό την ενίσχυση της αξιοπιστίας των δηλώσεών του.

Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η συνάφεια των ΠΧΚ για τον προσδιορισμό των συνθηκών που επικρατούν σε μια χώρα, βάσει των οποίων πρέπει να αξιολογηθεί μια συγκεκριμένη υπόθεση, ενδέχεται να υπονομευθεί όταν οι καταστάσεις μεταβάλλονται ταχέως. Το υλικό ΠΧΚ, λόγω της καθυστέρησης που συνεπάγεται εκ των πραγμάτων η σύνθεση και δημοσίευσή του, δεν μπορεί σε κάθε περίπτωση να συμπεριλάβει την εξέλιξη των καταστάσεων αυτών εγκαίρως.

4.8.4.3. Αναφορά των πηγών στην απόφαση ⁽⁴⁰¹⁾

Στις αποφάσεις των δικαστηρίων πρέπει να εξασφαλίζεται πάντοτε η διαφάνεια όσον αφορά τις πηγές των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται. Οι μοναδικές πιθανές εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτόν σχετίζονται με τις ανησυχίες για την ασφάλεια που αναφέρθηκαν ανωτέρω (βλ. ενότητα 4.3.4).

⁽³⁹⁹⁾ Βλέπε π.χ. το σύστημα του UKUT για τις αποφάσεις καθοδήγησης σχετικά με συγκεκριμένη χώρα, που απαριθμούνται στο *Country Guidelines Determinations*, 26 Ιουνίου 2018.

⁽⁴⁰⁰⁾ Βλ. IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, ενότητα III.A.14 «Use of COI».

⁽⁴⁰¹⁾ Ο όρος «απόφαση» χρησιμοποιείται τόσο για τις δικαστικές όσο και για τις οιοιεί δικαστικές αποφάσεις.

Η αυξανόμενη απαίτηση να είναι επαρκώς αιτιολογημένες οι αποφάσεις των δικαστηρίων επί αιτήσεων διεθνούς προστασίας συνεπάγεται ότι στις αποφάσεις αυτές θα πρέπει να αναφέρονται ρητά οι πηγές των πληροφοριών που έχουν χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της ουσίας της προσφυγής.

Αυτό θα είναι αναγκαίο στον βαθμό που το σκεπτικό της απόφασης βασίζεται στην αξιολόγηση των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Αυτό δεν συμβαίνει σε όλες τις καταστάσεις. Για παράδειγμα, κάτι τέτοιο ενδέχεται να μην είναι απαραίτητο σε περίπτωση αρνητικής διαπίστωσης περί της αξιοπιστίας βάσει καταφανούς έλλειψης εσωτερικής συνοχής ή μη ικανοποιητικής επεξήγησης αποκλίσεων ή παραλλαγών σε ό,τι αφορά τα ουσιώδη στοιχεία μιας αίτησης ή, ακόμη περισσότερο, σε περίπτωση απόρριψης προσφυγής ως απαράδεκτης.

4.9. Αξιολόγηση προηγούμενης και μελλοντικής δίωξης ή σοβαρής βλάβης [άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]

Η οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου αποδίδει αποδεικτική αξία στο γεγονός ότι ένας αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή σοβαρής βλάβης ⁽⁴⁰²⁾. Το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

Άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή βλάβης αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι είναι βάσιμος ο φόβος του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστευτεί κανείς ότι η εν λόγω δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν θα επαναληφθεί.

Λόγω της άμεσης σημασίας της για την αξιολόγηση του μελλοντικού κινδύνου, η εξέταση του αν ο αιτών έχει υποστεί στο παρελθόν δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές για τέτοιου είδους κακομεταχείριση διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στο ευρύτερο πλαίσιο της αξιολόγησης όλων των αποδεικτικών στοιχείων που είναι συναφή σε μια αίτηση διεθνούς προστασίας.

Ωστόσο, η προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή οι άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή βλάβης δεν συνιστούν προαπαιτούμενο για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Οι ορισμοί του πρόσφυγα και του προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία [άρθρο 2 στοιχεία δ) και στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] βασίζονται και οι δύο σε μελλοντοστραφή αξιολόγηση του κινδύνου που θα διατρέξει ο ενδιαφερόμενος. Επιπλέον, στο άρθρο 5 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) διατυπώνεται η παγιωμένη αρχή της ανάγκης η οποία ανακύπτει επιτόπου σύμφωνα με την οποία ο βάσιμος φόβος δίωξης ή ο πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης «μπορεί να στηρίζεται σε γεγονότα τα οποία επήλθαν μετά την αναχώρηση του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του», αρχή από την οποία προκύπτει ότι ο αιτών δεν απαιτείται να έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή βλάβης.

⁽⁴⁰²⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λουποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψη 94.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* ⁽⁴⁰³⁾.

Η αξιολόγηση προηγούμενης δίωξης/σοβαρής βλάβης και απειλών τέτοιας δίωξης ή βλάβης διενεργείται στο ευρύτερο πλαίσιο της αξιολόγησης των γεγονότων και περιστάσεων, κατά το αρχικό στάδιο εξέτασης της αίτησης. Η αξιολόγηση του μελλοντικού κινδύνου —δίωξης ή σοβαρής βλάβης— πραγματοποιείται με την ακόλουθη σειρά και βασίζεται απαραίτητα στις διαπιστώσεις που προκύπτουν από την αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένων πιθανών διαπιστώσεων σχετικά με προηγούμενες εμπειρίες δίωξης ή σοβαρής βλάβης.

Το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι, οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, οι πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος οι οποίες δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις δεν χρειάζονται επιβεβαίωση όταν πληρούνται οι όροι που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως ε). Από τη διατύπωση αυτή μπορεί εύλογα να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι ισχυρισμοί περί παλαιότερων πράξεων που ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη καθώς και με απειλές τέτοιων πράξεων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτού του λιγότερο αυστηρού αποδεικτικού κανόνα και δεν θα πρέπει, ως εκ τούτου, να απαιτείται η επιβεβαίωσή τους μέσω εγγράφων ή άλλων αποδείξεων εφόσον πληρούνται οι όροι του άρθρου 4 παράγραφος 5 που παρατίθενται στην ενότητα 4.3.7 ανωτέρω.

Από την πληθώρα των στοιχείων που τεκμηριώνουν ενδεχομένως μια αίτηση διεθνούς προστασίας, η προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή βλάβη και οι σχετικές απειλές ίσως είναι το πλέον δύσκολο να εξακριβωθεί. Δεδομένης της ιδιαίτερης αποδεικτικής αξίας που αποδίδεται σε προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή στις σχετικές άμεσες απειλές από το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), για την αξιολόγησή τους απαιτείται η εφαρμογή προσεκτικής προσέγγισης.

Η αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος βάσει, παραδείγματος χάριν, στοιχείων που αποδεικνύουν ότι άλλα πρόσωπα που έχουν το ίδιο πολιτικό, φυλετικό, θρησκευτικό ή κοινωνικό προφίλ έχουν υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ενδέχεται να μην επαρκεί για να αιτιολογηθεί η διαπίστωση ότι ο αιτών έχει υποστεί τέτοιου είδους μεταχείριση. Ωστόσο, αυτό δεν αποκλείει την εκτίμηση ότι υπάρχει μελλοντικός κίνδυνος τέτοιου είδους μεταχείρισης, καθώς η προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή βλάβη προσώπων που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση μπορεί να γίνει δεκτή ως συναφές αποδεικτικό στοιχείο μελλοντικού κινδύνου ⁽⁴⁰⁴⁾. Το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος είναι μέλος της οικογένειας πρόσφυγα μπορεί, ειδικότερα, να αποτελέσει τη βάση για τέτοιου είδους αποδείξεις, όπως επιβεβαιώνεται σαφώς στην αιτιολογική σκέψη 36 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση): «Τα μέλη της οικογένειας, λόγω της σχέσης τους με τον πρόσφυγα και μόνο, εκτίθενται συνήθως σε διώξεις κατά τρόπον που να μπορεί να αποτελέσει βάση για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα».

Το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ρητώς ότι η ύπαρξη προηγούμενης δίωξης ή σοβαρής βλάβης αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι είναι βάσιμος ο φόβος του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, «εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστευτεί κανείς ότι η εν λόγω δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν θα επαναληφθεί». Σύμφωνα με ορισμένα εθνικά δικαστήρια, σε τέτοιου είδους υποθέσεις,

⁽⁴⁰³⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητες 1.9.2 και 2.8.2.

⁽⁴⁰⁴⁾ Ό.π.

απόκειται στο δικαστήριο να αποδείξει ότι δεν υπάρχει μελλοντικός κίνδυνος δίωξης ή σοβαρής βλάβης ⁽⁴⁰⁵⁾.

Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα προηγούμενης δίωξης που δεν θα επαναληφθεί στο μέλλον είναι συνήθως η περίπτωση που έχει σημειωθεί αλλαγή των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Εν προκειμένω, η απαίτηση του άρθρου 11 παράγραφος 2 και του άρθρου 16 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), βάσει της οποίας η μεταβολή των συνθηκών που ενεργοποιούν τις ρήτρες παύσης του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχείο ε) και του άρθρου 16 παράγραφος 1 πρέπει να είναι σε τέτοιο βαθμό ουσιαστική και μη προσωρινή ώστε οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας να μην αντιμετωπίζουν πλέον κίνδυνο δίωξης ή σοβαρής βλάβης, παρέχει συναφή στοιχεία για την ανάλυση. Στην απόφασή του στην υπόθεση *Abdulla* το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η απαίτηση του άρθρου 11 παράγραφος 2 πληρούται όταν «οι παράγοντες που προκάλεσαν τον φόβο του προσφεύγοντα ότι θα υποστεί δίωξη μπορούν να θεωρηθούν ως μονίμως εξαλειφθέντες» ⁽⁴⁰⁶⁾.

Μπορεί να συναχθεί, a fortiori, από την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Υ και Ζ* ότι η δυνατότητα αποφυγής μελλοντικής δίωξης μέσω της παύσης ή της απόκρυψης δραστηριοτήτων, συμπεριφορών ή πρακτικών που οδήγησαν στην προηγούμενη δίωξη δεν είναι συναφής κατά την εξέταση του αν «συντρέχουν βάσιμοι λόγοι ώστε να εικάζεται ότι η εν λόγω δίωξη δεν θα επαναληφθεί» ⁽⁴⁰⁷⁾.

Το ΔΕΕ αποφάνθηκε επίσης τα εξής:

Η αποδεικτική ισχύς, την οποία το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας [ΟΕΑΑ] προσδίδει σε τέτοιες προγενέστερες πράξεις ή απειλές, θα ληφθεί υπόψη από τις αρμόδιες αρχές υπό την απορρέουσα από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας προϋπόθεση ότι οι εν λόγω πράξεις ή απειλές συσχετίζονται με τον [ίδιο] λόγο διώξεως που προβάλλει ο αιτών την παροχή προστασίας ⁽⁴⁰⁸⁾.

Ο περιορισμός αυτός δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση προηγούμενης σοβαρής βλάβης ή άμεσων απειλών σοβαρής βλάβης, καθώς η αναγνώριση του δικαιώματος επικουρικής προστασίας δυνάμει του άρθρου 15 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προϋποθέτει ότι ο κίνδυνος σοβαρής βλάβης δεν συνδέεται με λόγο δίωξης. Ωστόσο, η εξέταση των λόγων που οδήγησαν στην προηγούμενη βλάβη ή απειλή βλάβης παραμένει συναφής εν προκειμένω. Το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι ο κανόνας τον οποίο προβλέπει δεν εφαρμόζεται όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστευτεί κανείς **ότι η εν λόγω δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν θα επαναληφθεί**, περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο το πεδίο εφαρμογής του συγκεκριμένου κανόνα και υπονοώντας ότι ο μελλοντικός κίνδυνος θα πρέπει να συνδέεται με την ίδια αιτία.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι το τμήμα ευρείας συνθέσεως του ΕΔΔΑ έχει πλέον υιοθετήσει παρόμοια θέση όσον αφορά την ιδιαίτερη βαρύτητα που πρέπει να αποδίδεται σε προηγούμενη κακομεταχείριση στο πλαίσιο της δικής του αξιολόγησης των μελλοντικών κινδύνων μεταχείρισης που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ:

Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το γεγονός της παλαιότερης κακομεταχείρισης συνιστά ισχυρή ένδειξη μελλοντικού πραγματικού κινδύνου μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3, στις

⁽⁴⁰⁵⁾ Βλ. π.χ. Δικαστήριο Μετανάστευσης (Σουηδία), απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2010, UM 10296-10 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁴⁰⁶⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψη 73.

⁽⁴⁰⁷⁾ ΔΕΕ, *Υ και Ζ*, ό.π. υποσημείωση 167, σκέψεις 73-80.

⁽⁴⁰⁸⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψη 94.

περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων έχει κάνει μια αφήγηση των γεγονότων που γενικά παρουσιάζει συνοχή και αξιοπιστία και που δεν έρχεται σε αντίθεση με πληροφορίες από αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές σχετικά με τη γενική κατάσταση στη συγκεκριμένη χώρα. Στις περιπτώσεις αυτές, αποτελεί υποχρέωση της Κυβέρνησης να διαλύσει τις όποιες αμφιβολίες σχετικά με τον κίνδυνο αυτό ⁽⁴⁰⁹⁾.

Η αξιολόγηση του μελλοντικού κινδύνου μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον αφού αξιολογηθεί το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν ληφθεί σύμφωνα με τις αρχές και τα πρότυπα που καθορίζονται στην ενότητα 4.3 και ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων εξακριβώσει τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά που γίνονται δεκτά βάσει της αξιολόγησης των εν λόγω αποδείξεων. Με βάση τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά που γίνονται δεκτά, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων πρέπει στη συνέχεια να κρίνει αν πληρούνται οι ουσιώδεις προϋποθέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 9 και 10 ή στο άρθρο 15 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ, τέτοιου είδους αξιολόγηση εναπόκειται «αποκλειστικά στην αρμόδια εθνική αρχή [...] με αποτέλεσμα, στο εν λόγω στάδιο της διαδικασίας, να μην είναι λυσιτελής η προβλεπόμενη στο άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 απαίτηση συνεργασίας της αρχής αυτής με τον αιτούντα» ⁽⁴¹⁰⁾.

Η αξιολόγηση του μελλοντικού κινδύνου μπορεί να περιγραφεί σε γενικές γραμμές ως εκτίμηση, βάσει των συμπερασμάτων που αντλούνται από τα αποδεικτικά στοιχεία, του τι μπορεί να συμβεί αν ο αιτών επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Επομένως, διαφέρει ουσιωδώς από το αρχικό στάδιο της αξιολόγησης των γεγονότων και περιστάσεων, το οποίο αφορά την εξακρίβωση των παρελθουσών και παρουσών περιστάσεων του αιτούντος ⁽⁴¹¹⁾. Η εν λόγω μελλοντοστραφής αξιολόγηση αποτελεί ένα από τα πλέον αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά της λήψης απόφασης επί αιτήσεων διεθνούς προστασίας ⁽⁴¹²⁾.

⁽⁴⁰⁹⁾ ΕΔΔΑ, J.K. και λοιποί κατά Σουηδίας, ό.π. υποσημείωση 20, σκέψη 102.

⁽⁴¹⁰⁾ ΔΕΕ, M.M., ό.π. υποσημείωση 82, σκέψη 70.

⁽⁴¹¹⁾ Βλ. ΕΔΔΑ, Saadi κατά Ιταλίας, ό.π. υποσημείωση 199, συντρέχουσα άποψη του δικαστή Zurawski.

⁽⁴¹²⁾ Βλ. EASO, Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση, 2018, ό.π. υποσημείωση 3.

Μέρος 5: Επιλεγμένες ειδικές πτυχές σε σχέση με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας

Στόχος του μέρους 5 δεν είναι να εξεταστούν όλες οι ειδικές πτυχές της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Αντιθέτως, σε αυτό εξετάζονται οι πτυχές που ανακύπτουν συνηθέστερα στην πρακτική των δικαστηρίων και για τις οποίες υπάρχουν, επομένως, νομολογία και γενικές μελέτες.

5.1. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν αμφισβητούμενη ιθαγένεια ή ανιθαγένεια

Ζητήματα αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας μπορούν να ανακύψουν στο πλαίσιο του καθορισμού της χώρας ή των χωρών της ιθαγένειας του αιτούντος ή της ανιθαγένειάς του ως καθοριστικού στοιχείου των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας. Όπως εξηγείται αναλυτικά στην έκδοση με τίτλο *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση* ⁽⁴¹³⁾, ο καθορισμός της ιθαγένειας ή της ανιθαγένειας του αιτούντος αποτελεί βασικό στοιχείο της αξιολόγησης της αίτησης διεθνούς προστασίας ⁽⁴¹⁴⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), «πρόσφυγας» είναι ο **υπήκοος τρίτης χώρας** ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης, ευρίσκεται εκτός της **χώρας της ιθαγένειάς του** και δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της **εν λόγω χώρας** ή ο **ανιθαγενής** ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης, ευρίσκεται εκτός της **χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του** και δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), «πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία» είναι ο **υπήκοος τρίτης χώρας** ή ο **ανιθαγενής** ο οποίος, εάν επιστρέψει στη **χώρα της καταγωγής του** ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη **χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του**, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ιδ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), «χώρα καταγωγής» είναι «η χώρα ή οι χώρες της ιθαγένειας ή, για τους ανιθαγενείς, της προηγούμενης συνήθους διαμονής». Εάν το πρόσωπο έχει δύο ή περισσότερες ιθαγένειες, ο φόβος/κίνδυνος πρέπει να αφορά αμφότερες (ή όλες) τις χώρες της ιθαγένειας.

Ο όρος «ιθαγένεια» δηλώνει τον νομικό δεσμό μεταξύ του ατόμου και του κράτους. Είναι σημαντικό να μη συγχέεται η έννοια αυτή με την ευρύτερη έννοια που αποδίδεται, στον ίδιο ορισμό του πρόσφυγα, στον όρο «ιθαγένεια» ως έναν από τους πέντε λόγους δίωξης [βλ. άρθρο 2 στοιχείο δ) και άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] ⁽⁴¹⁵⁾.

⁽⁴¹³⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.2.

⁽⁴¹⁴⁾ Βλ. επίσης Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 9ης Ιουνίου 2000, Smith κατά Secretary of State for the Home Department (Liberia) [2000] 00TH02130, σκέψη 9.

⁽⁴¹⁵⁾ Όπως επισημαίνουν οι Zimmermann και Mahler, η έννοια της ιθαγένειας ως λόγου δίωξης είναι ευρύτερη από εκείνη που σχετίζεται με το καθοριστικό στοιχείο της παρουσίας ενός προσώπου εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του, η οποία συνεπάγεται νομικό δεσμό μεταξύ του αιτούντος και του κράτους του, αυτόν της ιδιότητας του πολίτη: Zimmermann, A. και Mahler, C., «Article 1 A, para. 2 (Definition of the term 'Refugee'/Définition du terme 'réfugié')», στο Zimmermann, A. (επιμ.), *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol: A Commentary* (OUP, 2011), σ. 389, σκέψη 387.

Δεδομένου ότι η ιδιότητα του υπηκόου τρίτης χώρας ή του ανιθαγενούς αποτελεί προαπαιτούμενο για να πληροί ο αιτών τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας βάσει του δικαίου της ΕΕ, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων πρέπει, για τον σκοπό αυτόν, να προσδιορίσει την ιθαγένεια ή τις ιθαγένειες ή την έλλειψη ιθαγένειας. Επομένως, παρότι τα δικαστήρια που επιλαμβάνονται αιτήσεων διεθνούς προστασίας δεν έχουν ειδική δικαιοδοσία να αποφαίνονται επί της ιθαγένειας του αιτούντος, υποχρεούνται ωστόσο να προβαίνουν σε αξιολόγηση της χώρας ή των χωρών ιθαγένειας του αιτούντος για τους σκοπούς της αίτησής του.

Όπως εξηγείται στην έκδοση με τίτλο *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση* ⁽⁴¹⁶⁾, η ιθαγένεια πρέπει, επομένως, να προσδιορίζεται κυρίως βάσει της νομοθεσίας για την απόδοση της ιθαγένειας της σχετικής χώρας. Σκοπός του προσδιορισμού της ιθαγένειας δεν είναι να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη νομοθεσία, αλλά βάσει αυτής να διαπιστωθεί η ιθαγένεια του αιτούντος για σκοπούς διεθνούς προστασίας.

Σε πολλές περιπτώσεις, η ιθαγένεια (ή η ανιθαγένεια) του αιτούντος δεν αμφισβητείται και, επομένως, δεν θα ανακύψει κανένα σχετικό με αυτήν ζήτημα το οποίο θα πρέπει να επιλύσουν τα δικαστήρια. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις θα αμφισβητηθεί ή θα ανακύψει ζήτημα σχετικό με αυτήν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Οι πράξεις του ΚΕΣΑ δεν διευκρινίζουν τι πρέπει να πράττουν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σε περιπτώσεις στις οποίες η ιθαγένεια ενός προσώπου θεωρείται απροσδιόριστη.

Το ΔΕΕ δεν έχει λάβει ακόμη αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης στην οποία να τίθεται το ζήτημα του αν ο προσδιορισμός της ιθαγένειας του αιτούντος ως απαίτηση για την εκπλήρωση των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να υπόκειται στο ίδιο επίπεδο απόδειξης με εκείνο που εφαρμόζεται για άλλα στοιχεία της αίτησής του (ήτοι τον «βάσιμο φόβο δίωξης» για την προστασία των προσφύγων και τους «ουσιώδεις λόγους να πιστεύεται ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος» για την επικουρική προστασία, βλ. ενότητα 4.3.9 ανωτέρω). Σε ορισμένα κράτη μέλη, ισχύει το ίδιο επίπεδο απόδειξης για όλα τα στοιχεία της αξιολόγησης.

Οι υποθέσεις αμφισβητούμενης ιθαγένειας εμπίπτουν σε τουλάχιστον τρεις κατηγορίες που παρουσιάζονται στον πίνακα 23 κατωτέρω.

Πίνακας 23: Παραδείγματα υποθέσεων αμφισβητούμενης ιθαγένειας

1	Αυτές στις οποίες ο αιτών ισχυρίζεται ότι είναι —ή θεωρείται από την αποφαινόμενη αρχή— ανιθαγενής
2	Αυτές στις οποίες ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει την ιθαγένεια της χώρας Χ, αλλά η αποφαινόμενη αρχή εκτιμά ότι δεν έχει την ιθαγένεια της χώρας Χ
3	Αυτές στις οποίες ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει μία ιθαγένεια, αλλά η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες.

Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, και όπως προαναφέρθηκε, οι ορισμοί που παρατίθενται στο άρθρο 2 στοιχεία δ) και στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιβάλλουν, εάν ο αιτών είναι ανιθαγενής, να εκτιμάται αν πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας σε συνάρτηση με τη χώρα συνήθους διαμονής του. Γενικότερα, τα ίδια είδη αποδεικτικών στοιχείων που αποδεικνύουν την ιθαγένεια θα αποδεικνύουν κατά βάση και τη συνήθη διαμονή.

⁽⁴¹⁶⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.1.

Όσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία, η ιθαγένεια του αιτούντος μπορεί να αμφισβητείται όταν η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι ο αιτών δεν τεκμηρίωσε τον ισχυρισμό του ότι είναι υπήκοος της χώρας Χ σύμφωνα με το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Σε αυτή την περίπτωση, η αποφαινόμενη αρχή ενδέχεται να μη γνωρίζει τη χώρα της ιθαγένειας του αιτούντος ή ενδέχεται να έχει λάβει αποδεικτικά στοιχεία που δείχνουν ότι ο αιτών έχει την ιθαγένεια άλλης χώρας. Όταν η αποφαινόμενη αρχή δεν δέχεται τη χώρα ιθαγένειας που προβάλλει ο αιτών, η αίτηση μπορεί να απορριφθεί με αναφορά των πραγματικών και νομικών λόγων. Εάν ο αιτών παραδεχθεί ότι υπέβαλε ψευδείς πληροφορίες σχετικά με την ιθαγένειά του, θα πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας μόνον εάν είναι σε θέση να τεκμηριώσει ότι έχει την ιθαγένεια άλλης χώρας, καθώς και ότι έχει βάσιμο φόβο δίωξης ή υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης στην εν λόγω άλλη χώρα.

Τέλος, σε χωριστή τρίτη κατηγορία εμπίπτουν οι υποθέσεις στις οποίες ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει μία ιθαγένεια, αλλά η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες. Εάν διαπιστωθεί ότι ο αιτών έχει δύο ή περισσότερες ιθαγένειες, θα πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας μόνον εάν είναι σε θέση να αποδείξει ότι έχει βάσιμο φόβο δίωξης ή υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης σε **αμφότερες** (ή σε όλες) τις χώρες ιθαγένειας ⁽⁴¹⁷⁾.

5.1.1. Τεκμηρίωση της ιθαγένειας από τον αιτούντα

Το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι, στο πλαίσιο αίτησης διεθνούς προστασίας, τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την ιθαγένειά του. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ο αιτών πρέπει να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, την ταυτότητα και την ιθαγένεια ή τις ιθαγένειές του. Είναι επίσης σαφές από συμπληρωματικές διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ότι [ανεξάρτητα από το αν τα κράτη μέλη θεωρούν ότι αποτελεί υποχρέωση του αιτούντος να τεκμηριώσει την αίτησή του βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] τα κράτη μέλη οφείλουν να επιβάλλουν στους αιτούντες την υποχρέωση να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές με σκοπό την εξακρίβωση της ταυτότητας και της ιθαγένειάς τους [άρθρο 13 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, σε πολλές περιπτώσεις η ιθαγένεια (ή η ανιθαγένεια) του αιτούντος δεν αμφισβητείται. Αυτό συμβαίνει συνήθως επειδή ο αιτών μπόρεσε να την τεκμηριώσει με την κατάθεσή του και/ή με την προσκόμιση αποδεικτικών εγγράφων, όπως διαβατήριο ή ταυτότητα ⁽⁴¹⁸⁾.

Σε υποθέσεις στις οποίες ανακύπτει ζήτημα σχετικά με τα αποδεικτικά έγγραφα για την τεκμηρίωση της ιθαγένειας, μπορεί να έχει κάποια σημασία το γεγονός ότι στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) γίνεται λόγος για έγγραφα «που έχει ο αιτών στη διάθεσή

⁽⁴¹⁷⁾ Βλ. EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.1, σ. 23-25.

⁽⁴¹⁸⁾ Στην υπόθεση Α.Α. κατά Ελβετίας (ό.π. υποσημείωση 317, σκέψη 61) το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι: «[ό]πως έκρινε στο παρελθόν το ΕΔΔΑ, ο καλύτερος τρόπος για να αποδείξει ο αιτών άσυλο την ταυτότητά του είναι να υποβάλει πρωτότυπο διαβατήριο. Εάν αυτό δεν είναι εφικτό λόγω των προσωπικών του περιστάσεων, μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλα έγγραφα προς απόδειξη της ταυτότητάς του. Ένα πιστοποιητικό γέννησης θα μπορούσε να έχει αποδεικτική αξία, εάν δεν υπάρχουν άλλα έγγραφα ταυτότητας [με παραπομπή επίσης στην απόφαση του ΕΔΔΑ, της 18ης Δεκεμβρίου 2012, F.N. και λοιποί κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 28774/09, σκέψη 72]».

του», όρος ο οποίος φαίνεται να περιλαμβάνει έγγραφα τα οποία ο αιτών δεν έχει επί του παρόντος στην κατοχή του, αλλά τα οποία είναι σε θέση να λάβει ⁽⁴¹⁹⁾.

Ωστόσο, όταν οι προσπάθειες του αιτούντος να τεκμηριώσει την ιθαγένειά του δεν πείθουν την αποφαινόμενη αρχή, το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι αποτελεί καθήκον του κράτους μέλους να συνεργαστεί με τον αιτούντα για την αξιολόγηση του συναφούς αυτού στοιχείου ⁽⁴²⁰⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), η αξιολόγηση πρέπει να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση «όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους».

Αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η ενδιαφερόμενη χώρα εφαρμόζει στην πράξη τη νομοθεσία της περί ιθαγένειας μπορεί να είναι συναφή ⁽⁴²¹⁾. Όπως επισήμανε το Upper Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου:

Τα αποδεικτικά στοιχεία, υπό μορφή εκθέσεων εμπειρογνομόνων ή άλλη μορφή, μπορεί να αφορούν πρακτικά και άλλα ζητήματα καθώς και νομικά ζητήματα. [...] Σε διαφορετικό επίπεδο, σαφή αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά την εθνική πρακτική ενδέχεται να έχουν σημασία για τον καθορισμό του περιεχομένου των διατάξεων του εθνικού δικαίου. Από την άλλη πλευρά, προκειμένου να είναι συναφή στο πλαίσιο αυτό, τα αποδεικτικά στοιχεία περί πρακτικής είναι πιθανό να πρέπει να έχουν γενικό χαρακτήρα αντίστοιχο αυτού των νομικών κανόνων. Ειδικότερα, και λαμβανομένου υπόψη του ενδεχομένου αλλοίωσης ή επιλογής των αποδεικτικών στοιχείων από το πρόσωπο που επιδιώκει να παραμείνει στη χώρα στην οποία ζητεί άσυλο, θεωρούμε πολύ απίθανο να αρκεί η εμπειρία ενός προσώπου ή μιας μικρής ομάδας προσώπων για να καταδειχθεί ότι οι νομικοί κανόνες δεν είναι αυτοί που φαίνεται ότι είναι ⁽⁴²²⁾.

Το Immigration Appeal Tribunal του Ηνωμένου Βασιλείου κατάρτισε έναν χρήσιμο (μη εξαντλητικό) κατάλογο των στοιχείων που ενδέχεται να υποστηρίξουν τη διαπίστωση της ιθαγένειας του αιτούντος ⁽⁴²³⁾. Κατόπιν κατάλληλης προσαρμογής, τα στοιχεία αυτά απαριθμούνται στον πίνακα 24 κατωτέρω.

Πίνακας 24: Στοιχεία προς τεκμηρίωση της ιθαγένειας του αιτούντος

i.	Συναφή έγγραφα
ii.	Αποδεικτικά στοιχεία από τον αιτούντα
iii.	Συμφωνία των διαδίκων
iv.	Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες
v.	Επιστολές κρατικών υπηρεσιών (π.χ. Υπουργείο Εξωτερικών)
vi.	Κείμενο του συναφούς νόμου περί ιθαγένειας της σχετικής χώρας ή των σχετικών χωρών

⁽⁴¹⁹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), *MW (Nationality; Art 4 QD; duty to substantiate)*, ό.π. υποσημείωση 122, σκέψη 9.

⁽⁴²⁰⁾ Το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί ότι, σε τέτοιες περιπτώσεις, το βάρος μετατίθεται στην αρμόδια αρχή, σε περίπτωση αμφιβολίας. Βλ. *United Kingdom Visas and Immigration, Nationality: Doubtful, Disputed and Other Cases*, 26 Οκτωβρίου 2013, σ. 5.

⁽⁴²¹⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.2. Σύμφωνα με την απόφαση του Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο) της 25ης Μαρτίου 2015 στην υπόθεση *Pham κατά Secretary of State for the Home Department* [2015] UKSC 19, σκέψη 25, όταν επιδιώκεται να καθοριστεί αν ένα πρόσωπο δεν θεωρείται υπήκοος βάσει του δικαίου του κράτους ιθαγένειάς του, ο όρος «δίκαιο» θα πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως και να περιλαμβάνει και άλλες μορφές της οιοσεί νομοθετικής διαδικασίας, όπως τα υπουργικά διατάγματα και την «εθιμική πρακτική».

⁽⁴²²⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2011, *KK and others (Nationality: North Korea) Korea CG* [2011] UKUT 92 (IAC), σκέψη 60.

⁽⁴²³⁾ Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), *Smith κατά SSHD (Liberia)*, ό.π. υποσημείωση 414, σκέψη 45. Παρόμοια στοιχεία προσδιορίστηκαν στην απόφαση του UKIAT της 17ης Απριλίου 2008, *MA (Disputed Nationality) Ethiopia* [2008] UKIAT 32, σκέψη 85.

Τα **συναφή έγγραφα** περιλαμβάνουν διαβατήρια και άλλα ταξιδιωτικά έγγραφα τα οποία συνιστούν ισχυρό τεκμήριο ιθαγένειας ⁽⁴²⁴⁾, πιστοποιητικά γέννησης (ιδίως όταν η νομοθεσία περί ιθαγένειας της χώρας καταγωγής αποδίδει την ιθαγένεια βάσει του *jus soli* ή του *jus sanguinis*) και επιστολές αρμόδιων αρχών στη χώρα καταγωγής ή αρχών που εκπροσωπούν τη χώρα καταγωγής ⁽⁴²⁵⁾. Όπως ορίζει το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι [...] οι αιτούντες πρέπει να παραδίδουν τα έγγραφα που έχουν στην κατοχή τους και σχετίζονται με την εξέταση της αίτησης, όπως τα διαβατήριά τους». Ωστόσο, κάθε τέτοιο έγγραφο θα πρέπει να είναι αξιόπιστο: τα έγγραφα δεν είναι αξιόπιστα εάν είναι παραποιημένα ή πλαστά ⁽⁴²⁶⁾. Εντούτοις, είναι σφάλμα να θεωρείται ότι ένα έγγραφο, όπως ένα διαβατήριο, πρέπει να γίνεται δεκτό ως αξιόπιστο μόνον εάν δεν έχει αποδειχθεί πλαστό (βλ. ενότητα 4.6 σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών εγγράφων).

Αποδεικτικά στοιχεία τα οποία παρέχονται από τον αιτούντα, ή από φίλους ή συγγενείς του, κατέχουν κεντρική θέση σε περίπτωση έλλειψης συναφών εγγράφων, αλλά και όταν τα υποβληθέντα έγγραφα είναι πλαστά ή παραποιημένα ⁽⁴²⁷⁾. Στο πλαίσιο αυτό, η υποβολή ερωτήσεων κατά τη διάρκεια της προσωπικής συνέντευξης μπορεί να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την ιθαγένεια του αιτούντος ⁽⁴²⁸⁾. Εάν κατά τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης η αποφαινόμενη αρχή δεν δεχθεί την προβαλλόμενη από τον αιτούντα ιθαγένεια, θα πρέπει να δοθεί στον αιτούντα η ευκαιρία να σχολιάσει και/ή να εξηγήσει οποιαδήποτε στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν και/ή τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις στο πλαίσιο των δηλώσεών του [βλ. άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι, όταν ο αιτών διατείνεται ότι έχει κάποια ιθαγένεια, αλλά οι διοικητικές αρχές (το γαλλικό Γραφείο Προστασίας Προσφύγων και Απάτριδων) δεν δέχονται τον ισχυρισμό του, ο δικαστής δεν μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο αιτών έχει άλλη ιθαγένεια χωρίς να του παράσχει την ευκαιρία να υποβάλει σχετικό υπόμνημα ⁽⁴²⁹⁾.

Η αποδεικτική αξία της **υποβολής ερωτήσεων σχετικά με την ιθαγένεια** στο πλαίσιο της συνέντευξης για τη χορήγηση ασύλου πρέπει να αντιμετωπίζεται με περίσκεψη. Για παράδειγμα, παρότι η υποβολή ερωτήσεων σχετικά με γνώσεις για μια συγκεκριμένη χώρα μπορεί να είναι δικαιολογημένη σε πολλές περιπτώσεις, η ιθαγένεια αυτή καθαυτή δεν συνεπάγεται διαμονή στη χώρα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η δυνητική έλλειψη γνώσεων του αιτούντος σχετικά με τη χώρα ιθαγένειάς του ενδέχεται να μην οδηγήσει σε αρνητική απόφαση. Παρότι η γνώση βασικών στοιχείων σχετικά με τη χώρα ιθαγένειας ενός προσώπου αποτελεί συχνά σημαντική ένδειξη για τον προσδιορισμό της ιθαγένειας, η κατάσταση του υπηκόου μιας χώρας δεν είναι ίδια με την κατάσταση του κατοίκου και θα υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ο παράγοντας αυτός δεν θα αποτελεί ακριβή ένδειξη ⁽⁴³⁰⁾.

⁽⁴²⁴⁾ Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith κατά SSHD (Liberia), ό.π. υποσημείωση 414, σκέψη 45. Βλ. επίσης Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 93.

⁽⁴²⁵⁾ Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith κατά SSHD (Liberia), ό.π. υποσημείωση 414, σκέψη 45.

⁽⁴²⁶⁾ United Kingdom Visas and Immigration, Nationality, ό.π. υποσημείωση 420, σ. 5 και 6.

⁽⁴²⁷⁾ Βλ. Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 6ης Μαΐου 2016, *M. P alias T*, αριθ. 09014084 C. Στην υπόθεση αυτή, το δικαστήριο εξέτασε τις δηλώσεις και τα έγγραφα του αιτούντος και διαπίστωσε ότι είχε αποκτήσει καμποτζιανό διαβατήριο, με ψευδή ταυτότητα, μέσω πλαστογραφίας και ότι ήταν στην πραγματικότητα Βιετναμέζος υπήκοος. Η αίτησή του εξετάστηκε ως προς το Βιετνάμ και διαπιστώθηκε ότι ο αιτών είχε βάσιμο φόβο δίωξης επειδή ήταν μέλος της κοινότητας των Χμερ και ακτιβιστής. Βλ. επίσης Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith κατά SSHD (Liberia), ό.π. υποσημείωση 414, σκέψη 45.

⁽⁴²⁸⁾ United Kingdom Visas and Immigration, Nationality, ό.π. υποσημείωση 420, σ. 5 και 6.

⁽⁴²⁹⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 11ης Μαΐου 2016, *M. FE, Mme BC & Mme AD*, αριθ. 390351, ECLI:FR:CECHR:2016:390351.20160511. Στην υπόθεση αυτή, το γαλλικό Γραφείο Προστασίας Προσφύγων και Απάτριδων (OFPRA) είχε δεχθεί τη ρωσική ιθαγένεια που προέβλεπαν οι αιτούντες και είχε λάβει την απόφασή του βάσει αυτής. Το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου είχε επίσης δεχθεί τον ισχυρισμό αυτόν, αλλά έκρινε ότι οι προσφεύγοντες είχαν επίσης δικαίωμα στην αρμενική ιθαγένεια και, επομένως, επέκτεινε την αξιολόγησή του στην Αρμενία, χωρίς ωστόσο να ενημερώσει προηγουμένως τους διαδίκους. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι αυτό συνιστούσε παράβαση της απαίτησης του άρθρου R.733-16 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου.

⁽⁴³⁰⁾ Ό.π. σκέψη 18.

Όπως ήδη επισημάνθηκε (βλ. ανωτέρω ενότητα 4.7.4), τα **αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες** μπορούν να περιλαμβάνουν εκθέσεις γλωσσολογικής ανάλυσης σε περίπτωση αμφιβολίας όσον αφορά τη χώρα καταγωγής του αιτούντος. Παρότι το συγκεκριμένο στοιχείο μπορεί να ασκήσει κάποια επιρροή στο ζήτημα της ιθαγένειας, θα ήταν σφάλμα να θεωρηθεί ότι, όταν υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ιθαγένεια ενός προσώπου, η γλωσσολογική ανάλυση είναι από μόνη της καθοριστική. Δεν μιλούν όλοι οι υπήκοοι της χώρας Χ τη γλώσσα της χώρας Χ. Τα αποτελέσματα τυχόν γλωσσολογικής ανάλυσης θα πρέπει να αξιολογούνται στο πλαίσιο όλων των αποδεικτικών στοιχείων που συλλέχθηκαν στην υπόθεση ⁽⁴³¹⁾. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η γλωσσολογική ανάλυση μπορεί να υποστηρίξει ή να διαψεύσει το γεγονός ότι ο αιτών διέμεινε ή είχε κοινωνικές συναναστροφές με άτομα συγκεκριμένης χώρας, αλλά δεν μπορεί να καθορίσει την ιθαγένεια.

Στον ως άνω κατάλογο μπορεί πλέον να προστεθεί ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο: **οι πληροφοριακές βάσεις δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων δακτυλικών αποτυπωμάτων**. Σε περίπτωση αντιστοιχίας, ενδέχεται να επιβεβαιώσουν ή να διαψεύσουν την ιθαγένεια που επικαλείται ο αιτών ⁽⁴³²⁾. Προκειμένου να ελεγχθεί η γνησιότητα εγγράφου ή ταυτότητας του αλλοδαπού, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο ⁽⁴³³⁾, βιομετρικά και άλλα δεδομένα τα οποία είναι αποθηκευμένα σε ηλεκτρονική μορφή στο διαβατήριο ή σε άλλα έγγραφα ταυτότητας μπορούν να διαβαστούν και τα αναγκαία βιομετρικά δεδομένα που λαμβάνονται από τον αιτούντα μπορούν να συγκριθούν με τα βιομετρικά δεδομένα του εγγράφου. Στο πλαίσιο αυτό, τα βιομετρικά δεδομένα περιλαμβάνουν μόνο δακτυλικά αποτυπώματα, φωτογραφία και σάρωση ίριδας.

5.1.2. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν την ιθαγένεια

Προκειμένου να είναι συνεπής προς το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), ο προσδιορισμός της ιθαγένειας του αιτούντος θα πρέπει να βασίζεται σε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν προσκομιστεί στην αποφαινόμενη αρχή.

Παρότι είναι ζήτημα αλλοδαπού δικαίου, ο προσδιορισμός της ιθαγένειας δεν συνεπάγεται αυστηρότερη αποδεικτική απαίτηση, όπως την ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων από κορυφαίους εμπειρογνώμονες προς υποστήριξη της μετάφρασης αλλοδαπών νόμων ⁽⁴³⁴⁾.

Δεδομένου ότι το δίκαιο περί ιθαγένειας ορισμένων χωρών μπορεί να προβλέπει, μεταξύ άλλων, διαφορετικούς τρόπους κτήσης της ιθαγένειας με κριτήριο τον τόπο γέννησης (*jus soli*) ή την καταγωγή (*jus sanguinis*) ⁽⁴³⁵⁾, ο προσδιορισμός του σχετικού τρόπου μπορεί να είναι ουσιώδους σημασίας για τη διαπίστωση της αποδεικτικής αξίας ενός πιστοποιητικού γέννησης ⁽⁴³⁶⁾. Εάν η ενδιαφερόμενη χώρα εφαρμόζει προσέγγιση βασισμένη στο *jus soli*, το πιστοποιητικό γέννησης του αιτούντος (εφόσον θεωρηθεί αξιόπιστο) θα πρέπει να θεωρηθεί αποδεικτικό στοιχείο της ιθαγένειας ⁽⁴³⁷⁾. Το πιστοποιητικό γέννησης ή το διαβατήριο γονέα (εφόσον θεωρηθεί αξιόπιστο) μπορεί επίσης να θεωρηθεί αποδεικτικό στοιχείο στις περιπτώσεις κτήσης της ιθαγένειας με βάση την καταγωγή. Ωστόσο, όταν η ενδεχόμενη μελλοντική

⁽⁴³¹⁾ Συμβούλιο προσφύγων (Πολωνία), RdU-246-1/S/13, ό.π. υποσημείωση 161, σύμφωνα με την περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

⁽⁴³²⁾ United Kingdom Visas and Immigration, Nationality, ό.π. υποσημείωση 420, σ. 6 και 7.

⁽⁴³³⁾ Γερμανικός νόμος περί ασύλου, άρθρο 16 παράγραφος 1 στοιχείο α). βλ. επίσης Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, *Das deutsche Asylverfahren ausführlich erläutert*, 2014, σ. 8 και επ.

⁽⁴³⁴⁾ Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith κατά SSHD (Liberia), ό.π. υποσημείωση 414, σκέψεις 46-49.

⁽⁴³⁵⁾ Ό.π. σκέψεις 51 και 52. Βλ. επίσης UKAIT (Ηνωμένο Βασίλειο), MA (Disputed Nationality) Ethiopia, ό.π. υποσημείωση 423, σκέψη 83.

⁽⁴³⁶⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.3.1.

⁽⁴³⁷⁾ Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith κατά SSHD (Liberia), ό.π. υποσημείωση 414, σκέψεις 15 και 45.

κτήση ιθαγένειας εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους του οποίου την ιθαγένεια μπορεί να επιδιώξει να αποκτήσει ένα πρόσωπο, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί, άνευ ετέρου, ότι το πρόσωπο αυτό έχει την εν λόγω ιθαγένεια. Αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με δυνητικούς τρόπους κτήσης της ιθαγένειας, όπως πολιτογράφηση, από τον αιτούντα στο μέλλον θα είναι αλυσιστελή επειδή οι τρόποι αυτοί δεν αποδίδουν ιθαγένεια εκ του νόμου ⁽⁴³⁸⁾.

5.2. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας σε υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους

Πέραν των γενικών κανόνων που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας αιτήσεων διεθνούς προστασίας, στην παρούσα ενότητα εξετάζονται η πρόσθετη ειδική καθοδήγηση και οι κανόνες που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αιτήσεων που υποβάλλονται από ανήλικους αιτούντες ή εξ ονόματος αυτών.

Κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας στην περίπτωση ανήλικων αιτούντων ⁽⁴³⁹⁾, είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται διαφοροποιημένη προσέγγιση τόσο σε σχέση με τα προσωπικά (υποκειμενικά) αποδεικτικά στοιχεία που τους αφορούν όσο και σε σχέση με τον τρόπο αλληλεπίδρασης των στοιχείων αυτών με πληροφοριακά (αντικειμενικά) αποδεικτικά στοιχεία, για παράδειγμα, σχετικά με τις συνθήκες της χώρας.

Καθώς ανήλικος είναι άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών, είναι πρόδηλο ότι ο όρος εφαρμόζεται τόσο σε νήπια όσο και σε εφήβους, ανεξάρτητα από οποιονδήποτε εθνικό ορισμό της έννοιας του «ανηλίκου» ⁽⁴⁴⁰⁾. Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται, επίσης, ότι σε ορισμένες αιτήσεις που υποβάλλονται από (νεαρούς) ενήλικες, τα παρασχεθέντα αποδεικτικά στοιχεία ενδέχεται να αφορούν γεγονότα που ισχυρίζονται ότι τους συνέβησαν όταν ήταν ανήλικοι και, επομένως, η μνήμη τους όσον αφορά τα γεγονότα αυτά θα διαμορφώθηκε αρχικά όταν ήταν ανήλικοι και ενδέχεται να αντικατοπτρίζει τις αντιλήψεις ενός ανηλίκου (βλ. ενότητα 6.1 σχετικά με τη μνήμη) ⁽⁴⁴¹⁾.

Παρότι τόσο η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) όσο και η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) εφαρμόζονται στις αιτήσεις που υποβάλλονται από ανηλίκους ή εξ ονόματος αυτών από συγγενείς τους ή ενήλικο υπεύθυνο για αυτούς ⁽⁴⁴²⁾, αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στους ασυνόδευτους ανηλίκους, οι οποίοι ορίζονται ως:

[...] ανήλικος που φτάνει στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο υπεύθυνο για αυτόν σύμφωνα με το νόμο ή την πρακτική του οικείου κράτους μέλους, και εφόσον κανένας ενήλικος δεν ασκεί στην πράξη την επιμέλειά του· ο όρος

⁽⁴³⁸⁾ Βλ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), *KK and others (Nationality: North Korea) Korea CG*, ό.π. υποσημείωση 422, σκέψεις 79-82.

⁽⁴³⁹⁾ Χρησιμοποιείται εδώ ο όρος «ανήλικος» αντί του όρου «παιδί», καθώς αυτή είναι η χρησιμοποιούμενη ορολογία στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και στην ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Και στις δύο ως ανήλικος ορίζεται ο «υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών» [άρθρο 2 στοιχείο ια) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) και άρθρο 2 στοιχείο ιβ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Ο όρος «παιδί» χρησιμοποιείται ως συνώνυμο του όρου «ανήλικος» μόνον όταν γίνεται αναφορά στο μείζον συμφέρον του παιδιού (βλ. ενότητα 5.2.1).

⁽⁴⁴⁰⁾ Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) του Ηνωμένου Βασιλείου επικύρωσε εθνική νομολογία η οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, ειδικά όταν οι αιτούντες διέτρεξαν κίνδυνο αναγκαστικής στρατολόγησης ή σεξουαλικής εκμετάλλευσης όταν ήταν ανήλικοι, αντιμετώπισε άτομα ηλικίας μόλις άνω των 18 ετών ως ανηλίκους, τουλάχιστον από ορισμένες απόψεις, παρατηρώντας, σε μία από τις υποθέσεις αυτές, ότι «η δίωξη δεν λαμβάνει υπόψη τα γενέθλια», βλ. ιδίως: Supreme Court (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, *TA και MA (Αφγανιστάν)* κατά Secretary of State for the Home Department και *AA (Αφγανιστάν)* κατά Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 40, σκέψη 33. Επομένως, το Supreme Court επιβεβαίωσε την απόφαση του Court of Appeal (Εφετείου) (Αγγλία και Ουαλία) (Ηνωμένο Βασίλειο), της 25ης Ιουλίου 2012, *KA (Αφγανιστάν) & Ors* κατά Secretary of State for the Home Department [2012] EWCA Civ 1014, σκέψη 18. Βλ. επίσης Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 29ης Αυγούστου 2013, *JS (Former Unaccompanied Child — Durable Solution) Afghanistan* [2013] UKUT 00568 (IAC), σκέψη 35.

⁽⁴⁴¹⁾ Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), *KS (benefit of the doubt)*, ό.π. υποσημείωση 241, σκέψεις 88 και 89.

⁽⁴⁴²⁾ Άρθρο 7 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

καλύπτει επίσης τον ανήλικο που αφέθηκε ασυνόδευτος κατόπιν της εισόδου του στο έδαφος των κρατών μελών ⁽⁴⁴³⁾.

Σύμφωνα με το ΔΕΕ, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι «αποτελούν μια ιδιαίτερος ευάλωτη κατηγορία προσώπων» ⁽⁴⁴⁴⁾.

Στην ενότητα 5.2.1 κατωτέρω εξετάζεται ειδικά το μείζον συμφέρον του παιδιού· στην ενότητα 5.2.2 εξετάζεται η εκτίμηση της ηλικίας· και στην ενότητα 5.2.3 εξετάζεται η τεκμηρίωση των αιτήσεων ανηλίκων.

5.2.1. Το μείζον συμφέρον του παιδιού

Το ΔΕΕ έχει αποφανθεί ότι, όπως ορίζεται στο άρθρο 24 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ, «[σ]ε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο **υπέρτατο συμφέρον του παιδιού**» ⁽⁴⁴⁵⁾. Αυτό αναγνωρίζεται επίσης ρητώς στη νομοθεσία για το ΚΕΣΑ. Στην αιτιολογική σκέψη 33 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προσδιορίζονται τα εξής:

Αιτιολογική σκέψη 33 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Το μείζον συμφέρον του παιδιού, σύμφωνα με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...] και τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1989 για τα δικαιώματα του παιδιού, θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχική μέριμνα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Κατά την εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη θα πρέπει συγκεκριμένα να λαμβάνουν υπόψη την καλή διαβίωση και την κοινωνική ανάπτυξή του, συμπεριλαμβανομένων των καταβολών του.

Αυτό επιβεβαιώνεται στο άρθρο 25 παράγραφος 6 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με τις εγγυήσεις για τους ασυνόδευτους ανήλικους, το οποίο προβλέπει ότι «[τ]ο μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί το κύριο μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας».

Παρόμοια διατύπωση χρησιμοποιείται στην αιτιολογική σκέψη 18 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), η οποία αναφέρει επιπλέον την «αρχή της οικογενειακής ενότητας», «ζητήματα ασφάλειας και προστασίας και τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία του και την ωριμότητά του».

5.2.2. Εκτίμηση της ηλικίας

Όταν υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με το αν ο αιτών είναι ενήλικος ή ανήλικος ⁽⁴⁴⁶⁾, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λάβει απόφαση διαπίστωσης της χρονολογικής ηλικίας του αιτούντος. Το ζήτημα ανακύπτει συνήθως στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων ⁽⁴⁴⁷⁾

⁽⁴⁴³⁾ Άρθρο 2 στοιχείο (β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Βλ. επίσης άρθρο 2 στοιχείο (γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο παραπέμπει στον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο (β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

⁽⁴⁴⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, υπόθεση C-648/11, *MA, BT και DA κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2013:367, σκέψη 55.

⁽⁴⁴⁵⁾ Ό.π. σκέψη 57 (η επισήμανση των συντακτών).

⁽⁴⁴⁶⁾ Στο άρθρο 2 στοιχείο (α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ως «ανήλικος» ορίζεται ο «υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών» [όπως και στο άρθρο 2 στοιχείο (β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

⁽⁴⁴⁷⁾ Στο άρθρο 2 στοιχείο (α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ως «ασυνόδευτος ανήλικος» ορίζεται ο «ανήλικος που φτάνει στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο υπεύθυνο για αυτόν σύμφωνα με το νόμο ή την πρακτική του οικείου κράτους μέλους, και εφόσον κανένας ενήλικος δεν ασκεί στην πράξη την επιμέλειά του· ο όρος καλύπτει επίσης τον ανήλικο που αφέθηκε ασυνόδευτος κατόπιν της εισόδου του στο έδαφος των κρατών μελών».

και η απόφαση έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν ειδική προστασία και διαδικαστικές εγγυήσεις στους ανηλίκους, και ιδίως στους ασυνόδευτους ανηλίκους (βλ. ενότητα 5.2.3).

Το αν ο αιτών είναι ηλικίας κάτω ή άνω των 18 ετών θα έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά την προσέγγιση της αξιολόγησης της αίτησης διεθνούς προστασίας⁽⁴⁴⁸⁾, αλλά και τα τυχόν επακόλουθα πρόσθετα οφέλη⁽⁴⁴⁹⁾. Αυτό μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για νεαρούς ενήλικες ώστε να επιδιώξουν να θεωρηθούν κάτω των 18 ετών προκειμένου να λάβουν αυτά τα πρόσθετα οφέλη. Ο κίνδυνος από την εσφαλμένη εκτίμηση της ηλικίας ενός παιδιού το οποίο θεωρήθηκε ότι είναι ηλικίας άνω των 18 ετών είναι το παιδί να στερηθεί την πρόσθετη προστασία την οποία δικαιούται. Από την άλλη πλευρά, εάν ένας ενήλικας θεωρηθεί εσφαλμένα ότι είναι ηλικίας κάτω των 18 ετών και αντιμετωπιστεί ως παιδί, ανακύπτουν ανησυχίες όσον αφορά την προστασία των παιδιών, ιδίως όσον αφορά τη φροντίδα και την παροχή στέγης.

Λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων αυτών, η διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας πρέπει να διεξάγεται με ιδιαίτερη προσοχή και πρέπει να τηρούνται οι αρχές αξιολόγησης που καθορίζονται στην ενότητα 4.3. Η δυσκολία εκτίμησης της χρονολογικής ηλικίας επιτείνεται από το γεγονός ότι, όπως γίνεται ευρέως δεκτό, δεν υπάρχει ούτε μία και μόνη μέθοδος ούτε ένας συγκεκριμένος συνδυασμός μεθόδων για τον επιστημονικό καθορισμό της ακριβούς ηλικίας ενός ατόμου⁽⁴⁵⁰⁾. Τα κράτη μέλη έχουν στηριχθεί σε αρκετές διαφορετικές μεθόδους για την πραγματοποίηση της εκτίμησης αυτής.

Το άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν ιατρικές εξετάσεις για τον προσδιορισμό της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της εξέτασης αιτήσεως διεθνούς προστασίας όταν, μετά τις γενικές δηλώσεις ή άλλες συναφείς ενδείξεις, τα κράτη μέλη έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος. Εάν, κατόπιν των ανωτέρω, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος, θεωρούν ότι ο αιτών είναι ανήλικος.

Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να λαμβάνονται πρώτα υπόψη οι γενικές δηλώσεις και άλλα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία είναι αμέσως διαθέσιμα και, εν συνεχεία, σε περίπτωση αμφιβολίας, να διενεργούνται ενδεχομένως ιατρικές εξετάσεις. Ως εκ τούτου, σε έκδοση του 2013, η EASO συνιστά, πριν από την προσφυγή στην ιατρική εξέταση, να δίνεται προτεραιότητα στα διαθέσιμα έγγραφα ή άλλης μορφής αποδεικτικά στοιχεία⁽⁴⁵¹⁾. Οι ιατρικές εξετάσεις, οι οποίες συνάγεται ότι μπορούν να διενεργούνται με οποιαδήποτε μέθοδο, υπόκεινται στις ακόλουθες εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

⁽⁴⁴⁸⁾ Βλ. π.χ. τις διαδικαστικές εγγυήσεις στο άρθρο 25 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

⁽⁴⁴⁹⁾ Βλ. π.χ. άρθρα 27 και 31 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάλληλη τοποθέτηση και τις υποχρεώσεις κατάρτισης των ασυνόδευτων ανηλίκων και αναζήτησης της οικογένειάς τους.

⁽⁴⁵⁰⁾ EASO, *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη*, Δεκέμβριος 2013, σ. 27-48.

⁽⁴⁵¹⁾ EASO, *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη*, ό.π. υποσημείωση 450. Βλ. επίσης έκθεση Unicef και UNHCR, *Safe and sound: what states can do to ensure respect for best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, Οκτώβριος 2014· Unicef, *Age Assessment: A Technical Note*, Ιανουάριος 2013.

Άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν ιατρικές εξετάσεις για τον προσδιορισμό της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της εξέτασης αιτήσεως διεθνούς προστασίας όταν, μετά τις γενικές δηλώσεις ή άλλες συναφείς ενδείξεις, τα κράτη μέλη έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος. Εάν, αργότερα, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος, θεωρούν ότι ο αιτών είναι ανήλικος.

Οποιαδήποτε ιατρική εξέταση πραγματοποιείται με πλήρη σεβασμό της αξιοπρέπειας του αιτούντος, διενεργείται με την επιλογή των λιγότερο παρεμβατικών εξετάσεων και διενεργείται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, ώστε να επιτυγχάνεται όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστο αποτέλεσμα.

Όταν χρησιμοποιούνται ιατρικές εξετάσεις, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:

- α) οι ασυνόδευτοι ανήλικοι να ενημερώνονται, πριν από την εξέταση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας, και σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή τεκμαίρεται ευλόγως ότι κατανοούν, σχετικά με τη δυνατότητα προσδιορισμού της ηλικίας με ιατρική εξέταση· πρόκειται μεταξύ άλλων για πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο εξέτασης και τον ενδεχόμενο αντίκτυπο των αποτελεσμάτων της ιατρικής εξέτασης στην εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, καθώς και ως προς τον αντίκτυπο της άρνησης του ασυνόδευτου ανηλίκου να υποβληθεί στην ιατρική εξέταση·
- β) οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και/ή οι εκπρόσωποί τους να συναινούν στη διενέργεια ιατρικής εξέτασης για τον προσδιορισμό της ηλικίας των συγκεκριμένων ανηλίκων· και
- γ) η απόφαση απόρριψης αίτησης διεθνούς προστασίας ασυνόδευτου ανηλίκου που αρνήθηκε να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση να μη βασίζεται μόνο στην άρνηση αυτή.

Το γεγονός ότι ένας ασυνόδευτος ανήλικος έχει αρνηθεί να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση δεν εμποδίζει την αποφαινόμενη αρχή να λαμβάνει απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας.

Επισκόπηση των διαφόρων μεθόδων που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος για την εκτίμηση της ηλικίας παρέχεται στην έκθεση της EASO με τίτλο *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη* ⁽⁴⁵²⁾. Όπως φαίνεται στον πίνακα 25 κατωτέρω, τα αποδεικτικά στοιχεία εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες: μη ιατρικά και ιατρικά.

⁽⁴⁵²⁾ Ό.π. σ. 27-45. Βλ. επίσης Unicef και UNHCR, *Safe & Sound* και Unicef, *Age Assessment: A Technical Note*, ό.π.

Πίνακας 25: Είδη αποδεικτικών στοιχείων για την εκτίμηση της ηλικίας

1. Μη ιατρικές πηγές αποδεικτικών στοιχείων	1.1. Αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται μέσω της συνέντευξης ⁽⁴⁵³⁾ Συνέντευξη από κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων από τον αιτούντα, συμπεριλαμβανομένων αποδεικτικών στοιχείων για θέματα όπως οι καταβολές και η προσωπική ιστορία του, οι εμπειρίες και η εκπαίδευσή του, ώστε να μπορεί να σχηματιστεί όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα, η οποία αξιολογείται εν συνεχεία λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων του αιτούντος και του πλαισίου της χώρας ή των χωρών από όπου προέρχεται.
	1.2. Γραπτά αποδεικτικά στοιχεία ⁽⁴⁵⁴⁾ Ο αιτών μπορεί να προσκομίσει έγγραφα προς υποστήριξη της προβαλλόμενης ημερομηνίας γέννησής του. Αυτά μπορούν να προέρχονται από διάφορες πηγές, όπως π.χ. πιστοποιητικά γέννησης, σχολικούς ελέγχους προόδου και αρχεία νοσοκομείων. Άλλα έγγραφα που ενδέχεται να είναι στη διάθεση του υπευθύνου λήψης αποφάσεων είναι π.χ. αιτήσεις θεώρησης και τυχόν πληροφορίες στη βάση δεδομένων Eurodac.
	1.3. Εκτίμηση βάσει της σωματικής διάπλασης και των μη λεκτικών αντιδράσεων ⁽⁴⁵⁵⁾
2. Ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία ⁽⁴⁵⁶⁾	Περιλαμβάνουν στοιχεία τα οποία συλλέγονται με οδοντική εξέταση, αξιολόγηση της φυσικής κατάστασης από παιδίατρο, ψυχολογικές συνεντεύξεις, εξέταση της σεξουαλικής ωρίμανσης και ακτινογραφίες με τις οποίες εκτιμώνται τα στάδια ανάπτυξης βάσει της σύγκλισης/ωρίμανσης συγκεκριμένων οστών ⁽⁴⁵⁷⁾ . Για την αξιολόγηση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων ισχύουν οι ίδιες αρχές με εκείνες που διέπουν τα ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες όπως περιγράφονται στην ενότητα 4.7.2.

Όλες αυτές οι πηγές αποδεικτικών στοιχείων θεωρείται ότι έχουν αντίστοιχα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ακόμη και τα ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία εμφανίζουν μεγάλο περιθώριο σφάλματος ⁽⁴⁵⁸⁾.

Ανακεφαλαιώνοντας, όσο δύσκολη και αν είναι η εκτίμηση της ηλικίας, παραμένει πραγματικό ζήτημα το οποίο πρέπει να αξιολογηθεί σύμφωνα με τις αρχές που ήδη μνημονεύθηκαν, λαμβανομένων υπόψη όλων των αποδεικτικών στοιχείων σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, το άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι, εάν εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες κατόπιν οποιασδήποτε ιατρικής εξέτασης, τα κράτη μέλη «θεωρούν ότι ο αιτών είναι ανήλικος». Είναι επίσης σημαντικό να επισημανθεί, σε σχέση με την αξιοπιστία, ότι το γεγονός ότι ένα πρόσωπο υποβλήθηκε σε αξιολόγηση και θεωρήθηκε ηλικίας άνω των 18 ετών, παρά τις δηλώσεις του, δεν θα πρέπει κατ' ανάγκη να ασκεί επιρροή στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών του όσον αφορά την ανάγκη διεθνούς προστασίας.

Το γεγονός ότι οι εθνικές αρχές κρίνουν ότι η ηλικία ενός προσώπου είναι διαφορετική από εκείνη που δήλωσε το ίδιο το πρόσωπο μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους. Σε αυτούς περιλαμβάνεται η αβεβαιότητα όσον αφορά την ακρίβεια των χρησιμοποιούμενων μεθόδων εκτίμησης της ηλικίας, το γεγονός ότι, όπως προαναφέρθηκε, νεαρά άτομα ενδέχεται να δίνουν ψευδείς πληροφορίες για την ηλικία τους (ή να τους υποδεικνύεται να πράξουν κάτι τέτοιο) προκειμένου να λάβουν ορισμένες διευκολύνσεις υποδοχής και το ότι ο αιτών

⁽⁴⁵³⁾ EASO, *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη*, ό.π. υποσημείωση 450, σ. 28 και 29.

⁽⁴⁵⁴⁾ Ό.π. σ. 31.

⁽⁴⁵⁵⁾ Ό.π. σ. 32.

⁽⁴⁵⁶⁾ Βλ. άρθρο 25 παράγραφος 5 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), όπως παρατίθεται ανωτέρω.

⁽⁴⁵⁷⁾ EASO, *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη*, ό.π. υποσημείωση 450, σ. 33.

⁽⁴⁵⁸⁾ Ό.π. σ. 28-45.

ενδέχεται να μη γνωρίζει όντως την ηλικία του (καθώς πολλοί πολιτισμοί δεν αποδίδουν στα γενέθλια την ίδια σημασία με αυτήν που τους αποδίδεται στην Ευρώπη).

5.2.3. Τεκμηρίωση της αίτησης

Όσον αφορά την υποχρέωση τεκμηρίωσης της αίτησης διεθνούς προστασίας, το άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) δεν διακρίνει μεταξύ ενηλίκων και ανηλίκων. Ωστόσο, στο άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) η ηλικία αναφέρεται ως ένας από τους παράγοντες που σχετίζονται με την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

Οι συνέπειες του καθήκοντος συνεργασίας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για το πλαίσιο αξιολόγησης στην περίπτωση ανήλικων αιτούντων οι οποίοι ενδέχεται να δυσκολεύονται περισσότερο να τεκμηριώσουν την αίτησή τους σε σύγκριση με τους ενήλικους αιτούντες ⁽⁴⁵⁹⁾. Το καθήκον αυτό συνεπάγεται τουλάχιστον δύο υποχρεώσεις:

1. Το κράτος μέλος οφείλει να μεριμνά ώστε τα συναφή στοιχεία της αίτησης του ανηλίκου να εντοπίζονται και, εφόσον είναι αναγκαίο, να λαμβάνονται και
2. Το κράτος μέλος οφείλει να διευκολύνει ενεργά τον αιτούντα να προβάλει τους ισχυρισμούς του ο ίδιος ή μέσω τρίτου.

Αυτή η συνεργασία κατά την αξιολόγηση των στοιχείων μιας αίτησης διεθνούς προστασίας που αφορά ανήλικο διασφαλίζεται επιπλέον μέσω ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων, οι οποίες προβλέπονται για τους ανήλικους αιτούντες στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ⁽⁴⁶⁰⁾. Στον πίνακα 26 κατωτέρω παρατίθενται οι πλέον συναφείς διατάξεις για τους σκοπούς της παρούσας ενότητας. Παρότι οι γενικοί κανόνες και τα πρότυπα σχετικά με την τεκμηρίωση της αίτησης εξακολουθούν να ισχύουν, η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ειδικότερους κανόνες σε περιπτώσεις που αφορούν ανηλίκους.

⁽⁴⁵⁹⁾ Βλ. επίσης UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 91.

⁽⁴⁶⁰⁾ Βλ. περαιτέρω ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης* — Δικαστική ανάλυση, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητες 4.2.7 και 4.2.8.

Πίνακας 26: Επιλεγμένες διαδικαστικές εγγυήσεις για ανήλικους αιτούντες στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Ανήλικοι	<p>Άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε: [...]</p> <p>το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου. [Η επισήμανση των συντακτών]</p>
	<p>Άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο ε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους. Για αυτό το σκοπό, τα κράτη μέλη: [...]</p> <p>μεριμνούν ώστε οι συνεντεύξεις με ανήλικους να διεξάγονται με τρόπο κατάλληλο για παιδιά.</p>
Ασυνόδευτοι ανήλικοι	<p>Άρθρο 25 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)</p>	<p>1. Για όλες τις διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία και με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 14 έως 17, τα κράτη μέλη:</p> <p>α) λαμβάνουν το συντομότερο δυνατόν μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι ο ασυνόδευτος ανήλικος διαθέτει εκπροσώπηση και συνδρομή από εκπρόσωπο προκειμένου να μπορέσει να επωφεληθεί των δικαιωμάτων και να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. [...]</p> <p>β) μεριμνούν ώστε να παρέχεται η ευκαιρία στον εκπρόσωπο να ενημερώνει τον ασυνόδευτο ανήλικο σχετικά με το νόημα και τις πιθανές συνέπειες της προσωπικής συνέντευξης και, εφόσον ενδείκνυται, σχετικά με τον τρόπο που θα πρέπει να προετοιμασθεί για την προσωπική συνέντευξη.</p> <p>[...]</p> <p>3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:</p> <p>α) εάν ένας ασυνόδευτος ανήλικος έχει κληθεί σε προσωπική συνέντευξη για την αίτησή του για διεθνή προστασία [...], η συνέντευξη αυτή να διεξάγεται από πρόσωπο που έχει τις απαραίτητες γνώσεις για τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων·</p> <p>β) ένας υπάλληλος που έχει τις αναγκαίες γνώσεις σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων να προετοιμάζει την απόφαση της αποφαινόμενης αρχής επί της αιτήσεως του ασυνόδευτου ανηλίκου.</p> <p>4. Στους ασυνόδευτους ανηλίκους και στους εκπροσώπους τους παρέχονται δωρεάν οι νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες [...] ⁽⁴⁶¹⁾.</p>

Αυτές οι διαδικαστικές εγγυήσεις ενισχύονται αμοιβαία. Για παράδειγμα, η διάταξη του άρθρου 15 παράγραφος 3 στοιχείο ε) όσον αφορά το καθήκον των κρατών μελών να μεριμνούν «ώστε οι συνεντεύξεις με ανηλίκους να διεξάγονται με τρόπο κατάλληλο για παιδιά» ⁽⁴⁶²⁾ απηχεί εκείνη του άρθρου 25 παράγραφος 3 στοιχείο α) για τους ασυνόδευτους ανηλίκους η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε το προσωπικό που διεξάγει τη συνέντευξη να έχει τις «απαραίτητες γνώσεις για τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων». Οι τεχνικές συνέντευξης και οι μέθοδοι επικοινωνίας πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στους ανηλίκους και στις ειδικές ανάγκες τους ⁽⁴⁶³⁾. Αυτό είναι σημαντικό καθώς, εάν οι ανήλικοι αιτούντες δεν προσκομίσουν έγγραφα, η συνέντευξη τους δίνει την ευκαιρία να τεκμηριώσουν την αίτησή τους. Για παράδειγμα, σε απόφαση του 2012, το Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβενίας) έκρινε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν είχε διεξαγάγει τη διαδικασία και δεν είχε υποβάλει ερωτήσεις κατά τρόπο που να συνάδει με την προσωπικότητα και την ηλικία του αιτούντος, δεδομένου ότι αυτός ήταν ηλικίας 10-12 ετών ⁽⁴⁶⁴⁾.

⁽⁴⁶¹⁾ Το άρθρο 25 παράγραφος 5 παρατίθεται πλήρως στην αρχή της ενότητας 5.2.2 ανωτέρω.

⁽⁴⁶²⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽⁴⁶³⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 105-110.

⁽⁴⁶⁴⁾ Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία), I Up 471/2012, ό.π. υποσημείωση 58 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Παρότι οι ανωτέρω διαδικαστικοί κανόνες προορίζονται για την εξέταση της αίτησης ανηλίκου από αποφαινόμενη αρχή, κάποιος εξ αυτών φαίνεται ότι θα μπορούσαν να εφαρμοστούν, *ceteris paribus*, σε διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου επιφορτισμένου με καθήκοντα διερεύνησης των πραγματικών περιστατικών —για παράδειγμα, εάν ο ανήλικος κληθεί να καταθέσει προφορικά. Οι εθνικοί κανόνες που διέπουν τις δικαστικές διαδικασίες ενδέχεται να περιλαμβάνουν ειδικές πρακτικές οδηγίες οι οποίες επιβάλλουν την αντιμετώπιση των ανηλίκων ως ευάλωτων μαρτύρων και την κατάλληλη προσέγγιση των αποδεικτικών στοιχείων που παρέχουν, λαμβανομένων υπόψη της ηλικίας και της ανωριμότητάς τους ⁽⁴⁶⁵⁾. Όσον αφορά τα δικαστήρια που ελέγχουν τις αποφάσεις δικαστηρίων κατώτερου βαθμού, θα είναι σημαντικό να εξετάζουν αν τηρήθηκαν τα πρότυπα αυτά.

Οι διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επικεντρώνονται στη διασφάλιση ότι η προσωπική κατάσταση και οι περιστάσεις του αιτούντος προσδιορίζονται επαρκώς. Ωστόσο, προκειμένου να καταστεί πραγματικά αποτελεσματικό το καθήκον συνεργασίας, εναπόκειται επίσης στο κράτος μέλος να προσδιορίσει και να λάβει γενικές πληροφορίες, για παράδειγμα, σχετικά με τις γενικές συνθήκες στη χώρα καταγωγής του ανηλίκου ή σχετικά με ειδικότερα θέματα, όπως τους δεσμούς του ανηλίκου με την οικογένεια, τη φυλή ή τον πολιτισμό του ⁽⁴⁶⁶⁾. Όπως επισημαίνεται στο *Εγχειρίδιο της UNHCR*, «[ό]ταν ένας ανήλικος δεν παρουσιάζει επαρκή βαθμό ωριμότητας, ώστε να είναι δυνατό να θεμελιωθεί δικαιολογημένος φόβος δίωξης, όπως στην περίπτωση του ενήλικα, μπορεί να είναι απαραίτητο να δοθεί μεγαλύτερη σημασία σε ορισμένους αντικειμενικούς παράγοντες» ⁽⁴⁶⁷⁾. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται, για παράδειγμα, την απόδοση μεγαλύτερης βαρύτητας σε αποδεικτικά έγγραφα ⁽⁴⁶⁸⁾. Μεταγενέστερες κατευθυντήριες οδηγίες της UNHCR καθιστούν σαφές ότι τα «αντικειμενικά στοιχεία» περιλαμβάνουν «τόσο την επικαιροποιημένη ανάλυση όσο και τη γνώση των ειδικών συνθηκών διαβίωσης του παιδιού στη χώρα καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων των υφιστάμενων υπηρεσιών παιδικής πρόνοιας» και «εξέταση αποδεικτικών στοιχείων από πηγές ευρέος φάσματος, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών για τη χώρα καταγωγής που αφορούν ειδικά στο καθεστώς των παιδιών» (π.χ. όσον αφορά την εμπορία παιδιών) ⁽⁴⁶⁹⁾. Μια συνέπεια της αξιολόγησης η οποία αποδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα σε «αντικειμενικά στοιχεία» είναι ότι οι ελλείψεις στα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν την προσωπική κατάσταση και τις περιστάσεις του αιτούντος δεν θα έχουν υποχρεωτικά ως αποτέλεσμα αρνητική συνολική αξιολόγηση.

Εάν ο αιτών είναι ανήλικος, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το οποίο διέπει τις περιπτώσεις στις οποίες ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις (βλ. ενότητα 4.3.7 ανωτέρω). Αφενός, εάν ο ανήλικος είναι ώριμος έφηβος, οι διατάξεις αυτές μπορούν να εφαρμοστούν σε μεγάλο βαθμό όπως θα εφαρμόζονταν σε ενήλικο άτομο ⁽⁴⁷⁰⁾. Αφετέρου, εάν ο ανήλικος είναι πολύ νεαρός, ενδέχεται να μην υπάρχει δήλωση από τον ανήλικο ή (εάν συνοδεύεται,

⁽⁴⁶⁵⁾ Βλ. UK Tribunals Judiciary, Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010: Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance, ό.π. υποσημείωση 176.

⁽⁴⁶⁶⁾ Σημειώνεται ότι, όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους, το άρθρο 24 παράγραφος 3 της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι: «[τ]α κράτη μέλη αρχίζουν να αναζητούν τα μέλη της οικογένειας του ασυνόδευτου ανηλίκου, εν ανάγκη με τη βοήθεια διεθνών ή άλλων σχετικών οργανώσεων, το συντομότερο δυνατόν αφότου ασκηθεί αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, προστατεύοντας παράλληλα το μείζον συμφέρον του. Σε περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος να απειληθεί η ζωή ή η ακεραιότητα του ανηλίκου ή των στενών συγγενών του, ιδίως αν αυτοί διαμένουν στη χώρα καταγωγής, πρέπει να διασφαλίζεται ότι η συλλογή, επεξεργασία και διαβίβαση των πληροφοριών που αφορούν τα εν λόγω πρόσωπα γίνεται εμπιστευτικά, ώστε να μη διακυβεύεται η ασφάλειά τους».

⁽⁴⁶⁷⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, σημείο 217.

⁽⁴⁶⁸⁾ Απηχώντας τις κατευθυντήριες οδηγίες της UNHCR, οι Κανόνες περί μετανάστευσης (Immigration Rules) του Ηνωμένου Βασιλείου περιλαμβάνουν έναν κανόνα (σημείο 351) στον οποίο προβλέπεται ότι, «[...] κατά την αξιολόγηση της αίτησης παιδιού, θα πρέπει να αποδίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα σε αντικειμενικές ενδείξεις κινδύνου παρά στην ψυχική διάθεση του παιδιού και στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται το ίδιο την κατάστασή του».

⁽⁴⁶⁹⁾ UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 8: Εξέταση των αιτημάτων ασύλου των παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1(A)2 και 1(ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 22 Δεκεμβρίου 2009, UN Doc HCR/GIP/09/08, σημεία 11 και 12.

⁽⁴⁷⁰⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, σημεία 215 και 216.

για παράδειγμα) από οποιοδήποτε μέλος της οικογένειάς του εξ ονόματός του και θα ήταν παράλογο να αναμένεται ότι ο ανήλικος αυτός θα καταβάλει «πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του» [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο α)]. Αυτό υποδεικνύει ότι, στην περίπτωση παιδιού, ενδέχεται να μην ενδείκνυται πάντοτε να θεωρείται ότι το παιδί φέρει το πλήρες βάρος της τεκμηρίωσης ⁽⁴⁷¹⁾.

Όσον αφορά τα **αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες**, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρμόδιες αρχές να μπορούν να αναζητήσουν αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες επί ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ⁽⁴⁷²⁾.

5.2.4. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας: ειδικοί παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην περίπτωση ανήλικων αιτούντων

Η δέουσα συνεκτίμηση της ηλικίας των ανήλικων αιτούντων είναι καθοριστικής σημασίας για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και, επομένως, για τον καθορισμό της εκπλήρωσης των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας ⁽⁴⁷³⁾. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες οι οποίοι αφορούν ειδικά τους ανήλικους αιτούντες.

Ένας προφανής παράγοντας είναι η ανάπτυξη. Κατά τα πρώτα 18 έτη της ζωής του, το παιδί διέρχεται από διάφορα στάδια ανάπτυξης, τα οποία επηρεάζουν, μεταξύ άλλων, τη βιολογική ανάπτυξη, τη γνώση, την κατανόηση, τη μνήμη, τη γλωσσική ικανότητα, την αντίληψη της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο ίδιο και στο οικογενειακό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του ⁽⁴⁷⁴⁾. Στην κατηγορία των «ανηλικών» περιλαμβάνονται πολύ διαφορετικά στάδια της παιδικής ηλικίας. Όσον αφορά τα βρέφη, είναι αδύνατον να αξιολογηθούν οι περιστάσεις τους ως προς την ύπαρξη προσωπικού «βάσιμου φόβου» ⁽⁴⁷⁵⁾. Μεταξύ ενός παιδιού ηλικίας πέντε ετών και ενός εφήβου, υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά την κατανόηση και την προοπτική. Παρότι εμφανίζει ιδιαιτερότητες σε κάθε συγκεκριμένο άτομο, η περίοδος της εφηβείας, για παράδειγμα, χαρακτηρίζεται γενικά από συγκεκριμένα είδη αλλαγών στον τρόπο σκέψης ⁽⁴⁷⁶⁾, καθώς και από πιο παρορμητικές συμπεριφορές. Συναφώς, η UNHCR επισημαίνει τα εξής:

Ο συνδυασμός της μερικής ανάπτυξης του ελέγχου των παρορμήσεων και της ρύθμισης των συναισθημάτων καθώς και της αυξημένης ευαισθησίας απέναντι στην επιβράβευση κατά την εφηβεία μπορούν να αυξήσουν τις πιθανότητες παρορμητικών ενεργειών χωρίς στάθμιση των συνεπειών. Οι έφηβοι τείνουν να διακινδυνεύουν

⁽⁴⁷¹⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, GH (ανήλικος) κατά Refugee Appeals Tribunal [2015] IEHC 583, σκέψη 20: «Σε υποθέσεις ανήλικων αιτούντων, το δικαστήριο οφείλει να αναλάβει μεγαλύτερο μέρος του βάρους της απόδειξης, εν αντιθέσει προς την απαίτηση, στις αιτήσεις ασύλου ενηλίκων, να φέρει πάντοτε ο αιτών το βάρος της απόδειξης».

⁽⁴⁷²⁾ Στο Ηνωμένο Βασίλειο, βλ. π.χ. Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 6ης Ιανουαρίου 2012, AA (unattended children) Afghanistan CG [2012] UKUT 00016 (IAC) και Upper Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 31ης Μαρτίου 2013, ST (Child asylum seekers) Sri Lanka [2013] UKUT 00292 (IAC).

⁽⁴⁷³⁾ Βλ. π.χ. Δικαστήριο για θέματα ασύλου (Αυστρία), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, A5 417.766-1/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), στην οποία το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ασύλου δεν εκτίμησε επαρκώς το γεγονός ότι ο αιτών ήταν ανήλικος κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας και, επομένως, «υπέπεσε σε σοβαρή διαδικαστική πλάνη αρνούμενη να χορηγήσει άσυλο και παρέβη την υποχρέωσή της να διενεργήσει κατάλληλη έρευνα και να προβεί σε συνολική αξιολόγηση των επιμέρους επιχειρημάτων».

⁽⁴⁷⁴⁾ Ομοίως, το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου απαριθμεί τους ακόλουθους παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε αιτήσεις ανήλικων: «η ηλικία και η ωριμότητα του παιδιού, οι ψυχικές ή συναισθηματικές τραυματικές εμπειρίες του παιδιού, το μορφωτικό επίπεδο, ο φόβος ή η δυσπιστία απέναντι στις αρχές, τα αισθήματα ντροπής, οι επώδυνες μνήμες, ιδίως οι σεξουαλικής φύσης» (Υπουργείο Εσωτερικών Ηνωμένου Βασιλείου, Processing Children's asylum claims, 12 Ιουλίου 2016, σ. 39-40).

⁽⁴⁷⁵⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφοι 217-219.

⁽⁴⁷⁶⁾ UNHCR, The Heart of the Matter, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 59.

περισσότερο, καθώς είναι λιγότερο ικανοί να κάνουν μια παύση για να αξιολογήσουν την κατάσταση προτού λάβουν μια απόφαση. Αυτό αναδεικνύει τον κίνδυνο οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων να κρίνουν τις πράξεις των εφήβων με βάση το τι θα έπρατταν οι ίδιοι σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη κατάσταση ⁽⁴⁷⁷⁾.

Η εφηβεία είναι επίσης μια περίοδος αναδυόμενης ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένων της ταυτότητας φύλου και του γενετήσιου προσανατολισμού (για περισσότερες πληροφορίες επ' αυτού, βλ. ενότητα 6.6 κατωτέρω).

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας αφορά τη μνήμη. Προκειμένου να είναι ρεαλιστικές οι προσδοκίες σχετικά με την ικανότητα των ανήλικων αιτούντων να ανακαλούν γεγονότα του παρελθόντος και να απαντούν σε ερωτήσεις, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητός ο τρόπος λειτουργίας της μνήμης των ανήλικων. Η μνήμη εξαρτάται από το στάδιο ανάπτυξης και την ωριμότητα του ανήλικου. Επομένως, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του, ένας ανήλικος ενδέχεται να αντιμετωπίζει περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά την αντίληψη του χρόνου και τον υπολογισμό του κινδύνου ⁽⁴⁷⁸⁾. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι η μνήμη των ανήλικων μπορεί να επηρεαστεί από άλλα πρόσωπα, καθώς οι ανήλικοι είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στην υποβολιμότητα (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη μνήμη, βλ. ενότητα 6.1).

Ένας άλλος παράγοντας αφορά την ψυχολογική και συναισθηματική ευημερία. Η κατάσταση της ψυχικής και συναισθηματικής ευημερίας του ανήλικου μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μνήμη και να επηρεάζει την ικανότητά του να αφηγηθεί την ιστορία του με συνεκτικό τρόπο ⁽⁴⁷⁹⁾. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θα πρέπει να γνωρίζουν επίσης ότι ορισμένοι ανήλικοι ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως διαταραχή μετατραυματικού στρες, κατάθλιψη και/ή άγχος, ως αποτέλεσμα των εμπειριών που βίωσαν στη χώρα καταγωγής και/ή κατά την εκτόπισή τους. Όπως επισημαίνει η UNHCR:

Καθώς αναγκάστηκαν να βρουν τρόπους να επιβιώσουν χωρίς οικογενειακή προστασία, πολλά εκτοπισμένα παιδιά επιδεικνύουν μεγάλη ανθεκτικότητα. Παρ' όλα αυτά, εμφανίζουν αυξημένο κίνδυνο να αναπτύξουν προβλήματα ψυχικής υγείας λόγω των παραγόντων στρες στους οποίους έχουν εκτεθεί. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται εμπειρίες στη χώρα τους (όπως πόλεμος, διαταραχή της ζωής της κοινότητας ή θάνατος μελών της οικογένειας), καθώς και κατά την παραμονή τους σε χώρες διέλευσης, όπου πολλά παιδιά είχαν περιορισμένη πρόσβαση σε τροφή, νερό, κατάλυμα και υγειονομική περίθαλψη, ή υπέστησαν σεξουαλική εκμετάλλευση και άλλες μορφές κακοποίησης ⁽⁴⁸⁰⁾.

Εκτός από προβλήματα ψυχικής υγείας που οφείλονται σε εμπειρίες του παρελθόντος, ορισμένοι ανήλικοι ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προϋπάρχουσες αναπτυξιακές δυσκολίες, όπως μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχές του αυτιστικού φάσματος ή διαταραχές ελλειμματικής προσοχής.

Όπως αναφέρεται στο ανωτέρω παράθεμα, ένας άλλος παράγοντας (ή σύνολο παραγόντων) αφορά την εμπειρία του ανήλικου που εκτοπίστηκε ή ξεριζώθηκε. Η εκτόπιση ενδέχεται να μην επηρεάζει πάντοτε δυσμενώς τους ανήλικους, αλλά οι εμπειρίες τις οποίες ενδέχεται να

⁽⁴⁷⁷⁾ Ό.π. σ. 60 [οι εσωτερικές παραπομπές έχουν παραλειφθεί].

⁽⁴⁷⁸⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία), I Up 471/2012, ό.π. υποσημείωση 58 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272.

⁽⁴⁷⁹⁾ Επιπλέον, το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει ότι οι συνεντεύξεις ενδέχεται να μην είναι προς το μείζον συμφέρον του ανήλικου αιτούντος: «Για παράδειγμα, εάν το παιδί έχει βιώσει μια ιδιαίτερα τραυματική εμπειρία και έχουν ήδη παρασχεθεί επαρκείς γραπτές πληροφορίες, ενδέχεται να μην είναι προς το μείζον συμφέρον του παιδιού να εξιστορήσει την εμπειρία του». Βλ. Υπουργείο Εσωτερικών Ηνωμένου Βασιλείου, *Children's asylum claims*, ό.π. υποσημείωση 474, σ. 32.

⁽⁴⁸⁰⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 61.

βίωσαν οι ανήλικοι στη χώρα καταγωγής τους ή κατά τη μετακίνησή τους ενδέχεται να επηρεάσαν την εμπιστοσύνη τους απέναντι στους άλλους, συμπεριλαμβανομένων των αρχών που κρίνουν την αίτησή τους για διεθνή προστασία. Οι οικογενειακοί δεσμοί ενδέχεται να διαταράχθηκαν ως αποτέλεσμα του χωρισμού από τους γονείς, τα αδέρφια ή άλλους συγγενείς, ή της απώλειας αυτών, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων ⁽⁴⁸¹⁾. Η έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στις αρμόδιες αρχές ενδέχεται να εμποδίσει έναν ανήλικο να παρουσιάσει πλήρη και ειλικρινή περιγραφή των εμπειριών του. Επιπλέον, η εμπιστοσύνη του ανηλίκου σε κρατικές αρχές ή άλλα πρόσωπα με εξουσία, όπως οι ενήλικες, μπορεί να είναι κλονισμένη ως αποτέλεσμα της κακοποίησης την οποία ενδεχομένως υπέστη στα χέρια των αρχών της χώρας καταγωγής τους ή άλλων ενηλίκων που συνάντησε κατά τη μετακίνησή του, όπως διακινητές, έμποροι ανθρώπων και κρατικοί λειτουργοί ⁽⁴⁸²⁾.

Οι ανωτέρω παράγοντες είναι μερικά μόνον από τα ειδικά στοιχεία τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας ανηλίκου. Σε μελέτη που εκπόνησε το 2015 η Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι επιδίωξε να συνοψίσει τους κύριους κινδύνους που συνεπάγεται η εφαρμογή των συνήθων απαιτήσεων κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας σε περιπτώσεις ανηλίκων ως ακολούθως:

Οι ατομικές και ευρύτερες περιστάσεις του παιδιού, όπως το στάδιο ανάπτυξης και η προσωπική του ικανότητα, θα πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά όταν χρησιμοποιούνται «συνήθεις» δείκτες αξιοπιστίας.

✓ Επαρκώς λεπτομερείς και συγκεκριμένες πληροφορίες: Τα παιδιά αφηγούνται συνήθως τις ιστορίες τους με λιγότερες λεπτομέρειες από ό,τι οι ενήλικες. Παρότι μπορεί να είναι σε θέση να δώσουν λεπτομέρειες, χρειάζονται περισσότερη στήριξη για να τις περιγράψουν. Τα παιδιά μπορεί επίσης να επικεντρώνονται σε πολύ διαφορετικά ζητήματα και να έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα από τους ενήλικες και τούτο θα επηρεάσει τα στοιχεία για τα οποία μπορούν να παράσχουν τις περισσότερες λεπτομέρειες.

✓ Γενικά, η εσωτερική συνέπεια έχει περιορισμένη αξία, ως δείκτης αξιοπιστίας, στην περίπτωση των παιδιών. Επιπλέον όλων των γενικών στρεβλώσεων της μνήμης που συνεπάγονται φυσιολογικές ανακολουθίες, συχνά τα παιδιά επηρεάζονται ειδικότερα από την υποβολιμότητα των ερωτήσεων, τις στρεβλωτικές συνέπειες της έλλειψης εμπιστοσύνης και τις αναπτυξιακές μεταβολές της μνήμης (ιδίως στους εφήβους).

✓ Εξωτερική συνέπεια: Οι δηλώσεις του παιδιού θα πρέπει να συγκρίνονται πολύ προσεκτικά με τις πληροφορίες για τη χώρα ή τις μαρτυρίες ενηλίκων. Συχνά τα παιδιά δεν γνωρίζουν ορισμένες σημαντικές πληροφορίες για τη χώρα, την κοινότητά τους κ.λπ. λόγω περιορισμένης εκπαίδευσης, έλλειψης ειδικού ενδιαφέροντος ή του αναπτυξιακού σταδίου στο οποίο βρίσκονται ⁽⁴⁸³⁾.

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν την προσέγγιση που περιγράφεται στο *Εγχειρίδιο της UNHCR*, το οποίο αναφέρει σχετικά με την εκτίμηση της αξιοπιστίας ότι «αν η αφήγηση του αιτούντος φαίνεται αξιόπιστη, η περίπτωση του πρέπει, εκτός αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι για το αντίθετο, να τύχει του ευεργετήματος της αμφιβολίας» ⁽⁴⁸⁴⁾. Η UNHCR αναγνωρίζει επίσης ότι η εκτίμηση της αξιοπιστίας ενός ανηλίκου «διέπεται από φιλελεύθερη εφαρμογή της

⁽⁴⁸¹⁾ Ό.π. σ. 63.

⁽⁴⁸²⁾ Ό.π. σ. 64.

⁽⁴⁸³⁾ Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 114.

⁽⁴⁸⁴⁾ Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, παράγραφος 196.

αρχής “του ευεργετήματος της αμφιβολίας”»⁽⁴⁸⁵⁾. Σε όλα τα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από την εφαρμογή ή μη της προσέγγισης αυτής, κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας του ανηλίκου πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ηλικία και ο βαθμός ευαισθησίας.

5.3. Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων κατά την εφαρμογή της έννοιας της εγχώριας προστασίας

Το άρθρο 8 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη να αρνούνται τη χορήγηση διεθνούς προστασίας σε αιτούντα εάν, σε τμήμα της χώρας καταγωγής, δεν υπάρχει βάσιμος φόβος ότι θα υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη, ή παρέχεται προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης, και εφόσον ο αιτών «μπορεί νόμιμα και με ασφάλεια να ταξιδέψει και να γίνει δεκτός σε εκείνο το τμήμα της χώρας και μπορεί λογικά να αναμένεται να εγκατασταθεί εκεί». Παρότι οι ουσιαστικές αυτές απαιτήσεις αναλύονται λεπτομερώς στην έκδοση με τίτλο *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 95/2011/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση*⁽⁴⁸⁶⁾, στην παρούσα ενότητα εξετάζονται ειδικότερα τα ζητήματα που αφορούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας ιδίως σε σχέση με την εφαρμογή της έννοιας της εγχώριας προστασίας.

Όταν τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κριτήριο εγχώριας προστασίας προκειμένου να αρνηθούν να χορηγήσουν διεθνή προστασία, πρέπει να αιτιολογούν την απόφασή τους βάσει της εφαρμογής της έννοιας της εγχώριας προστασίας. Τα κράτη μέλη οφείλουν να προσδιορίζουν συγκεκριμένο τμήμα της χώρας καταγωγής στο οποίο αναμένεται ότι θα μετεγκατασταθεί ο αιτών και να τεκμηριώνουν κάθε διαπίστωση ότι το τμήμα αυτό είναι αρκετά ασφαλές για την απομάκρυνση του αιτούντος βάσει των κριτηρίων του άρθρου 8 παράγραφος 1⁽⁴⁸⁷⁾.

Όσον αφορά το βάρος και το επίπεδο της απόδειξης, το άρθρο 8 παράγραφος 1 καθιστά σαφές ότι τα κράτη μέλη πρέπει να αποδείξουν ότι ο αιτών «δεν έχει βάσιμο φόβο ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης [σε εκείνο το τμήμα της χώρας], ή έχει πρόσβαση σε προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης». Επομένως, εφαρμόζεται το ίδιο επίπεδο απόδειξης με εκείνο που περιγράφεται στην ενότητα 4.3.9 ανωτέρω.

Εξ ορισμού, η τεκμηρίωση της εφαρμογής της έννοιας της εγχώριας προστασίας σχετίζεται με την κατάσταση στη χώρα καταγωγής και, ειδικότερα, στο σχετικό τμήμα αυτής· απαιτεί όμως, επίσης, κατά περίπτωση αξιολόγηση, λαμβανομένων υπόψη των ατομικών περιστάσεων του αιτούντος⁽⁴⁸⁸⁾. Αυτό ορίζεται σαφώς στο άρθρο 8 παράγραφος 2, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να «λαμβάνουν υπόψη τις γενικές περιστάσεις που επικρατούν στο εν λόγω τμήμα της χώρας και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος, σύμφωνα με το άρθρο 4 [της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]».

⁽⁴⁸⁵⁾ UNHCR, *Παιδιά πρόσφυγες: Κατευθυντήριες αρχές για την παιδική προστασία και πρόνοια*, 1997, σ. 101.

⁽⁴⁸⁶⁾ ΕΑΣΟ, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 1.8.

⁽⁴⁸⁷⁾ Ό.π. Βλ. π.χ. Συμβούλιο προσφύγων (Πολωνία), απόφαση της 14ης Αυγούστου 2015, RdU-326-1/S/2015, όπου το Συμβούλιο προσφύγων επισήμανε τα εξής: «Το βάρος απόδειξης ότι οι προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος δεν συνιστούν εμπόδιο στην άρνηση χορήγησης διεθνούς προστασίας βάσει εναλλακτικής δυνατότητας εγχώριας προστασίας φέρει η αρχή» (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL)· Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2015, *Mme CA*, προσφυγή αριθ. 374167, ECLI:FR:CESIS:2015:374167.20150211, σκέψη 3 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁴⁸⁸⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2013, *II κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 24/2013-34 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Η ασφάλεια τμήματος της χώρας καταγωγής πρέπει να αξιολογείται «κατά τον χρόνο λήψεως της απόφασης επί της αιτήσεως»⁽⁴⁸⁹⁾ και επιβάλλει στο κράτος μέλος να λάβει πληροφορίες σχετικά με το συγκεκριμένο τμήμα της χώρας καταγωγής. Το άρθρο 8 παράγραφος 2 ορίζει περαιτέρω ότι «τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη λήψη ακριβών και ενημερωμένων πληροφοριών από σχετικές πηγές, όπως την [UNHCR] και την [EASO]»⁽⁴⁹⁰⁾. Το εύρος των πληροφοριών που θα πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη αυξάνεται επίσης από την απαίτηση του άρθρου 8 παράγραφος 1 να εξετάζεται αν ο αιτών μπορεί νόμιμα και με ασφάλεια να ταξιδέψει και να γίνει δεκτός σε εκείνο το τμήμα της χώρας καταγωγής του και μπορεί λογικά να αναμένεται να εγκατασταθεί εκεί. Συναφώς, το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει τα εξής:

Αυτό σημαίνει τη συνεκτίμηση των μέσων ταξιδιού και επικοινωνίας, των πολιτισμικών παραδόσεων, των θρησκευτικών πεποιθήσεων και εθίμων, των εθνικών ή γλωσσολογικών διαφορών, των υγειονομικών εγκαταστάσεων, των ευκαιριών απασχόλησης, των οικογενειακών ή άλλων υποστηρικτικών δεσμών (συμπεριλαμβανομένων των ευθυνών φροντίδας των παιδιών και των συνεπειών της μετεγκατάστασης για τα εξαρτώμενα τέκνα) και της παρουσίας και της ικανότητας της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. μη κυβερνητικές οργανώσεις) να παράσχει πρακτική στήριξη.

Σε ορισμένες χώρες, οικονομικοί, υλικοτεχνικοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί και άλλοι παράγοντες ενδέχεται να συνεπάγονται ιδιαίτερες δυσκολίες για τις γυναίκες. Αυτό μπορεί να συμβαίνει στην περίπτωση γυναικών που είναι διαζευγμένες, άγαμες, χήρες ή μόνοι γονείς, ιδίως σε χώρες στις οποίες θεωρείται αναμενόμενο οι γυναίκες να βρίσκονται υπό την προστασία κάποιου άνδρα. Εάν οι γυναίκες αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε πιθανό τόπο μετεγκατάστασης και δεν είναι σε θέση να εργαστούν ή να λάβουν συνδρομή από τις αρχές, η μετεγκατάσταση θα είναι αδικαιολόγητη⁽⁴⁹¹⁾.

Στην ενότητα 4.8 ανωτέρω εξετάζονται ειδικότερα τα κριτήρια για την αξιολόγηση των ΠΧΚ που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εφαρμογή εγχώριας προστασίας.

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, το άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει επίσης τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος. Οι απαιτήσεις που συνεπάγεται η υποχρέωση αυτή, από την άποψη της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας, εξετάστηκαν ανωτέρω στο μέρος 4⁽⁴⁹²⁾.

Δεδομένου ότι εναπόκειται στην αρμόδια αρχή να καθορίσει τη διαθεσιμότητα εγχώριας προστασίας, ο αιτών θα πρέπει να έχει την ευκαιρία να αποδείξει ότι δεν μπορεί να τύχει τέτοιας προστασίας, λαμβανομένων υπόψη των σημαντικών συνεπειών για τον ίδιο, καθώς και του σεβασμού των «βασικών κανόνων περί του δίκαιου χαρακτήρα της διαδικασίας»⁽⁴⁹³⁾. Όπως επισήμανε το ιρλανδικό High Court:

⁽⁴⁸⁹⁾ Όπως επιβεβαιώθηκε π.χ. από το Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2009, BVerwG 10 C 52.07, BVerwG: 2009:190109U10C52.07.0, σκέψη 29, που διατίθεται και στην αγγλική γλώσσα.

⁽⁴⁹⁰⁾ Η διάταξη αυτή απηχεί το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) που εξετάστηκε στην ενότητα 4.8 ανωτέρω. Βλ. π.χ. Δικαστήριο της Χάγης (Κάτω Χώρες), απόφαση της 7ης Απριλίου 2016, NL16.6, ECLI:NL:RBDHA:2016:3710, σκέψη 17 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁴⁹¹⁾ Υπουργείο Εσωτερικών (Ηνωμένο Βασίλειο), *Asylum policy instructions: assessing credibility and refugee status*, 6 Ιανουαρίου 2015, σ. 37.

⁽⁴⁹²⁾ Βλ. π.χ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), ΑΟ κατά Refugee Applications Commissioner & Ors, ό.π. υποσημείωση 319, σκέψη 40, όπου το δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Refugee Appeals Tribunal, επειδή αυτό δεν έλαβε δεόντως «υπόψη τις προσωπικές περιστάσεις της αιτούσας, η οποία ήταν έφηβη και δεν είχε πλέον συγγενείς στη Νιγηρία, εκτός από έναν θείο από τον οποίο είχε διαφύγει». Βλ. επίσης Συμβούλιο της Επικρατείας (Βέλγιο), απόφαση της 5ης Ιουλίου 2013, αριθ. 224.276, σκέψη 7.1 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁴⁹³⁾ Βλ. UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 4: «Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής» στα πλαίσια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων* (23 Ιουλίου 2003), UN Doc HCR/GIP/03/04, σημείο 35. Βλ. επίσης Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), *Mme CA*, αριθ. 374167 C, ό.π. υποσημείωση 487, όπου το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι, οσάκις αποφασίζει αυτεπαγγέλτως να εφαρμόσει την έννοια της εγχώριας προστασίας, το γαλλικό Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου πρέπει να ενημερώνει σχετικά τον αιτούντα και να υποδεικνύει τον συγκεκριμένο τόπο (πόλη, περιοχή κ.λπ.) στη χώρα καταγωγής στην οποία θεωρεί ότι είναι διαθέσιμη εγχώρια προστασία.

Όσον αφορά τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας, η προτεινόμενη ασφαλής περιοχή θα πρέπει να γνωστοποιείται στον αιτούντα και να συζητείται μαζί του προκειμένου να εξακριβωθεί αν μπορεί εύλογα να αναμένεται ότι αυτός θα παραμείνει εκεί. Ο αιτών υποχρεούται να συνεργαστεί, να απαντήσει ειλικρινά, να παράσχει όλες τις συναφείς πληροφορίες που έχει στη διάθεσή του προκειμένου να εξακριβωθεί ο εύλογος χαρακτήρας της μετεγκατάστασης στη συγκεκριμένη περιοχή και επίσης πληροφορίες σχετικά με τυχόν προσωπικούς παράγοντες που θα καθιστούσαν αδικαιολόγητη ή άσκοπα δύσκολη για τον ίδιο τη μετεγκατάστασή του αντί της χορήγησης σε αυτόν του καθεστώτος πρόσφυγα ⁽⁴⁹⁴⁾.

5.4. Οικογενειακές σχέσεις και αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων

Η έννοια της ενότητας της οικογένειας και τα ζητήματα που σχετίζονται με τις οικογενειακές σχέσεις εξετάζονται αναλυτικότερα στην έκδοση με τίτλο *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) – Δικαστική ανάλυση* ⁽⁴⁹⁵⁾. Στην παρούσα ενότητα δίνεται έμφαση στις πτυχές που έχουν σημασία για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας στο πλαίσιο των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

Ούτε η ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ούτε η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) περιέχουν ειδικές απαιτήσεις οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται κατά την αξιολόγηση της ύπαρξης ή μη οικογενειακής σχέσης.

Λαμβανομένης υπόψη της έλλειψης ειδικών εφαρμοστέων προτύπων στη νομοθεσία όσον αφορά το ΚΕΣΑ για την αξιολόγηση της ύπαρξης ή μη οικογενειακής σχέσης, ενδέχεται να είναι σκόπιμη η εξέταση μιας άλλης πράξης του δικαίου της ΕΕ, η οποία άπτεται του ζητήματος αυτού.

Παρότι δεν εντάσσεται στο ΚΕΣΑ, η οδηγία για την οικογενειακή επανένωση περιέχει ορισμένες διατάξεις οι οποίες αφορούν την απόδειξη οικογενειακής σχέσης, η οποία ενδέχεται να έχει σημασία στο πλαίσιο της εξέτασης της εκπλήρωσης των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας όταν διακυβεύονται ζητήματα οικογενειακών σχέσεων. Σκοπός της οδηγίας είναι η διαπίστωση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης και εφαρμόζεται σε υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων ⁽⁴⁹⁶⁾. Ωστόσο, δεν εφαρμόζεται στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας.

Το άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας για την οικογενειακή επανένωση απαιτεί η «αίτηση [για οικογενειακή επανένωση να] συνοδεύεται από δικαιολογητικά που αποδεικνύουν την οικογενειακή σχέση». Η ίδια διάταξη προβλέπει ότι, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη οικογενειακής σχέσης, τα κράτη μέλη μπορούν «να πραγματοποιούν συνεντεύξεις με τον συντηρούντα και το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του και να διενεργούν οποιαδήποτε άλλη έρευνα που κρίνουν αναγκαία». Όσον αφορά τον εκτός γάμου σύντροφο του συντηρούντος, η σχέση τους διαπιστώνεται με βάση παράγοντες «όπως η ύπαρξη κοινού τέκνου, η προηγούμενη συγκατοίκηση, η καταχώριση της σχέσης συμβίωσης και κάθε άλλο αξιόπιστο αποδεικτικό μέσο».

⁽⁴⁹⁴⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 1ης Νοεμβρίου 2013, KD (Νιγηρία) κατά Refugee Appeals Tribunal & ors, [2013] IEHC 481, σκέψη 28, αρχή αριθ. 11.

⁽⁴⁹⁵⁾ EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητες 1.10.2 και 2.9.2.

⁽⁴⁹⁶⁾ Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση, ό.π. υποσημείωση 32.

Ιδιαίτερη σημασία, στο πλαίσιο του ασύλου, έχει το γεγονός ότι η οδηγία για την οικογενειακή επανένωση προβλέπει, στο κεφάλαιο V, την ειδική κατάσταση των προσφύγων ⁽⁴⁹⁷⁾. Η αιτιολογική σκέψη 8 υπενθυμίζει ότι απαιτείται «προσοχή στην κατάσταση των προσφύγων, εξαιτίας των λόγων που τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και που τους εμποδίζουν να διεξάγουν εκεί κανονικό οικογενειακό βίο» και ότι θα «πρέπει, συνεπώς, να προβλεφθούν πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματός τους οικογενειακής επανένωσης».

Όσον αφορά τις απαιτήσεις αποδεικτικών στοιχείων, οι εν λόγω «πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις» διατυπώνονται στο άρθρο 11 παράγραφος 2 της οδηγίας για την οικογενειακή επανένωση, το οποίο προβλέπει ότι «[ό]ταν ο πρόσφυγας αδυνατεί να προσκομίσει επίσημα δικαιολογητικά που να αποδεικνύουν τους οικογενειακούς δεσμούς, το κράτος μέλος εξετάζει άλλα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και αφορούν την ύπαρξη αυτών των δεσμών» ⁽⁴⁹⁸⁾. Συνεπώς με την ανωτέρω διάταξη είναι η επιπλέον πρόβλεψη ότι η «[α]πόφαση απόρριψης της αίτησης (για οικογενειακή επανένωση) δεν μπορεί να θεμελιώνεται αποκλειστικά στην απουσία των εν λόγω δικαιολογητικών».

Η διάταξη αυτή θεσπίζει έναν λιγότερο απαιτητικό κανόνα απόδειξης της σχέσης μεταξύ του πρόσφυγα και των μελών της οικογένειάς του. Όπως προαναφέρθηκε, σε πολλές περιπτώσεις οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας δεν διαθέτουν καθόλου ή διαθέτουν περιορισμένα αποδεικτικά έγγραφα όσον αφορά την οικογενειακή σχέση τους και η απόκτηση επίσημων εγγράφων ενδέχεται να είναι δυσχερής λόγω της διάρρηξης των σχέσεων με τις αρχές της χώρας καταγωγής την οποία υποδηλώνει η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Σε υπόθεση στην οποία η πρεσβεία στη χώρα καταγωγής είχε αρνηθεί να χορηγήσει θεώρηση στη σύζυγο και στα τέκνα πρόσφυγα που υπέβαλε αίτηση οικογενειακής επανένωσης, με την αιτιολογία ότι τα αποδεικτικά έγγραφα που βεβαίωναν την ταυτότητα και τη σχέση με τον πρόσφυγα δεν ήταν γνήσια, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι, λαμβανομένων υπόψη των συνεχών δηλώσεων του πρόσφυγα, από την αρχή της διαδικασίας της αίτησης ασύλου, όσον αφορά τη σχέση του με τη σύζυγο και τα τέκνα του, το βάρος απόδειξης της μη γνησιότητας των υποβληθέντων εγγράφων έφερε η καθής διοικητική αρχή ⁽⁴⁹⁹⁾.

5.5. Αποκλεισμός και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων

5.5.1. Ορισμοί

Το θέμα του αποκλεισμού εξετάζεται λεπτομερώς στην έκδοση *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* ⁽⁵⁰⁰⁾. Η παρούσα δικαστική ανάλυση επικεντρώνεται σε θέματα που αφορούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας στο πλαίσιο περιπτώσεων αποκλεισμού βάσει του άρθρου 12 παράγραφος 2 και του άρθρου 17 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

⁽⁴⁹⁷⁾ Ωστόσο, η οδηγία δεν εφαρμόζεται στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας [άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο γ)].

⁽⁴⁹⁸⁾ Το άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας επιτρέπει στο κράτος μέλος να αναζητά άλλα αποδεικτικά στοιχεία πραγματοποιώντας συνεντεύξεις και διενεργώντας «οποιαδήποτε άλλη έρευνα που κρίνεται αναγκαία», μεταξύ άλλων —στον βαθμό που επιτρέπεται από την εθνική νομοθεσία— με ανάλυση DNA.

⁽⁴⁹⁹⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2010, *Mme M*, προσφυγή αριθ. 333913.

⁽⁵⁰⁰⁾ EASO, *Αποκλεισμός — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3.

Οι όροι υπό τους οποίους ένας αιτών μπορεί να αποκλειστεί από τη διεθνή προστασία αναφέρονται στα άρθρα 12 και 17 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Το άρθρο 12 προβλέπει τους λόγους για τους οποίους υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα. Η διάταξη ενσωματώνει τις ρήτρες αποκλεισμού των άρθρων 1Δ, 1Ε και 1ΣΤ της Σύμβασης για τους πρόσφυγες. Το άρθρο 17 προβλέπει τέσσερις λόγους αποκλεισμού από την επικουρική προστασία: οι τρεις πρώτοι αποτελούν άμεση προσαρμογή των προαναφερθεισών ρητρών αποκλεισμού του άρθρου 1ΣΤ της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, ενώ ο τέταρτος αντικατοπτρίζει παράγοντες δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας οι οποίοι προβλέπονται στα άρθρα 32 και 33 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες. Οι διατάξεις αυτές είναι αναγκαστικού δικαίου.

Επιπλέον, το άρθρο 17 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει μια μη υποχρεωτική διάταξη η οποία επιτρέπει σε ένα κράτος μέλος να αποκλείσει πρόσωπα από την επικουρική προστασία:

εάν τα πρόσωπα αυτά διέπραξαν, πριν από την εισδοχή τους στο οικείο κράτος μέλος, ένα ή περισσότερα εγκλήματα, εκτός του πεδίου εφαρμογής της παραγράφου 1 [δηλ. των τεσσάρων υποχρεωτικών ρητρών αποκλεισμού από την επικουρική προστασία], τα οποία θα επέσυραν την ποινή της φυλάκισης, εάν είχαν διαπραχθεί στο οικείο κράτος μέλος, και εγκατέλειψαν τη χώρα καταγωγής τους αποκλειστικά και μόνο για να αποφύγουν κυρώσεις συνεπεία των εν λόγω εγκλημάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ρήτρες υποχρεωτικού αποκλεισμού των άρθρων 12 και 17 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) μπορούν να εφαρμοστούν επίσης μετά τη χορήγηση διεθνούς προστασίας σε ένα πρόσωπο, ως αιτίες ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο α) και το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς διεθνούς προστασίας προσώπου το οποίο θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί ή αποκλείεται σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 17 (βλ. ενότητα 5.6) ⁽⁵⁰¹⁾.

5.5.2. Βάρος απόδειξης και καθήκον εξατομικευμένης αξιολόγησης

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας, πρωταρχική σημασία έχει η αρχή ότι το βάρος απόδειξης στην εφαρμογή των κριτηρίων αποκλεισμού το φέρει το κράτος μέλος. Το άρθρο 12 πρέπει να ερμηνεύεται στενά και να εφαρμόζεται περιοριστικά και με περίσκεψη λόγω των σοβαρών συνεπειών του αποκλεισμού από τη διεθνή προστασία προσώπου με βάσιμο φόβο δίωξης. Παρότι η αρχή αυτή δεν προβλέπεται στη νομοθεσία του ΚΕΣΑ, ο γενικός εισαγγελέας P. Mengozzi επιβεβαίωσε την υπεροχή της στις προτάσεις του στην υπόθεση *B και D* αναφέροντας τα εξής:

Οι λόγοι αποκλεισμού εμποδίζουν την παροχή των προβλεπόμενων από τη [Σύμβαση για τους πρόσφυγες και την ΟΕΑΑ] εγγυήσεων σε πρόσωπα των οποίων η ανάγκη διεθνούς προστασίας έχει διαπιστωθεί και, υπό την έννοια αυτή, προσλαμβάνουν τη μορφή εξαιρέσεων ή περιορισμών στην εφαρμογή κανόνα ανθρωπιστικού δικαίου. Δεδομένων των συνεπειών που δύναται να έχει η εφαρμογή των λόγων αυτών, επιβάλλεται μια ιδιαιτέρως προσεκτική προσέγγισή τους. Η αναγκαιότητα στενής ερμηνείας των προβλεπόμενων από τη Σύμβαση του 1951 λόγων αποκλεισμού, ακόμη και

⁽⁵⁰¹⁾ Ο.π.

στο πλαίσιο καταστολής της τρομοκρατίας, έχει επανειλημμένως επισημανθεί από την UNHCR ⁽⁵⁰²⁾.

Η αρχή αυτή έχει γίνει επίσης καθολικά δεκτή στη νομολογία δικαστηρίων όταν εφαρμόζουν είτε το άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης για τους πρόσφυγες είτε το άρθρο 12 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ⁽⁵⁰³⁾, διατάξεις τις οποίες το ΔΕΕ θεώρησε ανάλογες στην απόφαση *B και D* ⁽⁵⁰⁴⁾. Η μη τήρηση της ίδιας αρχής όσον αφορά τη ρήτρα αποκλεισμού από την επικουρική προστασία θα αντέβαινε στον σκοπό της θέσπισης συμπληρωματικού καθεστώτος επικουρικής προστασίας.

Παρότι το κράτος φέρει το βάρος απόδειξης της εκπλήρωσης των κριτηρίων αποκλεισμού, το βάρος αυτό μπορεί να μετατεθεί. Για παράδειγμα, εάν ο αιτών ισχυρίζεται ότι είναι ανώτερο στέλεχος κατασταλτικού καθεστώτος ή οργάνωσης που διαπράττει βίαια εγκλήματα, ενδέχεται να δημιουργείται τεκμήριο αποκλεισμού. Σε σχέση με την ατομική ευθύνη για πράξεις που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 12 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), το ΔΕΕ, στην απόφασή του στην υπόθεση *B και D*, δίνοντας έμφαση στο ζήτημα της συμμετοχής σε τρομοκρατικές οργανώσεις, αποφάνθηκε ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών δύνανται να θεωρήσουν ότι πρόσωπα που κατείχαν ηγετική θέση σε τέτοιες οργανώσεις έχουν ατομική ευθύνη για τις πράξεις που τέλεσε η οργάνωση κατά την κρίσιμη περίοδο, αλλά υπογράμμισε ότι πρέπει, εντούτοις, να εξετάζεται το σύνολο των συναφών περιστάσεων πριν από την έκδοση απόφασης αποκλεισμού ⁽⁵⁰⁵⁾.

Στην απόφασή του για την υπόθεση *Mostafa Lounani*, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι:

«[ό]σον αφορά την εξατομικευμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών βάσει των οποίων θα κριθεί αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι πρόσωπο είναι ένοχο πράξεων που αντιβαίνουν στους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, ήταν ο ηθικός αυτουργός τέτοιων πράξεων ή συμμετείχε σε αυτές ως συνεργός καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο, το γεγονός ότι το πρόσωπο αυτό καταδικάστηκε, από τα δικαστήρια κράτους μέλους, για συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας έχει ιδιαίτερη σημασία, όπως και η διαπίστωση ότι το εν λόγω πρόσωπο ήταν ηγετικό μέλος της ομάδας αυτής, χωρίς να απαιτείται να αποδειχθεί ότι το πρόσωπο αυτό ήταν το ίδιο ο ηθικός αυτουργός τρομοκρατικής πράξεως ή ότι συμμετείχε σε αυτή ως συνεργός καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο ⁽⁵⁰⁶⁾.

Στην απόφαση *AB (Αφγανιστάν)*, το ιρλανδικό High Court παρατήρησε τα εξής:

[Η] συλλογιστική της προσέγγισης της ρήτρας αποκλεισμού που εφάρμοσε το Δικαστήριο είναι προφανής. Η διαπίστωση ότι ο αποκλεισμός εφαρμόζεται σε ένα πρόσωπο σημαίνει ότι το πρόσωπο αυτό ήταν τουλάχιστον συνεργός σε φρικαλεότητες του σοβαρότερου είδους, οι οποίες καταδικάζονται παγκοσμίως. Επομένως, μια τέτοια διαπίστωση θα πρέπει να γίνεται μόνον όταν υπάρχουν πραγματικά σοβαροί λόγοι βασιμμένοι σε συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία ώστε να θεωρείται ότι το ενδιαφερόμενο

⁽⁵⁰²⁾ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi της 1ης Ιουνίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland κατά B και D*, EU:C:2010:302, σημείο 46.

⁽⁵⁰³⁾ Βλ. π.χ. Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2012, *Al-Sirri και DD (Αφγανιστάν) κατά Secretary of State for the Home Department* [2012] UKSC 54, σκέψεις 12 και 16, σχετικά με την προσφυγή από [2009] EWCA Civ 222· [2010] EWCA Civ 1407.

⁽⁵⁰⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland κατά B και D*, EU:C:2010:661, σκέψη 102.

⁽⁵⁰⁵⁾ Ό.π. σκέψη 98.

⁽⁵⁰⁶⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2017, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-573/14, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides κατά Mostafa Lounani*, ECLI:EU:C:2017:71, σκέψη 79.

πρόσωπο φέρει έναν βαθμό ευθύνης για τις εικαζόμενες πράξεις και, επομένως, δεν πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αποφύγει να λογοδοτήσει για αυτές ως πρόσφυγας. Οι γνωστές τρομοκρατικές οργανώσεις ενδέχεται να υποδιαιρούνται σε περισσότερα τμήματα τα οποία εφαρμόζουν διαφορετικούς τρόπους το καθένα για την επίτευξη ενός ή περισσότερων κοινών σκοπών. Επομένως, η απλή συμμετοχή σε οργάνωση δεν δημιουργεί τεκμήριο τέτοιο ώστε να μπορεί να αποδοθεί σε συγκεκριμένο πρόσωπο ο αναγκαίος βαθμός συμμετοχής και ευθύνης που θα το αποκλείσει από το καθεστώς πρόσφυγα χωρίς να εξεταστούν η φύση, η έκταση, η διάρκεια και το επίπεδο ευθύνης για τη συμμετοχή αυτή ⁽⁵⁰⁷⁾.

Οι εν λόγω αποφάσεις καθιστούν σαφές ότι η ιδιότητα μέλους οργάνωσης αυτού του είδους δεν επαρκεί για να καταλογιστεί στον αιτούντα ατομική ευθύνη. Ο εν λόγω καταλογισμός εξακολουθεί να εξαρτάται από τον έλεγχο συγκεκριμένων γεγονότων όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την πραγματική φύση της συμμετοχής του αιτούντος στην τέλεση πράξεων που επισύρουν αποκλεισμό, τη θέση του στο εσωτερικό της οργάνωσης, τον βαθμό της γνώσεως που είχε ή όφειλε να έχει για τις δραστηριότητες της ομάδας, τον ενδεχόμενο εξαναγκασμό που υπέστη ή άλλους παράγοντες ικανούς να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του ⁽⁵⁰⁸⁾.

Μια άλλη αρχή, την οποία επιβεβαίωσε το ΔΕΕ στην υπόθεση *B και D* σε σχέση με τον αποκλεισμό από το καθεστώς πρόσφυγα, αλλά η οποία εφαρμόζεται εξίσου στον αποκλεισμό από το καθεστώς επικουρικής προστασίας, είναι ότι η αποφαινόμενη αρχή πρέπει να κρίνει το ζήτημα του αποκλεισμού στο πλαίσιο αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών, η οποία πρέπει να διενεργείται σε εξατομικευμένη βάση, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ στην ίδια υπόθεση:

[α]πό το γράμμα των εν λόγω διατάξεων της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι η αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους μπορεί να τις εφαρμόσει μόνο ύστερα από αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων τα οποία γνωρίζει, για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να κρίνει αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι οι πράξεις του αιτούντος, ο οποίος πληροί, εξάλλου, τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα, εμπίπτουν σε μία από τις δύο περιπτώσεις αποκλεισμού ⁽⁵⁰⁹⁾.

Στην ανωτέρω σκέψη, η μνεία σε πρόσωπο το οποίο «πληροί, εξάλλου, τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα» σημαίνει ότι η αξιολόγηση αυτή δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί χωριστά από την αξιολόγηση της συνολικής αίτησης.

Όσον αφορά την εξατομικευμένη αξιολόγηση, στην έκδοση *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* επισημαίνονται τα εξής:

Παραδείγματα του είδους αποδείξεων που μπορούν να λαμβάνονται υπόψη είναι οι πληροφορίες σχετικά με τη χώρα καταγωγής, οι δηλώσεις του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης, π.χ., της ομολογίας συμμετοχής, αξιόπιστες καταθέσεις μαρτύρων, απαγγελίες κατηγοριών ή καταδικαστικές αποφάσεις διεθνούς δικαστηρίου, καταδικαστικές αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων (εφόσον διασφαλίζονται εγγυήσεις δίκαιης δίκης) ή αιτήσεις έκδοσης. Το αν οι εν λόγω αποδείξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον

⁽⁵⁰⁷⁾ High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, AB (Αφγανιστάν) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors, [2011] IEHC 412, σκέψη 13. Η ίδια αρχή εφαρμόστηκε από το High Court (Ιρλανδία) στην απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2016, IH (Αφγανιστάν) κατά Refugee Appeals Tribunal & Anor [2016] IEHC 14.

⁽⁵⁰⁸⁾ ΔΕΕ, *B και D*, ό.π. υποσημείωση 504, σκέψη 97.

⁽⁵⁰⁹⁾ Ό.π. σκέψη 87.

καθορισμό της ατομικής ευθύνης του αιτούντος για πράξη που αποκλείει τη διεθνή προστασία πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων του αιτούντος ⁽⁵¹⁰⁾.

5.5.3. Επίπεδο απόδειξης

Οι ρήτρες αποκλεισμού —όπως αντικατοπτρίζονται στο άρθρο 12 παράγραφος 2 και στο άρθρο 17 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)— υπόκεινται στην ύπαρξη «σοβαρών λόγων για να θεωρείται» ότι ένα πρόσωπο:

- α) έχει διαπράξει τα εγκλήματα που μνημονεύονται στο άρθρο 12 παράγραφος 2 στοιχεία α) και β) και στο άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β)·
- β) είναι ένοχος των πράξεων που μνημονεύονται στο άρθρο 12 παράγραφος 2 στοιχείο γ) και στο άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο γ)·
- γ) συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία ή για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται, όπως προβλέπεται στο άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο δ).

Το ΔΕΕ δεν έχει παράσχει ακόμη καθοδήγηση σχετικά με τη φράση «σοβαροί λόγοι για να θεωρείται», αλλά και στην περίπτωση αυτή γίνεται ευρέως δεκτό ότι το επίπεδο απόδειξης που απαιτεί η φράση είναι χαμηλότερο από εκείνο που ισχύει σε πραγματική ποινική διαδικασία. Σκοπός των ρητρών αποκλεισμού δεν είναι η διαπίστωση ενοχής κατά την έννοια των κανόνων του ποινικού δικαίου: δεν απαιτείται ποινική καταδίκη για τη διαπίστωση «σοβαρών λόγων για να θεωρείται» οι οποίοι ενεργοποιούν την εφαρμογή των ρητρών αυτών.

Επιβεβαιώνοντας την ερμηνεία αυτή, το Supreme Court του Ηνωμένου Βασιλείου επέστησε την προσοχή στα εξής:

Είναι σαφές ότι προσπαθούμε να διακρίνουμε την αυτοτελή έννοια της φράσης «σοβαροί λόγοι για να θεωρείται». Το πράττουμε αυτό λαμβανομένης υπόψη της άποψης της UNHCR, με την οποία συντασσόμαστε, ότι οι ρήτρες αποκλεισμού στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά και να εφαρμόζονται με περίσκεψη. Βάσει των ανωτέρω συνάγουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα: 1) Η φράση «σοβαροί λόγοι» είναι ισχυρότερη από τη φράση «εύλογοι λόγοι». 2) Οι αποδείξεις από τις οποίες εξαρτώνται οι λόγοι αυτοί πρέπει να είναι «σαφείς και αξιόπιστες» ή «ισχυρές». 3) Η φράση «θεωρείται» είναι ισχυρότερη από τη φράση «υπάρχουν υπόνοιες». Κατά την άποψή μας είναι επίσης ισχυρότερη από τη φράση «πιστεύεται». Προϋποθέτει τη μελετημένη κρίση του υπευθύνου λήψης αποφάσεων. 4) Ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων δεν χρειάζεται να είναι πεπεισμένος πέραν πάσης αμφιβολίας ή στο απαιτούμενο στο ποινικό δίκαιο επίπεδο. 5) Η χρήση εθνικών επιπέδων απόδειξης για τη συγκεκριμένη διαπίστωση είναι περιττή. Οι περιστάσεις των αιτήσεων των προσφύγων και η φύση των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, εάν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων είναι πεπεισμένος ότι είναι πιθανότερο ο αιτών να μη διέπραξε τα επίμαχα εγκλήματα ή να μην είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, δύσκολα μπορεί κανείς να φανταστεί ότι μπορούν να υπάρχουν σοβαροί λόγοι για να θεωρείται ότι

⁽⁵¹⁰⁾ EASO, *Αποκλεισμός — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 4.1.1, σ. 56.

έπραξε κάτι τέτοιο. Στην πραγματικότητα, είναι απίθανο να υπάρχουν επαρκώς σοβαροί λόγοι για να θεωρηθεί ότι ο αιτών είναι ένοχος, εκτός εάν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων μπορεί να πειστεί βάσει της στάθμισης των πιθανοτήτων ότι ο αιτών είναι ένοχος. Ωστόσο, καθήκον του υπευθύνου λήψης αποφάσεων είναι να εφαρμόζει στην εκάστοτε υπόθεση το γράμμα της σύμβασης (και της οδηγίας) ⁽⁵¹¹⁾.

Στο ίδιο πνεύμα, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας έχει αποφανθεί επανειλημμένως ότι η απόφαση για το αν ο αιτών πρέπει να αποκλειστεί από τη διεθνή προστασία την οποία ζητεί επιβάλλει να είναι, τουλάχιστον, οι λόγοι αυτοί «σοβαροί» και να στηρίζονται σε κάτι περισσότερο από μια απλή υπόνοια ή ένα συμπέρασμα το οποίο εξάγεται από ένα πλαίσιο ή ένα «προφίλ». Επομένως, το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου έσφαλε όταν αποφάσισε τον αποκλεισμό συμπεραίνοντας απλώς και μόνον από το προφίλ ή την επαγγελματική δραστηριότητα του αιτούντος ότι υπήρχαν σοβαροί λόγοι αυτός να θεωρείται δράστης ή συνεργός σε πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1ΣΤ της Σύμβασης για τους πρόσφυγες ⁽⁵¹²⁾.

Όσον αφορά το επίπεδο απόδειξης, στην έκδοση *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* επισημαίνονται τα εξής:

Το Court of Appeal (Εφετείο) του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάνθηκε ότι, ακόμη και αν ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων εφαρμόζει το επίπεδο απόδειξης της στάθμισης των πιθανοτήτων, αυτό δεν είναι πιθανό να οδηγήσει σε νομικό σφάλμα. Τελικά, οι εθνικοί διαδικαστικοί κανόνες θα διαδραματίσουν κάποιον ρόλο στο εφαρμοστέο επίπεδο απόδειξης, αλλά με την καθοδήγηση των προαναφερθεισών αρχών. Κατά την άποψη της UNHCR, η οποία βασίστηκε σε ελβετική νομολογία, «ο αποκλεισμός δεν απαιτεί τον καθορισμό της ενοχής σύμφωνα με την έννοια του ποινικού δικαίου» και «η ισορροπία των πιθανοτήτων συνιστά πολύ χαμηλό επίπεδο απόδειξης» ⁽⁵¹³⁾.

5.6. Ανάκληση προστασίας και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων

Η «ανάκληση διεθνούς προστασίας» ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο ιε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ως «η απόφαση της αρμόδιας αρχής να ανακαλέσει, να τερματίσει ή να αρνηθεί να ανανεώσει το καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας σύμφωνα με την [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]». Σύμφωνα με τις συγκεκριμένες διατάξεις των άρθρων 14 και 19 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη «ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν» ή «δύνανται/μπορούν να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν» το καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας, αντίστοιχα, του ενδιαφερόμενου προσώπου σε προσδιοριζόμενες περιστάσεις οι οποίες περιγράφονται συνοπτικά στον πίνακα 27 κατωτέρω.

⁽⁵¹¹⁾ Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), Al-Sirri και DD (Αφγανιστάν) κατά Secretary of State for the Home Department, ό.π. υποσημείωση 503, σκέψη 75.

⁽⁵¹²⁾ Βλέπε, μεταξύ άλλων, Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 14ης Ιουνίου 2010, *M. K.*, αριθ. 320630 A, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2010, 2011*, σ. 134 και 135· Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2011, *M. A.*, αριθ. 316678 C, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011*, σ. 141· Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 13ης Ιουλίου 2015, αριθ. 149555, καθώς και Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), αποφάσεις της 6ης Φεβρουαρίου 2015, αριθ. 138035· της 19ης Ιουνίου 2012, αριθ. 83281· της 18ης Ιουνίου 2013, αριθ. 105239.

⁽⁵¹³⁾ EASO, *Αποκλεισμός — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 4.1.1.

Πίνακας 27: Σύνοψη των λόγων ανάκλησης διεθνούς προστασίας

Λόγοι	Διάταξη της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) για το καθεστώς πρόσφυγα	Διάταξη της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) για το καθεστώς επικουρικής προστασίας
Παύση	Άρθρο 14 παράγραφος 1	Άρθρο 19 παράγραφος 1
Αποκλεισμός	Άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο α)	Άρθρο 19 παράγραφος 2 και άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο α)
Διαστρέβλωση ή παράλειψη γεγονότων	Άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο β)	Άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β)
Κίνδυνος για την ασφάλεια του κράτους μέλους	Άρθρο 14 παράγραφος 4 στοιχείο α)	Άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο α) από κοινού με τα άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο δ)
Κίνδυνος για την κοινωνία του κράτους μέλους	Άρθρο 14 παράγραφος 4 στοιχείο β)	Άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο α) από κοινού με το άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο δ)

Οι ανωτέρω διατάξεις εξετάζονται διεξοδικότερα στην έκδοση *Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* και, όσον αφορά τον αποκλεισμό, στην έκδοση *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*.

5.6.1. Βάρος απόδειξης και καθήκον εξατομικευμένης αξιολόγησης

Το βάρος απόδειξης ότι πληρούνται τα κριτήρια για την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας το φέρει το κράτος μέλος. Από τη διατύπωση της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) καθίσταται σαφές ότι, με την επιφύλαξη του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), εναπόκειται στα κράτη μέλη να αποδείξουν ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει παύσει να είναι ή δεν υπήρξε ποτέ πρόσφυγας ή έχει παύσει να δικαιούται ή δεν δικαιούται διεθνή προστασία.

Το άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

Άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Με την επιφύλαξη του καθήκοντος του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1, να αποκαλύπτει κάθε σχετικό στοιχείο και να προσκομίζει κάθε σχετικό έγγραφο το οποίο έχει στη διάθεσή του, **το κράτος μέλος που χορήγησε το καθεστώς πρόσφυγα καταδεικνύει** σε εξατομικευμένη βάση ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παύσει να είναι πρόσφυγας ή δεν υπήρξε ποτέ πρόσφυγας σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου ⁽⁵¹⁴⁾.

Το άρθρο 14 παράγραφος 2 αφορά ειδικά την ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα λόγω παύσης της ιδιότητας αυτής. Αυτό αντανακλά τα ισχύοντα για το βάρος απόδειξης όσον

⁽⁵¹⁴⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

αφορά τις ρήτρες παύσης της Σύμβασης για τους πρόσφυγες ⁽⁵¹⁵⁾. Ωστόσο, το άρθρο 14 παράγραφος 3 καθιστά επίσης σαφές ότι εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποδείξει την ύπαρξη λόγων αποκλεισμού και τη διαστρέβλωση ή παράλειψη γεγονότων:

Άρθρο 14 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς εάν, αφού του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα, **το οικείο κράτος μέλος αποδείξει ότι:**

- α) το εν λόγω πρόσωπο θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί ή αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12·
- β) η εκ μέρους του ενδιαφερομένου διαστρέβλωση ή παράλειψη γεγονότων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πλαστών εγγράφων, υπήρξε αποφασιστική για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα ⁽⁵¹⁶⁾.

Το άρθρο 19 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) το οποίο αφορά την επικουρική προστασία χρησιμοποιεί σχεδόν την ίδια διατύπωση με εκείνη του άρθρου 14 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), αλλά εφαρμόζεται σε όλους τους λόγους ανάκλησης του καθεστώτος επικουρικής προστασίας:

Άρθρο 19 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)

Με την επιφύλαξη του καθήκοντος του υπηκόου τρίτης χώρας ή του ανιθαγενούς, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1, να αποκαλύπτει κάθε σχετικό στοιχείο και να προσκομίζει κάθε σχετικό έγγραφο το οποίο έχει στη διάθεσή του, **το κράτος μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει το καθεστώς επικουρικής προστασίας καταδεικνύει** σε εξατομικευμένη βάση ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παύσει να δικαιούται ή δεν δικαιούται επικουρική προστασία σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2 και 3 του παρόντος άρθρου ⁽⁵¹⁷⁾.

Η χρήση του όρου «καταδεικνύει» σε αμφότερες τις περιπτώσεις ήταν αποτέλεσμα της βούλησης του νομοθέτη να καταστήσει σαφές ότι, σε σχέση με αποφάσεις ανάκλησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, το κράτος μέλος πρέπει να φέρει το βάρος απόδειξης ότι πληρούνται ή συντρέχουν οι λόγοι ανάκλησης, τερματισμού ή άρνησης ανανέωσης της διεθνούς προστασίας ⁽⁵¹⁸⁾.

Η χρήση της φράσης «σε εξατομικευμένη βάση» σε αμφότερα τα άρθρα επιβεβαιώνει ότι η απαίτηση του άρθρου 4 παράγραφος 3 περί εξατομικευμένης αξιολόγησης πρέπει να εφαρμόζεται και στο πλαίσιο αυτό (βλ. ενότητα 4.3.1).

⁽⁵¹⁵⁾ UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 3: Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Οι «γενικές ρήτρες παύσης» ή οι ρήτρες για την παύση των συνθηκών οι οποίες αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα)*, 10 Φεβρουαρίου 2003, UN Doc HCR/GIP/03/03.

⁽⁵¹⁶⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽⁵¹⁷⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽⁵¹⁸⁾ Kraft, I., στο Hailbronner και Thym, *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, ό.π. υποσημείωση 85, σ. 1193 και 1228· Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 7ης Μαΐου 2013, OFPRA v A A, προσφυγή αριθ. 12021083. Παρ' όλα αυτά, ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας οφείλει να εξηγήσει τη συμπεριφορά του, όπως επιβάλλει η υποχρέωση συνεργασίας που υπέχει. Στην απόφαση του Asylum and Immigration Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο), της 28ης Ιουνίου 2007, RD (Cessation — burden of proof — procedure) Algeria, [2007] UKAIT 66, σκέψη 30, το δικαστήριο επισήμανε την ύπαρξη τεκμηρίου ότι ο πρόσφυγας εξασφαλίζει εκ νέου την προστασία της χώρας καταγωγής του όταν αποκτά διαβατήριο ή εξασφαλίζει την ανανέωση του διαβατηρίου της χώρας της ιθαγένειάς του. Βλ. επίσης Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, σημείο 121.

5.6.2. Λήψη των στοιχείων προκειμένου να καταδειχθούν οι λόγοι ανάκλησης της διεθνούς προστασίας

Είναι σαφές από το γράμμα του άρθρου 44 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ότι η ανάκληση της διεθνούς προστασίας εξετάζεται μόνον εάν έχουν έλθει στο φως νέα στοιχεία ή πορίσματα που υπαγορεύουν την επανεξέταση της προστασίας που έχει χορηγηθεί. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο:

Άρθρο 44 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μπορεί να αρχίζει εξέταση για την ανάκληση διεθνούς προστασίας συγκεκριμένου προσώπου, όταν έρχονται στο φως νέα στοιχεία ή πορίσματα που δείχνουν ότι υπάρχουν λόγοι επανεξέτασης της διεθνούς προστασίας του.

Η διαδικασία ανάκλησης διαφέρει από τη διαδικασία διεθνούς προστασίας κατά το ότι κινείται από τις αρμόδιες εθνικές διοικητικές αρχές — και με πρωτοβουλία αυτών— και στρέφεται κατά προσώπου που απολαύει του ευεργετήματος της διεθνούς προστασίας.

Το άρθρο 45 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναλύει την αρχή που διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 49 ⁽⁵¹⁹⁾:

Άρθρο 45 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, όταν η αρμόδια αρχή εξετάζει το ενδεχόμενο ανάκλησης διεθνούς προστασίας υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς σύμφωνα με το άρθρο 14 ή 19 [της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], ο ενδιαφερόμενος απολαύει των ακόλουθων εγγυήσεων:

- α) ενημερώνεται εγγράφως ότι η αρμόδια αρχή επανεξετάζει αν συγκεντρώνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας και ενημερώνεται επίσης για τους λόγους της επανεξέτασης αυτής· και
- β) έχει τη δυνατότητα να προβάλει, στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β) και τα άρθρα 14 έως 17 ή με γραπτή δήλωση, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν πρέπει να ανακληθεί η διεθνής προστασία του.

Υπ' αυτή την έννοια, σύμφωνα με το άρθρο 45 παράγραφος 1 στοιχείο β), τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στους αιτούντες τη δυνατότητα, είτε στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης είτε με γραπτή δήλωση, να προβάλουν τους λόγους για τους οποίους δεν θα πρέπει να ανακληθεί η διεθνής προστασία τους. Όταν υποβάλλονται σε συνέντευξη, οι αιτούντες θα πρέπει να λαμβάνουν τις υπηρεσίες διερμηνέα όταν δεν είναι δυνατό να εξασφαλισθεί η δέουσα επικοινωνία χωρίς τέτοιες υπηρεσίες [άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Επιπλέον, η συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται σύμφωνα με τις εγγυήσεις που προβλέπονται στα άρθρα 14-17. Μεταξύ άλλων, τα κράτη μέλη απαιτείται να «λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους» [άρθρο 15 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Επίσης, η αποφαινόμενη αρχή

⁽⁵¹⁹⁾ Η αιτιολογική σκέψη 49 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρει: «Όσον αφορά την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα άτομα που τυγχάνουν διεθνούς προστασίας ενημερώνονται δεόντως για την πιθανή επανεξέταση του καθεστώτος τους και έχουν τη δυνατότητα ακρόασης προτού οι αρχές λάβουν αιτιολογημένη απόφαση ανάκλησής του».

απαιτείται να «μεριμνά ώστε να παραχωρείται στον αιτούντα κατάλληλη ευκαιρία για να παρουσιάσει τα στοιχεία που απαιτούνται για την, κατά το δυνατόν, πλήρη τεκμηρίωση της αίτησης»· η μέριμνα αυτή περιλαμβάνει «την ευκαιρία να παράσχει εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν και/ή σχετικά με τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις στο πλαίσιο των δηλώσεων του αιτούντος» [άρθρο 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

Το άρθρο 45 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 45 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Επιπλέον, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που καθορίζεται στην παράγραφο 1:

- α) η αρμόδια αρχή είναι σε θέση να λαμβάνει ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες από την [EASO] και [την] UNHCR, όσον αφορά τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των ενδιαφερομένων προσώπων· και
- β) όταν συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση προκειμένου να επανεξετασθεί η διεθνής προστασία, οι πληροφορίες αυτές δεν λαμβάνονται από τους υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να πληροφορούνται απευθείας οι εν λόγω φορείς ότι ο ενδιαφερόμενος είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας του οποίου το καθεστώς είναι υπό επανεξέταση, ή να τίθεται σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα του ενδιαφερομένου ή των προσώπων που εξαρτώνται από αυτόν, ή η ελευθερία και η ασφάλεια των μελών της οικογενείας του που εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα καταγωγής.

5.6.3. Ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζουν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας

5.6.3.1. Ρήτρες παύσης

Πλήρης ανάλυση των ρητρών παύσης παρατίθεται στην έκδοση *Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* ⁽⁵²⁰⁾. Οι ρήτρες παύσης περιλαμβάνονται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 και στο άρθρο 16 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Οι έξι ρήτρες παύσης του άρθρου 11 παράγραφος 1 καλύπτουν δύο είδη καταστάσεων: εκείνες που αφορούν μεταβολές στην προσωπική κατάσταση του πρόσφυγα [στοιχεία α) έως δ)] και εκείνες που αφορούν μεταβολές στη χώρα καταγωγής [στοιχεία ε) και στ)].

Όσον αφορά το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία α) έως δ), τα δικαστήρια θα πρέπει γενικά να αξιολογούν τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά και τις περιστάσεις που οδήγησαν στην απόφαση παύσης και στην ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα από τις εθνικές αρχές και στη συνέχεια να κρίνουν αν αυτά τα πραγματικά περιστατικά και οι περιστάσεις αρκούν για

⁽⁵²⁰⁾ EASO, *Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση*, Νοέμβριος 2016.

να καταδειχθεί ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν διατρέχει πλέον φόβο δίωξης στη χώρα της ιθαγένειας ή της προηγούμενης συνήθους διαμονής του.

Σε σχέση με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία α) και δ), το κράτος μέλος πρέπει να προσκομίσει τις αποδείξεις που καταδεικνύουν την εκπλήρωση τριών προϋποθέσεων: οικειοθελής χαρακτήρας, πρόθεση και εξασφάλιση αποτελεσματικής προστασίας.

Παρότι η αξιολόγηση πρέπει να είναι αντικειμενική, η μαρτυρία του αιτούντος όταν βεβαιώνει τον οικειοθελή χαρακτήρα και την πρόθεση των ενεργειών του θα έχει ιδιαίτερη σημασία.

Όσον αφορά την οικειοθελή εκ νέου εξασφάλιση της εθνικής προστασίας [άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο α)], η αξιολόγηση των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών απαιτεί αντικειμενική εκτίμηση και όχι υποκειμενική και βασισμένη στις απόψεις του ενδιαφερόμενου προσώπου. Εάν ο πρόσφυγας υποβάλει αίτηση και λάβει εθνικό διαβατήριο ή εξασφαλίσει την ανανέωσή του από τη χώρα καταγωγής, η UNHCR και ορισμένα εθνικά δικαστήρια θεωρούν ότι υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι ο πρόσφυγας έθεσε εκ νέου εαυτόν οικειοθελώς υπό την προστασία της χώρας ιθαγένειάς του ⁽⁵²¹⁾. Στο πλαίσιο αυτό, το αυστριακό Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η χορήγηση διαβατηρίου από τη χώρα ιθαγένειας του πρόσφυγα υποδεικνύει την επιθυμία του να διεκδικήσει εκ νέου προστασία από τη χώρα καταγωγής του ⁽⁵²²⁾.

Όσον αφορά την οικειοθελή εκ νέου εγκατάσταση στη χώρα καταγωγής [άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο δ)], αυτή πρέπει επίσης να διαπιστωθεί αντικειμενικά βάσει των αποδεικτικών στοιχείων· δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί η υποκειμενική πρόθεση του προσώπου και μπορούν να αντληθούν συμπεράσματα από έμμεσες αποδείξεις ⁽⁵²³⁾.

Τα δικαστήρια θα κληθούν να αξιολογήσουν τη συνάφεια των πράξεων στις οποίες βασίζεται η παύση του καθεστώτος πρόσφυγα, λαμβανομένης υπόψη της σχέσης του πρόσφυγα με τις αρχές της χώρας καταγωγής. Παρότι σε ζητήματα παύσης το βάρος απόδειξης το φέρουν τα κράτη μέλη, ορισμένες εξακριβωμένες καταστάσεις, π.χ. επιστροφή στη χώρα καταγωγής ή επικοινωνία με επίσημες αρχές της χώρας αυτής, ενδέχεται να συνιστούν με τη σειρά τους σοβαρές ενδείξεις ότι ο πρόσφυγας ζήτησε προστασία από τη χώρα καταγωγής του ⁽⁵²⁴⁾. Το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ούτε αντέστρεψε το βάρος απόδειξης όταν συνήγαγε ότι ο αιτών είχε οικειοθελώς εξασφαλίσει την προστασία της χώρας ιθαγένειας όταν επέστρεψε στη χώρα καταγωγής του ⁽⁵²⁵⁾. Σε άλλη υπόθεση, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου δεν μετέθεσε το βάρος της απόδειξης στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο όταν έκρινε ότι οι δηλώσεις και οι μαρτυρίες που υπέβαλε το εν λόγω πρόσωπο δεν ήταν επαρκείς για να αντισταθμίσουν επίσημο έγγραφο το οποίο επιβεβαίωνε την παρουσία του στη χώρα καταγωγής του μετά την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα ⁽⁵²⁶⁾.

⁽⁵²¹⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 1989, προσφυγή αριθ. 78055, παρατίθεται στο Kraft, ό.π. υποσημείωση 518, σ. 1194-Εφετείο Μετανάστευσης (Σουηδία), απόφαση της 13ης Ιουνίου 2011, UM 5495-10 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL· Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων) (Ηνωμένο Βασίλειο), RD (Cessation — burden of proof — procedure) Algeria, ό.π. υποσημείωση 518, σκέψη 30. Βλ. επίσης Εγχειρίδιο UNHCR, ό.π. υποσημείωση 28, σημείο 121.

⁽⁵²²⁾ Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο (Verwaltungsgerichtshof) (Αυστρία), απόφαση της 15ης Μαΐου 2003, VWGH 2001/01/0499.

⁽⁵²³⁾ Kraft, ό.π. υποσημείωση 518, σ. 1195.

⁽⁵²⁴⁾ Βλ. EASO, *Τερματισμός διεθνούς προστασίας — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 3.1.

⁽⁵²⁵⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 31ης Μαρτίου 1999, Μ. Χ., αριθ. 177013.

⁽⁵²⁶⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 1991, Μ. Χ., αριθ. 96492 C.

Όταν τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχεία ε) και στ) και του άρθρου 16 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση), η απαίτηση εξατομικευμένης αξιολόγησης έχει ιδιαίτερη σημασία και απαιτεί επιπλέον προσοχή. Το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία ε) και στ) και το άρθρο 16 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) απαιτούν μεταβολή των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τέτοια ώστε οι περιστάσεις λόγω των οποίων χορηγήθηκε διεθνής προστασία στον δικαιούχο να έχουν εκλείψει ή, όπως προβλέπεται επιπλέον στο άρθρο 16 παράγραφος 1 σε σχέση με τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας, να έχουν μεταβληθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε η προστασία να μην είναι πλέον απαραίτητη. Αυτό τονίστηκε στην απόφαση της Βουλής των Λόρδων του Ηνωμένου Βασιλείου στην υπόθεση *Hoxha*, στην οποία αναφέρεται ότι διατύπωση η οποία θα επέτρεπε να ερμηνευθεί κατά τρόπο υπερβολικά ευρύ η μεταβολή των συνθηκών δεν καταδεικνύει προληπτική στάση εκ μέρους του υπευθύνου λήψης της απόφασης, του οποίου η απόφαση έχει δυνητικά σοβαρές συνέπειες για το πρόσωπο το οποίο αφορά ⁽⁵²⁷⁾. Η αξιολόγηση πρέπει να διενεργείται με επαγρύπνηση και προσοχή. Αυτό κατά κανόνα απαιτεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα παρατήρησης, κατά τη διάρκεια του οποίου μπορεί να παγιωθεί η κατάσταση ⁽⁵²⁸⁾.

Συνεπώς, η μεταβολή των συνθηκών λόγω των οποίων ένα πρόσωπο αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας ή έλαβε επικουρική προστασία γίνεται αντιληπτή ως μεταβολή στις γενικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Επομένως, το άρθρο 11 παράγραφος 2 και το άρθρο 16 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιβάλλουν ιδιαίτερη αξιολόγηση του αν η μεταβολή των συνθηκών είναι τόσο ουσιαστικής και μη προσωρινής φύσεως ώστε «ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξεις να μην μπορεί πλέον να θεωρείται βάσιμος» ή ώστε «ο δικαιούχος επικουρικής προστασίας να μην αντιμετωπίζει πλέον πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης». Η απαίτηση αυτή διατυπώνεται με παρόμοιο τρόπο και από την UNHCR στις *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 3* σχετικά με την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1Γ (5) και (6) της Σύμβασης για τους πρόσφυγες ⁽⁵²⁹⁾.

Στην απόφαση για την υπόθεση *Abdulla* το ΔΕΕ παρείχε χρήσιμες οδηγίες σχετικά με την αξιολόγηση της μεταβολής των συνθηκών:

[...] [Ο]ι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους πρέπει να επαληθεύσουν, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του πρόσφυγα, ότι ο φορέας ή οι φορείς προστασίας που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [ΟΕΑΑ] έλαβαν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη, ότι επομένως διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικό νομικό σύστημα για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη, και ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας θα έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή, σε περίπτωση παύσεως της υπαγωγής του στο καθεστώς πρόσφυγα ⁽⁵³⁰⁾.

Εξάλλου, το άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιβεβαιώνουν, επιπλέον της μεταβολής των συνθηκών που αναλύθηκε ανωτέρω, ότι «δεν υφίστανται άλλοι λόγοι που να [...] προκαλούν [στο πρόσωπο] φόβο ότι θα “υποστεί δίωξη” κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο γ) [ΟΕΑΑ]» ⁽⁵³¹⁾. Η αξιολόγηση αυτών των «άλλων λόγων» είναι ανάλογη με εκείνη που διενεργείται κατά την εξέταση αρχικής αίτησης

⁽⁵²⁷⁾ House of Lords (Βουλή των Λόρδων) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2005, *In re B Regina κατά Special Adjudicator, ex parte Hoxha* [2005] UKHL 19.

⁽⁵²⁸⁾ Βλ. EASO, *Τερματισμός διεθνούς προστασίας — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 4.

⁽⁵²⁹⁾ UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 3: Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα*, ό.π. υποσημείωση 515.

⁽⁵³⁰⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψη 76.

⁽⁵³¹⁾ Ό.π. Το άρθρο 2 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ αντιστοιχεί στο νυν άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

και πραγματοποιείται βάσει του συνήθους επιπέδου απόδειξης/κριτηρίου απόδειξης που εφαρμόζεται στις αιτήσεις ασύλου (βλ. ενότητα 4.3.9) ⁽⁵³²⁾.

Το ΔΕΕ διευκρινίζει ότι το άρθρο 4 παράγραφος 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) (το οποίο αναφέρει ότι το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας κακομεταχείρισης αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι ο φόβος του είναι βάσιμος) «μπορεί να εφαρμοσθεί όταν υφίστανται προγενέστερες πράξεις ή απειλές διώξεως που συσχετίζονται με τον κατά το στάδιο αυτό εξεταζόμενο λόγο διώξεως. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ενδεχομένως, κυρίως, όταν ο πρόσφυγας προβάλει διαφορετικό λόγο διώξεως από εκείνον που ελήφθη υπόψη κατά τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα» ⁽⁵³³⁾.

Αυτή η απόφαση-ορόσημο του ΔΕΕ παρέχει σαφή εικόνα της φύσης της αξιολόγησης στην οποία πρέπει να προβαίνει το δικαστήριο όταν αποφαινεται επί προσφυγής κατά απόφασης παύσης η οποία βασίζεται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία ε) ή στ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Κατά την πρώτη φάση της αξιολόγησης, το δικαστήριο πρέπει να καθορίσει αν η μεταβολή των συνθηκών αναιρεί τον βάσιμο φόβο δίωξης του πρόσφυγα. Εάν ο φόβος ο οποίος οδήγησε αρχικά στην αναγνώριση του προσώπου ως πρόσφυγα δεν μπορεί πλέον να θεωρείται βάσιμος, κατά τη δεύτερη φάση θα πρέπει να εκτιμηθεί αν έχουν ανακύψει νέες περιστάσεις οι οποίες αποδεικνύουν την ανάγκη διεθνούς προστασίας για διαφορετικό λόγο. Ενώ η πρώτη φάση διέπεται από τις προαναφερθείσες σχετικές με την παύση απαιτήσεις, στη δεύτερη φάση εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι κανόνες που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι προηγούμενες διώξεις ή απειλές που είχαν δικαιολογήσει τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα δεν θα θεωρούνται πλέον σοβαρή ένδειξη βάσιμου φόβου δίωξης προβαλλόμενης στο στάδιο αυτό ⁽⁵³⁴⁾.

Το άρθρο 11 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) ενσωματώνει την εξαίρεση από την παύση η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1Γ παράγραφος 5 και παράγραφος 6 δεύτερη περίοδος της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, όσον αφορά τους πρόσφυγες εκείνους που «είναι σε θέση να επικαλεστ[ούν] επιτακτικούς λόγους που απορρέουν από προηγούμενη δίωξη για να αρνηθ[ούν] την προστασία που του[ς] παρέχει η χώρα ιθαγένειας ή [...] η χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του[ς]». Το άρθρο 16 παράγραφος 3 προβλέπει ταυτόσημη εξαίρεση από την παύση της επικουρικής προστασίας. Ανεξάρτητα από τη μεταβολή των συνθηκών η οποία παρέχει στον δικαιούχο διεθνούς προστασίας τη δυνατότητα να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της χώρας ιθαγένειας ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του, ο αντίκτυπος και οι συνέπειες τυχόν προηγούμενης δίωξης ή σοβαρής βλάβης ενδέχεται να είναι τέτοιοι, ώστε να συνιστούν επιτακτικούς λόγους για να αρνηθεί ο δικαιούχος την προστασία αυτή.

Οι εν λόγω διατάξεις συνιστούν εξαιρέσεις και απαιτούν εξαιρετικά εξατομικευμένη αξιολόγηση της ύπαρξης επιτακτικών λόγων που απορρέουν από προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή

⁽⁵³²⁾ Βλ. επίσης ΕΑΣΟ, *Τερματισμός διεθνούς προστασίας — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 4.1.8.

⁽⁵³³⁾ ΔΕΕ, *Abdulla και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 191, σκέψεις 96 και 97.

⁽⁵³⁴⁾ Ωστόσο, το ΔΕΕ έκανε δεκτό ότι ο βαθμός δυσκολίας αναφορικά με τη συγκέντρωση των σχετικών στοιχείων προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιστάσεις ενδέχεται, υπό το πρίσμα και μόνο του υποστατού των πραγματικών περιστατικών, να αποδειχθεί περισσότερο ή λιγότερο υψηλός, ανάλογα με την περίπτωση. Στο πλαίσιο αυτό, το ΔΕΕ έλαβε υπόψη ότι πρόσωπο το οποίο, έχοντας διαμένει ως πρόσφυγας εκτός της χώρας καταγωγής του για πολλά έτη, επικαλείται άλλες περιστάσεις προκειμένου να δικαιολογήσει φόβο ότι θα υποστεί δίωξη «δεν έχει, κατά κανόνα, τις ίδιες δυνατότητες να αξιολογήσει τον κίνδυνο στον οποίο θα εξετιθέτο στη χώρα καταγωγής του σε σχέση με κάποιον αιτούντα που εγκατέλειψε προσφάτως τη χώρα καταγωγής του»· ό.π. σκέψεις 81-99.

βλάβη⁽⁵³⁵⁾. Ο ειδικός λόγος πρέπει να εξετάζεται μόνον εάν οι συνθήκες που οδήγησαν στη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας εξέλιπαν και πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τις καταστάσεις εκείνες στις οποίες το δικαστήριο διαπιστώνει ατομική ανάγκη διεθνούς προστασίας παρά την ανάκληση του καθεστώτος προστασίας από τις αποφαινόμενες αρχές. Εάν ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας ισχυρίζεται ότι οι συνθήκες αυτές δεν εξέλιπαν και ότι εξακολουθεί να φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη/σοβαρή βλάβη, το γεγονός ότι δεν είναι σε θέση να επικαλεστεί επιτακτικούς λόγους που απορρέουν από προηγούμενη δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν ασκεί επιρροή στην αξιολόγηση του υποβληθέντος προς εξέταση ζητήματος⁽⁵³⁶⁾.

5.6.3.2. Ανάκληση, τερματισμός ή άρνηση ανανέωσης καθεστώτος διεθνούς προστασίας ως αποτέλεσμα αποκλεισμού, διαστρέβλωσης ή παράλειψης

Το άρθρο 14 παράγραφος 3 προβλέπει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα που έχει ήδη χορηγηθεί ισχύει επίσης και σε δύο ακόμα περιπτώσεις, όταν:

- α) το εν λόγω πρόσωπο θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί ή αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12·
- β) η εκ μέρους του ενδιαφερομένου διαστρέβλωση ή παράλειψη γεγονότων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πλαστών εγγράφων, υπήρξε αποφασιστική για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Το άρθρο 19 παράγραφος 3 περιέχει την ίδια διάταξη σε σχέση με την επικουρική προστασία.

Το άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο α) και το άρθρο 19 παράγραφος 2 και παράγραφος 3 στοιχείο α) προβλέπουν την ανάκληση της διεθνούς προστασίας ως αποτέλεσμα περιστάσεων που ανακύπτουν μετά την αναγνώριση και εμπίπτουν στο πεδίο των διατάξεων περί αποκλεισμού της ΟΕΑΑ (αναδιτύπωση). Δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές αφορούν κατ' ουσίαν το ζήτημα του αποκλεισμού, συνιστάται να ανατρέξει κανείς στην ενότητα 5.5 της παρούσας δικαστικής ανάλυσης.

Όσον αφορά το άρθρο 14 παράγραφος 3 στοιχείο β) και το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β), η χρήση του όρου «αποφασιστική» υποδηλώνει ότι δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι η χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας οφείλεται αποκλειστικά στη διαστρέβλωση ή στην παράλειψη γεγονότων· αρκεί να καταδειχθεί ότι, εξεταζόμενη αντικειμενικά, η απόφαση χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας δεν

⁽⁵³⁵⁾ Επιτροπή προσφύγων προσφύγων (Commission des recours des réfugiés, Γαλλία), απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1999, *M. M.C.*, αριθ. 336763: «Ο αιτών υπέστη, από το προηγούμενο καθεστώς που κατείχε την εξουσία στη χώρα καταγωγής του, πολύ σοβαρές διώξεις οι οποίες επηρέασαν τη σωματική και την ψυχολογική ακεραιότητά του· ένας από τους αδελφούς του πέθανε όταν υποβλήθηκε σε βασανιστήρια από στρατιωτικούς κατά τη διάρκεια της ανάκρισης· επομένως, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης, οι συνέπειες των προαναφερθεισών διώξεων, οι οποίες επηρέασαν τόσο τον αιτούντα όσο και την οικογένειά του, είναι τόσο σοβαρού χαρακτήρα, ώστε ο *M.C.* να μπορεί να επικαλεστεί επιτακτικούς λόγους που απορρέουν από προηγούμενη δίωξη για να αρνηθεί την προστασία που του παρέχει η χώρα ιθαγενείας του, κατά την έννοια του άρθρου 1Γ παράγραφος 5 δεύτερη περίοδος της Σύμβασης της Γενεύης» (ανεπίσημη μετάφραση). Βλ. επίσης High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2009, *MST και JT κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform*, [2009] IEHC 529, σκέψη 32· High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2017, *BA & ors κατά International Protection Appeals Tribunal*, [2017] IEHC 36, σκέψη 36.

⁽⁵³⁶⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 2ας Μαρτίου 1984, *M. MG*, προσφυγή αριθ. 42961 C, υπόθεση στην οποία ο αιτών ισχυρίστηκε ότι οι διαρκείς δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα καταγωγής του δεν ασκούσαν επιρροή στον τρέχοντα φόβο του ότι θα υφίστατο διώξεις επειδή ήταν μέλος κινήματος που αγωνιζόταν για την ανεξαρτησία της περιοχής των Βάσκων.

θα είχε ληφθεί χωρίς τέτοιες διαστρεβλώσεις ή παραλείψεις (⁵³⁷). Επομένως, ήσσονος σημασίας διαστρεβλώσεις ή παραλείψεις δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως αποφασιστικοί παράγοντες για την ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας (⁵³⁸). Ο εσφαλμένος ή ψευδής χαρακτήρας των πληροφοριών που παρασχέθηκαν προηγουμένως μπορεί να διαπιστωθεί, για παράδειγμα, εάν αποδειχθεί ότι ο πρόσφυγας δεν ήταν παρών στη χώρα καταγωγής κατά τον δηλωθέντα χρόνο. Το γαλλικό Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου βασίστηκε σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία παρείχε το γαλλικό προξενείο, σύμφωνα με τα οποία ο αιτών δεν ζούσε στην Τσετσενία από το 2005, εν αντιθέσει προς τις δηλώσεις στις οποίες προέβη προς υποστήριξη της αίτησής του. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι ο αιτών είχε εν γνώσει του αποπειραθεί να παραπλανήσει το δικαστήριο (⁵³⁹). Στην υπόθεση *Gashi κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform* το ιρλανδικό High Court αποφάνθηκε ότι η απόκρυψη της υποβολής αίτησης ασύλου σε άλλη χώρα μπορεί να ισοδυναμεί με παροχή ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών (⁵⁴⁰).

5.6.3.3. Κίνδυνος για την ασφάλεια ή την κοινωνία του κράτους μέλους

Σε αντίθεση με το άρθρο 14 παράγραφοι 1-3, το άρθρο 14 παράγραφος 4 παρέχει στα κράτη τη **διακριτική ευχέρεια** να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν αποφάσεις είτε όταν μπορεί «για εύλογους λόγους να θεωρηθεί ότι ο [δικαιούχος διεθνούς προστασίας] συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται» είτε όταν «δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού».

Σύμφωνα με το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, οι «εύλογοι λόγοι» που αναφέρονται στο άρθρο 14 παράγραφος 4 συνιστούν κάπως χαμηλότερη απαίτηση από τους «σοβαρούς λόγους» (βλ. ενότητα 4.3.9), αλλά κατά την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών το επίπεδο απόδειξης δεν επηρεάζεται (⁵⁴¹).

Το άρθρο 14 παράγραφος 4 στοιχείο β) επιτρέπει την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσης όταν «β) δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού». Ενώ η αξιολόγηση της καταδικαστικής απόφασης αφορά ένα αμιγώς ιστορικό πραγματικό γεγονός, η αξιολόγηση του κατά πόσον το πρόσωπο συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία απαιτεί μελλοντοστραφή εκτίμηση βασισμένη στη συσχέτιση μεταξύ της πιθανότητας και της ενδεχόμενης έκτασης του κινδύνου (⁵⁴²).

Όσον αφορά το καθεστώς επικουρικής προστασίας, το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο α) σε συνδυασμό με το άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο δ) αποτελεί διάταξη **αναγκαστικού δικαίου**, η οποία επιβάλλει την ανάκληση, τον τερματισμό ή την άρνηση ανανέωσης του καθεστώτος επικουρικής προστασίας εάν υπάρχουν σοβαροί λόγοι για να θεωρείται ότι ο δικαιούχος συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία ή για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο

(⁵³⁷) Kraft, ό.π. υποσημείωση 518, σ. 1229· High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), 12 Ιανουαρίου 2010, *Gashi κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform* [2010] IEHC 436.

(⁵³⁸) UNHCR, Ερμηνευτικό σημείωμα σχετικά με το βάρος της απόδειξης και την αποδεικτική ισχύ των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, ό.π. υποσημείωση 20, σημείο III τρίτο εδάφιο.

(⁵³⁹) Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2009 Τ. αριθ. 701681/09007100· Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Βέλγιο), απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2014, αριθ. 133.423.

(⁵⁴⁰) High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), *Gashi κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform*, ό.π. υποσημείωση 537, σκέψη 11.

(⁵⁴¹) Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Γερμανία), απόφαση της 22ας Μαΐου 2012, BVerwG 1 C 8.11, BVerwG:2012:220512U1C8.11.0, σκέψη 27 (σχετικά με το ισοδύναμο άρθρο 21 παράγραφοι 3 και 2), παρατίθεται στο Kraft, ό.π. υποσημείωση 518, σ. 1231. Για καθοδήγηση σχετικά με την έννοια των όρων «κίνδυνος για την ασφάλεια» και «κίνδυνος για την κοινωνία», βλ. EASO, *Αποκλεισμός — Δικαστική ανάλυση*, ό.π. υποσημείωση 3.

(⁵⁴²) Kraft, ό.π. υποσημείωση 518, σ. 1231.

οποίο βρίσκεται. (Βλ. επίσης ενότητα 5.5.3 ανωτέρω, στην οποία επισημαίνεται ότι το ΔΕΕ δεν έχει παράσχει ακόμη καθοδήγηση σχετικά με τη φράση «σοβαροί λόγοι για να θεωρείται» και ότι, παρ' όλα αυτά, γίνεται ευρέως δεκτό ότι το επίπεδο απόδειξης που απαιτεί η φράση είναι χαμηλότερο από εκείνο που ισχύει σε πραγματική ποινική διαδικασία.)

5.7. Μεταγενέστερες αιτήσεις και αξιολόγηση νέων αποδεικτικών στοιχείων

Οι μεταγενέστερες αιτήσεις εξετάζονται στην έκδοση της ΕΑΣΟ *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽⁵⁴³⁾, αλλά αναλύονται και εδώ προκειμένου να αναδειχθούν οι πτυχές που αφορούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας.

Οι μεταγενέστερες αιτήσεις είναι σημαντικό φαινόμενο στα συστήματα αξιολόγησης αιτήσεων ασύλου των περισσότερων κρατών μελών. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ιζ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Άρθρο 2 στοιχείο ιζ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

«μεταγενέστερη αίτηση»: η περαιτέρω αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται μετά τη λήψη τελεσίδικης απόφασης επί προηγούμενης αίτησης, περιλαμβανομένων περιπτώσεων όπου ο αιτών ρητά ανακάλεσε την αίτησή του και περιπτώσεων όπου η αποφαινόμενη αρχή απέρριψε αίτηση μετά από τη σιωπηρή της ανάκληση σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος 1 [ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

Η προσθήκη στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση) διατάξεων σχετικά με τις μεταγενέστερες αιτήσεις συνιστά αναγνώριση του γεγονότος ότι ορισμένοι αιτούντες ενδέχεται, χωρίς δική τους υπαιτιότητα, να μην ήταν σε θέση να προβάλουν σχετικά πραγματικά περιστατικά ή αποδεικτικά στοιχεία κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διαδικασίας και/ή του ενδεχομένου να ανέκυψαν νέες περιστάσεις. Η αξιολόγηση των αιτήσεων αυτών είναι πρωτίστως διαδικαστικό ζήτημα, το οποίο, παρότι εξετάζεται από την ΟΔΑ (αναδιατύπωση), διέπεται σε μεγάλο βαθμό από το εθνικό δίκαιο και τη νομολογία των κρατών μελών ⁽⁵⁴⁴⁾.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, παρότι θεωρεί θεμιτή τη βούληση των κρατών να μειώσουν τις επαναλαμβανόμενες και καταχρηστικές αιτήσεις ασύλου και να θεσπίσουν ειδικούς κανόνες για την αξιολόγηση τέτοιων αιτήσεων, το ΕΔΔΑ επιβάλλει να διενεργείται προσεκτική και αυστηρή αξιολόγηση των κινδύνων που προβάλλονται σε μεταγενέστερη αίτηση προκειμένου να μην υπάρχει καμία αμφιβολία, όσο θεμιτή και αν είναι, για το αβάσιμο τέτοιας αίτησης ⁽⁵⁴⁵⁾.

⁽⁵⁴³⁾ ΕΑΣΟ, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητες 4.1.3 και 5.2.2.4.

⁽⁵⁴⁴⁾ Παρότι οι διαδικαστικές και ουσιαστικές απαιτήσεις της ΟΔΑ μεταφέρθηκαν με πανομοιότυπη διατύπωση στη γαλλική νομοθεσία, το Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου χρησιμοποίησε ελαφρώς διαφορετική διατύπωση όταν αποφάνθηκε ότι «μεταγενέστερη αίτηση είναι παραδεκτή υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτών παρουσιάζει νέα πραγματικά περιστατικά ή αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την προσωπική κατάστασή του ή την κατάσταση της χώρας του [...] τα οποία είναι ικανά, εφόσον έχουν αποδεικτική αξία, να μεταβάλουν την αξιολόγηση του βασίμου ή της αξιοπιστίας της αίτησής του ως προς τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας»: Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2016, *Mme M & MM*, αριθ. 15025487 και 15025488 R (ανεπίσημη μετάφραση).

⁽⁵⁴⁵⁾ Βλέπε, μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, *Mohammed κατά Αυστρίας*, προσφυγή αριθ. 2283/12, σκέψη 80· ΕΔΔΑ, *Singh και λουίτο κατά Βελγίου*, ό.π. υποσημείωση 317, σκέψη 103· ΕΔΔΑ, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2016, *M.D. και M.A. κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 58689/12, σκέψεις 56 και 66.

5.7.1. Παραδεκτό μεταγενέστερης αίτησης: νέα στοιχεία ή πορίσματα

Στο τμήμα IV της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) περιέχονται διατάξεις, οι περισσότερες εκ των οποίων δεν είναι αναγκαστικού δικαίου ⁽⁵⁴⁶⁾, σχετικά με τις μεταγενέστερες αιτήσεις ⁽⁵⁴⁷⁾. Το τμήμα αυτό στηρίζεται στην αρχή ότι ένα πρόσωπο το οποίο υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση δεν έχει απόλυτο δικαίωμα σε νέα πλήρη εξέταση της αίτησής του, δεδομένου ότι δεν θεωρήθηκε ότι έχρηζε διεθνούς προστασίας κατά τον χρόνο της τελεσίδικης απόφασης επί της προηγούμενης αίτησής του. Συνεπώς, όπως αναφέρει η αιτιολογική σκέψη 36 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

Αιτιολογική σκέψη 36 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Όταν ο αιτών υποβάλλει νέα αίτηση χωρίς να προσκομίζει νέα στοιχεία ή επιχειρήματα, θα ήταν δυσανάλογο να υποχρεούνται τα κράτη μέλη να ανοίγουν νέα πλήρη εξεταστική διαδικασία. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να απορρίπτουν την αίτηση ως απαράδεκτη με βάση την αρχή του δεδικασμένου.

Σε αυτό το σκεπτικό στηρίζεται το άρθρο 40 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο προβλέπει «προκαταρκτική εξέταση προκειμένου να καθορισθεί εάν προέκυψαν ή υποβλήθηκαν από τον αιτούντα νέα στοιχεία ή πορίσματα σχετικά με την εξέταση του εάν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας», ούτως ώστε να ληφθεί απόφαση σχετικά με το παραδεκτό της αίτησης (άρθρο 40 παράγραφος 2).

Εάν η προκαταρκτική εξέταση καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «νέα στοιχεία ή πορίσματα [...] αυξάνουν σημαντικά τις πιθανότητες χαρακτηρισμού του αιτούντος ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας», το άρθρο 40 παράγραφος 3 ορίζει ότι η αίτηση «εξετάζεται περαιτέρω σύμφωνα με το κεφάλαιο II», συνεπώς επωφελείται από όλες τις εγγυήσεις που παρέχονται για τις πρώτες αιτήσεις. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβάλουν «άλλους λόγους για την περαιτέρω εξέταση μεταγενέστερης αίτησης».

Επιπλέον, το άρθρο 42 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 42 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν στην εθνική τους νομοθεσία κανόνες για την προκαταρκτική εξέταση σύμφωνα με το άρθρο 40. Οι κανόνες αυτοί μπορούν μεταξύ άλλων:

- α) να υποχρεώνουν τον συγκεκριμένο αιτούντα να αναφέρει τα γεγονότα και να παρέχει αποδεικτικά στοιχεία που να δικαιολογούν τη νέα διαδικασία·
- β) να επιτρέπουν τη διεξαγωγή της προκαταρκτικής εξέτασης μόνο βάσει γραπτών παρατηρήσεων χωρίς προσωπική συνέντευξη [...].

Επομένως, οι αιτούντες πρέπει να υποβάλουν νέα στοιχεία ή πορίσματα για να είναι παραδεκτή η μεταγενέστερη αίτησή τους. Όταν η πρώτη αίτηση έχει ήδη εξεταστεί και απορριφθεί

⁽⁵⁴⁶⁾ Η αναγκαιότητα προκαταρκτικής εξέτασης της μεταγενέστερης αίτησης, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο του μηχανισμού που ανέπτυξε η ΟΔΑ, προϋποθέτει την εφαρμογή από τα κράτη μέλη του άρθρου 33 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), διάταξης η οποία δεν είναι αναγκαστικού δικαίου.

⁽⁵⁴⁷⁾ Βλ. ενότητα 5.7 ανωτέρω για τον ορισμό της «μεταγενέστερης αίτησης» στο άρθρο 2 στοιχείο ιζ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

από την αποφαινόμενη αρχή, και ενδεχομένως από το αρμόδιο δικαστήριο, δεν επιτρέπεται κανονικά η εκ νέου υποβολή τους σε μεταγενέστερη αίτηση. Παρ' όλα αυτά, τα νέα στοιχεία ή πορίσματα ενδέχεται να περιλαμβάνουν νέα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία σχετίζονται με πραγματικά περιστατικά και περιστάσεις που προβλήθηκαν προηγουμένως ⁽⁵⁴⁸⁾.

Επιπλέον, το άρθρο 40 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

Άρθρο 40 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η αίτηση εξετάζεται περαιτέρω μόνο εάν ο συγκεκριμένος αιτών, χωρίς υπαιτιότητά του, δεν μπόρεσε να επικαλεσθεί τα στοιχεία που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 3 του παρόντος άρθρου κατά την προηγούμενη διαδικασία, ιδίως με την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 46.

Επομένως, η διάταξη αυτή αναγνωρίζει ότι ενδέχεται να ήταν εκ των πραγμάτων αδύνατον για τον αιτούντα να υποβάλει προηγουμένως ορισμένα στοιχεία ή πορίσματα. Η αδυναμία του αιτούντος που αναφέρεται στο άρθρο αυτό ενδέχεται να οφείλεται σε εγγενώς νέα στοιχεία τα οποία ανέκυψαν μετά την πρώτη αίτηση ή στο γεγονός ότι ο αιτών δεν είχε προηγουμένως πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία ή τα πορίσματα προς υποστήριξη της αίτησής του για διεθνή προστασία ⁽⁵⁴⁹⁾. Το τελευταίο αυτό σενάριο ανέκυψε, για παράδειγμα, σε απόφαση του ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας του 2011, υπόθεση στην οποία ο αιτών εξασφάλισε αντίγραφο της τουρκικής *Εφημερίδας της Κυβερνήσεως* στην οποία δημοσιεύθηκε η ανάκληση της ιθαγένειάς του, κάτι το οποίο θεωρήθηκε νέο και κρίσιμο αποδεικτικό στοιχείο από το Συμβούλιο της Επικρατείας ⁽⁵⁵⁰⁾.

Ενδέχεται επίσης να ήταν αδύνατον για τον αιτούντα να αποκαλύψει προηγουμένως στοιχεία ή πορίσματα στο πλαίσιο αίτησης που υποβλήθηκε επιτόπου, σε περίπτωση που έχουν ανακύψει νέα στοιχεία προς υποστήριξη της αίτησης διεθνούς προστασίας μετά την προηγούμενη αίτηση ⁽⁵⁵¹⁾. Για παράδειγμα, σε απόφαση που εξέδωσε το 2016, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας θεώρησε ότι η αποκάλυψη από την αστυνομία εμπιστευτικής απομαγνητοφώνησης της συνέντευξης του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, τη Σρι Λάνκα, συνιστούσε νέα περίσταση, η οποία ήταν πιθανό να αυξήσει τον κίνδυνο δίωξης στον οποίο θα εκτίθετο ο ίδιος σε περίπτωση επιστροφής του στη Σρι Λάνκα και δικαιολογούσε την εξέταση της μεταγενέστερης αίτησης ⁽⁵⁵²⁾.

Εξ αντιδιαστολής, το άρθρο 40 παράγραφος 4 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) παρέχει επίσης τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να θεωρήσουν απαράδεκτη τη μεταγενέστερη αίτηση εάν ο αιτών μπορούσε να έχει επικαλεστεί τα νέα στοιχεία ή πορίσματα κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διαδικασίας αλλά δεν το έπραξε με δική του υπαιτιότητα ⁽⁵⁵³⁾. Η μη αποκάλυψη,

⁽⁵⁴⁸⁾ Στη Γαλλία, οι μεταγενέστερες αιτήσεις ονομάζονται επίσημα «αιτήσεις επανεξέτασης», ονομασία που αντικατοπτρίζει την υποκείμενη ιδέα ότι η μεταγενέστερη αίτηση μπορεί να οδηγήσει σε εξ υπαρχής επαναξιολόγηση του περιεχομένου της προηγούμενης αίτησης.

⁽⁵⁴⁹⁾ Βλ. π.χ. Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2016, *Mme M & MM*, ό.π. υποσημείωση 544, σκέψη 21 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), όπου το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μεταγενέστερη αίτηση υποβάλλεται παραδεκτώς μόνον εάν «ο αιτών υποβάλει νέα πραγματικά περιστατικά ή αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την προσωπική κατάστασή του ή την κατάσταση της χώρας του, τα οποία είναι μεταγενέστερα της τελεσίδικης απόφασης που εκδόθηκε επί της προηγούμενης αίτησης, ή όταν αποδεικνύεται ότι ο αιτών μπορούσε να λάβει γνώση αυτών μόνον εκ των υστέρων [...]» (ανεπίσημη μετάφραση).

⁽⁵⁵⁰⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα), απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, αριθ. 3328/2011, σύμφωνα με την περίληψη στην EDAL.

⁽⁵⁵¹⁾ Βλ. π.χ. Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο (Πολωνία), απόφαση της 13ης Ιουνίου 2012, *SB κατά Rady do Spraw Uchodźców*, V SA/Wa 2332/11 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁵⁵²⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2016, *M. A.*, αριθ. 373529 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁵⁵³⁾ Βλ. π.χ. Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Τσεχική Δημοκρατία), απόφαση της 6ης Μαρτίου 2011, *JJ κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 3 Azs 6/2011-96 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

εκ μέρους του αιτούντος, στοιχείων ή πορισμάτων στην προηγούμενη διαδικασία συνδέεται στενά με την αξιοπιστία του, που εξετάστηκε στις ενότητες 4.2.3 και 4.3.7.1 ανωτέρω. Ωστόσο, μια τέτοια αξιολόγηση θα πρέπει να διενεργείται με μεγάλη περίσκεψη ώστε να διασφαλίζεται ότι η εφαρμογή του δικονομικού κωλύματος του άρθρου 40 παράγραφος 4 δεν παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης⁽⁵⁵⁴⁾.

Το γεγονός ότι ο αιτών δεν αποκάλυψε στοιχεία ή πορίσματα κατά τη διάρκεια της πρώτης διαδικασίας ενδέχεται να οφείλεται στην ιδιαίτερα ευάλωτη κατάστασή του. Το στοιχείο αυτό υπογραμμίζεται από το ΔΕΕ στην απόφαση που εξέδωσε το 2014 στην υπόθεση *A, B και C*. Παρότι η υπόθεση αφορά καθυστερημένη αποκάλυψη στοιχείων προς τεκμηρίωση αίτησης διεθνούς προστασίας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ [και, κατ' επέκταση, της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], τα συμπεράσματα του ΔΕΕ είναι επίσης χρήσιμα σε περιπτώσεις μεταγενέστερων αιτήσεων. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η αναξιπιστία του αιτούντος δεν μπορούσε να βασιστεί απλώς στην καθυστερημένη αποκάλυψη στοιχείων εκ μέρους του «λαμβανομένου υπόψη του ευαίσθητου χαρακτήρα των ζητημάτων που αφορούν την προσωπική σφαίρα ενός προσώπου»⁽⁵⁵⁵⁾ —όπως, στην περίπτωση αυτή, του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος— καθώς και του άρθρου 13 παράγραφος 3 της ΟΔΑ και του άρθρου 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ [νυν άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)] που επιβάλλουν να λαμβάνονται υπόψη οι γενικές και προσωπικές περιστάσεις, και ιδίως η ευαισθησία, του αιτούντος⁽⁵⁵⁶⁾.

Η εν λόγω απόφαση, εφαρμοζόμενη κατ' αναλογία στο ζήτημα των μεταγενέστερων αιτήσεων, όταν υποβάλλονται στοιχεία ή πορίσματα τα οποία θα μπορούσαν να έχουν υποβληθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης διαδικασίας, ενδέχεται να επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών του αιτούντος, ακόμη και κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης, οι ιδιαίτερες περιστάσεις και ιδίως η ευαισθησία του⁽⁵⁵⁷⁾. Ομοίως, ο *Πρακτικός οδηγός της EASO: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων* επισημαίνει:

Τα άτομα των οποίων οι αιτήσεις σχετίζονται με ζητήματα [σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου] που δεν είναι αποδεκτά στη χώρα καταγωγής τους αναγκάζονται συχνά να αποκρύπτουν την πραγματική τους ταυτότητα, τα συναισθήματα και τις απόψεις τους προκειμένου να αποφύγουν το αίσθημα ντροπής, την απομόνωση και τον στιγματισμό, και πολύ συχνά τον κίνδυνο να υποστούν βία. Ο στιγματισμός και τα αισθήματα ντροπής ενδέχεται να αποτρέψουν περαιτέρω τον αιτούντα/την αιτούσα από το να αποκαλύψει πληροφορίες στο πλαίσιο του ασύλου. Υπάρχουν πολυάριθμες περιπτώσεις όπου ο αιτών/η αιτούσα αποκαλύπτει ότι είναι λεσβία, ομοφυλόφιλος, αμφιφυλόφιλο, διεμφυλικό ή μεσοφυλικό άτομο μόνο σε μεταγενέστερη αίτηση⁽⁵⁵⁸⁾.

Τα ζητήματα αυτά έχουν επίσης σημασία για τους αιτούντες που αποκαλύπτουν δίωξη λόγω φύλου σε μεταγενέστερο στάδιο στην αίτησή τους. Δεδομένου ότι το αίσθημα ντροπής και οι τραυματικές εμπειρίες ενδέχεται να καθιστούν δυσχερή την αποκάλυψη τέτοιων βλαβών από γυναίκες και άνδρες, η καθυστερημένη αποκάλυψη πληροφοριών δεν μπορεί να υποδεικνύει ότι οι πληροφορίες δεν είναι αξιόπιστες (βλ. επίσης ενότητα 6.3).

⁽⁵⁵⁴⁾ IARLJ, *A Manual for Refugee Law Judges Relating to the European Council Qualification Directive 2004/84/EC and European Council Procedures Directive 2005/85/EC*, 2007, σ. 75.

⁽⁵⁵⁵⁾ ΔΕΕ, *A, B και C*, ό.π. υποσημείωση 13, σκέψη 69.

⁽⁵⁵⁶⁾ Ό.π. σκέψη 70.

⁽⁵⁵⁷⁾ Βλ. π.χ. Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), *Mme M & MM*, ό.π. υποσημείωση 544, σκέψη 21 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), όπου επισημαίνεται ότι «αυτή η προκαταρκτική εξέταση του παραδεκτού δεν συνιστά εμπόδιο στην υποβολή από τον αιτούντα πραγματικών περιστατικών προγενέστερων της τελεσίδικης απόφασης εφόσον τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά αφορούν πραγματική κατάσταση ευαισθησίας [του αιτούντος] η οποία τον εμπόδισε να τα υποβάλει στην προηγούμενη αίτηση» (ανεπίσημη μετάφραση).

⁽⁵⁵⁸⁾ EASO, *Πρακτικός οδηγός της EASO: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων*, ό.π. υποσημείωση 316, σ. 18.

5.7.2. Επί της ουσίας αξιολόγηση της μεταγενέστερης αίτησης

Όταν μεταγενέστερη αίτηση κρίνεται παραδεκτή και, επομένως, εξετάζεται επί της ουσίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 40 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται «στο πλαίσιο της εξέτασης της προηγούμενης αίτησης [...] εφόσον οι αρμόδιες αρχές μπορούν να λάβουν υπόψη τους και να εξετάσουν όλα τα στοιχεία στα οποία βασίζ[εται] η μεταγενέστερη αίτηση στο πλαίσιο αυτό» [άρθρο 40 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]. Η εν λόγω διάταξη αποσαφηνίζει την αναγκαία σύνδεση μεταξύ της επί της ουσίας αξιολόγησης της μεταγενέστερης αίτησης και των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε η απόρριψη της προηγούμενης αίτησης ⁽⁵⁵⁹⁾.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αποδοχή νέων πραγματικών περιστατικών ή πορισμάτων δεν θα αντικρούει την προηγούμενη αρνητική απόφαση επειδή τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά και πορίσματα δεν συνδέονται με τους προηγούμενους ισχυρισμούς. Αυτό μπορεί να συμβεί, για παράδειγμα, όταν η μεταγενέστερη αίτηση βασίζεται σε σημαντική μεταβολή της κατάστασης στη χώρα καταγωγής ή σε προσωπικές περιστάσεις που είχαν αποσιωπηθεί προηγουμένως.

Σε άλλες περιπτώσεις, η θετική αξιολόγηση νέων πραγματικών περιστατικών και πορισμάτων ενδέχεται να συνεπάγεται, ακόμη και να επιβάλλει, την επανεξέταση ουσιωδών πραγματικών περιστατικών τα οποία απορρίφθηκαν κατά την προηγούμενη διαδικασία. Όταν η μεταγενέστερη αίτηση βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία μεγάλης αποδεικτικής αξίας όσον αφορά πραγματικά περιστατικά τα οποία απορρίφθηκαν προηγουμένως, η αποδοχή αυτών των αποδεικτικών στοιχείων επιβάλλει εμμέσως να θεωρούνται αυτά τα πραγματικά περιστατικά εξακριβωμένα. Το ενδεχόμενο παρέκκλισης από την αρχή του δεδικασμένου, υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν εξετάζεται στο κεφάλαιο IV της ΟΔΑ ούτε σε άλλες πράξεις της ΕΕ που άπτονται του ασύλου.

5.7.3. Προσφυγή κατά απόφασης με την οποία μεταγενέστερη αίτηση κρίθηκε απαράδεκτη

Σύμφωνα με το άρθρο 46 παράγραφος 1 στοιχείο α) σημείο ii) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), σε συνδυασμό με το άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), «[τ]α κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής [...] κατά [...] αποφάσεων [...] με τις οποίες η [μεταγενέστερη] αίτηση κρίνεται ως απαράδεκτη» λόγω του ότι δεν προέκυψαν ή υποβλήθηκαν από τον αιτούντα νέα συναφή στοιχεία ή πορίσματα. Η πραγματική προσφυγή πρέπει να εξασφαλίζει «πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου» [άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] ⁽⁵⁶⁰⁾.

⁽⁵⁵⁹⁾ Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Πολωνία), απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2015, II OSK 769/14. Το δικαστήριο έκρινε ότι από την ανάλυση της δήλωσης του αιτούντος, η οποία είχε υποβληθεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διαδικασίας, σε συνδυασμό με νέα στοιχεία στα οποία βασιζόταν η μεταγενέστερη αίτηση (ο αιτών έγινε μέλος της Εκκλησίας της Σαηεντολογίας) και άλλα αποδεικτικά στοιχεία (ΠΧΚ, γνώμη ψυχολόγου), προέκυψαν ασυνέπειες και ανακολουθίες στις δηλώσεις του αιτούντος, οι οποίες αφορούσαν, μεταξύ άλλων, την πίστη του και ταξίδια στη χώρα καταγωγής του, με αποτέλεσμα να κλονιστεί η συνολική αξιοπιστία του αιτούντος.

⁽⁵⁶⁰⁾ Βλ. Court of Appeal (Εφετείο) (Ιρλανδία), απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016, NM (DRC) κατά The Minister for Justice, Equality and Law Reform [2016] IECA 217.

Στην περίπτωση μεταγενέστερων αιτήσεων, η απαίτηση πλήρους και *ex nunc* εξέτασης θα λάβει υποχρεωτικά υπόψη τις συνέπειες της προαναφερθείσας αρχής του δεδικασμένου, η οποία μπορεί να λειτουργεί ως κώλυμα, και σε δικαστικό επίπεδο, για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας.

Ο περιορισμός των εγγυήσεων που απορρέει ενδεχομένως από την εφαρμογή του κεφαλαίου IV της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ενδέχεται να προβληματίσει τα δικαστήρια εάν ο αιτών προσβάλει απόφαση απαραδέκτου υποστηρίζοντας ότι αυτή ελήφθη χωρίς κατάλληλες διαδικαστικές εγγυήσεις. Σε απόφαση που εξέδωσε το 2016, το γαλλικό Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου έκρινε ότι η αποφαινόμενη αρχή έσφαλε όταν έκρινε ότι τα στοιχεία που υποστήριζαν μεταγενέστερη αίτηση δεν πληρούσαν τα κριτήρια παραδεκτού του άρθρου 40 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) όπως μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο και, επομένως, στέρησε από τον αιτούντα το δικαίωμα ακρόασης στο πλαίσιο περαιτέρω εξέτασης. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ήταν απαραίτητο, υπό τις περιστάσεις αυτές, να αναπεμφθεί η υπόθεση στην αποφαινόμενη αρχή ⁽⁵⁶¹⁾.

Ανάλογα με το εύρος της δικαιοδοσίας του, το αρμόδιο δικαστήριο ενδέχεται να πρέπει:

- να κρίνει αν η αποφαινόμενη αρχή ορθώς θεώρησε την αίτηση अपαράδεκτη προκειμένου, σε αντίθετη περίπτωση, να αναπεμφθεί η υπόθεση στην εν λόγω αρχή για περαιτέρω εξέταση σύμφωνα με το κεφάλαιο II της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Η επιβεβαίωση της νομιμότητας της απόφασης της αποφαινόμενης αρχής δεν θα πρέπει να εμποδίζει το δικαστήριο να λάβει υπόψη μεταγενέστερα στοιχεία ή πορίσματα (τα οποία ανέκυψαν ή τέθηκαν στη διάθεση του αιτούντος μετά τη διοικητική απόφαση) και τις προφορικές δηλώσεις του αιτούντος προκειμένου να προβεί σε πλήρη και *ex nunc* αξιολόγηση των αναγκών διεθνούς προστασίας ⁽⁵⁶²⁾.
- να εξετάσει το ίδιο την αίτηση επί της ουσίας λαμβανομένων υπόψη όλων των στοιχείων και των αποδείξεων που υποβλήθηκαν στο δικαστήριο, συμπεριλαμβανομένων προφορικών δηλώσεων κατά τη διάρκεια επ' ακροατηρίου συζήτησης οι οποίες ενδέχεται να εξηγούν ασυνέπειες ή να συμβάλλουν στην τεκμηρίωση λόγων και επιχειρημάτων που υποβλήθηκαν εγγράφως κατά την προκαταρκτική εξέταση που διενήργησε η αποφαινόμενη αρχή.

Σε κάθε περίπτωση, το αρμόδιο δικαστήριο είναι υπεύθυνο να διασφαλίσει την αμερόληπτη διενέργεια της διαδικασίας αξιολόγησης μεταγενέστερων αιτήσεων και την εφαρμογή των διαδικαστικών περιορισμών λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης που προβλέπεται στην τελευταία περίοδο του άρθρου 42 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ⁽⁵⁶³⁾.

Τα αρμόδια δικαστήρια ενδέχεται να θεωρήσουν αναγκαία την προσαρμογή των ορισμών και των απαιτήσεων που προβλέπονται στο κεφάλαιο IV της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) στις συγκεκριμένες απαιτήσεις της δικαστικής αξιολόγησης μεταγενέστερων αιτήσεων ⁽⁵⁶⁴⁾.

⁽⁵⁶¹⁾ Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), απόφαση της 27ης Ιουλίου 2016, MD, αριθ. 16011925 C. Το άρθρο 40 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) μεταφέρθηκε στην εθνική έννομη τάξη στο άρθρο L.723-16 του Κώδικα περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών και περί δικαιώματος ασύλου.

⁽⁵⁶²⁾ ΕΔΔΑ, M.D. και M.A. κατά Βελγίου, ό.π. υποσημείωση 545, σκέψη 64.

⁽⁵⁶³⁾ «Οι κανόνες αυτοί δεν πρέπει να καθιστούν αδύνατη την πρόσβαση των αιτούντων σε νέα διαδικασία ούτε να οδηγούν πρακτικώς στη ματαίωση ή στο σοβαρό περιορισμό της πρόσβασης αυτής».

⁽⁵⁶⁴⁾ Βλ. Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Γαλλία), Mme M & MM, ό.π. υποσημείωση 544.

5.8. Ο κανονισμός Δουβλίνο III και η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων

Ο κανονισμός Δουβλίνο III ⁽⁵⁶⁵⁾ θεσπίζει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας η οποία υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα. Η ανάλυση που ακολουθεί περιορίζεται στα συγκεκριμένα ζητήματα που αναφέρονται στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού και αφορούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας. Πληρέστερη ανάλυση του κανονισμού παρέχεται στην έκδοση της EASO *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽⁵⁶⁶⁾.

Στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο III, τα ζητήματα που αφορούν τη λήψη και την αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σχετίζονται με:

- i) την εφαρμογή των κριτηρίων για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας (ενότητα 5.8.1)· και
- ii) την εφαρμογή του άρθρου 3 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο σχετικά με την αξιολόγηση του αν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που ορίστηκε πρωτίστως υπεύθυνο για τους λόγους που μνημονεύονται στο άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ (ενότητα 5.8.2).

Δεδομένου ότι ο αιτών έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής κατά απόφασης μεταφοράς (άρθρο 27 παράγραφος 1), ενδέχεται να ανακύψουν ζητήματα σχετικά με την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας σε αμφότερες τις ανωτέρω περιπτώσεις.

5.8.1. Λήψη και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την εφαρμογή των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους

Προκειμένου να προσδιοριστεί το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας, ο κανονισμός Δουβλίνο III υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν και να διαβιβάζουν σχετικές πληροφορίες τις οποίες κατέχουν ή οι οποίες βρίσκονται στο Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις ή στο σύστημα Eurodac. Στις υποενότητες που ακολουθούν περιγράφονται οι διαδικαστικές εγγυήσεις για τους αιτούντες στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής (ενότητα 5.8.1.1), το εφαρμοστέο αποδεικτικό καθεστώς (ενότητα 5.8.1.2) και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να αξιολογείται η αξιοπιστία των πληροφοριών αυτών (ενότητα 5.8.1.3).

⁽⁵⁶⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιאτύπωση) (κανονισμός Δουβλίνο III), ό.π. υποσημείωση 9.

⁽⁵⁶⁶⁾ EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, μέρος 3.

5.8.1.1. Διαδικαστικές εγγυήσεις

Η συμμετοχή των αιτούντων διεθνή προστασία στις διαδικασίες τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός αντικατοπτρίζεται πρωτίστως στην υποχρέωση των κρατών μελών να τους ενημερώνουν για τα κριτήρια προσδιορισμού της ευθύνης (άρθρο 4) και να τους παρέχουν την ευκαιρία να υποβάλουν πληροφορίες για την ορθή ερμηνεία των κριτηρίων αυτών (άρθρο 5). Αμφότερα τα άρθρα απηχούν τον σκοπό που αποτυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού, ήτοι να βελτιωθεί η προστασία που χορηγείται στους αιτούντες στο πλαίσιο του συστήματος του Δουβλίνου.

Το άρθρο 4 του κανονισμού Δουβλίνο III υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ενημερώνουν τον αιτούντα για διάφορα θέματα τα οποία σχετίζονται με τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους βάσει του κανονισμού. Για περαιτέρω λεπτομέρειες, βλ. επίσης EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ενότητα 3.3.

Το δικαίωμα ενημέρωσης του αιτούντος κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 και καλύπτει ειδικότερα τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα 28 κατωτέρω.

Πίνακας 28: Δικαίωμα ενημέρωσης — στοιχεία που απαριθμούνται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 του κανονισμού Δουβλίνο III

α)	«τους στόχους του παρόντος κανονισμού και τις συνέπειες της υποβολής άλλης αίτησης σε διαφορετικό κράτος μέλος, καθώς και τις συνέπειες της μεταφοράς από ένα κράτος μέλος σε άλλο κατά τη διάρκεια των σταδίων προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο βάσει του παρόντος κανονισμού και κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας.»
β)	«τα κριτήρια για τον καθορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, την ιεράρχηση των κριτηρίων αυτών, τα διαφορετικά στάδια της διαδικασίας και τη διάρκειά τους [...],»
γ)	«την προσωπική συνέντευξη σύμφωνα με το άρθρο 5 και τη δυνατότητα υποβολής πληροφοριών σχετικά με την παρουσία στα κράτη μέλη μελών της οικογένειας, συγγενών ή οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με τα οποία έχει σχέση [...],»
δ)	«τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης μεταφοράς και, κατά περίπτωση, υποβολής αίτησης για αναστολή της μεταφοράς.»
ε)	«το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν να ανταλλάσσουν δεδομένα για αυτόν με μόνο στόχο την εφαρμογή των υποχρεώσεών τους που ανακύπτουν από τον παρόντα κανονισμό,»
στ)	«το δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα που τον αφορούν και το δικαίωμα να ζητά διόρθωση ανακριβών δεδομένων ή διαγραφή δεδομένων που τον αφορούν τα οποία υπέστησαν παράνομη επεξεργασία, καθώς και τις διαδικασίες άσκησης αυτών των δικαιωμάτων [...].»

Το καθήκον ενημέρωσης των αιτούντων διευκολύνει επίσης τη συμμετοχή τους στη διαδικασία προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.

Η διαδικασία λήψης και αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο του συστήματος του Δουβλίνου υποστηρίζεται από την απαίτηση διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης. Το άρθρο 5 παράγραφοι 1 έως 3 και 6 του κανονισμού Δουβλίνο III ορίζει τα ακόλουθα:

Άρθρο 5 του κανονισμού Δουβλίνο III

1. Προκειμένου να διευκολύνει τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, το προσδιορίζον κράτος μέλος διεξάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα. Η συνέντευξη επιτρέπει επίσης την ορθή κατανόηση των πληροφοριών που παρέχονται στον αιτούντα σύμφωνα με το άρθρο 4.
2. Η προσωπική συνέντευξη μπορεί να παραλείπεται, εφόσον:
 - α) ο αιτών έχει διαφύγει· ή
 - β) μετά την παραλαβή των πληροφοριών του άρθρου 4, ο αιτών έχει ήδη παράσχει τις πληροφορίες σχετικά με τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους με άλλο μέσο. Το κράτος μέλος που παραλείπει τη συνέντευξη δίνει στον αιτούντα τη δυνατότητα να παράσχει όλες τις περαιτέρω πληροφορίες σχετικές για τον ορθό προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, πριν από τη λήψη απόφασης για τη μεταφορά του αιτούντος στο υπεύθυνο κράτος μέλος, σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 1.
3. Η προσωπική συνέντευξη πραγματοποιείται εγκαίρως και, σε κάθε περίπτωση, πριν από τη λήψη απόφασης μεταφοράς του αιτούντος στο υπεύθυνο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 1.

[...]

6. Το κράτος μέλος που διεξάγει την προσωπική συνέντευξη συντάσσει γραπτή περίληψη η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τις κύριες πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τον αιτούντα κατά τη συνέντευξη. Η περίληψη μπορεί να έχει τη μορφή έκθεσης ή έντυπου υποδείγματος. Το κράτος μέλος παρέχει εγκαίρως στον αιτούντα και/ή τον νομικό ή άλλο σύμβουλο που εκπροσωπεί τον αιτούντα έγκαιρη πρόσβαση στην περίληψη.

Από την οπτική του κράτους μέλους, η προσωπική συνέντευξη αποσκοπεί στην εξασφάλιση πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τα μέλη της οικογένειας του αιτούντος σε άλλα κράτη μέλη, τη διαδρομή που ακολούθησε ο αιτών για να φτάσει στο κράτος μέλος, τυχόν θεωρήσεις ή τίτλους διαμονής που χορηγήθηκαν από άλλα κράτη μέλη, προηγούμενες αιτήσεις που υποβλήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη, ταξιδιωτικά έγγραφα και άλλα αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 3. Η προσωπική συνέντευξη παρέχει επίσης την ευκαιρία εξασφάλισης πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με πραγματικά περιστατικά τα οποία ενδέχεται να έχουν σημασία για τις ρήτρες περί εξαρτώμενων προσώπων και διακριτικής ευχέρειας (άρθρα 16 και 17) του κανονισμού Δουβλίνο III. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 5 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη απόλυτη υποχρέωση διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης. Το άρθρο 5 παράγραφος 2 προβλέπει την παράλειψή της σε δύο περιπτώσεις.

Η απαίτηση διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης αποτελεί σημαντική καινοτομία του κανονισμού Δουβλίνο III σχετικά με τη συμμετοχή των αιτούντων διεθνή προστασία στη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους για την εξέταση της αίτησής τους. Στην απόφαση *Ghezlbash*, το ΔΕΕ παρατήρησε ότι οι αλλαγές αυτές υποδείκνυαν τα εξής:

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν περιορίστηκε [στον κανονισμό Δουβλίνο III] να θεσπίσει οργανωτικές ρυθμίσεις που διέπουν αποκλειστικά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, με σκοπό τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, αλλά αποφάσισε να περιλάβει τους αιτούντες άσυλο στη διαδικασία αυτή,

υποχρεώνοντας τα κράτη μέλη να τους ενημερώνουν για τα κριτήρια ευθύνης και να τους προσφέρει τη δυνατότητα να παράσχουν πληροφορίες οι οποίες επιτρέπουν την ορθή εφαρμογή των κριτηρίων αυτών, καθώς και διασφαλίζοντας υπέρ αυτών δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής κατά της απόφασης μεταφοράς που ενδέχεται να ληφθεί κατά το πέρας της διαδικασίας⁽⁵⁶⁷⁾.

Στην απόφαση *Ghezelbash*, το ΔΕΕ επισήμανε επίσης τα εξής:

[Ο]ι κατά το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού επιταγές, βάσει των οποίων προσφέρεται στους αιτούντες άσυλο η ευκαιρία να παράσχουν πληροφορίες που αποσκοπούν στην ορθή εφαρμογή των κριτηρίων ευθύνης του εν λόγω κανονισμού και διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στις περιλήψεις των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν για τον σκοπό αυτόν, θα στερούνταν ενδεχομένως της πρακτικής αποτελεσματικότητάς τους, αν η εσφαλμένη εφαρμογή των κριτηρίων αυτών δεν ήταν δυνατό να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου, όπως σε περίπτωση μη συνεκτιμήσεως των πληροφοριών που παρασχέθηκαν από τους αιτούντες⁽⁵⁶⁸⁾.

Η προσωπική συνέντευξη πρέπει να πραγματοποιείται πριν από τη λήψη απόφασης μεταφοράς του αιτούντος στο υπεύθυνο κράτος μέλος (άρθρο 5 παράγραφος 3). Παρότι το άρθρο 5 δεν προβλέπει ειδικό δικαίωμα του αιτούντος που υποβάλλεται σε προσωπική συνέντευξη να αντικρούσει τυχόν αμφιβολίες που διατυπώνει η αρμόδια αρχή η οποία διενεργεί τη συνέντευξη, θα αντέβαινε στον σκοπό του δικαιώματος ενημέρωσης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 η μη ενημέρωση, για παράδειγμα, του αιτούντος κατά τη διάρκεια της συνέντευξης σχετικά με αμφιβολίες για τις πληροφορίες που υπέβαλε όσον αφορά την παρουσία στα κράτη μέλη μελών της οικογένειας, συγγενών ή οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με τα οποία έχει σχέση, συμπεριλαμβανομένων των μέσων με τα οποία ο αιτών μπορεί να υποβάλει τις πληροφορίες αυτές [άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ)].

5.8.1.2. Αποδεικτικό καθεστώς

Σε αντίθεση με την αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων που απαιτείται για την τεκμηρίωση αίτησης διεθνούς προστασίας, η οποία διενεργείται στο πλαίσιο διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ του αιτούντος και των εθνικών αρχών που είναι υπεύθυνες για την αξιολόγηση της αίτησής του (βλ. ενότητα 4.2), ο προσδιορισμός του υπεύθυνου κράτους μέλους βάσει του κανονισμού Δουβλίνο III εναπόκειται στο αποφαινόμενο κράτος. Ο προσδιορισμός αυτός ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης άλλο κράτος μέλος και να μεταφερθεί ο αιτών στο κράτος αυτό. Ο συνολικός μηχανισμός που προβλέπεται στον κανονισμό τίθεται πρωτίστως σε εφαρμογή σε διακρατικό επίπεδο.

Το άρθρο 7 παράγραφος 1 του κανονισμού Δουβλίνο III ορίζει ότι τα οκτώ κριτήρια για τον προσδιορισμό της ευθύνης για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που προβλέπονται στο κεφάλαιο III του κανονισμού πρέπει να εφαρμόζονται με τη σειρά με την οποία παρατίθενται στην εν λόγω πράξη⁽⁵⁶⁹⁾. Δεδομένου ότι το ορισθέν κράτος μέλος πρέπει να αποδεχθεί την ευθύνη —αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του αιτούντος— το άρθρο 22 του

⁽⁵⁶⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-63/15, *Mehrdad Ghezelbash κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2016:409, σκέψη 51.

⁽⁵⁶⁸⁾ Ο.π. σκέψη 53.

⁽⁵⁶⁹⁾ Βλ. EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητα 2.2.1, σ. 41· EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, υποενότητα 3.6.2.

κανονισμού θεσπίζει ειδικό αποδεικτικό καθεστώς, το οποίο διέπει την εφαρμογή κάθε κριτηρίου. Το άρθρο 22 παράγραφος 2 ορίζει ότι «[κ]ατά τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, χρησιμοποιούνται αποδεικτικά στοιχεία και έμμεσες αποδείξεις». Το άρθρο 21 παράγραφος 3 ορίζει τα εξής:

Άρθρο 21 παράγραφος 3 του κανονισμού Δουβλίνο III

[...] το αίτημα αναδοχής από άλλο κράτος μέλος γίνεται μέσω τυποποιημένου εντύπου και συμπεριλαμβάνει αποδεικτικά στοιχεία ή έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία, όπως περιγράφονται στους δύο καταλόγους του άρθρου 22 παράγραφος 3 και/ή άλλα συναφή στοιχεία από τη δήλωση του αιτούντος, τα οποία επιτρέπουν στις αρχές του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα να επαληθεύει εάν είναι υπεύθυνο βάσει των κριτηρίων του παρόντος κανονισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 3, αποτελεί ευθύνη της Επιτροπής «μέσω εκτελεστικών πράξεων, [να] καταρτίζει και αναθεωρεί περιοδικά δύο καταλόγους, αναφέροντας τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία και τις έμμεσες αποδείξεις σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στα στοιχεία α) και β) της παρούσας παραγράφου [...]»⁽⁵⁷⁰⁾. Το εν λόγω άρθρο διακρίνει μεταξύ αποδεικτικών στοιχείων και ενδείξεων:

Άρθρο 22 παράγραφος 3 του κανονισμού Δουβλίνο III

α) Αποδεικτικά στοιχεία:

- i) Αυτό αναφέρεται στις τυπικές αποδείξεις οι οποίες θεμελιώνουν ευθύνη δυνάμει του παρόντος κανονισμού, ενόσω αυτό δεν αναιρείται από απόδειξη περί του αντιθέτου.
- ii) Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην επιτροπή που προβλέπεται στο άρθρο 44 υποδείγματα των διαφόρων τύπων διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με την τυπολογία που καθιερώνεται στον κατάλογο τυπικών αποδείξεων.

β) Έμμεσες αποδείξεις:

- i) Αυτό αναφέρεται σε ενδείξεις οι οποίες, αν και είναι μαχητές, ενδέχεται να επαρκούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, σύμφωνα με την αποδεικτική αξία που τους αποδίδεται.
- ii) Η αποδεικτική τους αξία, σε σχέση με την ευθύνη εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας, εξετάζεται κατά περίπτωση.

Το παράρτημα II του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, περιέχει τους πλέον πρόσφατους καταλόγους αποδεικτικών μέσων και έμμεσων αποδείξεων που πρέπει να χρησιμοποιούνται για προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους και τη διαπίστωση της υποχρέωσης —ή μη— του ορισθέντος κράτους μέλους να δεχθεί εκ νέου ή να αναλάβει εκ νέου αιτούντα διεθνή προστασία⁽⁵⁷¹⁾.

⁽⁵⁷⁰⁾ Η αιτιολογική σκέψη 33 του κανονισμού Δουβλίνο III, ό.π. υποσημείωση 9 αναφέρει ότι «προκειμένου να εξασφαλισθούν ενιαίοι όροι εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να ανατεθούν εκτελεστικές αρμοδιότητες στην Επιτροπή. Οι αρμοδιότητες αυτές θα πρέπει να ασκούνται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 182/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για τη θέσπιση κανόνων και γενικών αρχών σχετικά με τους τρόπους ελέγχου από τα κράτη μέλη της άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων από την Επιτροπή». Στην αιτιολογική σκέψη 34 προβλέπεται ότι οι κατάλογοι, μεταξύ άλλων εργαλείων αναγκαίων για την εφαρμογή του κανονισμού, θα πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης. Η διαδικασία αυτή, στην οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο η επιτροπή εκπροσώπων των κρατών μελών, περιγράφεται στο άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 182/2011 (ΕΕ L 55 της 28.2.2011, σ. 13).

⁽⁵⁷¹⁾ Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 39 της 8.2.2014, σ. 1).

Οι κατάλογοι αυτοί αποδίδουν σε κάθε κριτήριο, με τη σειρά αναγραφής του στον κανονισμό, συγκεκριμένο σύνολο αποδεικτικών μέσων και έμμεσων αποδείξεων. Όσον αφορά, για παράδειγμα, το πρώτο κριτήριο που ορίζεται στο άρθρο 8, το οποίο αποδίδει την ευθύνη στο κράτος μέλος στο οποίο ευρίσκεται νομίμως μέλος της οικογένειας ή αδελφός ασυνόδευτου ανηλίκου, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου, ο κατάλογος Α προβλέπει τα ακόλουθα αποδεικτικά μέσα ή αποδεικτικά στοιχεία:

- γραπτή επιβεβαίωση των πληροφοριών από το άλλο κράτος μέλος,
- απόσπασμα μητρώου,
- τίτλο διαμονής που χορηγήθηκε σε μέλος της οικογένειας,
- έγγραφο αποδεικτικό συγγένειας, εφόσον υπάρχει,
- ελλείψει αυτού, και εάν είναι αναγκαίο, εξέταση DNA ή αιματολογική.

Στον κατάλογο Β απαριθμούνται οι ακόλουθες έμμεσες αποδείξεις ή ενδείξεις:

- επαληθεύσιμες ενδείξεις του αιτούντος,
- δηλώσεις των ενδιαφερόμενων μελών της οικογένειας,
- μαρτυρίες/επιβεβαίωση των πληροφοριών από διεθνή οργανισμό όπως π.χ. την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να υπενθυμιστεί ο ρόλος που διαδραματίζουν δύο συγκεκριμένα εργαλεία της ΕΕ όσον αφορά την παροχή αποδεικτικών στοιχείων για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους βάσει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Τα εργαλεία αυτά παρατίθενται στον πίνακα 29 κατωτέρω.

Πίνακας 29: Εργαλεία της ΕΕ για την παροχή αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

1	Το σύστημα Eurodac , προϊόν του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 603/2013, το οποίο βασίζεται στη συλλογή, στη διαβίβαση και στην αντιπαραβολή των δακτυλικών αποτυπωμάτων κάθε αιτούντος διεθνή προστασία στην ΕΕ ⁽⁵⁷²⁾ .
2	Το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) , το οποίο θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 767/2008, προβλέπει στα άρθρα 21 και 22 τη δυνατότητα των κρατών μελών να αποκτήσουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με δεδομένα για τις θεωρήσεις καταχωρισμένα στο VIS για τον σκοπό του καθορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους και της εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας ⁽⁵⁷³⁾ .

Ωστόσο, στο άρθρο 22 παράγραφος 4 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ υπενθυμίζεται ότι «[ο]ι απαιτήσεις για τα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να μην υπερβαίνουν ό,τι είναι απαραίτητο για την καλή εφαρμογή του παρόντος κανονισμού».

Ελλείψει τυπικών αποδείξεων, όπως συμβαίνει συχνά όταν ο αιτών έχει εισέλθει παράνομα στο έδαφος της ΕΕ, το άρθρο 22 παράγραφος 5 ορίζει ότι «το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα αναγνωρίζει την ευθύνη του, εάν οι έμμεσες αποδείξεις έχουν συνοχή, μπορούν να εξακριβωθούν και είναι αρκούντως λεπτομερείς για να θεμελιωθεί η ευθύνη».

⁽⁵⁷²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac», ό.π. υποσημείωση 123.

⁽⁵⁷³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Ιουλίου 2008, για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (Κανονισμός VIS) (ΕΕ L 218 της 13.8.2008, σ. 60).

5.8.1.3. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων

Προκειμένου να λάβει απόφαση και να προσδιορίσει το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβλήθηκε στο έδαφός του, το εξετάζον κράτος μέλος πρέπει να είναι βέβαιο ότι η απόφασή του βασίζεται σε όλες τις συναφείς με την εν λόγω απόφαση πληροφορίες. Σε αυτές περιλαμβάνονται δεδομένα που κατέχουν τα κράτη μέλη και πληροφορίες σχετικές με τον συγκεκριμένο αιτούντα, οι οποίες συλλέχθηκαν, για παράδειγμα, από την προσωπική συνέντευξη (βλ. άρθρο 5 παράγραφοι 1 έως 6) ή αφορούν την παρουσία μελών της οικογένειας (άρθρο 7 παράγραφος 3).

Παρότι ο κανονισμός δεν διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αξιολογηθεί η αξιοπιστία τέτοιων συλλεγόμενων πληροφοριών ⁽⁵⁷⁴⁾, δύσκολα θα μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι δεν θα πρέπει να εφαρμοστούν, ελλείψει προσδιορισμού διαφορετικών κριτηρίων, τα ίδια κριτήρια με εκείνα που εφαρμόζονται στην αξιολόγηση πληροφοριών στο πλαίσιο της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις οι οποίες διαρθρώνουν την εξέταση στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο III, και ειδικότερα το δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρο 4) και η πρόσβαση σε προσωπική συνέντευξη (άρθρο 5), όπως περιγράφεται στην ενότητα 5.8.1.1 ανωτέρω.

5.8.2. Λήψη και αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σε σχέση με το άρθρο 3 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο

Βάσει του μηχανισμού του Δουβλίνου, η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που προσδιορίστηκε πρωτίστως ως υπεύθυνο δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν αντιβαίνει στις απαιτήσεις του άρθρου 3 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο σχετικά με τις συνθήκες στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Το είδος αξιολόγησης που απαιτείται όσον αφορά τις συνθήκες αυτές έχει εξεταστεί ειδικώς από το ΔΕΕ.

Η εν λόγω διάταξη του κανονισμού Δουβλίνο III προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 3 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο του κανονισμού Δουβλίνο III

Όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του [Χάρτη της ΕΕ], το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου III, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο.

Το βάρος της απόδειξης των βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η μεταφορά βάσει του κανονισμού Δουβλίνο III θα έχει ως αποτέλεσμα παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη της ΕΕ δεν το φέρει εξ ολοκλήρου ο αιτών.

⁽⁵⁷⁴⁾ Πράγματι, το άρθρο 2 στοιχείο δ) του κανονισμού Δουβλίνο III ορίζει την «εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας» ως «το σύνολο των εξεταστικών μέτρων, αποφάσεων ή δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται για μια αίτηση διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές σύμφωνα με [την ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) αντίστοιχα], **εξαιρουμένων** των διαδικασιών προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους σύμφωνα με τον [...] κανονισμό» (η επισήμανση των συντακτών).

Όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ στην υπόθεση *N.S., M.E. και λοιποί*, κράτη μέλη, περιλαμβανομένων των εθνικών δικαστηρίων, δεν μπορούν να μεταφέρουν αιτούντα άσυλο προς το υπεύθυνο κράτος μέλος «οσάκις είναι αδύνατο να αγνοούν ότι οι συστημικές πλημμέλειες όσον αφορά τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στο κράτος μέλος αυτό αποτελούν σοβαρούς και αποδεδειγμένους λόγους που να πείθουν ότι ο αιτών θα διατρέξει ουσιαστικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση»⁽⁵⁷⁵⁾.

Το ΔΕΕ απέρριψε τους ισχυρισμούς ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ ότι δεν διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα για να διακριβώσουν αν το υπεύθυνο κράτος μέλος σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και, ως εκ τούτου, να εκτιμήσουν τους κινδύνους που διατρέχει ο αιτών σε περίπτωση μεταφοράς του. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η πρόσβαση σε πληροφορίες όπως αυτές που έλαβε υπόψη το ΕΔΔΑ στην απόφαση *M.S.S.*⁽⁵⁷⁶⁾ παρέχει τη δυνατότητα «στα κράτη μέλη να αξιολογούν τη λειτουργία του συστήματος ασύλου στο υπεύθυνο κράτος μέλος και, συνακόλουθα, τους κινδύνους αυτού»⁽⁵⁷⁷⁾. Επομένως, μπορεί να συναχθεί ότι τα κράτη μέλη έχουν καθήκον να γνωρίζουν τις πληροφορίες αυτές και να τις λαμβάνουν υπόψη όταν είναι αναγκαίο για την εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνου III.

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του ΔΕΕ ανέλυσε περαιτέρω την αποδεικτική αξιολόγηση των συνθηκών σε άλλο κράτος μέλος, αν και στο διαφορετικό πλαίσιο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Στην απόφαση *Pál Aranyosi και Robert Căldăraru*, το ΔΕΕ επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι, όταν αξιολογεί αν υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν ότι η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης θα έχει ως αποτέλεσμα πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης κρατουμένων στο κράτος μέλος έκδοσης:

[...] η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει, καταρχάς, να στηριχθεί επί αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης που επικρατούν στο κράτος μέλος έκδοσης, από τα οποία να καταδεικνύεται ότι όντως υφίστανται είτε συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες είτε πλημμέλειες που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης. Τα στοιχεία αυτά [είναι δυνατόν] να προκύπτουν μεταξύ άλλων από διεθνείς δικαστικές αποφάσεις, όπως είναι οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ, από δικαστικές αποφάσεις του κράτους μέλους έκδοσης, καθώς και από αποφάσεις, εκθέσεις και λοιπά έγγραφα καταρτιζόμενα από όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης ή όργανα εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών⁽⁵⁷⁸⁾.

Παρ' όλα αυτά, το ΔΕΕ έκρινε επίσης ότι η διαπίστωση από τη δικαστική αρχή της ύπαρξης πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω των γενικών συνθηκών κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης:

[...] δεν [είναι δυνατόν] να έχει αυτομάτως ως αποτέλεσμα την άρνηση εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Πράγματι, εφόσον διαπιστωθεί η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, πρέπει, στη συνέχεια, η δικαστική αρχή εκτέλεσης να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει τον κίνδυνο αυτό λόγω των προβλεπόμενων συνθηκών κράτησής του στο κράτος μέλος έκδοσης. Πράγματι, η ύπαρξη και μόνο στοιχείων που

⁽⁵⁷⁵⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10, *N.S. κατά Secretary of State for the Home Department και M.E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865, σκέψη 94.

⁽⁵⁷⁶⁾ ΕΔΔΑ, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, ό.π. υποσημείωση 50, ιδίως σκέψεις 347-349, οι οποίες παραπέμπουν, μεταξύ άλλων, σε τακτικές και ομόφωνες εκθέσεις διεθνών ΜΚΟ, πληροφοριών από την UNHCR και εκθέσεις της Επιτροπής σχετικά με την αξιολόγηση του συστήματος του Δουβλίνου, καθώς και σκέψη 358.

⁽⁵⁷⁷⁾ ΔΕΕ, *N.S., M.E. και λοιποί*, ό.π. υποσημείωση 568, σκέψεις 90 και 91.

⁽⁵⁷⁸⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-404/15 και C-695/15 PPU, *Pál Aranyosi και Robert Căldăraru*, EU:C:2016:198, σκέψεις 88 και 89.

μαρτυρούν πλημμέλειες είτε συστημικές είτε γενικευμένες είτε επηρεάζουσες ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι, σε συγκεκριμένη περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσής του στις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους ⁽⁵⁷⁹⁾.

Τέλος, το ΔΕΕ έκρινε ότι, όταν η δικαστική αρχή εκτέλεσης «έχει στη διάθεσή της στοιχεία αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα», υποχρεούται να εξετάσει αν η παράδοση του προσώπου στο κράτος μέλος έκδοσης θα συνεπάγεται πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Για τον σκοπό αυτόν, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η δικαστική αρχή οφείλει:

[...] να ζητήσει από τη δικαστική αρχή του κράτους μέλος έκδοσης την κατεπείγουσα προσκόμιση κάθε αναγκαίας συμπληρωματικής πληροφορίας όσον αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες πρόκειται να κρατηθεί ο ενδιαφερόμενος στο εν λόγω κράτος μέλος. Το αίτημα αυτό δύναται, επίσης, να αφορά την ύπαρξη, στο κράτος μέλος έκδοσης, ενδεχόμενων εθνικών ή διεθνών διαδικασιών και μηχανισμών ελέγχου των συνθηκών κράτησης που σχετίζονται, για παράδειγμα, με επισκέψεις στα σωφρονιστικά καταστήματα, οι οποίες επιτρέπουν την εκτίμηση της τρέχουσας καταστάσεως των συνθηκών κράτησης στα καταστήματα αυτά ⁽⁵⁸⁰⁾.

Το ΔΕΕ δεν έχει αποσαφηνίσει ακόμη αν θεωρεί ότι τα ίδια κριτήρια εφαρμόζονται στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο III, αλλά, επί του παρόντος, η ανωτέρω προσέγγιση της αξιολόγησης μπορεί να ληφθεί υπόψη για να αποσαφηνιστούν τα διάφορα στάδια της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στην ανάλυση των συνθηκών στο κράτος μέλος που καθορίστηκε πρωτίστως ως υπεύθυνο βάσει του άρθρου 3 παράγραφος 2.

Επιπλέον, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ έχει την έννοια ότι, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία δεν συντρέχουν βάσιμοι λόγοι που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στο κράτος μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, «η μεταφορά αιτούντος άσυλο στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο III μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον υπό συνθήκες που αποκλείουν το ενδεχόμενο η εν λόγω μεταφορά να συνεπάγεται πραγματικό και αποδεδειγμένο κίνδυνο ο ενδιαφερόμενος να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου αυτού» ⁽⁵⁸¹⁾. Επιπλέον, έκρινε ότι, υπό περιστάσεις κατά τις οποίες «η μεταφορά αιτούντος άσυλο, ο οποίος πάσχει από ιδιαίτερως σοβαρή ψυχική ή σωματική πάθηση, συνεπάγεται πραγματικό και αποδεδειγμένο κίνδυνο σημαντικής και μη αναστρέψιμης επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας του, η μεταφορά αυτή συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση» κατά την έννοια του άρθρου 4 ⁽⁵⁸²⁾. Όσον αφορά την απόδειξη τέτοιου κινδύνου, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ως εξής:

Ως εκ τούτου, όταν ο αιτών άσυλο προσκομίζει, ειδικότερα στο πλαίσιο της πραγματικής προσφυγής που του εξασφαλίζει το άρθρο 27 του κανονισμού Δουβλίνο III, αντικειμενικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα ιατρικές βεβαιώσεις σχετικές με το πρόσωπό του, ικανά να αποδείξουν την ιδιαίτερη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας του και τις σημαντικές και μη αναστρέψιμες συνέπειες ενδεχόμενης μεταφοράς του επί της κατάστασης αυτής, οι αρχές του οικείου κράτους μέλους, περιλαμβανομένων των

⁽⁵⁷⁹⁾ Ό.π. σκέψεις 91-93.

⁽⁵⁸⁰⁾ Ό.π. σκέψεις 95-96.

⁽⁵⁸¹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, υπόθεση C-578/16 PPU, *CK και λοιποί κατά Republika Slovenija*, EU:C:2017:127.

⁽⁵⁸²⁾ Ό.π.

δικαστηρίων του, δεν μπορούν να αγνοήσουν τα στοιχεία αυτά. Αντιθέτως, οφείλουν να εκτιμήσουν αν υπάρχει κίνδυνος επέλευσης των συνεπειών αυτών όταν αποφασίζουν περί της μεταφοράς του ενδιαφερομένου ή, όσον αφορά τα δικαστήρια, όταν αποφαινόμενοι επί της νομιμότητας απόφασης περί μεταφοράς, δεδομένου ότι η εκτέλεση της εν λόγω απόφασης θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση του προσώπου αυτού ⁽⁵⁸³⁾.

5.9. Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων κατά την εφαρμογή των εννοιών της ασφαλούς χώρας

Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν:

- να προβλέψουν ότι η διαδικασία εξέτασης μπορεί να επιταχυνθεί και/ή να διενεργηθεί στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης εάν ο αιτών προέρχεται από **ασφαλή χώρα καταγωγής** [άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)], ή
- να θεωρήσουν ότι η αίτηση διεθνούς προστασίας είναι απαράδεκτη εάν ο αιτών έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας ή απολαύει επαρκούς προστασίας σε **πρώτη χώρα ασύλου** στην οποία θα γίνει εκ νέου δεκτός [άρθρο 33 παράγραφος 2 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)] ή υπάρχει **ασφαλής τρίτη χώρα** με την οποία ο αιτών έχει σύνδεσμο και στην οποία πληρούνται διάφορα κριτήρια, μεταξύ άλλων ότι ο αιτών δεν θα υποστεί κακομεταχείριση και θα μπορούσε να ζητήσει να του χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα και να τύχει προστασίας, εφόσον αναγνωριστεί ως πρόσφυγας [άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο γ) σε συνδυασμό με το άρθρο 38 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)].

Οι έννοιες της ασφαλούς χώρας παρουσιάζονται αναλυτικά στην έκδοση της EASO *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση* (2018) ⁽⁵⁸⁴⁾ και η εφαρμογή τους έχει σημαντικές συνέπειες για τους αιτούντες. Έχοντας υπόψη την παρατήρηση αυτή, στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων κατά την εφαρμογή των διαφόρων αυτών εννοιών.

5.9.1. Τεκμηρίωση της εφαρμογής των εννοιών της ασφαλούς χώρας

Τα κράτη μέλη οφείλουν να τεκμηριώνουν την εφαρμογή των εννοιών της ασφαλούς χώρας όταν επιθυμούν να τις εφαρμόσουν. Με άλλα λόγια, οφείλουν να τεκμηριώνουν κάθε διαπίστωση ότι η σχετική χώρα είναι επαρκώς ασφαλής ώστε να απομακρυνθεί ο αιτών σε αυτήν ⁽⁵⁸⁵⁾. Αυτό προκύπτει σαφώς από τις διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με τις έννοιες της ασφαλούς χώρας.

Στο ίδιο πνεύμα με τους γενικούς κανόνες για την τεκμηρίωση αίτησης διεθνούς προστασίας, η τεκμηρίωση της εφαρμογής των εννοιών της ασφαλούς χώρας επιβάλλει την εξασφάλιση

⁽⁵⁸³⁾ Ο.π. σκέψη 75.

⁽⁵⁸⁴⁾ EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης – Δικαστική ανάλυση*, 2018, ό.π. υποσημείωση 3, ενότητες 5.2, 5.3 και 5.4.

⁽⁵⁸⁵⁾ Όσον αφορά την έννοια της «ασφαλούς χώρας καταγωγής», βλ. *Πρακτικός οδηγός της EASO: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων*, ό.π. υποσημείωση 316, σ. 6. Σε απόφαση που εξέδωσε το 2015, το Supreme Court του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάνθηκε ότι ο χαρακτηρισμός της Τζαμάικας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής από τον υπουργό Εσωτερικών ήταν παράνομη. Εξετάζοντας την εκτίμηση της γενικής έλλειψης σοβαρού κινδύνου διώξεων στη χώρα καταγωγής, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το επίθετο «γενικός» «προοριζόταν να διαφοροποιήσει μια κατάσταση στην οποία οι διώξεις έχουν ενδημικό χαρακτήρα, ήτοι συμβαίνουν κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, από μια κατάσταση στην οποία ενδέχεται να υπάρχουν μεμονωμένα συμβάντα διώξεων». Ωστόσο, στην περίπτωση του χαρακτηρισμού της Τζαμάικας, ο όρος θεωρήθηκε ότι δεν αφορούσε την πλειονότητα του πληθυσμού, παρότι μειονοτικές ομάδες, εν προκειμένω οι ομοφυλόφιλοι, αντιμετώπιζαν διώξεις. Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 4ης Μαρτίου 2015, R (on the application of Jamar Brown (Τζαμάικα)) κατά Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 8, σκέψεις 21-23.

των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων και την αξιολόγησή τους ως προς τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να θεωρηθεί ασφαλής μια χώρα καταγωγής ή μια τρίτη χώρα.

Πρώτον, τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να εξασφαλίσουν τα κράτη μέλη για να τεκμηριώσουν την εφαρμογή των εννοιών της ασφαλούς χώρας αφορούν υποχρεωτικά την κατάσταση στη χώρα καταγωγής ή στην τρίτη χώρα. Συναφώς, το άρθρο 37 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβαίνουν σε εθνικούς χαρακτηρισμούς ασφαλών χωρών καταγωγής, ήτοι να καταρτίζουν κατάλογο ασφαλών χωρών καταγωγής⁽⁵⁸⁶⁾. Οι χαρακτηρισμοί επανεξετάζονται τακτικά [άρθρο 37 παράγραφος 2)] και κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ομοίως, όσον αφορά τις «ασφαλείς τρίτες χώρες», το άρθρο 38 παράγραφος 2 στοιχείο β) κάνει λόγο για «εθνικό χαρακτηρισμό των χωρών που θεωρούνται ως γενικά ασφαλείς», χωρίς, ωστόσο, να παρέχει περισσότερες διευκρινίσεις.

Προκειμένου να προβούν σε οποιονδήποτε χαρακτηρισμό «ασφαλούς χώρας καταγωγής» τα κράτη μέλη λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τη χώρα καταγωγής. Βάσει του άρθρου 37 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), αυτές περιλαμβάνουν «σειρά πηγών πληροφοριών, περιλαμβανομένων ειδικότερα πληροφοριών από άλλα κράτη μέλη, την [EASO], [την] UNHCR, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς». Η διάταξη αυτή απηχεί το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να «λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως η [EASO] και [η] UNHCR, και τις σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων διήλθαν» (βλ. ενότητα 4.2.5 ανωτέρω σχετικά με τη λήψη πληροφοριών για τη χώρα καταγωγής και τις χώρες διέλευσης). Η υποχρέωση αυτή δεσμεύει επίσης τα κράτη μέλη όταν αξιολογούν την κατάσταση σε πρώτες χώρες ασύλου και ασφαλείς τρίτες χώρες⁽⁵⁸⁷⁾. Η αιτιολογική σκέψη 46 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει επίσης τα εξής:

Όταν τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν τις έννοιες της ασφαλούς χώρας κατά περίπτωση ή χαρακτηρίζουν χώρες ως ασφαλείς καταρτίζοντας σχετικούς καταλόγους, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, μεταξύ άλλων, τις κατευθυντήριες γραμμές και τα επιχειρησιακά εγχειρίδια καθώς και τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής και τις δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της μεθοδολογίας υποβολής εκθέσεων για πληροφορίες σχετικά με τη χώρα καταγωγής [της EASO], που αναφέρονται στον [κανονισμό για την EASO], καθώς και τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές [της] UNHCR.

Σε απόφαση που εξέδωσε το 2014, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας εξέθεσε τους λόγους για την ένταξη της Αλβανίας και της Γεωργίας στον εθνικό κατάλογο της Γαλλίας για τις ασφαλείς χώρες καταγωγής, καθώς και για τον αποκλεισμό του Κοσσυφοπεδίου⁽⁵⁸⁸⁾ από τον κατάλογο αυτόν⁽⁵⁸⁹⁾. Παρότι το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν προσδιόρισε τα αποδεικτικά έγγραφα στα οποία στήριξε την αξιολόγησή του, η έμφαση που απέδωσε στην πολιτική, νομική και κοινωνική κατάσταση στις χώρες αυτές φανερώνει τη βαρύτητα που αποδόθηκε στις ΠΧΚ.

⁽⁵⁸⁶⁾ Επί του παρόντος τελεί υπό συζήτηση πρόταση για τη θέσπιση ενωσιακού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενωσιακού κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής για τους σκοπούς της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, COM(2015)0452 final της 9ης Σεπτεμβρίου 2015 — 2015/0211 (COD), και για επισκόπηση της πρότασης βλέπε: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μια ευρωπαϊκή λίστα με «ασφαλείς χώρες προέλευσης».

⁽⁵⁸⁷⁾ Αυτό υπενθύμισε π.χ. το Δικαστήριο της Χάγης (Κάτω Χώρες), στην απόφαση της 13ης Ιουνίου 2016, AWP 16/10406, σκέψεις 6.2 και 7.2 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

⁽⁵⁸⁸⁾ Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

⁽⁵⁸⁹⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2014, Associations Elena, Forum Réfugiés, Così, αριθ. 375474 και 375920, σκέψεις 14-16 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). Οι προσφυγές ασκήθηκαν από διάφορες ΜΚΟ οι οποίες εναντιώνονταν στην ένταξη της Δημοκρατίας της Αλβανίας, της Γεωργίας και του Κοσσυφοπεδίου στον εθνικό κατάλογο ασφαλών χωρών καταγωγής.

Δεύτερον, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να αξιολογούνται ως προς τα κριτήρια που καθορίζονται στις σχετικές διατάξεις του ΚΕΣΑ για την αξιολόγηση της ασφάλειας της χώρας καταγωγής ή της τρίτης χώρας.

Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς οι έννοιες της ασφαλούς χώρας εφαρμόζονται με σκοπό να επιταχυνθεί η εξέταση των αιτήσεων ή να εκδοθεί απόφαση επί του απαραδέκτου των αιτήσεων, αλλά όχι κατά τρόπο ώστε να αποκλειστεί η κατά περίπτωση αξιολόγηση⁽⁵⁹⁰⁾. Για παράδειγμα, σε απόφαση που εξέδωσε το 2016, το Περιφερειακό δικαστήριο της Χάγης ακύρωσε την απόφαση του υπουργού για τον χαρακτηρισμό της Αιγύπτου ως ασφαλούς τρίτης χώρας. Το δικαστήριο έκρινε ότι δεν αρκούσε το γεγονός ότι η Αίγυπτος ήταν συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης για τους πρόσφυγες και του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα προκειμένου να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεδομένου ότι δεν ήταν βέβαιο ότι η Αίγυπτος θα ενεργούσε σύμφωνα με τις εν λόγω συνθήκες ή ότι ο αιτών θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα και, εφόσον αυτό του αναγνωριζόταν, να τύχει προστασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες και να προστατευτεί από την επαναπροώθηση⁽⁵⁹¹⁾.

Επομένως, οι αρχές για την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων οι οποίες αναλύθηκαν στην ενότητα 4.3 ανωτέρω εφαρμόζονται επίσης όταν εφαρμόζονται οι έννοιες της ασφαλούς χώρας. Βλ. ενότητα 4.8 ανωτέρω για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα πρότυπα για την αξιολόγηση ΠΧΚ.

5.9.2. Δυνατότητα του αιτούντος να αντικρούσει το τεκμήριο ασφάλειας στη χώρα καταγωγής ή στην τρίτη χώρα

Η ΟΔΑ (αναδιατύπωση) παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εφαρμόζουν τεκμήριο ασφάλειας είτε στη χώρα καταγωγής είτε στην τρίτη χώρα σε τρεις περιπτώσεις. Σε κάθε περίπτωση, προβλέπεται ρητώς ότι, εάν η έννοια εφαρμοστεί, οι αιτούντες έχουν τη δυνατότητα να αντικρούσουν το τεκμήριο της ασφάλειας στη χαρακτηρισμένη ως ασφαλή χώρα καταγωγής ή τρίτη χώρα.

Όσον αφορά την έννοια της **ασφαλούς χώρας καταγωγής**⁽⁵⁹²⁾, στην αιτιολογική σκέψη 42 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπονται τα εξής:

Αιτιολογική σκέψη 42 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Ο χαρακτηρισμός τρίτης χώρας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής [...] δεν μπορεί να αποτελέσει απόλυτη εγγύηση ασφάλειας για τους υπηκόους της εν λόγω χώρας. Εκ φύσεως, η αξιολόγηση στην οποία βασίζεται ο χαρακτηρισμός λαμβάνει υπόψη μόνο τις γενικές κοινωνικές, νομικές και πολιτικές συνθήκες της χώρας και το κατά πόσον οι υπεύθυνοι δίωξης,

⁽⁵⁹⁰⁾ Court of Appeal (Εφετείο) (Αγγλία και Ουαλία) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, R on the application of MD (Γκάμπια) κατά Secretary of State for the Home Department [2011] EWCA Civ 121. Βλ. ιδίως σκέψη 51, σύμφωνα με την οποία: «[...] [Τ]ο γεγονός ότι η Γκάμπια συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο δεν σημαίνει ότι τα γενικά αποδεικτικά στοιχεία περί προσβολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι πλέον ουσιώδη. Στο πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών συγκεκριμένης αίτησης, οι γενικές πληροφορίες ενδέχεται να εξακολουθούν να μην επιτρέπουν να βεβαιωθεί η αίτηση [ως αβάσιμη] ακόμη και όταν δεν αρκεί να αποδεικνύεται ο βαθμός συστημικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ο οποίος είναι αναγκαίος ώστε η χώρα να μην μπορεί να χαρακτηριστεί [ασφαλής]».

⁽⁵⁹¹⁾ Δικαστήριο της Χάγης (Κάτω Χώρες), AWB 16/10406, ό.π. υποσημείωση 587, σκέψη 7.2 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). Αυτό επιβεβαιώνεται επίσης από το ΕΔΔΑ στη νομολογία του. Βλ. ιδίως: ΕΔΔΑ, Saadi κατά Ιταλίας, ό.π. υποσημείωση 199, σκέψη 147. Βλ. επίσης Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα), αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. 445/15.2.2017 και αριθ. 446/15.2.2017 (Τουρκία — έννοια ασφαλούς τρίτης χώρας). Το τμήμα έκρινε ότι η υπόθεση έπρεπε να παραπεμφθεί στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας.

⁽⁵⁹²⁾ Βλ. επίσης *Πρακτικός οδηγός της EASO: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων*, ό.π. υποσημείωση 316, σ. 6.

βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας υφίστανται πράγματι κυρώσεις όταν αποδεικνύεται η ενοχή τους στην εν λόγω χώρα. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να εξασφαλισθεί ότι, όταν ο αιτών καταδεικνύει ότι υπάρχουν έγκυροι λόγοι για τους οποίους η χώρα δεν πρέπει να θεωρείται ασφαλής στην περίπτωση του, ο χαρακτηρισμός της ως ασφαλούς δεν θα ισχύει πλέον καθόσον τον αφορά.

Η δυνατότητα του αιτούντος να αντικρούσει το τεκμήριο ασφάλειας κατοχυρώνεται στο άρθρο 36 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το οποίο ορίζει τα εξής:

Άρθρο 36 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τρίτη χώρα [...] μπορεί [...] να θεωρηθεί ως ασφαλής χώρα καταγωγής για συγκεκριμένο αιτούντα μόνο εφόσον ο αιτών: [...] δεν έχει προβάλει σοβαρούς λόγους για να θεωρηθεί ότι η χώρα δεν είναι ασφαλής χώρα καταγωγής υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ευρίσκεται και όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την [ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)].

Αυτό φαίνεται, για παράδειγμα, σε απόφαση που εξέδωσε το 2009 το σλοβενικό *Vrhovno sodišče* (Ανώτατο Δικαστήριο), στην οποία έκρινε ότι δεν παρασχέθηκε στον αιτούντα η δυνατότητα να αντικρούσει το τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο η Κροατία —η οποία τότε δεν ήταν ακόμη μέλος της ΕΕ— ήταν ασφαλής χώρα γι' αυτόν ⁽⁵⁹³⁾. Όπως επισήμανε το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας, η δυνατότητα αντίκρουσης του τεκμηρίου ασφάλειας δεν αφορά την απλή ένταξη μιας συγκεκριμένης χώρας στις ασφαλείς χώρες καταγωγής· αυτό μπορεί να γίνει από τον αιτούντα μόνον εάν η έννοια της ασφαλούς χώρας καταγωγής εφαρμόζεται στην περίπτωση του ⁽⁵⁹⁴⁾.

Όσον αφορά την έννοια της **πρώτης χώρας ασύλου**, το άρθρο 35 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα εξής: «[δ]ίδεται στον αιτούντα η δυνατότητα να αμφισβητήσει την εφαρμογή της έννοιας της πρώτης χώρας ασύλου στη συγκεκριμένη περίπτωση του».

Το άρθρο 38 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) σχετικά με την έννοια της **ασφαλούς τρίτης χώρας** ορίζει τα εξής:

Άρθρο 38 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

γ) Η εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας υπόκειται στους κανόνες του εθνικού δικαίου, περιλαμβανομένων: [...] των κανόνων σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο οι οποίοι επιτρέπουν να εξετάζεται χωριστά κατά πόσον η οικεία τρίτη χώρα είναι ασφαλής για συγκεκριμένο αιτούντα και οι οποίοι επιτρέπουν, τουλάχιστον, στον αιτούντα να προσβάλλει την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας επικαλούμενος ως λόγο το γεγονός ότι η τρίτη χώρα δεν είναι ασφαλής υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ευρίσκεται. Ο αιτών έχει επίσης τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ αυτού και της τρίτης χώρας σύμφωνα με το στοιχείο α) ⁽⁵⁹⁵⁾.

⁽⁵⁹³⁾ Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2009, I Ur 63/2011, σύμφωνα με την περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

⁽⁵⁹⁴⁾ Συμβούλιο της Επικρατείας (Γαλλία), αριθ. 375474 και 375920, ό.π. υποσημείωση 588, σκέψη 10 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL). Οι προσφυγές ασκήθηκαν από διάφορες ΜΚΟ οι οποίες εναντιώνονταν στην ένταξη της Αλβανίας, της Γεωργίας και του Κοσσυφοπεδίου στον εθνικό κατάλογο ασφαλών χωρών καταγωγής.

⁽⁵⁹⁵⁾ Όπως επιβεβαιώθηκε π.χ. από το Συνταγματικό Δικαστήριο (Σλοβενία), απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2013, U-I-155/11 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

5.9.3. Έννοιες του επιπέδου απόδειξης και της ασφαλούς χώρας

Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.3.9 ανωτέρω, το επίπεδο απόδειξης αφορά το επίπεδο βεβαιότητας που απαιτείται για να καθοριστεί αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται τα κριτήρια και το επίπεδο απόδειξης διαφέρει ανάλογα με το κράτος μέλος, αλλά αξίζει να σημειωθεί ότι τα κριτήρια αυτά συμφωνούν ως προς το ότι, ενώ η απλή ή απομακρυσμένη πιθανότητα δίωξης στη χώρα καταγωγής δεν επαρκεί για να αποδειχθεί βάσιμος φόβος, ο αιτών δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι η πιθανότητα να υποστεί δίωξη υπερβαίνει το 50 %. Το ίδιο επίπεδο απόδειξης εφαρμόζεται και όταν καθορίζεται αν ο αιτών διατρέχει κίνδυνο δίωξης ή σοβαρής βλάβης σε τρίτη χώρα ⁽⁵⁹⁶⁾.

Προκειμένου να θεωρηθεί ασφαλής μια τρίτη χώρα, απαιτείται να διαπιστωθούν περισσότερα στοιχεία από την απλή απουσία δίωξης ή σοβαρής βλάβης. Τόσο το άρθρο 35 της ΟΔΑ (αναδιатύπωση), το οποίο αφορά την έννοια της πρώτης χώρας ασύλου, όσο και το άρθρο 38, το οποίο αφορά την ασφαλή τρίτη χώρα, απαιτούν να είναι σε θέση ο συγκεκριμένος αιτών να απολαύει επαρκούς προστασίας στην τρίτη χώρα για να μπορεί αυτή να θεωρηθεί ασφαλής ⁽⁵⁹⁷⁾. Το άρθρο 38 προβλέπει ρητά ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν την έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών μόνο εφόσον οι αρμόδιες αρχές κρίνουν ότι η μεταχείριση του αιτούντος διεθνή προστασία στην οικεία τρίτη χώρα **θα πληροί** τα [απαριθμούμενα] κριτήρια [...]» ⁽⁵⁹⁸⁾.

Για παράδειγμα, σε απόφαση που εξέδωσε το 2011, το σουηδικό Δικαστήριο Μετανάστευσης εξέτασε αν η Σαουδική Αραβία μπορούσε να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα για τους αιτούντες, μία γυναίκα και τα δύο τέκνα της, ερυθραϊκής ιθαγένειας, που είχαν απελαθεί από τη Σαουδική Αραβία μετά τη λήξη ισχύος του τίτλου διαμονής που διέθετε ο σύζυγός της ως διακινούμενος εργαζόμενος. Δεν μπορούσαν να επιστρέψουν στην Ερυθραία καθώς κινδύνευαν να υποστούν διώξεις. Βάσει της ΟΔΑ, το δικαστήριο υπογράμμισε ότι έπρεπε να «βεβαιωθεί ότι ο αιτών άσυλο θα τύχει στη σχετική τρίτη χώρα μεταχείρισης σύμφωνης προς ορισμένες αρχές» ⁽⁵⁹⁹⁾. Στο πλαίσιο αυτό, το δικαστήριο έλαβε υπόψη την περιορισμένη δυνατότητα υποβολής αίτησης ασύλου στη Σαουδική Αραβία, το γεγονός ότι η χώρα αρνείται την είσοδο προσφύγων στο έδαφός της ή τους επιστρέφει στη χώρα καταγωγής τους και ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι πρέπει να θεωρούνται ιδιαίτερα ευάλωτα πρόσωπα στη χώρα αυτή. Ως εκ τούτου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Σαουδική Αραβία δεν μπορούσε να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα για τους αιτούντες ⁽⁶⁰⁰⁾.

⁽⁵⁹⁶⁾ Όσον αφορά τον κίνδυνο έμμεσης (αλυσιδωτής) επαναπροώθησης σε τρίτες χώρες, βλ. π.χ. Δικαστήριο Μετανάστευσης (Σουηδία), απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, UM 1796 σύμφωνα με την περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL και Upper Tribunal (Εφετείο διοικητικών διαφορών) (Ηνωμένο Βασίλειο), απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2010, RR (Refugee — Safe Third Country) Syria [2010] UKUT 442 (IAC), σκέψη 31.

⁽⁵⁹⁷⁾ Επιπλέον της απουσίας δίωξης και σοβαρής βλάβης, η επάρκεια της προστασίας ορίζεται στο άρθρο 38 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιатύπωση) με γνώμονα την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα με το άρθρο 33 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες και το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και τη «δυνατότητα να ζητηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα και, στην περίπτωση που ο αιτών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, να του χορηγηθεί προστασία σύμφωνα με τη σύμβαση [για τους πρόσφυγες]».

⁽⁵⁹⁸⁾ Η επισήμανση των συντακτών.

⁽⁵⁹⁹⁾ Δικαστήριο Μετανάστευσης (Σουηδία), UM 1796, ό.π. υποσημείωση 595, σύμφωνα με την περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

⁽⁶⁰⁰⁾ Ό.π.

Μέρος 6: Πολυεπιστημονική προσέγγιση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας

Αρκετές διατάξεις της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιβάλλουν να έχουν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων γνώσεις και ικανότητες όσον αφορά εξωτερικούς τομείς εμπειρογνωσίας, όπως αναφέρεται κατωτέρω. Αυτές οι γνώσεις και ικανότητες μπορούν να ασκούν σημαντική επιρροή στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας και των αποδεικτικών στοιχείων σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Παρότι οι διατάξεις αυτές αφορούν τη λήψη αποφάσεων σε διοικητικό επίπεδο, είναι εξίσου σημαντικό να γνωρίζουν αυτούς τους άλλους τομείς εμπειρογνωσίας και τα δικαστήρια που επιλαμβάνονται προσφυγών ή εξετάζουν μόνο νομικά ζητήματα.

Αιτιολογική σκέψη 16 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Είναι βασικό να λαμβάνονται οι αποφάσεις για όλες τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας με βάση τα γεγονότα και πρωτίστως από αρχές το προσωπικό των οποίων έχει την απαραίτητη γνώση ή κατάρτιση στον τομέα της διεθνούς προστασίας.

Άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

[...] Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε: δ) το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου.

Άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους. Για αυτό το σκοπό, τα κράτη μέλη: [...]

α) μεριμνούν ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής, του φύλου, του γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή της ευαισθησίας του αιτούντος [...].

Η αξία της πολυεπιστημονικής προσέγγισης έχει τονιστεί σε εκδόσεις του έργου CREDO ⁽⁶⁰¹⁾. Στη μελέτη της UNHCR με τίτλο *Beyond proof* επισημαίνεται ότι οι παράγοντες και οι περιστάσεις που έχουν σημασία για μεμονωμένες αιτήσεις:

⁽⁶⁰¹⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2. Βλ. π.χ. τη γενική καθοδήγηση σχετικά με τη μεταχείριση ευάλωτων αιτούντων (Treatment of vulnerable claimants), σ. 46-47. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο CREDO, βλ. υποσημείωση 2· άλλες εκδόσεις του έργου είναι οι ακόλουθες: UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14· Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, και Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27.

[...] εμπίπτουν σε πολλούς επιστημονικούς τομείς, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η νευροβιολογία, η ψυχολογία, οι σπουδές φύλου και πολιτισμού, η ανθρωπολογία και η κοινωνιολογία. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας στο σύνολό της πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη τον σημαντικό όγκο σχετικών εμπειρικών αποδεικτικών στοιχείων που υπάρχουν στους τομείς αυτούς (⁶⁰²).

Οι επιστημονικοί αυτοί τομείς παρέχουν στον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων πηγές οι οποίες βοηθούν στον καθορισμό των γενικών αρχών για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας (όπως αντικειμενικότητα και αμεροληψία) στο πλαίσιο της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, όπως επιβάλλει το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση). Στην πράξη, οι εν λόγω αρχές και δείκτες αξιοπιστίας εξαρτώνται από παράγοντες οι οποίοι, εάν δεν γίνουν ορθώς κατανοητοί, ενδέχεται να στρεβλώσουν τη συνολική αξιολόγηση. Για παράδειγμα, πολιτισμικές διαφορές μεταξύ του αιτούντος και του υπευθύνου λήψης αποφάσεων ενδέχεται να στρεβλώσουν σημαντικά την κατανόηση, από την πλευρά του υπευθύνου λήψης αποφάσεων, της ουσίας της αφήγησης του αιτούντος όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία, οδηγώντας ενδεχομένως σε εσφαλμένες, είτε θετικές είτε αρνητικές, αξιολογήσεις της αξιοπιστίας.

Ακαδημαϊκές πηγές από διάφορους επιστημονικούς τομείς παρέχουν στον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων συνδρομή κατά την εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Ο εντοπισμός τέτοιων πηγών δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι υποστηρίζει τη μία ή την άλλη θέση κατά την αξιολόγηση, καθήκον το οποίο επαφίεται αποκλειστικά στον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων. Παρ' όλα αυτά, με τη χρήση πολυεπιστημονικής προσέγγισης, ενδέχεται ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων να βρίσκεται σε καλύτερη θέση για να αξιολογήσει την αξιοπιστία. Ενίοτε, η εφαρμογή της προσέγγισης αυτής μπορεί να οδηγήσει τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων να κρίνει ως αξιόπιστους ισχυρισμούς τους οποίους υπό άλλες συνθήκες δεν θα θεωρούσε αξιόπιστους· άλλες φορές, μπορεί να οδηγήσει στο αντίθετο συμπέρασμα (⁶⁰³).

Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι πρόθεση της δικαστικής ανάλυσης στην παρούσα ενότητα δεν είναι να ταχθεί υπέρ οποιασδήποτε συγκεκριμένης ακαδημαϊκής προσέγγισης, αλλά να ευαισθητοποιήσει όσον αφορά τις γνώσεις και να προσδιορίσει σχετικές πηγές γνώσεων οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων να αξιολογήσει τα αποδεικτικά στοιχεία και την αξιοπιστία των όσων εξιστορεί ο αιτών. Η παραπομπή στις υποσημειώσεις σε ακαδημαϊκές μελέτες σε συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο δεν υποδηλώνει υποστήριξη των προσεγγίσεων ή των πορισμάτων τους από την IARLJ-Europe ή την EASO. Πρόκειται για απλή ένδειξη διαθέσιμων πηγών.

(⁶⁰²) UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 56.

(⁶⁰³) Στο εγχειρίδιο που εξέδωσε η Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι με τίτλο *Credibility assessment training manual* (Εγχειρίδιο κατάρτισης για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας) η αιτιολόγηση της πολυεπιστημονικής αξιολόγησης συνοψίζεται ως εξής: «Για την ορθή εφαρμογή των νομικών εννοιών, των δεικτών και των σχετικών κατευθυντήριων αρχών όσον αφορά την αξιοπιστία, οι πληροφορίες που παρουσιάζει ο αιτών (οι οποίες αποτελούν τη βάση για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας) πρέπει να ανακληθούν και να εκτεθούν από τον αιτούντα καθώς και να ληφθούν και να γίνουν κατανοητές από τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων. Η ανάκληση και η έκθεση ενδέχεται να υποστούν σοβαρή στρέβλωση λόγω των εγγενών περιορισμών και χαρακτηριστικών της ανθρώπινης μνήμης, των συνεπειών τραυματικών εμπειριών, αισθημάτων ντροπής ή άλλων δυσκολιών. Η μεταβίβαση των πληροφοριών στρεβλώνεται συχνά από γλωσσολογικούς και πολιτισμικούς φραγμούς. Η λήψη και η κατανόηση ενδέχεται να στρεβλωθούν από τα περιστασιακά, επαγγελματικά και προσωπικά χαρακτηριστικά του υπευθύνου λήψης αποφάσεων. Οποιαδήποτε από αυτές τις στρεβλωτικές παρεμβολές μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα υποκειμενική, μεροληπτική ή νομικώς εσφαλμένη διαπίστωση όσον αφορά την αξιοπιστία. Το ενδεχόμενο σφαλμάτων μπορεί να μειωθεί επιτυχώς μέσω πολυεπιστημονικής μάθησης, ήτοι με την απόκτηση βασικών τουλάχιστον γνώσεων σχετικά με συναφή ζητήματα στους τομείς της ψυχολογίας, της νευροβιολογίας, της πολιτισμικής ανθρωπολογίας και της γλωσσολογίας». (Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 61).

6.1. Μνήμη: αξιοπιστία και συνέπεια στις δηλώσεις των αιτούντων

Οι αιτούντες καλούνται να ανακαλέσουν στη μνήμη τους σχετικά πραγματικά περιστατικά του παρελθόντος και του παρόντος προκειμένου να τεκμηριώσουν την αίτησή τους. Οι προσδοκίες όσον αφορά την ικανότητα του αιτούντος να αναφέρει τέτοια πραγματικά περιστατικά και η χρήση δεικτών αξιοπιστίας, όπως είναι η επάρκεια λεπτομερειών, η εσωτερική και η εξωτερική συνέπεια, βασίζονται σε παραδοχές σχετικά με την ανθρώπινη μνήμη. Είναι επομένως σημαντικό κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων να έχουν ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με το τι θα πρέπει να γνωρίζει και να θυμάται ο αιτών. Η μνήμη είναι πολύ προσωπική και διαφέρει από άτομο σε άτομο. Επιπλέον, ενδέχεται να διαφέρει ανάλογα με παράγοντες όπως η ηλικία ή τυχόν τραυματικά γεγονότα που ενδεχομένως έχει βιώσει το άτομο στο παρελθόν ⁽⁶⁰⁴⁾.

Οι ερευνητές στον τομέα της μνήμης έχουν προσδιορίσει **διάφορα είδη μνήμης**. Υπάρχουν **άδηλες** μνήμες, οι οποίες περιλαμβάνουν τη **διαδικαστική** μνήμη (π.χ. οδήγηση ποδηλάτου) και τη **συναισθηματική** μνήμη (εξαρτημένη αντίδραση, π.χ. στο χτύπημα του αντίχειρα με σφυρί). Υπάρχουν επίσης **έκδηλες** μνήμες, οι οποίες περιλαμβάνουν τη **σημασιολογική** μνήμη (γεγονότα και σημασίες, π.χ. ποια είναι η πρωτεύουσα της Νιγηρίας· τι πιστεύω για τον Θεό) και την **επεισοδιακή** μνήμη (βιωμένων εμπειριών, π.χ. εικόνες και ήχοι από τις τελευταίες διακοπές μου). **Αυτοβιογραφική μνήμη** είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή του συνδυασμού σημασιολογικών και επεισοδιακών μνημών, οι οποίες συνενώνονται όταν περιγράψουμε κάτι που μας συνέβη στο παρελθόν (π.χ. έκανε ζέστη και ο ουρανός ήταν γαλανός κατά τις διακοπές μου τον περασμένο Ιούλιο).

Τα συνηθέστερα είδη μνημών για τα οποία υποβάλλονται ερωτήσεις κατά την εξέταση της αξιοπιστίας με σκοπό να διαπιστωθεί η συνέπεια προς τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν τη χώρα είναι σημασιολογικές (π.χ. ημερομηνίες γεγονότων, μέλη οργανώσεων) και αυτοβιογραφικές μνήμες γεγονότων που ο αιτών ισχυρίζεται ότι βίωσε.

Αξιολογημένες από ομοτίμους μελέτες για τη μνήμη που αφορά ημερομηνίες, τη συχνότητα, τη διάρκεια και την αλληλουχία γεγονότων, συνήθη αντικείμενα (όπως κέρματα ή χαρτονομίσματα) και ονόματα δείχνουν ότι η μνήμη όσον αφορά χρονικές πληροφορίες, την εμφάνιση συνήθων αντικειμένων και κύρια ονόματα είναι αναξιόπιστη και ότι η ανάκληση τέτοιων πληροφοριών ενδέχεται να είναι δύσκολη ή αδύνατη ⁽⁶⁰⁵⁾. Ως εκ τούτου, ενδέχεται να είναι δύσκολο για τον αιτούντα να θυμηθεί συγκεκριμένη ημερομηνία, χρόνο, συχνότητα, διάρκεια ή αλληλουχία γεγονότων ⁽⁶⁰⁶⁾.

Οι αυτοβιογραφικές μνήμες είναι εκφράσεις ανθρώπινων βιωμάτων· δεν συνιστούν αρχείο ή καταγραφή των ίδιων των γεγονότων ⁽⁶⁰⁷⁾. Η εκ νέου αφήγηση μιας ανάμνησης περιλαμβάνει επίσης τη συνειδητή και την ασυνείδητη εμπειρία κατά τον χρόνο της εκ νέου αφήγησης και, επομένως, μια μνήμη μπορεί να μεταβάλλεται — και συνήθως μεταβάλλεται — τουλάχιστον

⁽⁶⁰⁴⁾ Βλ. επίσης Ανώτατο Δικαστήριο (Σλοβακία), απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2011, SH κατά Υπουργείου Εσωτερικών της Σλοβακικής Δημοκρατίας, 15ζα/38/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL), σχετικά με νέα στοιχεία τα οποία υπέβαλε σταδιακά ο αιτών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Το Ανώτατο Δικαστήριο θεώρησε ότι αυτό «δεν ήταν ασυνήθιστο. Αντιθέτως, ήταν απολύτως αναμενόμενο, λαμβανομένων υπόψη της πνευματικής κατάστασης και της θέσης στην οποία βρέθηκε ο αιτών, ιδίως κατά την πρώτη επικοινωνία του με τις κρατικές αρχές όταν ζήτησε διεθνή προστασία βάσει των εμπειριών που είχε υποστεί και της αγωνίας για το ενδεχόμενο επιστροφής του σε τόπο για τον οποίο ένιωθε φόβο».

⁽⁶⁰⁵⁾ Cameron, H. E., «Refugee status determinations and the limits of memory», *JURL* (2010) 469-511.

⁽⁶⁰⁶⁾ Βλ. π.χ. Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Szeged (Ουγγαρία), 7.Κ.27.145/2014/9, ό.π. υποσημείωση 286.

⁽⁶⁰⁷⁾ U. Neisser (2014), *Cognitive Psychology*, Classic Edition: Psychology Press & Routledge Classic Editions.

ελαφρώς σε κάθε εκ νέου αφήγηση (σε άλλο πρόσωπο, για άλλο λόγο) ⁽⁶⁰⁸⁾. Επομένως, παρότι η ανακολουθία μεταξύ των ισχυρισμών του αιτούντος μπορεί να συνιστά ένδειξη έλλειψης αξιοπιστίας, μπορεί από την άλλη να υποδεικνύει ότι ο αιτών προσπαθεί να θυμηθεί τι βίωσε και όχι τι δήλωσε σε προηγούμενη ευκαιρία. Εξ αντιδιαστολής, εάν αιτών ο οποίος αντιμετωπίζει προβλήματα μνήμης είναι υπερβολικά συνεπής ως προς κάθε λεπτομέρεια, αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι έχει προετοιμάσει τις δηλώσεις του.

Στον πίνακα 30 κατωτέρω παρατίθενται διάφορα είδη ανακατασκευής της μνήμης με επεξηγήσεις και παραδείγματα.

Πίνακας 30: Γιατί μεταβάλλονται οι μνήμες

Η διαδικασία της μνήμης	Επεξηγήσεις	Παραδείγματα
Λήθη και επανάληψη	Ύστερα από κάθε γεγονός, η μνήμη φθίνει με φυσικό τρόπο και οι λεπτομέρειες λησμονούνται. Αυτό μπορεί να αλλάξει διά της επανάληψης, δηλ. όταν κάποιος συζητά το γεγονός, πράγμα το οποίο μπορεί, βεβαίως, να σημαίνει ότι ορισμένες αναμνήσεις στρεβλώνονται από τις περιστάσεις κάθε φορά που εξιστορούνται εκ νέου.	Σε μελέτη επανάληψης μνημών, θεατές παρακολούθησαν ταινία με σκηνές ωμής βίας. Στη συνέχεια, το ένα τρίτο των θεατών συζήτησε τα πραγματικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην ταινία, το ένα τρίτο μίλησε για τις συναισθηματικές αντιδράσεις του στην ταινία και το ένα τρίτο δεν μίλησε για την ταινία (απουσία επανάληψης). Τέλος, ελέγχθηκε η μνήμη όλων σε σχέση με λεπτομέρειες της ταινίας. Σε σύγκριση με την ομάδα που δεν υποβλήθηκε σε επανάληψη, αμφότερες οι ομάδες που μίλησαν για την ταινία είχαν περισσότερες αναμνήσεις από τα γεγονότα της ταινίας. Ωστόσο, τα άτομα που είχαν μιλήσει για τις συναισθηματικές αντιδράσεις τους είχαν καλύτερες αναμνήσεις ως προς τα συναισθήματά τους, αλλά υπέπεσαν σε περισσότερα σοβαρά σφάλματα όσον αφορά τα γεγονότα της ταινίας. Φαίνεται ότι το είδος της «επανάληψης» μπορεί να στρεβλώνει τη μεταγενέστερη ανάκληση γεγονότων. Αυτό σημαίνει ότι η ικανότητα του αιτούντος να ανακαλέσει λεπτομέρειες γεγονότων μπορεί να επηρεάζεται από τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο μίλησε για τα γεγονότα στο παρελθόν.
Αναπόληση	Δεν είναι όλα καταδικασμένα στη λήθη, υπάρχουν επίσης τρόποι με τους οποίους θυμόμαστε περισσότερα για ένα γεγονός με την πάροδο του χρόνου ⁽⁶⁰⁹⁾ . Αυτό ισχύει ιδίως εάν μοιραζόμαστε τις αναμνήσεις μας με ένα άλλο πρόσωπο.	Ας πάρουμε για παράδειγμα τις αναμνήσεις ενός ταξιδιού —εάν συζητήσετε γι' αυτό με έναν σύντροφο, ενδέχεται να θυμηθείτε περισσότερα. Ομοίως, όταν ζητείται από τον αιτούντα διεθνή προστασία να περιγράψει ένα γεγονός, αυτός μπορεί να απομακρυνθεί, να το σκεφτεί και να ανακαλέσει περισσότερες λεπτομέρειες. Αυτός είναι ενδεχομένως ο λόγος για τον οποίο ο αιτών μπορεί να παράσχει περισσότερες λεπτομέρειες μετά την προσωπική συνέντευξη ή στο στάδιο της προσφυγής.

⁽⁶⁰⁸⁾ Conway, M. A. και Holmes, E. A. (2008), «Guidelines on memory and the law: recommendations from the scientific study of human memory», Report from the Research Board, The British Psychological Society, σ. 2. Για περιγραφή που αφορά ειδικά τους πρόσφυγες, βλ. Eastmond, M. (2007), «Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research», *Journal of Refugee Studies*, σ. 248-264, και Macklin, A., «The truth about credibility», εργασία η οποία παρουσιάστηκε στη 10η διάσκεψη του IASFM, Τorónton, Καναδάς, 21-24 Ιουνίου 2006.

⁽⁶⁰⁹⁾ Cameron, ό.π. υποσημείωση 604. Βλ. επίσης νομολογία η οποία αναγνωρίζει τις συνέπειες που έχει η πάροδος του χρόνου στη μνήμη: Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία, πρωτοβάθμιο τμήμα, απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2001, Prosecutor κατά Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac και Zoran Vukovic, υποθέσεις IT-96-23-T και IT-96-23/1-T, σκέψη 564, παρατίθεται στο Levrincova, P. (2010), «Did it really happen? Testimonies before the international criminal tribunals and refugee status determination», διατριβή, Charles University, σ. 140.

Η διαδικασία της μνήμης	Επεξηγήσεις	Παραδείγματα
Ψευδείς μνήμες	<p>Η βιβλιογραφία έχει καταγράψει εδώ και καιρό τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να υπεισέλθουν στη μνήμη αλλαγές, ακόμη και νέες λεπτομέρειες, κατά την ανάκληση. Για παράδειγμα, μελέτες δείχνουν ότι η ερώτηση «πόσο μακριά ήταν» αντί της ερώτησης «πόσο κοντά ήταν» μπορεί να κάνει τους ερωτηθέντες να προβούν σε διαφορετικές εκτιμήσεις στις απαντήσεις τους.</p>	<p>Σε μελέτη που εξέτασε τον ισχυρό αντίκτυπο του μάρκετινγκ στη μνήμη, παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες αφίσες που εμφάνιζαν έναν ήρωα κινουμένων σχεδίων (τον Μπαγκς Μπάνι) στο πάρκο ψυχαγωγίας Disney World στη Φλόριντα των ΗΠΑ. Παρά το γεγονός ότι ο Μπαγκς Μπάνι δεν είναι ήρωας του Disney (και επομένως δεν θα βρισκόταν ποτέ στο συγκεκριμένο πάρκο ψυχαγωγίας), 16 % των ερωτηθέντων ισχυρίστηκαν όχι μόνο ότι τον είδαν αλλά και ότι αντάλλαξαν χειραψία μαζί του στο Disney World όταν ήταν μικρότεροι ⁽⁶¹⁰⁾. Επομένως, το πρόσωπο που διεξάγει την προσωπική συνέντευξη ή την προφορική ακρόαση στο στάδιο της προσφυγής θα πρέπει να γνωρίζει ότι ο τρόπος διατύπωσης της ερώτησης μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα του αιτούντος να ανακαλέσει λεπτομέρειες.</p>
Υποβολιμότητα ⁽⁶¹¹⁾	<p>Η βιβλιογραφία σε τομείς που σχετίζονται με την ψυχολογία δείχνει ότι κάποια άτομα είναι περισσότερο επιρρεπή από άλλα στο να αλλάζουν τις απαντήσεις που δίνουν στις ερωτήσεις που τους υποβάλλονται. Ειδικότερα, άτομα με κατάθλιψη ⁽⁶¹²⁾, χαμηλή αυτοεκτίμηση ⁽⁶¹³⁾, άτομα με άγχος ή αυτοκτονικό ιδεασμό ή παιδιά ⁽⁶¹⁴⁾ εμφανίζουν περισσότερες πιθανότητες να αλλάξουν τις απαντήσεις τους προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτό που πιστεύουν ότι αναμένει από αυτά ο υπεύθυνος της συνέντευξης ⁽⁶¹⁵⁾.</p>	<p>Η στάση του υπευθύνου της συνέντευξης είναι επίσης σημαντική. Οι επιστήμονες που μελετούν το φαινόμενο αυτό έχουν διαπιστώσει ότι «η απλή επανάληψη ερωτήσεων ασκεί ένα είδος ανακριτικής πίεσης» ⁽⁶¹⁶⁾. Η «ψυχολογική απόσταση» μεταξύ του υπευθύνου της συνέντευξης και του προσώπου που υποβάλλεται στη συνέντευξη επηρεάζει την πιθανότητα να αλλάξει το πρόσωπο αυτό τις απαντήσεις του, π.χ. σε ένα πείραμα, η υιοθέτηση απλώς «αποφασιστικής» αντί «φιλικής» συμπεριφοράς από τον υπεύθυνο της συνέντευξης ήταν αρκετή για να παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις του υποβαλλόμενου στη συνέντευξη ⁽⁶¹⁷⁾. Βεβαίως, η απόσταση αυτή υπάρχει πάντοτε μεταξύ υπευθύνων για τη συνέντευξη ή υπευθύνων λήψης αποφάσεων και αιτούντων και θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη, ιδίως στην περίπτωση παιδιών και νεαρών ατόμων. Οι επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε διαφοροποιημένες απαντήσεις. ⁽⁶¹⁸⁾</p>
Σύγχυση διαφορετικών γεγονότων	<p>Όταν επαναλαμβάνονται παρόμοια γεγονότα, δημιουργούνται σχηματικές μνήμες. Αυτές είναι γενικές περιγραφές. Θα διατηρηθούν από αυτές μόνον οι λεπτομέρειες οι οποίες ξεχωρίζουν ως ασυνήθιστες.</p>	<p>Για παράδειγμα, οι περισσότεροι άνθρωποι ακολουθούν μια τυποποιημένη διαδικασία όταν πηγαίνουν στο εστιατόριο — φτάνουν εκεί και κάθονται, επιλέγουν το φαγητό τους από το μενού, τρώνε, πληρώνουν τον λογαριασμό τους, φεύγουν. Δεν είναι πιθανό να θυμάται κάποιος ότι πλήρωσε τον λογαριασμό για κάθε γεύμα που έφαγε στο εστιατόριο (με εξαίρεση την περίπτωση που έφυγε από το εστιατόριο χωρίς να πληρώσει). Ομοίως, ένα άτομο το οποίο τέθηκε υπό κράτηση και υποβλήθηκε επανειλημμένως σε βασανιστήρια μπορεί να έχει σύνθετη ή «σχηματική» μνήμη των γεγονότων, χωρίς λεπτομέρειες όσον αφορά οποιαδήποτε επιμέρους περίπτωση.</p>

⁽⁶¹⁰⁾ Payne, D. G. (1987), «Hypermnnesia and Reminiscence in Recall: A Historical and Empirical Review», *Psychological Bulletin*, 5-27.

⁽⁶¹¹⁾ Braun, K. A., Ellis, R. και Loftus, E. F. (2002), «Make my Memory: How Advertising Can Change our Memories of the Past», *Psychology and Marketing*, 1-23.

⁽⁶¹²⁾ Βλ. Herlihy, J. και Turner, S. (2009), «The Psychology of Seeking Protection», *IJRL*, σ. 180-181 για περαιτέρω εξήγηση της υποβολιμότητας.

⁽⁶¹³⁾ MacFarland, W. L. και Morris, S. J. (1998), «Are Dysphoric Individuals More Suggestible or Less Suggestible than Nondysphoric Individuals?», *Journal of Counselling Psychology*, 225-229.

⁽⁶¹⁴⁾ Baxter, J. S., Boon, J. C. W. και Marley, C. (2006), «Interrogative Pressure and Responses to Minimally Leading Questions», *Personality and Individual Differences*, 2006, σ. 87-98.

⁽⁶¹⁵⁾ Sutherland, R. και Hayne, H. (2001), «Age-Related Changes in the Misinformation Effect», *Journal of Experimental Child Psychology*, σ. 388-404.

⁽⁶¹⁶⁾ Turner, S. W., Bowie, C., Shapo, L. και Yule, W. (2003), «Mental Health of Kosovan Albanian Refugees in the United Kingdom», *British Journal of Psychiatry*, 444-448. Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V. και Steel, Z. (1997), «Anxiety, Depression and PTSD in Asylum-Seekers: Associations with Pre-Migration Trauma and Post-Migration Stressors», *British Journal of Psychiatry*, σ. 351-357. Steel, Z., Frommer, N. και Silove, D. (2004), «Part I — The Mental Health Impacts of Migration: The Law and its Effects Failing to Understand: Refugee Determination and the Traumatized Applicant», *International Journal of Law and Psychiatry*, σ. 511-528.

⁽⁶¹⁷⁾ Baxter, J. S., Boon, J. C. W. και Marley, C. (2006), ό.π. σ. 89, υποσημείωση 31.

⁽⁶¹⁸⁾ Ό.π., σ. 87-98.

Οι **πολιτισμικές διαφορές** είναι επίσης πρόδηλες σε αυτοβιογραφικές μνήμες ενηλίκων. Τα άτομα που προέρχονται από ατομικιστικούς πολιτισμούς τείνουν να παρέχουν πιο συγκεκριμένες, μοναδικές, επικεντρωμένες στον εαυτό τους, εκτενείς και συναισθηματικά πολύπλοκες μνήμες σχετικά με ατομικές εμπειρίες, ρόλους και συναισθήματα. Τείνουν επίσης να σκέφτονται ή να μιλούν για τις μνήμες τους συχνότερα και να θεωρούν τις μνήμες τους πιο σημαντικές σε σύγκριση με τα άτομα που προέρχονται από κollectιβιστικούς πολιτισμούς. Τα άτομα αυτά τείνουν να επικεντρώνονται σε συλλογικές δραστηριότητες, γενικές επαναλαμβανόμενες πράξεις και συναισθηματικά ουδέτερα γεγονότα. Τείνουν να ανακαλούν μνήμες κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, σημαντικών γι' αυτά προσώπων, επικεντρώνονται στους ρόλους άλλων ατόμων και παρέχουν πιο πολύπλοκες μνήμες σχέσεων (ήτοι οικογένεια, κοινότητα, κοινωνικές αλληλεπιδράσεις κ.λπ.) σε σύγκριση με τα άτομα που προέρχονται από ατομικιστικούς πολιτισμούς ⁽⁶¹⁹⁾.

Τέτοιες διαφορές ενδέχεται να υπάρχουν σε αιτήσεις διεθνούς προστασίας. Παρότι η διαδικασία ασύλου στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε ατομικούς ισχυρισμούς οι οποίοι εκτίθενται με τον τρόπο που προτιμούν οι άνθρωποι που είναι εξοικειωμένοι με μια ατομικιστική αντίληψη του κόσμου, είναι πολύ πιθανό ο αιτών να έχει ανατραφεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να θυμάται γεγονότα με πολύ πιο συλλογικό τρόπο. Για κάποιον που προέρχεται από ατομικιστικό πολιτισμό, οι μνήμες αυτές μπορεί να φαίνονται αόριστες και γενικές, σε σύγκριση με την αναμενόμενη μοναδική ατομική έκθεση γεγονότων. Επομένως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι, παρότι η έλλειψη ακρίβειας μπορεί να θεωρηθεί ένδειξη έλλειψης αξιοπιστίας, μπορεί από την άλλη να είναι χαρακτηριστική της ανάκλησης από έναν αιτούντα που προέρχεται από κollectιβιστικό πολιτισμό. Ωστόσο, η αδυναμία ενός αιτούντος προερχόμενου από κollectιβιστικό πολιτισμό να ανακαλέσει σημαντικά γεγονότα στο πλαίσιο της κοινότητας ενδέχεται να υποδεικνύει την έλλειψη αξιοπιστίας των ισχυρισμών του.

6.2. Ο αντίκτυπος τραυματικών εμπειριών

Για την εκπλήρωση της απαίτησης του άρθρου 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) ΟΔΑ (αναδιатύπωση) να λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση και όταν ο αιτών ενδέχεται να έχει τραυματικές εμπειρίες, είναι απαραίτητη η βασική κατανόηση του αντίκτυπου των τραυματικών γεγονότων στα άτομα ⁽⁶²⁰⁾.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Ταξινόμηση των Νόσων (ICD-10), ως τραυματικό γεγονός νοείται έκθεση «σε στρεσογόνο γεγονός ή σε στρεσογόνο κατάσταση (βραχείας ή μακράς διάρκειας), που έχει εξαιρετικά απειλητική ή καταστροφική φύση» ⁽⁶²¹⁾. Δεν είναι ίδιες όλες οι αντιδράσεις σε δυνητικά τραυματικά γεγονότα, καθώς ορισμένοι άνθρωποι επιδεικνύουν εξαιρετική ανθεκτικότητα, αλλά υπάρχει ένα σύνολο πληροφοριών το οποίο αφορά τις συνήθειες αντιδράσεις και τα αποτελέσματά τους.

Στο πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης (ΠΚ) περιγράφονται πολλές ενδεχόμενες αντιδράσεις στα βασανιστήρια, οι οποίες μπορούν επίσης να ισχύουν και για άλλες μορφές δίωξης ή σοβαρής βλάβης, ακόμη κι αν αυτές δεν πληρούν τις νομικές προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν βασανιστήρια, όπως άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ⁽⁶²²⁾. Το

⁽⁶¹⁹⁾ Βλ. π.χ. Wang, Q. και Conway, M. A. (2004), «The stories we keep: Autobiographical memory in American and Chinese Adults», *Journal of Personality and Social Psychology*, 911-938.

⁽⁶²⁰⁾ Βλ. High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) (Ιρλανδία), JG (Αιθιοπία) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors, ό.π. υποσημείωση 215, σκέψεις 25 και 26.

⁽⁶²¹⁾ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, ICD-10, Έκδοση: 2016.

⁽⁶²²⁾ Βλ. π.χ. Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης, ό.π. υποσημείωση 337, σημεία 239-248.

ΠΚ χαρτογραφεί επίσης τις αντιδράσεις αυτές με βάση τις συνηθέστερες ψυχιατρικές διαγνώσεις —PTSD και κατάθλιψη— και προσδιορίζει άλλες ενδεχόμενες διαγνώσεις μετά από βασανιστήρια (π.χ. διαταραχή πανικού και γενικευμένη αγχώδη διαταραχή), οι οποίες μπορούν να είναι επίσης αποτέλεσμα άλλων μορφών δίκωξης.

Σημαντική για τον υπεύθυνο λήψης αποφάσεων, μεταξύ άλλων κατά την ερμηνεία ατομικών εκθέσεων που περιέχουν ψυχιατρικές διαγνώσεις, είναι η επίγνωση των ενδεχόμενων συνεπειών που μπορούν να έχουν οι διάφορες αυτές αντιδράσεις σε τραυματικές εμπειρίες στην ικανότητα του αιτούντος να παρουσιάσει αξιόπιστους ισχυρισμούς όσον αφορά την ανάγκη διεθνούς προστασίας. Είναι επίσης σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η πολυεπιστημονική βιβλιογραφία, η οποία υποδεικνύει ότι ένα πρόσωπο που δεν πληροί όλα τα κριτήρια της διάγνωσης μπορεί παρ' όλα αυτά να εμφανίζει ορισμένα από τα συμπτώματα, και αυτά μπορούν να επηρεάζουν την παρουσίαση των ισχυρισμών του.

Η κατάθλιψη συνυπάρχει πολύ συχνά με PTSD. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η κατάσταση αυτή αποτελεί «μάλλον τον κανόνα παρά την εξαίρεση»⁽⁶²³⁾. Επομένως, εάν υπάρχει διαταραχή μετατραυματικού στρες, είναι πολύ πιθανό να υπάρχουν επίσης συμπτώματα κατάθλιψης. Η κατάθλιψη («μείζων καταθλιπτική διαταραχή») περιλαμβάνει συμπτώματα όπως αισθήματα αναξιότητας και ενοχής, υπερδιέγερση ή ατονία, δυσκολίες συγκέντρωσης ή λήψης αποφάσεων και αϋπνία ή υπερβολικό ύπνο⁽⁶²⁴⁾. Μία μικρή μελέτη στο Ηνωμένο Βασίλειο υποδηλώνει ότι η κατάθλιψη μπορεί να θεωρείται άνευ σημασίας στις αιτήσεις διεθνούς προστασίας⁽⁶²⁵⁾. Εν πάση περιπτώσει, τα συμπτώματα κατάθλιψης, εφόσον όντως υπάρχουν (για οποιονδήποτε λόγο), μπορούν να επηρεάζουν σημαντικά την παρουσίαση των ισχυρισμών. Για παράδειγμα, οι δυσκολίες συγκέντρωσης θα μπορούσαν να παρερμηνευτούν σε συνέντευξη ή ενώπιον δικαστηρίου, η δε κατάθλιψη συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με «υπεργενικευτική μνήμη»⁽⁶²⁶⁾.

Σύμφωνα με μια διαδεδομένη θεωρία της τραυματικής μνήμης, δημιουργούμε διαφορετικά είδη μνήμης για τα τραυματικά γεγονότα. Η κανονική (αυτοβιογραφική) μνήμη είναι λεκτική αφήγηση, με σαφή την αίσθηση ότι αφορά το παρελθόν. Έχει οικειοθελή χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι μπορούμε, σε κάποιον βαθμό, να επιλέξουμε αν θα τη φέρουμε στη σκέψη μας ή όχι, και μπορεί να επικαιροποιηθεί, εάν υπάρξουν νέες πληροφορίες. Αντιθέτως, η τραυματική μνήμη είναι ένα έντονο αισθητηριακό στιγμιότυπο, το οποίο βιώνεται σαν κάτι που συμβαίνει εκ νέου στο παρόν, και έχει χαρακτήρα εμμονής. Ακραίο παράδειγμα αυτού είναι η «αποσυνδεδετική αναβίωση» ενός γεγονότος, κατά την οποία το άτομο μπορεί να μην έχει πλέον επίγνωση του παρόντος και να βλέπει, να ακούει ή ακόμη και να αντιδρά σωματικά όπως κατά τον χρόνο του πραγματικού γεγονότος. Αυτό μπορεί να συμβεί κατά τη συνέντευξη ή την προφορική ακρόαση, ιδίως (αλλά όχι αποκλειστικά) κατά την υποβολή ερωτήσεων σχετικά με γεγονότα του παρελθόντος.

Ένας από τους δείκτες αξιοπιστίας μιας αφήγησης είναι να έχει «**εσωτερική συνέπεια**» (βλ. ενότητα 4.5.1 ανωτέρω). Όταν η μνήμη αφορά τραυματικό γεγονός, τα πράγματα περιπλέκονται, δεδομένου ότι η μνήμη την οποία αφορά η ερώτηση του υπευθύνου λήψης αποφάσεων

⁽⁶²³⁾ O'Donnell, M. L., Creamer, M. και Pattison, P. (2004), «Post-traumatic Stress Disorder and Depression Following Trauma: Understanding Comorbidity», *American Journal of Psychiatry*, σ. 1390.

⁽⁶²⁴⁾ American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, DSM-5, 5η έκδοση, 2013.

⁽⁶²⁵⁾ Βλ. Wilson-Shaw, L., Pistrang, N. και Herlihy, J. (2012), «Non-Clinicians' Judgments about Asylum Seekers' Mental Health: How Do Legal Representatives of Asylum-Seekers Decide when to Request Medico-Legal Reports?», *European Journal of Psycho-Traumatology* 3, 18.

⁽⁶²⁶⁾ Υπεργενικευτική μνήμη παρουσιάζεται όταν το άτομο δυσκολεύεται να ανακαλέσει συγκεκριμένες αναμνήσεις για γεγονότα. Επομένως, όταν καλείται να περιγράψει ένα «χαρούμενο» γεγονός, ενδέχεται να πει «ήμουν χαρούμενος όταν ζούσα στην Κρακοβία» και όχι «ήμουν χαρούμενος όταν έκανα βόλτα με τον σκύλο μου στο πάρκο Finsbury το προηγούμενο Σάββατο». Βλ. επίσης Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 67 και 68.

μπορεί να είναι η έμμονη «τραυματική μνήμη», όπως περιγράφηκε ανωτέρω, ή κανονική αυτοβιογραφική μνήμη κάποιου άλλου στοιχείου του γεγονότος, η οποία μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον, στη βιβλιογραφία για τις τραυματικές μνήμες γίνεται διάκριση μεταξύ «κεντρικών» και «περιφερειακών» λεπτομερειών του γεγονότος⁽⁶²⁷⁾. Γενικά, υποστηρίζεται ότι, κατά τον χρόνο μιας απειλητικής για τη ζωή εμπειρίας, η προσοχή συγκεντρώνεται στο πιο ουσιαστικό στοιχείο του γεγονότος — συμπεριλαμβανομένων των συναισθηματικά κεντρικών στοιχείων. Η διάκριση αφορά πάντοτε το συγκεκριμένο γεγονός και προσωπικά το άτομο που το βιώνει. Μελέτη του φαινομένου αυτού στο πλαίσιο αιτήσεων διεθνούς προστασίας έδειξε ότι, όταν ερωτώνται δύο φορές για ένα τραυματικό γεγονός, τα άτομα εμφανίζουν ασυνέπειες όσον αφορά την ανάκληση κάθε είδους λεπτομερειών, αλλά κυρίως εκείνων τις οποίες έχουν χαρακτηρίσει ως περιφερειακές⁽⁶²⁸⁾.

Μετα-ανάλυση 27 μελετών⁽⁶²⁹⁾ διαπίστωσε ελαφρά έως μέτρια υποβάθμιση της μνήμης όσον αφορά γενικές πληροφορίες σε άτομα που έπασχαν από PTSD (σε σύγκριση με άλλα άτομα που είχαν τραυματικές εμπειρίες χωρίς να πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να διαγνωστούν ως πάσχοντα από PTSD)⁽⁶³⁰⁾. Από τους αιτούντες που περιγράφουν δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε συνέντευξη ή προφορική ακρόαση απαιτείται συνήθως λεκτική μνήμη. Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της μνήμης συνήθων γεγονότων σε πρόσωπα που έχουν διαγνωσθεί ως πάσχοντα από PTSD⁽⁶³¹⁾.

6.3. Αποκάλυψη πληροφοριών

Οι αιτούντες υποχρεούνται να περιγράψουν τις εμπειρίες που ισχυρίζονται ότι βίωσαν. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν εμπειρίες που γεννούν φόβο, αμηχανία ή ντροπή, οι οποίες δύσκολα αποκαλύπτονται. Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και ενδέχεται να επηρεάζουν την ικανότητα των προσώπων να αποκαλύπτουν τις εμπειρίες τους και/ή έχουν ως αποτέλεσμα την καθυστερημένη αποκάλυψή τους (βλ. ενότητα 5.7.1). Οι παράγοντες αυτοί πρέπει να γίνουν κατανοητοί προκειμένου οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων να ανταποκριθούν στο καθήκον συνεργασίας τους με τον αιτούντα κατά την τεκμηρίωση της αίτησης και να αξιολογήσουν την αίτηση λαμβάνοντας υπόψη την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος σύμφωνα με το άρθρο 4 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

Ντροπή: Προκειμένου να εκπληρώσουν την απαίτηση να διενεργείται η αξιολόγηση της αίτησης σε εξατομικευμένη βάση [άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)], οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων πρέπει να αντιλαμβάνονται τις διαφοροποιήσεις της έννοιας της ντροπής. Αυτό είναι κρίσιμο για την κατανόηση της καθυστερημένης αποκάλυψης πληροφοριών και της μη παροχής λεπτομερειών κατά την προσωπική συνέντευξη/προφορική ακρόαση. Σε αντίθεση με την ενοχή, η οποία είναι το αίσθημα που έχει κάποιος που πιστεύει ότι έκανε κάτι κακό και οδηγεί σε επιθυμία επανόρθωσης, η ντροπή είναι μια έντονη αίσθηση που έχει κάποιος ότι έσφαλε ή είναι κακός άνθρωπος, με αποτέλεσμα την έντονη παρόρμηση να κρυφτεί. Στο πλαίσιο της αίτησης διεθνούς προστασίας, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι

⁽⁶²⁷⁾ Christianson, S.-A., «Emotional Stress and Eyewitness Memory: A critical review», *Psychological Bulletin* (1992) 284-309.

⁽⁶²⁸⁾ Herlihy, J., Scragg, P. και Turner, S. (2002), «Discrepancies in Autobiographical Memories — Implications for the Assessment of Asylum-Seekers: Repeated Interviews Study», *British Medical Journal*, σ. 324-327.

⁽⁶²⁹⁾ Χρήση στατιστικών μεθόδων για τον συνδυασμό των परिσώπων περισσότερων από μία μελετών.

⁽⁶³⁰⁾ Brewin, C. R., Kleiner, J. S., Vasterling, J. J. και Field, A. P. (2007), «Memory for Emotionally Neutral Information in Posttraumatic Stress Disorder: A Meta-Analytic Investigation», *Journal of Abnormal Psychology*, 448-463.

⁽⁶³¹⁾ Για επισκόπηση της σχετικής με τη μνήμη έρευνας η οποία σχετίζεται με τη διαδικασία ασύλου, βλ. Herlihy, J., Jobson, L. και Turner, S. (2012), «Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum», *Applied Cognitive Psychology*, 661-676.

ο αιτών δεν αποκαλύπτει εμπειρίες τις οποίες θεωρεί ντροπιαστικές ή μιλάει αόριστα και δεν παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τα όσα αποκαλύπτει.

Αποφυγή: Είναι ευνόητο ότι τα άτομα με έντονες οδυνηρές μνήμες καταβάλλουν συνειδητές προσπάθειες να μη μιλούν για το παρελθόν τους — ακόμη και σε περιπτώσεις που γνωρίζουν ότι θα έπρεπε να μιλήσουν, όπως σε διαδικασίες καθορισμού της εκπλήρωσης των προϋποθέσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας. Μερικά άτομα είναι επιρρεπή στη χρήση λιγότερο συνειδητά ελεγχόμενων μηχανισμών, όπως η αποσύνδεση (παύουν να έχουν επίγνωση του παρόντος) ή η απάθεια απέναντι στις συναισθηματικές αντιδράσεις τους στο γεγονός.

Για παράδειγμα, υποστηρίζεται ότι «άτομα τα οποία εκτέθηκαν σε τραυματικές εμπειρίες σε νεαρή ηλικία αποφεύγουν συγκεκριμένες μνήμες (όχι μόνον αυτές που σχετίζονται με τα τραυματικά γεγονότα), ώστε να μη βιώσουν περαιτέρω οδύνη» ⁽⁶³²⁾. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα αόριστους ή φαινομενικά γενικούς ισχυρισμούς.

Αποσύνδεση: Τα ακραία συναισθήματα μπορούν να οδηγήσουν σε αποσύνδεση. Πρόκειται για τη «διατάραξη των συνήθως ολοκληρωμένων λειτουργιών της συνείδησης, της μνήμης, της ταυτότητας ή της αντίληψης του περιβάλλοντος» ⁽⁶³³⁾. Αυτή η διατάραξη της επίγνωσης είναι σύνηθες αποτέλεσμα τραυματικών εμπειριών του παρελθόντος, και ιδίως διαπροσωπικών τραυματικών εμπειριών, όπως βασανιστηρίων ⁽⁶³⁴⁾. Μπορεί να εκτείνεται από αισθήματα αποσύνδεσης από την πραγματικότητα και αποπροσανατολισμού έως την πλήρη αναβίωση του τραυματικού γεγονότος, με πλήρη απώλεια επίγνωσης του παρόντος. Δεν είναι πάντοτε εύκολο να προσδιοριστεί —ο αιτών μπορεί να φαίνεται αφηρημένος ή να δυσκολεύεται ιδιαίτερα να παρακολουθήσει τη διαδικασία.

Μελέτη η οποία σχεδιάστηκε ειδικά για να εξεταστεί η διαδικασία της συνέντευξης στις αιτήσεις διεθνούς προστασίας έδειξε ότι η δυσχέρεια αποκάλυψης πληροφοριών συνδέεται έντονα με τα συμπτώματα αποφυγής της διαταραχής μετατραυματικού στρες, αισθήματα ντροπής και αποσύνδεση ⁽⁶³⁵⁾. Στη μελέτη αυτή, 25 από τους 27 συμμετέχοντες ανέφεραν κλινικά σημαντικά επίπεδα αποσύνδεσης κατά τη διάρκεια της συνέντευξής τους.

Φόβος: Ως αποτέλεσμα των εμπειριών του στη χώρα καταγωγής ή διέλευσης και/ή της επιθυμίας να μη θέσει σε κίνδυνο τη ζωή συγγενών, φίλων ή συνεργατών στη χώρα καταγωγής, ο αιτών ενδέχεται να φοβάται ή να μην εμπιστεύεται το προσωπικό των αρμόδιων αρχών και/ή τους διερμηνείς από τη χώρα καταγωγής του. Ο φόβος αυτός μπορεί να εξηγεί τη μη αποκάλυψη σχετικών ουσιαστών πραγματικών περιστατικών ή αποδεικτικών στοιχείων. Επιπλέον, ο αιτών ενδέχεται να φοβάται ότι θα υποστεί αντίποινα από την οικογένεια, την κοινότητα, διακινητές ή εμπόρους ανθρώπων. Αυτό μπορεί να εξηγεί την απροθυμία του να αποκαλύψει συναφή ουσιαστικά πραγματικά περιστατικά ή να υποβάλει ορισμένα έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

⁽⁶³²⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 70.

⁽⁶³³⁾ American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 1994.

⁽⁶³⁴⁾ Schauer, M. και Elbert, T. (2010), «Dissociation following Traumatic Stress Etiology and Treatment», *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 109-127.

⁽⁶³⁵⁾ Bögnér et al., «The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews», ό.π. υποσημείωση 102.

6.4. Πολιτισμικές διαφορές

Η σημασία της συνεκτίμησης των πολιτισμικών διαφορών αναγνωρίζεται ρητώς στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Το άρθρο 10 παράγραφος 3 στοιχείο δ) σχετικά με τις προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν για την κατάλληλη εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, μεταξύ άλλων, παρέχοντας στο «προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις [τη δυνατότητα] να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί [...] πολιτιστικών [...] ζητημάτων». Όσον αφορά την απαίτηση προσωπικής συνέντευξης, το άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τα κράτη μέλη να «λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους», μεταξύ άλλων «μεριμν[ώντας] ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές και γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, **συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής [...]** του αιτούντος».

Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι στο εσωτερικό κάθε «πολιτισμού» ενδέχεται να υπάρχουν διάφοροι πολιτισμοί. Επιπλέον, ο πολιτισμός εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου και μεταβάλλεται. Ως εκ τούτου, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θα πρέπει να προσέχουν ώστε να μην επηρεάζονται από μια στερεοτυπική παγιωμένη αντίληψη για τον εκάστοτε πολιτισμό (βλ. ενότητα 6.8 κατωτέρω). Είναι επίσης σημαντικό να έχουν επίγνωση ότι ορισμένες πολιτισμικές διαφορές είναι εμφανέστερες σε σύγκριση με άλλες. Η ενδυμασία και η γλώσσα είναι παραδείγματα διαφορών που γίνονται εύκολα αντιληπτές. Οι κοινωνικές αξίες, τα πρότυπα και οι κανόνες, όπως η εθιμοτυπική συμπεριφορά κατά την κατανάλωση φαγητού ή η συμπεριφορά που θεωρείται αγενής/ευγενική, μπορούν να αποτυπωθούν λεκτικά ή να εξηγηθούν. Ωστόσο, υπάρχουν ασυνείδητοι πολιτισμικοί κανόνες και πρότυπα που δεν είναι τόσο εύκολο να αποτυπωθούν λεκτικά, αλλά ενδέχεται να καθορίζουν, παρ' όλα αυτά, τι θεωρείται αστείο, αηδιαστικό, ντροπιαστικό κ.λπ. Βλ. επίσης ενότητα 6.1 για τις διαφορές στον ατομικιστικό και στον συλλογικό τρόπο απομνημόνευσης προσωπικών γεγονότων.

Οι ανθρωπολόγοι έχουν προσδιορίσει κάποιους τομείς διαφορών μεταξύ πολιτισμών (βλ. πίνακα 31 κατωτέρω).

Πίνακας 31: Τομείς διαφορών μεταξύ πολιτισμών (636)

Ύφος επικοινωνίας	Η λεκτική έκφραση μπορεί να είναι περισσότερο άμεση ή έμμεση, να περιλαμβάνει περισσότερη ή λιγότερη συναισθηματική έκφραση και να κάνει χρήση περισσότερων ή λιγότερων λέξεων για την εκφορά του ίδιου μηνύματος. Η σημασία της σιωπής στη συζήτηση ή στη συνέντευξη είναι επίσης ένα στοιχείο που διαφέρει μεταξύ των πολιτισμών.
Επικοινωνία υψηλού και χαμηλού πλαισίου	Διαφορά ως προς την έκταση του πλαισίου που απαιτείται για να γίνει κατανοητή μια δήλωση, π.χ. η διαφορά μεταξύ μιας λεπτομερούς γραπτής σύμβασης (χαμηλό πλαίσιο) και μιας προφορικής συμφωνίας η οποία ολοκληρώνεται με χειραψία (υψηλό πλαίσιο) (637).
Μη λεκτική επικοινωνία	Η γλώσσα του σώματος και η συμπεριφορά διαφέρουν κατά πολύ από πολιτισμό σε πολιτισμό.
Φυσικός χώρος	Οι πολιτισμοί διαφέρουν ως προς την άνεση που επιδεικνύουν σε σχέση με τον προσωπικό χώρο. Ο προσωπικός χώρος υποδηλώνει συνήθως οικειότητα, αλλά η έκταση του χώρου διαφέρει μεταξύ των πολιτισμών καθώς και μεταξύ ατόμων και φύλων. Η παραβίαση του προσωπικού χώρου μπορεί να προκαλέσει άγχος, ντροπή και/ή δυσφορία.
Σχέση με την εξουσία	Οι πολιτισμοί διαφέρουν όσον αφορά τη σημασία που αποδίδουν στη «διαφορά ισχύος»: οι μεγάλες διαφορές ισχύος απαιτούν μεγαλύτερη υποταγή στην εξουσία και μικρότερη αμφισβήτηση από εκείνη που θα μπορούσε να θεωρηθεί κανονική σε έναν πολιτισμό «χαμηλής διαφοράς ισχύος» με μεγαλύτερη ισοτιμία μεταξύ πολιτών.

Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων πρέπει να έχουν κατά νου τέτοιου είδους διαφορές όταν αξιολογούν τις δηλώσεις του αιτούντος και άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

6.5. Φύλο

Οι νομικές αρχές όσον αφορά την υποχρέωση συνεκτίμησης του φύλου κατά την αξιολόγηση της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος περιγράφηκαν στην ενότητα 4.3.1.

Η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *P κατά S και Cornwall County Council* (638), η οποία μνημονεύθηκε στην ενότητα 4.3.1, καταδεικνύει ότι το φύλο είναι μια έννοια η οποία βαίνει πέραν του βιολογικού καθορισμού (άρρεν/θήλυ). Αυτό επισημαίνεται δεόντως στις *Κατευθυντήριες οδηγίες* της UNHCR, στις οποίες τονίζεται ότι οι ρόλοι των φύλων είναι κοινωνικές κατασκευές (639). Στην έκθεση της UNHCR με τίτλο *Beyond proof* αναφέρονται τα εξής:

(636) Όπως αναφέρεται στο *Credibility assessment training manual* της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι: «Η επιδίωξη της διαπολιτισμικότητας εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον όλων των συμμετεχόντων, έτσι ώστε η αλληλεπίδραση να είναι πιο αποτελεσματική και σημαντική για όλους τους εμπλεκόμενους. Στο σύστημα ασύλου, και ειδικότερα στις αξιολογήσεις αξιοπιστίας, ο κανόνας αυτός έχει πιθανόν μεγαλύτερη ισχύ από ό,τι στους άλλους τομείς της διαδικασίας ασύλου. Επιπροσθέτως, το καθήκον της συνεργασίας μεταξύ του αιτούντος ασύλου και της αρχής όπως αυτό καθορίζεται από το άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου στην πράξη απαιτεί επίσης τα δύο μέρη να υπερβούν τους πολιτισμικούς φραγμούς και να εργαστούν διαπολιτισμικά κατά της διαδικασίας αξιολόγησης της αξιοπιστίας» (Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 1, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 119). Ο υπεύθυνος λήψης απόφασης παραπέμπεται στο ίδιο έργο, Κεφάλαιο VII, όπου οι έννοιες αυτές εξηγούνται πιο αναλυτικά.

(637) Σε πρώτο έργο του Hall [Hall, E. T. και Edward, T. (1976), *Beyond Culture*, Anchor Books], διατυπώθηκε η θεωρία ότι οι εθνικοί πολιτισμοί (ήτοι οι χώρες) τοποθετούνται σε ένα συνεχές από πολιτισμούς υψηλού έως χαμηλού πλαισίου ως προς την αντίληψη του νοήματος στην επικοινωνία. Στο πλαίσιο αυτής της κατηγοριοποίησης, οι πολιτισμοί της Δυτικής Ευρώπης, των ΗΠΑ και της Αυστραλίας είναι περισσότερο χαμηλού πλαισίου, ενώ οι πολιτισμοί της Ασίας, της Αφρικής, του αραβικού κόσμου και της Λατινικής Αμερικής είναι περισσότερο υψηλού πλαισίου. Από επισκόπηση μη εμπειρικών μελετών η οποία διενεργήθηκε το 2007 προκύπτει ότι αυτή είναι μια μη ελεγμένη υπεραπλοστέυση, ιδίως όταν υπάρχουν περισσότεροι πολιτισμοί εντός της ίδιας χώρας [Kittler, M. G., Rygl, D. και Mackinnon, A. (2011), «Beyond Culture or Beyond Control? Reviewing the Use of Hall's High-/Low-Context Concept», *International Journal of Cross Cultural Management*, σ. 63-82]. Ωστόσο, οι ίδιοι συγγραφείς, παρότι επικρίνουν την εφαρμογή της έννοιας στο σύνολο μιας χώρας, αναγνωρίζουν παρ' όλα αυτά τη χρησιμότητά της για την κατανόηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Επομένως, η έννοια της έκτασης του «πλαισίου» που υποθέτει ο ομιλητής/ακροατής μπορεί να παράσχει μια πραγματιστική προσέγγιση για την κατανόηση της επικοινωνίας μεταξύ πολιτισμών η οποία απαιτείται κατά τη λήψη αποφάσεων περί διεθνούς προστασίας. Για παράδειγμα, μια περιγραφή της διέλευσης των συνόρων στην οποία δεν αναφέρεται η αλλαγή λεωφορείου ενδέχεται να θεωρηθεί αναξιόπιστη, υπό την έννοια ότι υποδηλώνει ότι ο αιτών δεν αναφέρει τη λεπτομέρεια αυτή επειδή δεν έκανε τέτοιο ταξίδι. Ωστόσο, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων μπορεί να θεωρήσει ότι ο αιτών κάνει χρήση επικοινωνίας «υψηλού πλαισίου», οπότε μπορεί να υποθέσει ότι «ο καθένας γνωρίζει» ότι είναι απαραίτητη η αλλαγή λεωφορείου στα σύνορα.

(638) ΔΕΕ, *P κατά S*, ό.π. υποσημείωση 170.

(639) UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 1*, ό.π. υποσημείωση 169, σημείο 3.

Το φύλο καθορίζει την ταυτότητα, τη θέση, τους ρόλους, τις ευθύνες και τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των μελών οποιασδήποτε κοινωνίας ή οποιουδήποτε πολιτισμού. Οι ρόλοι των φύλων είναι κοινωνικές κατασκευές και δεν καθορίζονται από βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Διαφέρουν μεταξύ κοινωνιών και πολιτισμών, και στο εσωτερικό αυτών, και εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου ώστε να ανταποκρίνονται στις αλλαγές του κοινωνικού, πολιτικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Διαφέρουν επίσης βάσει άλλων παραγόντων, όπως η ηλικία, η θρησκεία ή η εθνική και κοινωνική καταγωγή. Οι ρόλοι των φύλων επηρεάζουν τη στάση, τη συμπεριφορά, τους ρόλους και τις δραστηριότητες ανδρών και γυναικών ⁽⁶⁴⁰⁾.

Η υποχρέωση συνεκτίμησης του φύλου κατά την αξιολόγηση της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος σημαίνει τη συνεκτίμηση των ρόλων των φύλων και των προσδοκιών, καθώς και των σχέσεων ισχύος μεταξύ των φύλων στη χώρα καταγωγής, μεταξύ άλλων παραγόντων. Η αξιολόγηση της αξιοπιστίας είναι ιδιαίτερα δύσκολη σε υποθέσεις που βασίζονται σε δίωξη λόγω φύλου, καθώς οι προκλήσεις όσον αφορά την απόδειξη είναι σημαντικές. Όταν δεν υπάρχουν αποδεικτικά έγγραφα, οι αιτούντες των οποίων οι αιτήσεις βασίζονται σε έμφυλη βία αναγκάζονται να στηριχθούν σε προσωπικές μαρτυρίες.

Το φύλο δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνο σε περιπτώσεις δίωξης λόγω φύλου. Το φύλο έχει δυνητικό αντίκτυπο στην πρόσβαση σε αποδεικτικά έγγραφα και στην εφαρμογή δεικτών αξιοπιστίας σε όλες τις περιπτώσεις ⁽⁶⁴¹⁾.

Συνοπτικά, στην έκθεση της UNHCR με τίτλο *Beyond proof* αναφέρονται τα εξής:

Η μαρτυρία του αιτούντος πρέπει να αξιολογηθεί λαμβανομένου υπόψη του φύλου του, σε συνδυασμό επίσης με άλλους παράγοντες όπως η ηλικία, ο πολιτισμός, η θρησκεία, η οικογένεια και η κοινωνικοοικονομική θέση στη χώρα καταγωγής ή στον τόπο συνήθους διαμονής. Οι υπεύθυνοι για τη συνέντευξη και τη λήψη αποφάσεων πρέπει να εφαρμόζουν αντικειμενική και αμερόληπτη προσέγγιση ώστε να μην καταλήγουν σε συμπεράσματα βασισμένα σε στερεοτυπικές, επιφανειακές, εσφαλμένες ή μη προσήκουσες αντιλήψεις για το φύλο ⁽⁶⁴²⁾.

Στην έκθεση *Beyond proof* εξηγείται η σημασία της συνεκτίμησης του φύλου στην αποκάλυψη πληροφοριών προς υποστήριξη της αίτησης ασύλου του αιτούντος:

Το φύλο, το πολιτισμικό και το μορφωτικό υπόβαθρο του αιτούντος μπορούν να επηρεάζουν την ικανότητά του να αφηγηθεί την ιστορία του στον υπεύθυνο της συνέντευξης. Για παράδειγμα, μια γυναίκα μπορεί να μη διαθέτει την πείρα και την αυτοπεποίθηση ώστε να επικοινωνεί με πρόσωπα σε θέση εξουσίας. Για παράδειγμα, μια γυναίκα μπορεί να μην είναι συνηθισμένη να επικοινωνεί με αγνώστους και/ή πρόσωπα σε δημόσιες θέσεις λόγω ιστορικού κοινωνικού αποκλεισμού και/ή κοινωνικών ηθών που ορίζουν, για παράδειγμα, ότι σε δημόσιες περιστάσεις ομιλεί για λογαριασμό της άνδρας συγγενής. Επιπλέον, μπορεί να είναι σύνηθες για μια γυναίκα αιτούσα να επιδεικνύει υποταγή στη χώρα καταγωγής ή στον τόπο συνήθους διαμονής της. Οι άνδρες αιτούντες

⁽⁶⁴⁰⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 69. Οι εσωτερικές παραπομπές του πρωτοτύπου οι οποίες περιλαμβάνονται στο απόσπασμα αυτό παραπέμπουν στα εξής: UNHCR (Μάιος 2003), *Sexual and gender-based violence against refugees: returnees and internally displaced persons, guidelines for prevention and response*, σ. 11· UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες αριθ. 1*, σημείο 3: «Ο όρος κοινωνικό φύλο αναφέρεται στη σχέση μεταξύ γυναικών και ανδρών σύμφωνα με την ταυτότητα, την υπόσταση, τον ρόλο και τις ευθύνες που έχουν κατασκευαστεί βάσει κοινωνικών και πολιτισμικών κριτηρίων και αποδίδονται σε κάθε φύλο, ενώ το βιολογικό φύλο είναι γενετικά καθορισμένο»· UNHCR (Οκτώβριος 2005), *Ensuring gender sensitivity in the context of refugee status determination and resettlement*.

⁽⁶⁴¹⁾ Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 40.

⁽⁶⁴²⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 70. Εσωτερική παραπομπή του πρωτοτύπου η οποία περιλαμβάνεται στο απόσπασμα αυτό αναφέρεται στο Srijkerboer, T. (2005), «Stereotyping and acceleration: gender procedural acceleration and marginalised judicial review in the Dutch asylum system», κεφάλαιο 5 στο Noll, G., *Proof, evidentiary assessment and credibility in asylum procedures*, Martinus Nijhoff.

μπορεί επίσης να δυσκολεύονται να συζητήσουν πτυχές των εμπειριών του παρελθόντος ή του παρόντος οι οποίες ενδέχεται να αποκλίνουν από τον αναμενόμενο ρόλο του φύλου τους στην κοινωνία. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να εξηγούν τις σύντομες, αόριστες ή φαινομενικά ασυνεπείς απαντήσεις ⁽⁶⁴³⁾.

Η εμπειρία βλαβών λόγω φύλου μπορεί να επηρεάζει την ποιότητα των δηλώσεων του αιτούντος, από άποψη πληρότητας, συνοχής και συνέπειας. Κάθε τραυματική εμπειρία μπορεί να επηρεάζει τη μνήμη· επιπλέον, η ντροπή, το στίγμα και ο φόβος ενδέχεται να δυσχεραίνουν την αποκάλυψη πληροφοριών (βλ. ενότητες 6.2 και 6.3 ανωτέρω) ⁽⁶⁴⁴⁾. Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι ενδέχεται να είναι δύσκολο τόσο για τους αιτούντες όσο και για τις αιτούσες να προβούν σε πλήρη αποκάλυψη πληροφοριών παρουσία μελών της οικογένειάς τους. Συναφώς, το άρθρο 15 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι «[η] προσωπική συνέντευξη κατά κανόνα γίνεται χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή κρίνει ότι η παρουσία τους είναι απαραίτητη προκειμένου να διενεργηθεί η δέουσα εξέταση».

Όσον αφορά το **φύλο και την εξωτερική συνέπεια** ⁽⁶⁴⁵⁾, ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων θα πρέπει να γνωρίζει ότι κοινωνικοί περιορισμοί ενδέχεται να περιορίζουν την πρόσβαση των γυναικών σε πληροφορίες και/ή τις γνώσεις τους σχετικά με ορισμένα γεγονότα, δραστηριότητες και οργανώσεις ⁽⁶⁴⁶⁾.

Σε άλλη έκδοση της UNHCR με τίτλο *The Heart of the Matter*, η οποία επικεντρώνεται στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας στο πλαίσιο των αιτήσεων διεθνούς προστασίας που υποβάλλουν παιδιά, παρατίθενται παραδείγματα περιπτώσεων στις οποίες δεν φαίνεται να έχουν ληφθεί υπόψη οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλουν ορισμένοι πολιτισμοί στα κορίτσια:

Για παράδειγμα, υπεύθυνος λήψης απόφασης αξιολόγησε αρνητικά το γεγονός ότι 17χρονο κορίτσι δεν είχε απευθυνθεί στις αρχές της χώρας καταγωγής της για να ζητήσει προστασία κατά εγκλημάτων τιμής. Σε μια τέτοια περίπτωση, η απόφαση θα πρέπει να συνδέεται με ανάλυση τόσο της διαθεσιμότητας πραγματικής προστασίας στη συγκεκριμένη χώρα για τα θύματα εγκλημάτων τιμής [...] όσο και με τη δυνατότητα των κοριτσιών να αποκτήσουν πρόσβαση σε προστασία ⁽⁶⁴⁷⁾.

6.6. Γενετήσιος προσανατολισμός και ταυτότητα φύλου

Το άρθρο 15 παράγραφος 3 στοιχείο α) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τους υπευθύνους για τη συνέντευξη να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο το φύλο του αιτούντος αλλά και τον «γενετήσιο προσανατολισμό» και την «ταυτότητα φύλου» του ⁽⁶⁴⁸⁾.

⁽⁶⁴³⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 70. Οι εσωτερικές παραπομπές του πρωτοτύπου οι οποίες περιλαμβάνονται στο απόσπασμα αυτό αναφέρονται στα εξής: Refugee, Asylum and International Operations Directorate (RAIO), United States Citizenship and Immigration Services (Οκτώβριος 2012), *Asylum officer basic training Module: Gender related claims*, σημείο 7.1.3· UNHCR (Ιανουάριος 2008), *Handbook for the Protection of Women and Girls*.

⁽⁶⁴⁴⁾ UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 1*, ό.π. υποσημείωση 169, σημείο 36 (viii) και (xi).

⁽⁶⁴⁵⁾ Όσον αφορά την εξωτερική συνέπεια, βλ. ενότητα 4.4.3.2 ανωτέρω.

⁽⁶⁴⁶⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 69 και 70. Εσωτερική παραπομπή του πρωτοτύπου η οποία περιλαμβάνεται στο απόσπασμα αυτό παρέμπει στο εξής: RAIO, *Asylum officer basic training module: Gender related claims*, ό.π. υποσημείωση 642, σημείο 7.1.1. «Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, το φύλο του αιτούντος μπορεί να επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή μια ερώτηση, τον τρόπο με τον οποίο παρέχεται η απάντηση και τη φύση της παρεχόμενης απάντησης. Η υποβολή ερωτήσεων που επικεντρώνονται σε γνώσεις που έχουν ή δραστηριότητες που ασκούν συνήθως οι άνδρες μπορεί να μην αναδείξει ουσιαστικά περιστατικά σε περίπτωση γυναίκας αιτούσας». Βλ. UNHCR, Περιφερειακή Αντιπροσωπεία Δυτικής Ευρώπης, *Note du Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés relative à l'évaluation des demandes d'asile introduites par des femmes*, 14 Δεκεμβρίου 2012. Βλ. επίσης UKBA, *Asylum Instructions, Gender Issues in the Asylum Claim*, Σεπτέμβριος 2010· RAIO, *Asylum officer basic training module: Gender related claims*, ό.π. υποσημείωση 642, σημείο 7.1.1.

⁽⁶⁴⁷⁾ UNHCR, *The Heart of the Matter*, ό.π. υποσημείωση 272, σ. 74. Εσωτερική παραπομπή του πρωτοτύπου η οποία περιλαμβάνεται στο απόσπασμα αυτό αναφέρεται στο εξής: «D/122/RUS/F/17».

⁽⁶⁴⁸⁾ Η ορολογία που χρησιμοποιείται στην παρούσα ενότητα δεν είναι αυτή της IARLJ-Europe, αλλά των παρατιθέμενων πηγών. Κάποιοι από τους χρησιμοποιούμενους όρους μπορεί να θεωρούνται παρωχημένοι και ενδέχεται να προτιμώνται πλέον εναλλακτικοί όροι. Βλέπε: Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 63-66.

Οι έννοιες των όρων αυτών, όπως καθορίζονται στις Αρχές της Yogyakarta σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου, παρατέθηκαν ήδη στην ενότητα 4.3.1.

Στον δεύτερο τόμο του εγχειριδίου με τίτλο *Credibility assessment training manual* της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι αναφέρονται τα εξής:

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τον ορισμό της Yogyakarta, ο **γενετήσιος προσανατολισμός δεν είναι απλώς σεξουαλική πράξη ή συμπεριφορά**. Οι όροι αυτοί σχετίζονται με δραστηριότητες αναζήτησης και προσέλκυσης συντρόφων για σκοπούς σωματικής και συναισθηματικής οικειότητας και έμπρακτης σεξουαλικής επαφής. Ο γενετήσιος προσανατολισμός αφορά επίσης συναισθήματα και αισθήματα. **Η σεξουαλική συμπεριφορά δεν αντιστοιχεί πάντοτε στον γενετήσιο προσανατολισμό**. Για παράδειγμα, ένας ομοφυλόφιλος ή μια λεσβία μπορεί να είχε ετεροφυλοφιλικές σχέσεις (π.χ. προτού αποδεχθεί τον πραγματικό προσανατολισμό/την ταυτότητά του/της) και επίσης ένα ετεροφυλόφιλο άτομο μπορεί να έχει και αυτό σεξουαλική επαφή με άτομο του ίδιου φύλου.

Επιπλέον, η παρενόχληση ή η βία κατά ομοφυλόφιλων ή λεσβιών οφείλεται συχνά όχι μόνο στη σεξουαλική συμπεριφορά τους, αλλά επίσης (ή και περισσότερο) στην **ταυτότητά τους και/ή στη μη συμμόρφωσή τους με τους προδιαγεγραμμένους ρόλους των φύλων ή την αναμενόμενη σεξουαλική ηθική**. [...]

Μια ακόμη σημαντική αρχή η οποία τονίζεται στις Αρχές της Yogyakarta είναι ότι **η ταυτότητα φύλου που δεν αντιστοιχεί στο φύλο που αποδίδεται κατά τη γέννηση δεν απαιτεί να έχει υποβληθεί το άτομο σε χειρουργική επέμβαση προκειμένου να είναι «γνήσια»**, καθώς μια τέτοια επέμβαση παραμένει αποκλειστικά ελεύθερη επιλογή του ενδιαφερόμενου προσώπου. Υπάρχει **σημαντικός σύνδεσμος μεταξύ του γενετήσιου προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου**. Αμφότερες οι έννοιες σχετίζονται με το φύλο καθώς και με σεξουαλική συμπεριφορά, εμφάνιση ή ταυτότητα που δεν συμμορφώνεται προς τους προδιαγεγραμμένους ρόλους. Για παράδειγμα, ένα «ετεροφυλόφιλο» διεμφυλικό άτομο ενδέχεται να εξακολουθεί να θεωρείται «ομοφυλόφιλο» ακόμη και μετά τη θεραπεία επαναπροσδιορισμού φύλου εάν το νέο βιολογικό/κοινωνικό φύλο του ατόμου αυτού δεν αναγνωρίζεται. Ένα ακόμη παράδειγμα είναι αυτό του ομοφυλόφιλου που θεωρείται θηλυπρεπής και ενδέχεται να δεχτεί βία, ενώ ένας ομοφυλόφιλος ο οποίος κατά τα άλλα συμπεριφέρεται σύμφωνα με το κοινωνικό φύλο του μπορεί να μη δεχτεί βία ⁽⁶⁴⁹⁾.

Όσον αφορά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, οι αιτήσεις που βασίζονται σε γενετήσιο προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολες στον χειρισμό, επειδή οι λόγοι της αίτησης συνδέονται με ευαίσθητες και προσωπικές πτυχές της ιδιωτικής ζωής. Οι αιτούντες ενδέχεται να νιώθουν στιγματισμένοι, να ντρέπονται και/ή να αρνούνται την πραγματικότητα· ενδέχεται επίσης να έχουν υποστεί απόρριψη και/ή κακομεταχείριση από την οικογένεια και/ή την κοινότητά τους. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να καθιστούν δύσκολη για τους αιτούντες την αποκάλυψη των ουσιαστών πραγματικών περιστατικών με σαφή και συνεκτικό τρόπο και, ως εκ τούτου, τα αποδεικτικά στοιχεία που παρουσιάζουν μπορεί να γνωστοποιούνται με καθυστέρηση, να είναι ελλιπή και να περιέχουν ανακολουθίες ⁽⁶⁵⁰⁾.

⁽⁶⁴⁹⁾ Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, ό.π. υποσημείωση 27, σ. 64 (επισήμανση στο πρωτότυπο).

⁽⁶⁵⁰⁾ Ό.π. σ. 61 (επισήμανση στο πρωτότυπο· η εσωτερική παραπομπή έχει παραλειφθεί).

Ένα από τα μοντέλα που αναφέρονται στη βιβλιογραφία, το μοντέλο DSSH υπ' αριθ. 2 [Difference, Stigma, Shame, Harm (Διαφορά, Στίγμα, Ντροπή, Βλάβη)] ⁽⁶⁵¹⁾, βασίζεται στην αντίληψη ότι υπάρχουν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά ή στοιχεία τα οποία είναι πιθανό να είναι κοινά σε άτομα που αναγνωρίζουν ένα φύλο ή μια σεξουαλική ταυτότητα που δεν συνάδει με τις ετεροκανονικές κοινωνίες στις οποίες ζουν (όπου ο κανόνας είναι η ταύτιση του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου και η ετεροφυλοφιλία). Το μοντέλο προτείνει μια διαρθρωμένη μεθοδολογία για την αξιολόγηση αιτήσεων, η οποία βασίζεται στο φύλο και στη σεξουαλική ταυτότητα και εξηγείται, με πρακτικά παραδείγματα, στον δεύτερο τόμο του εγχειριδίου με τίτλο *Credibility assessment training manual* της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι. Τα τέσσερα βασικά στοιχεία του περιγράφονται συνοπτικά στον πίνακα 32 κατωτέρω.

Πίνακας 32: Τα τέσσερα βασικά στοιχεία του μοντέλου DSSH

Διαφορά	Το πρώτο στοιχείο είναι ότι το άτομο αυτοπροσδιορίστηκε σε κάποιο χρονικό σημείο ως διαφορετικό. Η συνειδητοποίηση αυτή μπορεί να έγινε νωρίς ή αργότερα στη ζωή του, μπορεί να μην έχει καμία σχέση με το σεξ ή τις σχέσεις και να είναι μια σειρά από περιπτώσεις αναγνώρισης της διαφοράς —σπανίως υπάρχει ένα «σημείο καμπής».
Στίγμα	Το στίγμα αφορά την αναγνώριση και τη βίωση κοινωνικής αποδοκιμασίας επειδή το άτομο δεν συμμορφώνεται με τους κοινωνικούς, πολιτισμικούς και/ή θρησκευτικούς κανόνες της κοινότητας.
Ντροπή	Στο πλαίσιο αυτό, η ντροπή μπορεί να θεωρηθεί ως εσωτερίκευση του στίγματος ή της αποδοκιμασίας των άλλων. Οδηγεί στο αίσθημα ότι κάτι δεν πάει καλά και πρέπει να αλλάξει, ή να αποκρυφθεί, και μπορεί να οδηγήσει σε έκδηλη ομοφοβία. Είναι πιθανό να οδηγήσει σε φόβο του ατόμου ότι θα υποστεί βλάβη, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη στρατηγικών αποφυγής, όπως απόκρυψη ταυτότητας, διπλή ζωή (π.χ. γάμος) και/ή υπερβολική έμφαση στους προδιαγεγραμμένους ρόλους των φύλων.
Βλάβη	Ο φόβος του ατόμου ότι θα υποστεί σοβαρή βλάβη λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου του μπορεί να υποκινεί το εν λόγω άτομο να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας.

Η έννοια της βλάβης στο μοντέλο αυτό αναδεικνύει επίσης διαδικαστικούς παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με άτομα τα οποία ενδέχεται να μην μπόρεσαν να μιλήσουν ποτέ ανοικτά σε κανέναν για την ταυτότητά τους, για τα οποία η ταυτότητά τους υπήρξε πηγή στίγματος και δυνητικής βλάβης, και τα οποία ενδέχεται να μη γνωρίζουν τα δικαιώματά τους όσον αφορά τον γενετήσιο προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα φύλου στο πλαίσιο της αίτησης ασύλου ⁽⁶⁵²⁾. Όπως αναφέρεται στην έκθεση *Beyond proof*:

Η ύπαρξη ή μη ορισμένων στερεοτυπικών συμπεριφορών ή εμφανίσεων δεν θα πρέπει να αποτελεί βάση για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο αιτών έχει ή δεν έχει ορισμένο γενετήσιο προσανατολισμό και/ή ορισμένη ταυτότητα φύλου. Δεν υπάρχουν καθολικά χαρακτηριστικά ή ιδιότητες που τυποποιούν τα άτομα ΛΟΑΔΜ (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι,

⁽⁶⁵¹⁾ Το μοντέλο DSSH υπ' αριθ. 2 δημιουργήθηκε το 2011 από τον S. Chelvan, δικηγόρο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η UNHCR παραπέμπει στο εν λόγω μοντέλο στις *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 9* που έχει εκδώσει (δ.π. υποσημείωση 171, σημείο 62), ενώ επίσης το μοντέλο αυτό έχει υιοθετηθεί από διάφορες κυβερνήσεις ανά τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων της Νέας Ζηλανδίας, της Σουηδίας και της Φινλανδίας (βλ. Adams, W. L., «Gay asylum seekers forced to 'prove' their sexuality», *Newsweek Europe*, 25 Σεπτεμβρίου 2014· εγκρίθηκε στην έκθεση του Independent Chief Inspector of Borders and Immigration (Ανεξάρτητος Επιθεωρητής Συνόρων και Μετανάστευσης) (Ηνωμένο Βασίλειο), *An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation*, Μάρτιος-Ιούνιος 2014, σημεία 3.18-3.20, και κατόπιν σύστασης έγινε δεκτό από το Υπουργείο Εσωτερικών στο *The Home Office Response to the Independent Chief Inspector's Report: «An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation»*, Μάρτιος-Ιούνιος 2014, σημεία 7.1-7.3. Μετά τη δημοσίευσή του ως Κεφαλαίο XI στο *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, δ.π. υποσημείωση 27, το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου τροποποίησε πλήρως το εγχειρίδιο κατάρτισής του με σκοπό να εφαρμόσει το μοντέλο DSSH ως εργαλείο για τη θετική έκδοση απόφασης επί αίτησης ασύλου υποβαλλόμενης από άτομα ΛΟΑΔ. Οι διαφάνειες του μοντέλου DSSH έχουν πλέον ενσωματωθεί στη συνολική κατάρτιση που παρέχουν τόσο η UNHCR όσο και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (βλ. Module 2). Οι ελβετικές αρχές χρησιμοποιούν και αυτές πλέον το μοντέλο DSSH («A Step Forward» for Asylum Decision-Making in Switzerland», No 5 Chambers, 8 Μαρτίου 2016). Διάφορες ΜΚΟ ανά τον κόσμο εφαρμόζουν το μοντέλο DSSH, συμπεριλαμβανομένων των Kaleidoscope (Αυστραλία) και Irish Refugee Council (Ιρλανδία). Η ΕΑΣΟ εφαρμόζει το μοντέλο DSSH στο υλικό κατάρτισης της από το 2015 για τις αιτήσεις που βασίζονται στον γενετήσιο προσανατολισμό και στην ταυτότητα φύλου.

⁽⁶⁵²⁾ Βλ. Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility assessment training manual*, Vol. 2, δ.π. υποσημείωση 27, σ. 85.

αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και μεσοφυλικά άτομα), όπως δεν υπάρχουν και για τα ετεροφυλόφιλα άτομα. Οι εμπειρίες της ζωής τους μπορεί να διαφέρουν σημαντικά, ακόμη και αν προέρχονται από την ίδια χώρα ⁽⁶⁵³⁾.

6.7. Ευάλωτη κατάσταση

Οι νομικές απαιτήσεις και η ανάγκη ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων για τους ευάλωτους αιτούντες περιγράφονται στην ενότητα 4.3.1.

Πέραν των κατηγοριών που απαριθμούνται εκεί, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γενική ευάλωτη κατάσταση του αιτούντος, η οποία μπορεί να προκύπτει από την κατάστασή του στη χώρα υποδοχής, όπου μπορεί, για παράδειγμα, η παροχή στέγης ή οι οικονομικοί πόροι να είναι περιορισμένοι και ο αιτών να ζει σε κακές συνθήκες ⁽⁶⁵⁴⁾. Αυτό μπορεί να επηρεάζει περαιτέρω την ικανότητά του να παρουσιάσει κατάλληλα τους ισχυρισμούς του στη συνέντευξη ή στην προφορική ακρόαση. Για παράδειγμα, εάν οι αιτούντες στεγάζονται υπό συνθήκες συνωστισμού και/ή θορύβου, ενδέχεται να μην κοιμούνται αρκετά και να μην μπορούν εύκολα να συγκεντρωθούν ή να απαντήσουν σε ερωτήσεις.

6.8. Στερεότυπα

Το ζήτημα της χρήσης στερεοτυπικών αντιλήψεων και ο κίνδυνος να παρεμποδίζεται, εξαιτίας αυτών, η αντικειμενική αξιολόγηση των προσωπικών περιστάσεων ενός ατόμου εξετάστηκαν στις ενότητες 4.3.2 και 4.4.

Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων πρέπει να επιδεικνύουν προσοχή και να διασφαλίζουν ότι τυχόν στερεοτυπικές αντιλήψεις που ενδέχεται να έχουν οι ίδιοι δεν επηρεάζουν την εκ μέρους τους αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας των αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Πάγια διαπίστωση της κοινωνικής ψυχολογίας και άλλων συναφών επιστημονικών κλάδων είναι ότι οι άνθρωποι έχουν, οπωσδήποτε, οπτικά στερεότυπα, για παράδειγμα την εικόνα του τυπικού λογιστή, του ψυχαναλυτή, του «εγκληματικού τύπου» ή του αθώου θύματος, και ότι η ελκυστικότητα, καθώς και το φύλο, η φυλή και άλλες πτυχές, αποτελούν μέρος των στερεοτύπων αυτών. Οι άνθρωποι χρειάζονται τα στερεότυπα για να κατηγοριοποιήσουν και να κατανοήσουν τον κόσμο. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η απάντηση δεν έγκειται στην άρνηση των στερεοτύπων, αλλά στην επίγνωση της ύπαρξής τους, στην αμφισβήτησή τους και στην επιδίωξη της εφαρμογής πολυεπιστημονικής μάθησης και διαρθρωμένης προσέγγισης κατά την αξιολόγηση ⁽⁶⁵⁵⁾.

⁽⁶⁵³⁾ UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 71. Οι εσωτερικές παραπομπές του πρωτοτύπου οι οποίες περιλαμβάνονται στο απόσπασμα αυτό παραπέμπουν στα εξής: Το ζήτημα αυτό έχει εξεταστεί από πολλά δικαστήρια των Ηνωμένων Πολιτειών: *Shahinaj* κατά *Gonzales*, 481 F.3d 1027, 1029, (8th Cir. 2007)· *Razkane* κατά *Holder*, *Attorney General*, 562 F.3d 1283, 1288, (10th Cir. 2009)· *Todorovic* κατά *US Attorney General*, 621 F.3d 1318, 1325-1327, (11th Cir. 2010). Βλ. επίσης *Jansen, S. και Spikerboer, T., Fleeting homophobia: Asylum claims related to sexual orientation and gender identity in Europe*, 2011. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής του Ηνωμένου Βασιλείου, «στερεότυπες ιδέες για τους ανθρώπους —όπως “θηλυπρεπής” συμπεριφορά στους ομοφυλοφίλους και αρρενωπή εμφάνιση στις λεσβίες (ή η έλλειψη τέτοιων χαρακτηριστικών)— δεν θα πρέπει να επηρεάζουν την αξιολόγηση της αξιοπιστίας», UKBA Asylum Instructions, *Guidelines on sexual orientation issues in the asylum claim*, Οκτώβριος 2010· UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 9*, ό.π. υποσημείωση 171, σημείο 60(ii).

⁽⁶⁵⁴⁾ Βλ. ΕΔΔΑ, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, ό.π. υποσημείωση 50, σκέψη 251, απόφαση στην οποία το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ότι οι αιτούντες άσυλο ανήκαν «σε μια ομάδα πληθυσμού ιδιαίτερα μειονεκτούσα και ευάλωτη που έχει ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας». Σχετικά με την ευάλωτη κατάσταση των παιδιών, βλ. π.χ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2006, *Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 13178/03.

⁽⁶⁵⁵⁾ IARLJ, *Assessment of Credibility*, έργο CREDO, ό.π. υποσημείωση 2, μέρος II και UNHCR, *Beyond proof*, ό.π. υποσημείωση 14, σ. 77. Το Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβενίας εφάρμοσε σε διαφορές ασύλου τη «διεπιστημονική προσέγγιση», στο πλαίσιο της οποίας λαμβάνονται υπόψη ορισμένα από τα ζητήματα που εξετάζονται στο μέρος 6 της παρούσας δικαστικής ανάλυσης, στην απόφασή του *I U 411/2015-57*, ό.π. υποσημείωση 255, σκέψεις 98-109.

Προσάρτημα Α: Κατάλογοι σημείων ελέγχου

Σκοπός των ακόλουθων καταλόγων σημείων ελέγχου είναι να αποτυπώσουν το περιεχόμενο της παρούσας δικαστικής ανάλυσης και να αποτελέσουν απλώς ένα βοήθημα. Οι δικαστικοί λειτουργοί μπορεί να μη χρειάζεται να εξετάζουν όλες τις ερωτήσεις και τα βήματα που περιγράφονται. Στην πράξη, ο δικαστικός λειτουργός θα χρειαστεί να επανεξετάσει μόνο τα ζητήματα τα οποία αμφισβητούνται από τους διαδίκους. Για παράδειγμα, δεν χρειάζεται να αξιολογήσει τη γνησιότητα και την αξιοπιστία συγκεκριμένου εγγράφου εφόσον έχει ήδη διαπιστωθεί η γνησιότητα και η αξιοπιστία του.

Α. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Υποχρεώσεις του αιτούντος:

Υποχρέωση	Επεξήγηση	Ενέργειες	Στοιχεία	✓
Υποβλήθηκαν το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης; [Άρθρο 4 παράγραφος 1 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	Ο αιτών πρέπει να υποβάλει, το συντομότερο δυνατό στον βαθμό που είναι πρακτικά εφικτό, δηλώσεις και όλα τα έγγραφα ή άλλες αποδείξεις που εulόγως μπορεί να αναμένεται ότι θα λάβει προς υποστήριξη της αίτησής του.	<ul style="list-style-type: none"> • Να υποβάλει δηλώσεις. • Να υποβάλει δηλώσεις από μέλη της οικογένειας, εμπειρογνώμονες και μάρτυρες, τις οποίες έχει ο αιτών στη διάθεσή του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ηλικία • Ιστορικό • Οικείοι συγγενείς • Ταυτότητα 	☒
Κατέβαλε ο αιτών πραγματική προσπάθεια να υποβάλει δηλώσεις και όλα τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του; [Άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχεία α) και β) σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	Σύμφωνα με το άρθρο 13 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), ο αιτών υποχρεούται να συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές με σκοπό την εξακρίβωση της ταυτότητάς του και των λοιπών στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).	<ul style="list-style-type: none"> • Να υποβάλει όλα τα αποδεικτικά έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων, για παράδειγμα, διαβατηρίου, πιστοποιητικού γέννησης, ιατρικών αρχείων, ταξιδιωτικών εγγράφων, τα οποία έχει στη διάθεσή του. • Να υποβάλει οποιαδήποτε άλλα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία έχει στη διάθεσή του και τα οποία σχετίζονται με τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων αντικειμένων, φωτογραφιών, ηχογραφήσεων, ψηφιακών δεδομένων ή απτών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των σωματικών ουλών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ψαγένεια(-ες) • Χώρα(-ες) και μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής • Προηγούμενες αιτήσεις ασύλου • Δρομολόγια που ακολούθησε • Ταξιδιωτικά έγγραφα • Λόγοι υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας 	☐
Έδωσε ο αιτών ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη λυσιτελών στοιχείων; [Άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχεία β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	(Τα αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να περιλαμβάνουν οτιδήποτε βεβαιώνει, επιβεβαιώνει, υποστηρίζει ή συνδέεται με συναφή πραγματικά περιστατικά.)	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή ικανοποιητικής εξήγησης για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων. 		☐

Οσάκις τα κράτη μέλη θεωρούν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση και οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση όταν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση):

Όροι	Επεξήγηση
☒ Κατέβαλε ο αιτών πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο α) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)];	☐ Οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση όταν πληρούνται οι όροι του άρθρου 4 παράγραφος 5 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).
☐ Υπέβαλε ο αιτών όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει στη διάθεσή του και έδωσε ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο β) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)];	☐ Δεν υπάρχει γενική απαίτηση να τεκμηριώνονται όλες οι πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις.
☐ Θεωρήθηκαν οι δηλώσεις του αιτούντος συνεπείς και ευλογοφανείς χωρίς να έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωση του [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)];	
☐ Αιτήθηκε ο αιτών την παροχή διεθνούς προστασίας το νωρίτερο δυνατόν, ή απέδειξε ότι υπήρχε σοβαρός λόγος που τον εμπόδισε να το πράξει [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο δ) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)];	
☐ Είναι αποδεδειγμένη η γενική αξιοπιστία του αιτούντος [άρθρο 4 παράγραφος 5 στοιχείο ε) της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)];	
☐ Όταν ορισμένες πτυχές των δηλώσεων δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, απαιτείται επιβεβαίωση για αυτές;	☐

B. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ

Βήματα που πρέπει να ακολουθούνται κατά τη διεξαγωγή της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας:

Βήματα	☒	Ενέργειες	Αρχές/απαιτήσεις/παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη	☒
Προσδιορισμός των ουσιαστών πραγματικών περιστατικών.	☐		Έγινε η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας σε εξατομικευμένη βάση; [Άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)]	☐
Προσδιορισμός των δηλώσεων, των εγγράφων και άλλων αποδείξεων σχετικά με κάθε ουσιαστές πραγματικό περιστατικό.			Ελήφθησαν υπόψη η ατομική κατάσταση και οι προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού, του φύλου (συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας φύλου και του γενετήσιου προσανατολισμού), της ηλικίας, των προβλημάτων υγείας και της ευάλωτης κατάστασής του;	☐
Αξιολόγηση της γνησιότητας/ αξιοπιστίας των αποδεικτικών εγγράφων.		<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή κριτηρίων που διέπουν τα αποδεικτικά έγγραφα: <ul style="list-style-type: none"> • Συνάφεια • Ύπαρξη • Τύπος • Περιεχόμενο • Φύση • Συντάκτης 	Διενήργησε ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων τη δέουσα εξέταση και επιβεβαίωσε ότι οι αποφάσεις ελήφθησαν σε εξατομικευμένη βάση, με αντικειμενικό και αμερόληπτο τρόπο; [Άρθρο 46 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]	☐
Αξιολόγηση της αξιοπιστίας των αποδεικτικών στοιχείων από εμπειρογνώμονες.		<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή κριτηρίων που διέπουν τα καθήκοντα του εμπειρογνώμονα: <ul style="list-style-type: none"> • Αποδεδειγμένα διαπιστευτήρια (συμπεριλαμβανομένων των προσόντων, της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της ιδιότητας του μέλους επαγγελματικών φορέων και της πείρας) • Ανεξαρτησία • Αντικειμενικότητα • Αμεροληψία • Εξοικείωση με το εύρος της τρέχουσας πρακτικής/ γνώμης 	Προέβη ο υπεύθυνος λήψης αποφάσεων σε ενδεδειγμένη εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας; [Αιτιολογική σκέψη 34 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)]	☐

Βήματα	☒	Ενέργειες	☒	Αρχές/απαιτήσεις/παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη	☒
Αξιολόγηση της αξιοπιστίας των αποδεικτικών στοιχείων ΠΧΚ.	☒	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή κριτηρίων που διέπουν τα καθήκοντα του κράτους μέλους: • Συνεκτίμηση όλων των συναφών πραγματικών περιστατικών που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής • Λήψη ακριβών και επικαιροποιημένων πληροφοριών από σχετικές πηγές όπως η UNHCR και η EASO και σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων • Εξέταση των γενικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής • Ανεξαρτησία της πηγής • Αξιοπιστία της πηγής • Αντικειμενικότητα της πηγής • Φήμη του συντάκτη • Μέθοδος συγκέντρωσης • Συνοχή των συμπερασμάτων • Επιβεβαίωση από άλλες πηγές 	☐		
Αξιολόγηση της αξιοπιστίας κάθε ουσώδους πραγματικού περιστατικού με την εφαρμογή των δεικτών αξιοπιστίας.	☐	<ul style="list-style-type: none"> • Εσωτερική συνέπεια • Εξωτερική συνέπεια • Επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες • Ευλογοφάνεια (βλ. πίνακα κατώτερο για περισσότερες λεπτομέρειες.)	☐		
Εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων στο σύνολό τους και αξιολόγηση της αξιοπιστίας με βάση το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων.	☐	Συνεκτίμηση όλων των συναφών στοιχείων για τη διασφάλιση χρηστής διοίκησης, πραγματικής προσφυγής και αξιολόγησης σε εξατομικευμένη βάση, με αντικειμενικό και αμερόληπτο τρόπο	☐		
Αποδοχή/απόρριψη κάθε ουσώδους πραγματικού περιστατικού.	☐	Αξιολόγηση των δηλώσεων του αιτούντος, με βάση τα πραγματικά περιστατικά που είναι ουσιώδη για τον βασικό πυρήνα της αίτησης	☐		

Δείκτες αξιοπιστίας:

Δείκτες αξιοπιστίας	☒	Επεξήγηση	Ενέργειες	☒	Απαιτήσεις/παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη
Εσωτερική συνέπεια	☐	Η εσωτερική συνέπεια αφορά τις διαπιστώσεις σχετικά με τη συνέπεια, καθώς και τυχόν ανακολουθίες, αποκλίσεις ή παραλείψεις, στις δηλώσεις και τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλουν οι αιτούντες.	Αξιολόγηση του αντίκτυπου των αντιφάσεων ή παραλείψεων στην αξιοπιστία των δηλώσεων του αιτούντος όσον αφορά τα ουσιαστά πραγματικά περιστατικά.	☐	<ul style="list-style-type: none"> • Η συνέπεια δεν αποτελεί κατ' ανάγκη ένδειξη αξιοπιστίας. • Επαγρύπνηση για καταστάσεις στις οποίες ορισμένοι αιτούντες μπορεί να προσαρμόσουν τους ισχυρισμούς τους ώστε να είναι συνεπείς με συναφείς ΠΧΚ οι οποίες, κατά την άποψή τους, θα στηρίξουν την αίτησή τους.
Εξωτερική συνέπεια	☐	Η εξωτερική συνέπεια αφορά τη συνέπεια μεταξύ της αφήγησης του αιτούντος και άλλων αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των ΠΧΚ.	Αξιολόγηση του κατά πόσον η αφήγηση του αιτούντος συνάδει με τις ΠΧΚ, με τυχόν αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες που έχουν ληφθεί ή με τις αφηγήσεις άλλων μελών της οικογένειας ή μαρτύρων.	☐	<ul style="list-style-type: none"> • Παράγοντες που επηρεάζουν προσωπικά τον αιτούντα, συμπεριλαμβανομένων της μνήμης, του αντίκτυπου τραυματικών εμπειριών, του φόβου, της ντροπής, του φύλου, του γενετήσιου προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου, του πολιτισμού και της εθελότητας κατάστασης.
Επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες	☐	Είναι εύλογο να αναμένεται ότι η αίτηση διεθνούς προστασίας θα πρέπει να παρουσιάζεται με ουσιαστικό τρόπο και να είναι επαρκώς λεπτομερής.	Διεξαγωγή ισορροπημένης και αντικειμενικής αξιολόγησης του αν η αφήγηση του αιτούντος αντικατοπτρίζει την αφήγηση που αναμένεται από ένα πρόσωπο στην κατάσταση του αιτούντος.	☐	<ul style="list-style-type: none"> • Πρακτικές δυσκολίες, όπως περιορισμένος χώρος στο έντυπο της αίτησης. • Ποιότητα και ατιμόσφαιρα της προσωπικής συνέντευξης. • Η διαπίστωση έλλειψης αξιοπιστίας δεν θα πρέπει να βασίζεται σε εικασίες ή εικολογίες.
Ευλογοφάνεια	☐	Η ευλογοφάνεια αφορά ένα γεγονός το οποίο είναι εφικτό και φαίνεται λογικό, πιθανό ή ενδεχόμενο. Αλληλεπικαλύπτεται σε κάποιον βαθμό με το κριτήριο να μην έρχονται οι δηλώσεις σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία.	Αξιολόγηση της αξιοπιστίας των προβαλλόμενων πραγματικών περιστατικών στο πλαίσιο των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής και του ιστορικού του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων του φύλου, της ηλικίας, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού.	☐	<ul style="list-style-type: none"> • Εξέταση του σωρευτικού αντίκτυπου. • Απαιτείται προσοχή όταν αποδίδεται αξιοπιστία στην ευλογοφάνεια.

Πολυεπισημονική προσέγγιση της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας:

Απαιτήσεις/παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη	☒	Επεξήγηση	Ενέργειες	☒
<p>Συνεκτίμηση των περιορισμών και των παραλλαγών της ανθρώπινης μνήμης.</p>	☐	<p>Οι προσδοκίες βασίζονται σε παραδοχές σχετικά με την ανθρώπινη μνήμη· ωστόσο, η μνήμη είναι πολύ προσωπική και διαφέρει από αιτούντα σε αιτούντα.</p> <p>Η μνήμη εκ φύσεως φθίνει και οι λεπτομέρειες λησμονούνται ή μπορούν να αλλάξουν διά της επανάληψης. Υπάρχουν πάντα τρόποι με τους οποίους ανακτώνται οι αναμνήσεις, μέσω της συζήτησης, με την πάροδο του χρόνου. Είναι δυνατόν να υπεισέλθουν αλλαγές και νέες λεπτομέρειες σε μια μνήμη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να υπάρχουν ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με το τι θα πρέπει να γνωρίζει και να θυμάται ο αιτών. • Να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις τυχόν τραυματικών γεγονότων. • Να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος, για παράδειγμα, του φύλου, της ηλικίας, της σεξουαλικής ταυτότητας και της ευαισθησίας του αιτούντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • ☐
<p>Συνεκτίμηση της πιθανής ντροπής, της αποφυγής, της αποσύνδεσης ή του φόβου, που ενδέχεται να επηρεάσουν την ικανότητα του αιτούντος να αποκαλύψει τις εμπειρίες του.</p>	☐	<p>Ο αιτών μπορεί να δυσκολεύεται να αποκαλύψει εμπειρίες για τις οποίες αισθάνεται ντροπή· ή μπορεί να έχει καταβάλει συνειδητή προσπάθεια να αποφύγει συγκεκριμένες αναμνήσεις· ή μπορεί να φοβάται ή να μην εμπιστεύεται τις αρμόδιες αρχές λόγω προηγούμενων εμπειριών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να υπάρχει επίγνωση του αντίκτυπου της ντροπής, της αποφυγής, της αποσύνδεσης και του φόβου όσον αφορά την αποκάλυψη πληροφοριών. 	<ul style="list-style-type: none"> • ☐
<p>Διασφάλιση του ότι τυχόν στερεοτυπικές αντιλήψεις των υπευθύνων δεν έχουν επηρεάσει την εκ μέρους τους αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και της αξιοπιστίας της αίτησης διεθνούς προστασίας.</p>	☐	<p>Ορισμένοι αιτούντες θα τείνουν περισσότερο να αλλάξουν τις απαντήσεις τους προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτό που πιστεύουν ότι αναμένουν οι υπεύθυνοι από αυτούς. Όταν επαναλαμβάνονται παρόμοια γεγονότα, συγκρατούνται στη μνήμη μόνον οι λεπτομέρειες που ξεχωρίζουν.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος των πολιτισμικών διαφορών. 	<ul style="list-style-type: none"> • ☐

Προσάρτημα Β: Πηγές πρωτογενούς δικαίου

1. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.1. Πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [ενοποιημένη απόδοση όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (έναρξη ισχύος: 1 Δεκεμβρίου 2009)] (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 47).

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση [ενοποιημένη απόδοση όπως τροποποιήθηκε από τη Συνθήκη της Λισαβόνας (έναρξη ισχύος: 1 Δεκεμβρίου 2009)] (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 13).

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 18ης Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 391) (έναρξη ισχύος: 1 Δεκεμβρίου 2009).

1.2. Παράγωγο δίκαιο της ΕΕ

1.2.1. Κανονισμοί

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50 της 25.2.2003, σ. 1).

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Ιουλίου 2008, για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (Κανονισμός VIS) (ΕΕ L 218 της 13.8.2008, σ. 60).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΕ L 132 της 29.5.2010, σ. 11).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 182/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για τη θέσπιση κανόνων και γενικών αρχών σχετικά με τους τρόπους ελέγχου από τα κράτη μέλη της άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων από την Επιτροπή (ΕΕ L 55 της 28.2.2011, σ. 13).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική

Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 1).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 31).

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 39 της 8.2.2014, σ. 1).

1.2.2. Οδηγίες

Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31 της 6.2.2003, σ. 18).

Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ L 251 της 3.10.2003, σ. 12).

Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ L 304 της 30.9.2004, σ. 12).

Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ L 326 της 13.12.2005, σ. 13).

Οδηγία 2011/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής της και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας (ΕΕ L 132 της 19.5.2011, σ. 1).

Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 337 της 20.12.2011, σ. 9).

Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 60).

Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 96).

2. Διεθνείς συμβάσεις οικουμενικής και περιφερειακής εφαρμογής

2.1. Ηνωμένα Έθνη

Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, 189 UNTS 150, 28 Ιουλίου 1951 (έναρξη ισχύος: 22 Απριλίου 1954).

Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, 606 UNTS 267, 31 Ιανουαρίου 1967 (έναρξη ισχύος: 4 Οκτωβρίου 1967).

Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1577 UNTS 3, 20 Νοεμβρίου 1989 (έναρξη ισχύος: 2 Σεπτεμβρίου 1990).

2.2. Συμβούλιο της Ευρώπης

Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, 213 UNTS 222, ETS No 005, 4 Νοεμβρίου 1950 (έναρξη ισχύος: 3 Σεπτεμβρίου 1953).

3. Νομολογία

3.1. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3.1.1. Αποφάσεις

Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1977, υπόθεση 30/77, Regina κατά Pierre Bouchereau, EU:C:1977:172.

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, υπόθεση 283/81, Srl CILFIT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγιεινής, EU:C:1982:335.

Απόφαση της 30ής Απριλίου 1996, υπόθεση C-13/94, P κατά S και Cornwall County Council, EU:C:1996:170.

Απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-540/03, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, EU:C:2006:429.

Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-297/04, C-296/04, C-297/04 και C-298/04, Vincenzo Manfredi κατά Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, Antonio Cannito κατά Fondiaria Sai SpA και Nicolò Tricarico και Pasqualina Murgolo κατά Assitalia SpA, EU:C:2006:461.

Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, υπόθεση C-349/07, Sopropé — Organizações de Calçado Lda κατά Fazenda Pública, EU:C:2008:746.

Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, υπόθεση C-19/08, Migrationsverket κατά Petrosian, EU:C:2009:4.

Απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2009, υπόθεση C-465/07, Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie, EU:C:2009:94.

Απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, υπόθεση C-63/08, Virginie Pontin κατά T-Comalux SA, EU:C:2009:666.

Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, Aydin Salahadin Abdulla και λοιποί κατά Bundesrepublik Deutschland, EU:C:2010:105.

Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-135/08, Janko Rottmann κατά Freistaat Bayern, EU:C:2010:104.

Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, Bundesrepublik Deutschland κατά B και D, EU:C:2010:661.

Απόφαση της 28ης Ιουλίου 2011, υπόθεση C-69/10, Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, EU:C:2011:524.

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10, N.S. κατά Secretary of State for the Home Department και M.E. και λοιποί κατά Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform, EU:C:2011:865.

Απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, Bundesrepublik Deutschland κατά Y και Z, EU:C:2012:518.

Απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, υπόθεση C-277/11, M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General, EU:C:2012:744.

Απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-300/11, ZZ κατά Secretary of State for the Home Department, EU:C:2013:363.

Απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, υπόθεση C-648/11, MA, BT και DA κατά Secretary of State for the Home Department, EU:C:2013:367.

Απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2013, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-394/12, Shamso Abdullahi κατά Bundesasylamt, EU:C:2013:813.

Απόφαση της 8ης Μαΐου 2014, υπόθεση C-604/12, H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General, EU:C:2014:302.

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-131/12, Google Spain SL και Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) και Mario Costeja González, EU:C:2014:317.

Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-141/12 και C-372/12, Y.S. κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel και Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel κατά M. και S., EU:C:2014:2081.

Απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13, C-149/13 και 150/13, A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, EU:C:2014:2406.

Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015, υπόθεση C-472/13, Andre Lawrence Shepherd κατά Bundesrepublik Deutschland, EU:C:2015:117.

Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, τμήμα μείζονος συνθέσεως, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-404/15 και C-695/15 PPU, Pál Aranyosi και Robert Căldăraru, EU:C:2016:198.

Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-63/15, Mehrdad Ghezlbash κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, EU:C:2016:409.

Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-155/15, George Karim κατά Migrationsverket, EU:C:2016:410.

ΔΕΕ, απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2017, τμήμα μείζονος συνθέσεως, υπόθεση C-573/14, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides κατά Mostafa Lounani*, ECLI:EU:C:2017:71, σκέψη 79.

ΔΕΕ, απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, υπόθεση C-578/16 PPU, *C.K. και λοιποί κατά Republika Slovenija*, EU:C:2017:127.

3.1.2. Προτάσεις γενικών εισαγγελιών

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Maduro, της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, υπόθεση C-465/07, *Meki Elgafaji και Noor Elgafaji κατά Staatssecretaris van Justitie*, EU:C:2008:479.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mazák, της 15ης Σεπτεμβρίου 2009, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-175/08-C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla και λοιποί κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2009:551.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi, της 1ης Ιουνίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland κατά B και D*, EU:C:2010:302.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Cruz Villalón, της 1ης Μαρτίου 2011, υπόθεση C-69/10, *Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, EU:C:2011:102.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Trstenjak, της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, υπόθεση C-411/10, *N.S. κατά Secretary of State for the Home Department*, EU:C:2011:611.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot, της 19ης Απριλίου 2012, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland κατά Y και Z*, EU:C:2012:224.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot, της 26ης Απριλίου 2012, υπόθεση C-277/11, *M. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδίας, Attorney General*, EU:C:2012:253.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston, της 11ης Ιουλίου 2013, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-199/12 έως C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel κατά X και Y και Z κατά Minister voor Immigratie en Asiel*, EU:C:2013:474.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Bot, της 7ης Νοεμβρίου 2013, υπόθεση C-604/12, *H.N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2013:714.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston, της 12ης Δεκεμβρίου 2013, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-141/12 και C-372/12, *Y.S. κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel και Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel κατά M. και S.*, EU:C:2013:838.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston, της 17ης Ιουλίου 2014, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-148/13, C-149/13 και C-150/13, *A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2014:2111.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston, της 11ης Νοεμβρίου 2014, υπόθεση C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd κατά Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2014:2360.

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mengozzi, της 3ης Μαΐου 2016, υπόθεση C-560/14, *M κατά Minister for Justice and Equality Ireland*, EU:C:2016:320.

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Sharpston, της 17ης Μαρτίου 2016, υπόθεση C-63/15, *Mehrdad Ghezelbash κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, EU:C:2016:186.

3.1.3. Εκκρεμείς προδικαστικές παραπομπές ενώπιον του ΔΕΕ

Αίτηση προδικαστικής απόφασης την οποία υπέβαλε το Administrativen sad Sofia-grad (Βουλγαρία) στις 18 Νοεμβρίου 2016 — *Serin Alheto κατά Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite* (υπόθεση C-585/16) (2017/C 046/17).

3.2. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

3.2.1. Αποφάσεις επί του παραδεκτού εκδοθείσες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Απόφαση επί του παραδεκτού της 1ης Οκτωβρίου 2002, Tekdemir κατά Κάτω Χωρών, προσφυγές αριθ. 46860/99 και 49823/99.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 26ης Οκτωβρίου 2004, B κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 16578/03.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 17ης Ιανουαρίου 2006, Bello κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 32213/04.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 27ης Αυγούστου 2013, VT κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 3551/10.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 19ης Απριλίου 2016, DS κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 18805/13.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 19ης Απριλίου 2016, AN κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 12956/15.

Απόφαση επί του παραδεκτού της 5ης Ιουλίου 2016, JG κατά Κάτω Χωρών, προσφυγή αριθ. 70602/14.

3.2.2. Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Απόφαση της 7ης Ιουλίου 1989, Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 14038/88.

Απόφαση της 20ής Μαρτίου 1991, Cruz Varas κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 15576/89.

Απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 1991, Vilvarajah και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 και 13448/87.

Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 1996, τμήμα ευρείας συνθέσεως, Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 22414/93.

Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2000, τμήμα ευρείας συνθέσεως, Maaouia κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 39652/98.

Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2000, Jabari κατά Τουρκίας, προσφυγή αριθ. 40035/98.

Απόφαση της 6ης Μαρτίου 2001, Hilal κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 45276/99.

Απόφαση της 3ης Ιουνίου 2004, Bati και λοιποί κατά Τουρκίας, προσφυγές αριθ. 33097/96 και 57834/00.

Απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2005, τμήμα ευρείας συνθέσεως, Mamatkulon και Askarov κατά Τουρκίας, προσφυγές αριθ. 46827/99 και 46951/99.

Απόφαση της 12ης Απριλίου 2005, Shamayev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, προσφυγή αριθ. 36378/02.

Απόφαση της 5ης Ιουλίου 2005, Said κατά Κάτω Χωρών, προσφυγή αριθ. 2345/02.

Απόφαση της 26ης Ιουλίου 2005, N κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 38885/02.

Απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2006, Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου, προσφυγή αριθ. 13178/03.

Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2007, Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών, προσφυγή αριθ. 1948/04.

Απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2008, τμήμα ευρείας συνθέσεως, Saadi κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 37201/06.

Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 25904/07.

Απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2009, FH κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 32621/06.

Απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2009, τμήμα μείζονος συνθέσεως, A και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 3455/05.

Απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, Muskhadzhiyeva και λοιποί κατά Βελγίου, προσφυγή αριθ. 41442/07.

Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2010, RC κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 41827/07.

Απόφαση της 20ής Ιουλίου 2010, N κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 23505/09.

Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας, προσφυγή αριθ. 30696/09.

Απόφαση της 5ης Απριλίου 2011, Rahimi κατά Ελλάδας, προσφυγή αριθ. 8687/08.

Απόφαση της 28ης Ιουνίου 2011, Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 8319/07 και 11449/07.

Απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2012, Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 27765/09.

Απόφαση της 15ης Μαΐου 2012, SF και λοιποί κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 52077/10.

Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2012, Singh και λοιποί κατά Βελγίου, προσφυγή αριθ. 33210/11.

Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2012, FN και λοιποί κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 28774/09.

Απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, Mohammed κατά Αυστρίας, προσφυγή αριθ. 2283/12.

Απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2013, I κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 61204/09.

Απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, RJ κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 10466/11.

Απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2014, AA κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 58802/12.

Απόφαση της 26ης Ιουνίου 2014, ME κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 71398/12.

Απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2014, MA κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 52589/13.

Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, RH κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 4601/14.

Απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2016, MD και MA κατά Βελγίου, προσφυγή αριθ. 58689/12.

Απόφαση της 23ης Μαρτίου 2016, τμήμα ευρείας συνθέσεως, FG κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 43611/11.

Απόφαση της 16ης Ιουνίου 2016, RD κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 34648/14.

Απόφαση της 23ης Αυγούστου 2016, τμήμα ευρείας συνθέσεως, JK και λοιποί κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 59166/12.

3.3. Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία

Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2001, πρωτοβάθμιο τμήμα, Εισαγγελέας κατά Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac και Zoran Vujkovic, υποθέσεις IT-96-23-T και IT-96-23/1-T.

3.4. Δικαστήρια κρατών μελών της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου

3.4.1. Αυστρία

Δικαστήριο για θέματα ασύλου (Asylgerichtshof), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, A5 417.766-1/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συνταγματικό Δικαστήριο (Verfassungsgerichtshof), απόφαση της 27ης Ιουνίου 2012, U98/12 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο (Verwaltungsgerichtshof), απόφαση της 15ης Μαΐου 2003, VWGH 2001/01/0499.

Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, VwGH 2002/01/0497.

Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 17ης Απριλίου 2007, VwGH 2006/19/0675 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.2. Βέλγιο

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών (Raad Voor Vreemdelingenbetwistingen/ Conseil du contentieux des étrangers), απόφαση της 24ης Ιουνίου 2010, αριθ. 45.396 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2011, αριθ. 56584 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 18ης Μαρτίου 2011, αριθ. 58073 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 29ης Απριλίου 2011, αριθ. 60622 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 30ής Ιουνίου 2011, αριθ. 64233.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, αριθ. 83281.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2012, αριθ. 87989 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2012, αριθ. 89927 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, αριθ. 97865.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 18ης Ιουνίου 2013, αριθ. 105239.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 2ας Ιουλίου 2013, αριθ. 106216.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2015, αριθ. 183047.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2015, αριθ. 138035.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 13ης Ιουλίου 2015, αριθ. 149555.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2017, αριθ. 181122.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. 182265.

Συμβούλιο ένδικων διαφορών δικαίου αλλοδαπών, απόφαση της 21ης Μαρτίου 2013, αριθ. 99380 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας (Raad van State/Conseil d'État), απόφαση της 5ης Ιουλίου 2013, αριθ. 224276 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.3. Βουλγαρία

Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο, *Jasvineta* κατά *Κρατικής υπηρεσίας προσφύγων*, υπόθεση αριθ. 5226/15.

3.4.4. Τσεχική Δημοκρατία

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2004, *YA* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 6 Azs 50/2003-89 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 20ής Ιουνίου 2007, *RK* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 6 Azs 142/2006-58.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2008, *ES* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 1 Azs 18/2007-55.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2008, *SN* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 5 Azs 66/2008-70 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2009, *ÖS* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 1 Azs 105/2008-81 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 28ης Ιουλίου 2009, *LO* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 5 Azs 40/2009 (βλ. περίληψη στην τσεχική γλώσσα στην EDAL και περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 30ής Ιουνίου 2010, *AN* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 9 Azs 17/2010-182.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2012, *JJ* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 3 Azs 6/2011-96 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2013, *IJ* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 24/2013-34 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 25ης Ιουνίου 2015, *AR* κατά *Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 71/2015-54.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 29ης Ιουλίου 2015, *ΚΒ κατά Υπουργείου Εσωτερικών*, 4 Azs 114/2015-27.

3.4.5. Φινλανδία

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 18ης Μαρτίου 2011, ΚΗΟ:2011:25 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2013, ΚΗΟ:2013:23 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2014, ΚΗΟ:2014:35 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.6. Γαλλία

Συμβούλιο της Επικρατείας (Conseil d'État), απόφαση της 2ας Μαρτίου 1984, *M MG*, προσφυγή αριθ. 42961 C.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 1989, προσφυγή αριθ. 78055.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 1991, *M. X*, προσφυγή αριθ. 96492 C.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 31ης Ιουλίου 1992, *M. Duvalier*, προσφυγή αριθ. 81963 B.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 1994, *Mme X*, προσφυγή αριθ. 112842 A.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 31ης Μαρτίου 1999, *M. X*, προσφυγή αριθ. 177013 B.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 1999, *MA*, προσφυγή αριθ. 187530.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 28ης Απριλίου 2000, *M T*, προσφυγή αριθ. 192701.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2006, *OFPRA κατά M T*, προσφυγή αριθ. 255091 B.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2006, *A*, προσφυγή αριθ. 277258 A στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Commission des recours des réfugiés, Année 2006, 2007*, σ. 132-134.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, *OFPRA κατά Mme A*, προσφυγή αριθ. 283245 B, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2008, 2009*, σ. 73 και 74.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2010, *Mme M*, προσφυγή αριθ. 333913, ECLI:FR:CESJS:2010:333913.20101124.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2011, *M. A*, προσφυγή αριθ. 316678 C, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012*, σ. 141.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 4ης Μαΐου 2011, *OFPRA κατά M H*, προσφυγή αριθ. 320910 B, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012*, σ. 137.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 14ης Ιουνίου 2010 *M K*, προσφυγή αριθ. 320630 A, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2010, 2011*, σ. 134 και 135.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, *ΜΑ*, προσφυγή αριθ. 329909 Α, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011, 2012*, σ. 160 και 161.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 7ης Μαΐου 2012, *ΟFPRA κατά ΜΜ*, προσφυγή αριθ. 336378 C, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2012, 2013*, σ. 108.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2012, *Μ. C*, προσφυγή αριθ. 328265, ECLI:FR:CESSR:2015:328265.20121022.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2012, *Υπουργός Εσωτερικών κατά Mme A*, προσφυγή αριθ. 363511, ECLI:FR:CEORD:2012:363511.20121106.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2014, προσφυγές αριθ. 375474 και 375920 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2015, προσφυγή αριθ. 374167 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 4ης Μαρτίου 2015, *Μ D*, προσφυγή αριθ. 388180 Α.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 10ης Απριλίου 2015, *Μ Β*, προσφυγή αριθ. 372864 Β.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, *ΟFPRA κατά Μ CK*, προσφυγή αριθ. 370417 C.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2015, *ΟFPRA κατά Μ Ο*, προσφυγή αριθ. 387162 C.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2016, *Μ Α*, προσφυγή αριθ. 373529 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 11ης Μαΐου 2016, *Μ. FE, Mme BC & Mme AD*, αριθ. 390351, ECLI:FR:CECHR:2016:390351.20160511.

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2016, *ΟFPRA κατά Μ Β*, προσφυγή αριθ. 389733 Β.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου (Cour nationale du droit d'asile), απόφαση της 27ης Ιουνίου 2008, *Μ Μ*, προσφυγή αριθ. 611731 R, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2008, 2009*, σ. 87-89.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2009, *Τ*, προσφυγή αριθ. 701681/09007100.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 7ης Μαΐου 2013, *ΟFPRA κατά Α Α*, προσφυγή αριθ. 12021083.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 24ης Ιουλίου 2013, *Mlle L M*, προσφυγή αριθ. 12002308 C+ στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2013, 2014*, σ. 121 και 122.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 15ης Ιουλίου 2014, *Μ S*, προσφυγή αριθ. 11016153 C+, στο *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2014, 2015*, σ. 91-94 και 140-143.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2015, *Μ. Β*, προσφυγή αριθ. 14017954 C+.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2015, *M. BA*, αριθ. 11015942.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2015, *M. Z*, προσφυγή αριθ. 14033523 C+.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2016, *M & Mme M*, προσφυγές αριθ. 15025487 και 15025488 R.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 6ης Μαΐου 2016, *M. P. alias T*, αριθ. 09014084 C.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 27ης Ιουλίου 2016, *M. D*, αριθ. 16011925 C.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2016, *M. AB*, αριθ. 11022527.

Εθνικό δικαστήριο αρμόδιο για θέματα ασύλου, απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2017, *M. T*, αριθ. 15037987.

Επιτροπή προσφύγων προσφύγων (Commission des recours des réfugiés), απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1999, *M. MC*, προσφυγή αριθ. 336763.

3.4.7. Γερμανία

Διοικητικό Δικαστήριο του Giessen (Verwaltungsgericht Gießen), απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2014, αριθ. 1 K 2449/11.GI.A.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο (Bundesverwaltungsgericht), απόφαση της 16ης Απριλίου 1985, BVerwG 9 C 109.84, BVerwGE 71, 180.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 1991, BVerwG 9 C 126.90.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 10ης Μαΐου 1994, BVerwG 9 C 434.93, στο *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 1994, 1123.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 30ής Μαρτίου 1999, BVerwG 9 C 31.98.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 26ης Ιουνίου 1999, BVerwG 9 C 36.98.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, BVerwG 9 C 6/00.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, BVerwG 10 C 8.07, στο *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2008, 142.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2008, BVerwG 10 C 33.07, BVerwG:2008:070208B10C33.07.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 29ης Μαΐου 2008, BVerwG 10 C 11.07, BVerwG:2008:290508U10C11.07.0.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2009, BVerwG 10 C 52.07, BVerwG: 2009:190109U10C52.07.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση: www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2009, BVerwG 10 C 50.07, BVerwG:2009:260209U10C50.07.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση: www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 1ης Ιουνίου 2011, BVerwG 10 C 25.10, BVerwG:2011:010611U10C25.10.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 7ης Ιουλίου 2011, BVerwG 10 C 26.10, BVerwG:2011:070711U10C26.10.0.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, BVerwG 10 B 7.10, BVerwG:2010:140710B10B7.10.0.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 22ας Μαΐου 2012, BVerwG 1 C 8.11, BVerwG:2012:220512U1C8.11.0.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, BVerwG 10 C 2.12, *Neue Juristische Wochenschrift* 2012, 3461.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2013, BVerwG 10 C 6.13, BVerwG:2014:130214U10C6.13.0.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2013, BVerwG 10 C 1.13, BVerwG:2013:050913U10C1.13.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2014, BVerwG 10 C 7.13, BVerwG:2014:170614U10C7.13.0, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση www.bverwg.de.

Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (Bundesverfassungsgericht), απόφαση της 14ης Μαΐου 1996, 2 BvR 1516/93, BVerfGE 94, 166 (αριθ. 138).

Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο Βάδης-Βιρτεμβέργης (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2017, A 11 S 368/17.

3.4.8. Ελλάδα

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 29ης Αυγούστου 2011, αριθ. 2512/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, αριθ. 3328/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. 445/15.2.2017 και αριθ. 446/15.2.2017 (Τουρκία — έννοια ασφαλούς τρίτης χώρας).

3.4.9. Ουγγαρία

Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Βουδαπέστης, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2012, SN κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Ιθαγένειας, 3.K.31192/2012/6 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Γυőr, απόφαση της 1ης Ιουνίου 2016, 13.K.27.101/2016/7 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Γυőr, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2016, 17.K.27.132/2016/6 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Μητροπολιτικό Δικαστήριο, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2011, SMR κατά Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Ιθαγένειας, 17.K.30.302/2010/18-II (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Διοικητικό και Εργατικό Δικαστήριο Szeged (Ουγγαρία), απόφαση της 27ης Μαΐου 2014, 7.Κ.27.145/2014/9 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.10. Ιρλανδία

Court of Appeal (Εφετείο), απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016, NM (Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό) κατά The Minister for Justice, Equality and Law Reform [2016] IECA 217.

Court of Appeal (Εφετείο), απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2017, AO κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors [2017] IECA 51.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 17ης Ιουνίου 2009, OA κατά The Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 269.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 24ης Ιουλίου 2009, IR κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 353.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2009, MST και JT κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform [2009] IEHC 529.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2010, RMK κατά Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform [2010] IEHC 367.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2010, Gashi κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform [2010] IEHC 436.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 8ης Απριλίου 2011, MAMA v Refugee Appeals Tribunal & Ors [2011] IEHC 147.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 15ης Απριλίου 2011, HR κατά Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform [2011] IEHC 151.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, AB (Αφγανιστάν) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors [2011] IEHC 412.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, Barua κατά Minister for Justice and Equality [2012] IEHC 456.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2012, JNA κατά Refugee Appeals Tribunal και Minister for Justice, Equality and Law Reform [2012] IEHC 480.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, NM (Τόγκο) κατά Refugee Appeals Tribunal & anor [2013] IEHC 436.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 1ης Νοεμβρίου 2013, KD (Νιγηρία) κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2013] IEHC 481.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 2ας Απριλίου 2015, JG (Αιθιοπία) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors [2015] IEHC 49.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 21ης Μαρτίου 2014, ME κατά Refugee Appeals Tribunal & ors.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 17ης Απριλίου 2015, AO κατά Refugee Applications Commissioner and Others [2015] IEHC 253.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, GH (ανήλικος) κατά Refugee Appeals Tribunal [2015] IEHC 583.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, AO κατά Refugee Appeals Tribunal [2015] IEHC 382.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2015, IFO κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2015] IEHC 586.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2015, MM κατά Refugee Appeals Tribunal & Anor [2015] IEHC 158.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2016, IH (Αφγανιστάν) κατά Refugee Appeals Tribunal & Anor [2016] IEHC 14.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 15ης Αυγούστου 2016, HRA κατά Minister for Justice Equality & Law Reform & anor [2016] IEHC 528.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2016, OO κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2016] IEHC 734.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2016, MA (Νιγηρία) κατά Refugee Appeals Tribunal & Ors [2016] IEHC 16.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2017, ON κατά Refugee Appeals Tribunal & ors [2017] IEHC 13.

High Court (Ανώτερο Δικαστήριο), απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2017, BA & ors κατά Refugee Appeals Tribunal [2017] IEHC 36.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 1ης Μαρτίου 2002, Z κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform & ors [2002] IESC 14, 2002, 1η Μαρτίου 2002.

3.4.11. Ιταλία

Ακυρωτικό Δικαστήριο, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, αριθ. 7333 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ακυρωτικό Δικαστήριο, Πολιτικό Τμήμα VI, απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, αριθ. 4522 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Εφετείο του Τορίνο, απόφαση της 30ής Μαΐου 2011, RG 717/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.12. Κάτω Χώρες

Συμβούλιο της Επικρατείας (Raad van State), απόφαση της 29ης Μαΐου 2012, ABR κατά S, 201108872/1/V1 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας (Κάτω Χώρες), απόφαση της 13ης Απριλίου 2016, 201506502/1/V2 (βλ. ανεπίσημη περίληψη στην αγγλική γλώσσα).

Δικαστήριο της Χάγης, απόφαση της 7ης Απριλίου 2016, NL16.6, ECLI:NL:RBDHA:2016:3710 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Δικαστήριο της Χάγης, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2016, AWB 16/10406 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2589.

3.4.13. Πολωνία

Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2012, S B κατά Rady do Spraw Uchodźców, V SA/Wa 2332/11 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο Βαρσοβίας, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2012, V SA/Wa 2460/11 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο Προσφύγων, απόφαση της 29ης Αυγούστου 2013, RdU-246-1/S/13 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Συμβούλιο Προσφύγων, απόφαση της 14ης Αυγούστου 2015, RdU-326-1/S/2015 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 20ής Απριλίου 2011, II OSK 903/10.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 20ής Απριλίου 2014, II OSK 1067/13.

Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2015, II OSK 769/14.

3.4.14. Σλοβακία

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2011, SH κατά Υπουργείου Εσωτερικών της Σλοβακικής Δημοκρατίας, 1Sža/38/2011 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.15. Σλοβενία

Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 19ης Αυγούστου 2009, I U 979/2009-9.

Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 29ης Αυγούστου 2012, I U 787/2012-4.

Διοικητικό Δικαστήριο, απόφαση της 24ης Απριλίου 2015, I U 411/2015.

Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2013, U-I-155/11 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2011, I Ur 63/2011, σύμφωνα με την περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL.

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 3ης Απριλίου 2012, I Ur 163/2012 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, I UP 471/2012 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.16. Ισπανία

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2012, αίτηση αριθ. 2476/2011, STS 1197/2012, σ. 8 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2015, αίτηση αριθ. 2944/2014 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015, αίτηση αριθ. 1699/2015, ECLI:ES:TS:2015:5211, σ. 9 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Ανώτατο Δικαστήριο (Tribunal Supremo), αίτηση αναίρεσης, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2015, αίτηση αριθ. 2944/2014.

3.4.17. Σουηδία

Εφετείο Μετανάστευσης, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2009, MIG 2009:4, UM 4118-07 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Εφετείο Μετανάστευσης, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2010, UM 10296-10 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Εφετείο Μετανάστευσης, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2011, UM 5495-10 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

Εφετείο Μετανάστευσης, απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, UM 1796 (βλ. περίληψη στην αγγλική γλώσσα στην EDAL).

3.4.18. Ηνωμένο Βασίλειο

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004, Gheisari κατά Secretary of State for the Home Department [2004] EWCA Civ 1854.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 17ης Μαρτίου 2005, François Mibanga κατά Secretary of State for the Home Department [2005] EWCA Civ 367.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 20ής Ιουλίου 2006, HK κατά Secretary of State for the Home Department [2006] EWCA Civ 1037.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 26ης Ιουλίου 2006, Υ κατά Secretary of State for the Home Department [2006] EWCA Civ 1223.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2006, SA (Σομαλία) κατά Secretary of State for the Home Department [2006] EWCA Civ 1032.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 17ης Απριλίου 2007, GM (Ερυθραία), YT (Ερυθραία) και MY (Ερυθραία) κατά Secretary of State for the Home Department [2008] EWCA Civ 833.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 31ης Ιουλίου 2007, EB (Αιθιοπία) κατά Secretary of State for the Home Department [2007] EWCA Civ 809.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, AA (Ουγκάντα) κατά Secretary of State for the Home Department [2008] EWCA Civ 579.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, MA (Αιθιοπία) κατά Secretary of State for the Home Department [2009] EWCA Civ 289.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, R σχετικά με την αίτηση του MD (Γκάμπια) κατά Secretary of State for the Home Department [2011] EWCA Civ 121.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 26ης Απριλίου 2012, AM κατά Secretary of State for the Home Department [2013] EWCA Civ 521.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 25ης Ιουλίου 2012, KA (Αφγανιστάν) & Ors v Secretary of State for the Home Department [2012] EWCA Civ 1014.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 30ής Ιουλίου 2013, CM (Ζιμπάμπουε) κατά Secretary of State for the Home Department [2013] EWCA Civ 1303.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 9ης Απριλίου 2014, JA (Αφγανιστάν) κατά Secretary of State for the Home Department [2014] EWCA Civ 450.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 2ας Ιουλίου 2014, MF (Αλβανία) κατά Secretary of State for the Home Department [2014] EWCA Civ 902.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 18ης Ιουλίου 2014, PJ (Σρι Λάνκα) κατά Secretary of State for the Home Department [2014] EWCA Civ 1011.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2014, MA (Ερυθραία) κατά Secretary of State for the Home Department [2014] EWCA Civ 1608.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 22ας Μαρτίου 2016, MA (Μπανγκλαντές) κατά Secretary of State for the Home Department [2016] EWCA Civ 173.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 16ης Ιουνίου 2016, S1, T1, U1 & V1 κατά Secretary of State for the Home Department [2016] EWCA 560.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 12ης Ιουλίου 2016, Secretary of State for the Home Department κατά MSM (Σομαλία) & Anor [2016] EWCA Civ 715.

Court of Appeal of England and Wales (Εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας), απόφαση της 7ης Μαρτίου 2017, KV (Σρι Λάνκα) κατά Secretary of State for the Home Department [2017] EWCA Civ 119.

House of Lords (Βουλή των Λόρδων), απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1987, R κατά Secretary of State for the Home Department, Ex parte Sivakumaran [1988] AC 958.

House of Lords (Βουλή των Λόρδων), απόφαση της 10ης Μαρτίου 2005, In re B Regina κατά Special Adjudicator, ex parte Hoxha [2005] UKHL 19.

House of Lords (Βουλή των Λόρδων), απόφαση της 26ης Μαΐου 2005, R κατά Secretary of State for the Home Department [2005] UKHL 38.

House of Lords (Βουλή των Λόρδων), απόφαση της 11ης Ιουνίου 2008, In Re B (Children) (FC) [2008] UKHL 35.

House of Lords (Βουλή των Λόρδων), απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2009, RB (Αλγερία) and Another κατά Secretary of State for the Home Department και OO (Ιορδανία) κατά Secretary of State for the Home Department [2009] UKHL 10.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 9ης Ιουνίου 2000, Smith κατά Secretary of State for the Home Department (Λιβερία) [2000] 00TH02130.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), Kacaj (Article 3 — Standard of Proof — Non-State Actors) Albania, [2001] UKIAT 00018.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2002, Tanveer Ahmed κατά Secretary of State for the Home Department [2002] UKIAT 00439.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 12ης Ιουνίου 2003, JB (Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό) [2003] UKIAT 00012.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2005, MM (DRC — plausibility) Democratic Republic of the Congo [2005] UKIAT 00019.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 5ης Ιουλίου 2005, SM (Section 8: Judge’s process) Iran [2005] UKAIT 00116.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, RD (Cessation — burden of proof — procedure) Algeria, [2007] UKAIT 66.

Immigration Appeal Tribunal (Εφετείο Μεταναστευτικών Υποθέσεων), απόφαση της 17ης Απριλίου 2008, MA (Disputed Nationality) Ethiopia [2008] UKAIT 32.

Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο της Σκωτίας), Inner House, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2001, Asif κατά Secretary of State for the Home Department [2001] Scot CS 283.

Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο της Σκωτίας), Inner House, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2013, MABN και KASY κατά Advocate General for Scotland [2013] CSH 68.

Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο της Σκωτίας), Outer House, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2005, Joyce Wani, Anna Awala en Kefa Awala κατά Secretary of State for the Home Department [2005] CSH 73.

Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο της Σκωτίας), Outer House, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2007, SD κατά Secretary of State for the Home Department [2007] CSH 97.

Court of Session (Ανώτατο Αστικό Δικαστήριο της Σκωτίας), Outer House, απόφαση της 13ης Μαΐου 2010, RY κατά Secretary of State for the Home Department [2010] CSH 65.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 17ης Μαρτίου 2010, JS (Σρι Λάνκα) κατά Secretary of State for the Home Department [2010] UKSC 15.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 7ης Ιουλίου 2010, HJ (Ιράν) και HT (Καμερούν) κατά Secretary of State for the Home Department [2010] UKSC 31.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2010, MA (Σομαλία) κατά Secretary of State for the Home Department [2010] UKSC 49.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2012, Al-Sirri κατά Secretary of State for the Home Department [2012] UKSC 54.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 21ης Μαΐου 2014, Secretary of State for the Home Department κατά MN και KY [2014] UKSC 30.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 4ης Μαρτίου 2015, R [σχετικά με την αίτηση του Jamar Brown (Τζαμάικα)] κατά Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 8.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 25ης Μαρτίου 2015, Pham κατά Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 19.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 24ης Ιουνίου 2015, TA και MA (Αφγανιστάν) κατά Secretary of State for the Home Department και AA (Αφγανιστάν) κατά Secretary of State for the Home Department [2015] UKSC 40.

Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Makhlof κατά Secretary of State for the Home Department (Northern Ireland) [2016] UKSC 59.

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2010, *RR (Refugee — Safe Third Country) Syria* [2010] UKUT 442 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, *AM και BM (Trafficked women) Albania CG* [2010] UKUT 80 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2011, *AW (sufficiency of protection) Pakistan* [2011] UKUT 31 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2011, *KK and Others (Nationality: North Korea) Korea CG* [2011] UKUT 92 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2011, *AMM and Others (conflict; humanitarian crisis; returnees; FGM) Somalia CG* [2011] UKUT 00445 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 6ης Ιανουαρίου 2012, *AA (unattended children) Afghanistan CG* [2012] UKUT 00016 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 18ης Μαΐου 2012, *AK (Article 15(c)) Afghanistan CG* [2012] UKUT 00163 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2013, *JL (medical reports-credibility)* [2013] UKUT 145 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013, *CM (EM country guidance; disclosure) Zimbabwe CG* [2013] UKUT 00059 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 26ης Απριλίου 2013, *MJ (Singh v Belgium: Tanveer Ahmed Unaffected) Afghanistan* [2013] UKUT 00253 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 31ης Μαΐου 2013, *ST (Child asylum seekers) Sri Lanka* [2013] UKUT 00292 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 29ης Αυγούστου 2013, *JS (Former Unaccompanied Child — Durable Solution) Afghanistan* [2013] UKUT 00568 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 31ης Οκτωβρίου 2013, *NA (UT Rule 45: Singh v Belgium) Iran* [2014] UKUT 00205 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 23ης Απριλίου 2014, *KV (Scarring — medical evidence) Sri Lanka* [2014] UKUT 230 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2014, *MOJ and others (return to Mogadishu) Somalia CG* [2014] UKUT 442 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2014, *KS (benefit of the doubt)* [2014] UKUT 552 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 2ας Ιουνίου 2015, *BM and Others (returnees — criminal and non-criminal) DRC CG* [2015] UKUT 293 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), *MSM (journalists; political opinion; risk)* [2015] UKUT 413 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, *AA (Article 15(c)) Iraq CG* [2015] UKUT 00544 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2015, *AAW (expert evidence — weight) Somalia* [2015] UKUT 00673 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, *OO (Gay Men) Algeria CG* [2016] UKUT 00065 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2016, *MW (Nationality; Art 4 QD; duty to substantiate)* [2016] UKUT 453 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2016, *MST and Others (national service-risk categories) Eritrea CG* [2016] UKUT 443 (IAC).

Upper Tribunal, Immigration and Asylum Chamber (Εφετείο διοικητικών διαφορών, τμήμα μετανάστευσης και ασύλου), απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2016, *JA (child and risk of persecution) Nigeria* [2016] UKUT 560 (IAC).

3.5. Δικαστήρια κρατών εκτός της ΕΕ

Federal Court (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) (Καναδάς), απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2007, *Lozano Pulido κατά Καναδά* [2007] FC 209.

Εφετείο Borgarting, απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 2011, *Abid Hassan Jama κατά Utlendingsnemnda*, 10-142363ASD-BORG/01 (βλ. μετάφραση της υπόθεσης από την UNHCR).

Ανώτατο Δικαστήριο, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2012, *A, B, C, D και Νορβηγική οργάνωση για τους αιτούντες άσυλο κατά Συμβουλίου Προσφυγών Μετανάστευσης*, HR-2012-02399-P, υπόθεση αριθ. 2012/1042 (ανεπίσημη περίληψη στην αγγλική γλώσσα).

Διαμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, απόφαση της 5ης Μαρτίου 2001, υπόθεση 11.015, *Hugo Juárez Cruzat και λοιποί κατά Περού*, έκθεση αριθ. 43/01.

Αφρικανική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου και των λαών, απόφαση της 2ας Μαΐου 2012, *Gabriel Shumba κατά Δημοκρατίας της Ζιμπάμπουε*, ανακοίνωση αριθ. 288/2004.

Προσάρτημα Γ: Μεθοδολογία

Παρότι επιδιώχθηκε να τηρηθεί, στο μέτρο του δυνατού, η μεθοδολογία της EASO που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της σειράς εκδόσεων για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών συνολικά, η εκπόνηση της παρούσας ανάλυσης, η οποία καλύπτει ένα από τα τέσσερα θέματα που εξετάζονται στο πλαίσιο της σύμβασης που συνήφθη μεταξύ της IARLJ-Europe και της EASO για την έκδοση βασικού υλικού κατάρτισης δικαστικών, απαίτησε την υιοθέτηση τροποποιημένης προσέγγισης. Όπως επισημάνθηκε ήδη στην ενότητα για τους συντελεστές, η διαδικασία σύνταξης περιέλαβε δύο κύρια σκέλη: εργασίες σύνταξης από ομάδα εμπειρογνομόνων και αναθεώρηση και συνολική εποπτεία των εργασιών της συντακτικής ομάδας από ομάδα επιμέλειας, απαρτιζόμενη αποκλειστικά από δικαστές.

Προπαρασκευαστικό στάδιο

Κατά τη διάρκεια του προπαρασκευαστικού σταδίου, και σε συνεργασία με την ομάδα επιμέλειας, η συντακτική ομάδα εξέτασε το πεδίο εφαρμογής, τη δομή και το περιεχόμενο της ανάλυσης και κατάρτισε το ακόλουθο υλικό:

1. Προσωρινή βιβλιογραφία των σχετικών πηγών και του υλικού που είναι διαθέσιμα σχετικά με το θέμα.
2. Προσωρινή συλλογή σχετικής με το θέμα νομολογίας.
3. Δείγμα της υπό εξέλιξη εργασίας.
4. Προπαρασκευαστική ενημερωτική έκθεση, η οποία περιλάμβανε την προσωρινή δομή της ανάλυσης και έκθεση προόδου.

Το υλικό αυτό διαβιβάστηκε στην ομάδα επιμέλειας, η οποία παρείχε στη συντακτική ομάδα τόσο γενική καθοδήγηση όσο και ειδικότερες παρατηρήσεις και σχόλια υπό τη μορφή οδηγιών σχετικά με την περαιτέρω εκπόνηση της δικαστικής ανάλυσης και τη συλλογή νομολογίας.

Στάδιο εργασιών σύνταξης

Η συντακτική ομάδα κατάρτισε σχέδιο της δικαστικής ανάλυσης και προέβη σε συλλογή της νομολογίας, σύμφωνα με το εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων της EASO, αντλώντας στοιχεία από έρευνες τεκμηρίωσης και από την ανάλυση της νομοθεσίας, από νομολογία, εκπαιδευτικό υλικό και άλλη σχετική βιβλιογραφία, όπως βιβλία, εκθέσεις, σχόλια, κατευθυντήριες γραμμές και άρθρα από αξιόπιστες πηγές. Ακολούθησε η ανάθεση της σύνταξης ενοτήτων της δικαστικής ανάλυσης και της συλλογής νομολογίας σε μέλη της ομάδας. Ακολούθως, τα εν λόγω προσχέδια εξετάστηκαν από άλλα μέλη της ομάδας, ανταλλάχθηκαν διεξοδικά απόψεις και ακολούθησε ανασύνταξη του κειμένου βάσει των συζητήσεων αυτών.

Το πρώτο σχέδιο που ολοκλήρωσε η συντακτική ομάδα διαβιβάστηκε στην ομάδα επιμέλειας, στην οποία ανατέθηκε ο έλεγχος του σχεδίου με σκοπό να συνδράμει τη συντακτική ομάδα στη βελτίωση της ποιότητάς του. Στο πλαίσιο αυτό, η ομάδα επιμέλειας παρείχε περαιτέρω οδηγίες στη συντακτική ομάδα σχετικά με τη δομή, τη μορφή και το περιεχόμενο της δικαστικής ανάλυσης. Βάσει των οδηγιών αυτών, η συντακτική ομάδα προέβη σε περαιτέρω τροποποιήσεις και υπέβαλε το δεύτερο σχέδιο στην ομάδα επιμέλειας. Η ανωτέρω διαδικασία επαναλήφθηκε έως ότου καταρτίστηκε κείμενο έτοιμο να αποτελέσει αντικείμενο εξωτερικής διαβούλευσης. Σε κάθε στάδιο, τα σχέδια διαβιβάζονταν στην EASO.

Εξωτερική διαβούλευση

Η EASO διαβίβασε το σχέδιο δικαστικής ανάλυσης και τη συλλογή της νομολογίας στο δίκτυο δικαστικών της EASO, στην UNHCR και στα μέλη του συμβουλευτικού φόρουμ της EASO, φορείς οι οποίοι κλήθηκαν να εξετάσουν το υλικό και να διατυπώσουν παρατηρήσεις και σχόλια με σκοπό να βοηθηθεί η ομάδα επιμέλειας στην περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας του έργου.

Η ομάδα επιμέλειας έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις που της υποβλήθηκαν και κατέληξε σε συμπεράσματα σχετικά με τις αναγκαίες επακόλουθες αλλαγές. Οι τελικές διορθώσεις έγιναν από την ομάδα επιμέλειας.

Προσάρτημα Δ: Επιλεγμένη βιβλιογραφία

1. Επίσημα έγγραφα

1.1. Ευρωπαϊκή Ένωση

Common EU guidelines for processing country of origin information (COI), Απρίλιος 2008.

EU Common guidelines on (joint) fact finding missions, Νοέμβριος 2010.

EASO, *Πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη*, Δεκέμβριος 2013.

EASO, *Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/EE): Δικαστική ανάλυση*, Δεκέμβριος 2014.

EASO, *Πρακτικός οδηγός της EASO: Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων*, Μάρτιος 2015, Σειρά πρακτικών οδηγιών της EASO.

EASO, *The Implementation of Article 15(c) QD in EU Member States*, Ιούλιος 2015.

EASO, *Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/EE) — Δικαστική ανάλυση*, Ιανουάριος 2016.

EASO, *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση*, Αύγουστος 2016.

EASO, *Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/EE) — Δικαστική ανάλυση*, Νοέμβριος 2016.

EASO, *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/EE) — Δικαστική ανάλυση*, 2018.

EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement — Judicial analysis (Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση)*, 2018.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πορεία υλοποίησης των δράσεων προτεραιότητας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου για τη μετανάστευση, COM(2016) 85 final της 10ης Φεβρουαρίου 2016.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας και για την τροποποίηση της οδηγίας του Συμβουλίου 2003/109/ΕΚ, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες, COM(2016) 466 final της 13ης Ιουλίου 2016.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, COM(2016) 465 final της 13ης Ιουλίου 2016.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, COM(2016) 467 final της 13ης Ιουλίου 2016.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση), COM(2016) 270 final της 4ης Μαΐου 2016.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης: μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*, 2 Δεκεμβρίου 2009 (ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1).

1.2. Ηνωμένα Έθνη

Τελική πράξη της συνδιάσκεψης των πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των προσφύγων και των ανιθαγενών, 25 Ιουλίου 1951, A/CONF.2/108/Rev.1.

Γενική Συνέλευση, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10 Δεκεμβρίου 1948, απόφαση της Γενικής Συνέλευσης 217 Α.

Γενική Συνέλευση, Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, 22 Φεβρουαρίου 2001, UN Doc A/RES/55/89.

Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, *Istanbul Protocol, Manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment*, 2004, Professional Training Series No 8/Rev. 1.

Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, *General Comment No 14 on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration (Art. 3, para. 1)*, UN Doc CRC/C/GC/14, 29 Μαΐου 2013.

1.3. Συμβούλιο της Ευρώπης

Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών, *Opinion No 1 on Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges*, 2001.

Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών, *Opinion No 3 on the Principles and Rules Governing Judges' Professional Conduct, in Particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality*, 2002.

Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών, *Opinion No 6 on Fair Trial within a Reasonable Time and Judges' Role in Trials Taking into Account Alternative Means of Dispute Settlement*, 2004.

Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών, *Opinion No 11 on the Quality of Judicial Decisions*, 2008.

Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών, *Opinion No 15 on the Specialisation of Judges*, 2012.

2. Εκδόσεις και δημοσιεύσεις

2.1. Υλικό αναφοράς

Goodwin-Gill, G. S. και McAdam, J., *The Refugee in International Law*, 2007, 3η έκδοση, OUP.

Hailbronner, K. και Thym, D. (επιμ.), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, 2016, 2η έκδοση, C. H. Beck

Hathaway, J. C., *The rights of refugees under international law*, 2005, CUP.

Hathaway, J. C. και Foster, M., *The law of refugee status*, 2014, 2η έκδοση, CUP.

Zimmermann, A., *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees — A commentary*, 2011, OUP.

2.2. Εκδόσεις και δημοσιεύσεις UNHCR

UNHCR, *Κατευθυντήριες αρχές για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών*, Φεβρουάριος 1997.

UNHCR, Ερμηνευτικό σημείωμα «Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου», 1 Δεκεμβρίου 1998.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 1: Δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 7 Μαΐου 2002, UN Doc HCR/GIP/02/01.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 3: Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Οι «γενικές ρήτρες παύσης» ή οι ρήτρες για την παύση των συνθηκών οι οποίες αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα)*, 10 Φεβρουαρίου 2003, UN Doc HCR/GIP/03/03.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων: «Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής» στα πλαίσια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 23 Ιουλίου 2003, UN Doc HCR/GIP/03/04.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 5: Η Εφαρμογή των Ρητρών Αποκλεισμού: Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 4 Σεπτεμβρίου 2003, UN Doc HCR/GIP/03/05.

UNHCR, Σημείωμα για την εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού: Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 4 Σεπτεμβρίου 2003.

UNHCR, Συνοπτικά σχόλια για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (Έγγραφο του Συμβουλίου 14203/04, Asile 64, της 9ης Νοεμβρίου 2004), 10 Φεβρουαρίου 2005.

UNHCR, *Advisory Opinion on the Rules of Confidentiality Regarding Asylum Information*, 31 Μαρτίου 2005.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 8: Εξέταση των αιτημάτων ασύλου των παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 22 Δεκεμβρίου 2009, UN Doc HCR/GIP/09/08.

UNHCR, *Improving asylum procedures: comparative analysis and recommendations for law and practice — Key findings and recommendations*, Μάρτιος 2010.

UNHCR, *Guidelines on the sharing of information on individual cases*, Αύγουστος 2011.

UNHCR, *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 1979, επανέκδοση Δεκέμβριος 2011.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία των προσφύγων αριθ. 9: για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 23 Οκτωβρίου 2012, UN Doc HCR/GIP/12/09.

UNHCR, *Beyond proof, Credibility assessment in EU asylum systems*, Μάιος 2013.

UNHCR, *The Heart of the Matter: Assessing Credibility when Children Apply for Asylum in the European Union*, Δεκέμβριος 2014, έκθεση CREDO.

UNHCR, *Guidelines on international protection no 12: claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the Regional Refugee Definitions*, 2 Δεκεμβρίου 2016, HCR/GIP/16/12.

2.3. Εκδόσεις και δημοσιεύσεις IARLJ

Baragwanath, D., «Can the Judiciary Maintain the Independence? A Comment on the Address of Sir Stephen Sedley», 2002, στο IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance — The Role of the Judiciary*, 5η Συνδιάσκεψη, IARLJ, 341-345.

IARLJ, *Judicial criteria for assessing country of origin information (COI): A Checklist*, 2006 (7η Διετής Παγκόσμια Συνδιάσκεψη της IARLJ).

IARLJ, *A manual for refugee law judges relating to the European Council Qualification Directive 2004/84/EC and European Council Procedures Directive 2005/85/EC*, 2007.

IARLJ, *Guidelines on the Judicial Approach to Expert Medical Evidence*, Ιούνιος 2010.

IARLJ, *Informal Meeting of Experts on Refugee Claims relating to Sexual Orientation and Gender Identity*, 10 Σεπτεμβρίου 2011, η οποία διεξήχθη στο Bled της Σλοβενίας.

IARLJ, *Assessment of Credibility in Refugee and Subsidiary Protection Claims under the EU Qualification Directive: Judicial Criteria and Standards*, 2013, έργο CREDO.

IARLJ, *Due process standards for the use of country of origin information (COI) in administrative and judicial procedures*, 2014, 10η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη.

IARLJ, *A structured approach to the decision making process in refugee and other international protection claims including: a flowchart using established judicial criteria and guidance, the IARLJ international judicial guidance for the assessment of credibility, the IARLJ Judicial Checklist for COI*, Ιούνιος 2016.

Macklin, A., «Truth and Consequences: Credibility Determination in the Refugee Context», στο IARLJ, *The Realities of Refugee Determination on the Eve of a New Millennium: The Role of the Judiciary*, 1998, 3η Συνδιάσκεψη, IARLJ, 134-140.

Reinhardt, S., «Judicial Independence and Asylum Law», στο IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance — The Role of the Judiciary*, 2002, 5η Συνδιάσκεψη, IARLJ, 327-340.

Schmidt, P. W. και Clark, M. K., «Credibility of Asylum Applicants — The Approach of the Board of Immigration Appeals», στο IARLJ, *The Realities of Refugee Determination on the Eve of a New Millennium: The Role of the Judiciary*, 1998, 3η Συνδιάσκεψη, IARLJ, 126-133.

Sedley, S., «Asylum: Can the Judiciary Maintain its Independence?», στο IARLJ, *Stemming the Tide or Keeping the Balance — The Role of the Judiciary*, 2002, 5η Συνδιάσκεψη, IARLJ, 319-326.

Storey, H. και Mackey, A., *In search of judicial criteria for assessing country of origin information*, 2006.

Zalar, B., «Remarks on the Judgment of the CJEU in the Case of A B C (C-148/13 to C-150/13, 2.12.2014)», εκπονήθηκε για τη Στρογγυλή Τράπεζα Εμπειρογνομόνων της IARLJ με θέμα «Credibility Assessment in Asylum Procedures», Βουδαπέστη, 14-15 Ιανουαρίου 2015.

2.4. Άλλες εκδόσεις και δημοσιεύσεις

American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 1994.

American Psychiatric Association, *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, DSM-5, 2013, 5η έκδοση.

Asylum Access, *Disclosure of evidence in UNHCR'S refugee status determination procedures, critique and recommendations for reform*, 20 Ιουνίου 2008.

Asylum Advocacy Group και All Party Parliamentary Group for International Freedom of Religion or Belief, *Fleeing Persecution: Asylum Claims in the United Kingdom and Religious Freedom Grounds*, 2016.

Centre for the Study of Emotion and Law (CSEL), *Evidence in Practice: CSEL Research Dissemination Project for Women Toolkit*, Σεπτέμβριος 2012.

Home Office (Ηνωμένο Βασίλειο), *The Home Office Response to the Independent Chief Inspector Report: «An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation»*, Μάρτιος-Ιούνιος 2014.

Home Office (Ηνωμένο Βασίλειο), *Asylum policy instruction: assessing credibility and refugee status*, 6 Ιανουαρίου 2015.

Home Office (Ηνωμένο Βασίλειο), *Children's asylum claims*, 12 Ιουλίου 2016.

Independent Chief Inspector of Borders and Immigration, *An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation*, Μάρτιος-Ιούνιος 2014.

Tribunals Judiciary (Ηνωμένο Βασίλειο), *Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010: Child, Vulnerable Adult and Sensitive Appellant Guidance*, 2010.

Unicef, *Age assessment: A Technical Note*, Ιανουάριος 2013.

Unicef και UNHCR, Έκθεση, *Safe & Sound: What States Can Do to Ensure Respect for the Best Interests of Unaccompanied and Separated Children in Europe*, Οκτώβριος 2014.

Visas and Immigration, *Nationality: Doubtful, Disputed and Other Cases*, 26 Οκτωβρίου 2013.

Αυστριακός Ερυθρός Σταυρός, Αυστριακό Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης για τις χώρες καταγωγής και το άσυλο, 2013, *Researching country of origin information — Training manual*.

Βάση δεδομένων ασύλου (AIDA), «Safe Countries of Origin»: A Safe Concept?, Σεπτέμβριος 2015, AIDA Legal Briefing No 3.

Βάση δεδομένων ασύλου (AIDA), *Detriment of the Doubt: Age Assessment of Unaccompanied Asylum-Seeking Children*, Δεκέμβριος 2015, AIDA Legal Briefing No 5.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους, *The Impact of the EU Qualification Directive on International Protection*, Οκτώβριος 2008.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους, Asylum Aid, Fluchtelingen Werk Nederland και Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Actors of Protection and the Application of the Internal Protection Alternative*, 2014.

Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, 2013, Vol. 1.

Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Credibility Assessment in Asylum Procedure, A Multidisciplinary Training Manual*, 2015, Vol. 2.

Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, *Country Information in asylum procedures — Quality as a legal requirement in the EU*, επικαιροποιημένη έκδοση 2011, Gábor Gyulai.

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, ICD-10, Έκδοση: 2016, 2016.

2.5. Ακαδημαϊκή βιβλιογραφία

Baillot, H., Cowan, S. και Munro, V. E., «“Hearing the Right Gaps”: Enabling and Responding to Disclosures of Sexual Violence within the United Kingdom Asylum Process», 2012, *Social and Legal Studies*, 269-296.

Baldinger, D., *Rigorous scrutiny versus marginal review, standards on judicial scrutiny and evidence in international and european asylum law*, 2013, Wolf Legal Publishers.

Baxter, J. S., Boon, J. C. W. και Marley, C., «Interrogative pressure and responses to minimally leading questions», 2006, *Personality and Individual Differences*, 87-98.

Bender, R., Nack, A. και Treuer, W.-D., *Tatsachenfeststellung vor Gericht: Glaubhaftigkeits- und Beweislehre Vernehmungslehre*, Beck, 2014, 4η έκδοση.

Berlit, U., Dörig, H. και Storey, H., «Credibility assessment in claims based on persecution for reasons of religious conversion and homosexuality: A practitioners approach», 2015, *IJRL*, 649-666.

Bhabha, J. και Young, W., «Not adults in miniature: Unaccompanied child asylum seekers and the new US guidelines», 1999, *IJRL*, 84-125.

Bögner, D., Brewin, C. και Herlihy, J., «Refugees’ experiences of home office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information», 2009, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-17.

Bögner, D., Herlihy, J. και Brewin, C., «The Impact of Sexual Violence on Disclosure during Home Office Interviews», 2007, *British Journal of Psychiatry*, 75-81.

Braun, K. A., Ellis, R. και Loftus, E. F., «Make my Memory: How Advertising Can Change our Memories of the Past», 2002, *Psychology and Marketing*, 1-23.

Brewer, W. και Treyens, J., «Role of Schemata in Memory for Places», 1981, *Cognitive Psychology*, 207-230.

Brewin, C., «A Cognitive Neuroscience Account of Posttraumatic Stress Disorder and its Treatment», 2001, *Behaviour, Research and Therapy*, 373-393.

Brewin, C., Dalgleish, T. και Joseph, S., «A Dual Representation Theory of Posttraumatic Stress Disorder», 1996, *Psychological Review*, 670-686.

Brewin, C., Gregory, J. D., Lipton, M. και Burgess, N., «Intrusive Images in Psychological Disorders: Characteristics, Neural Mechanisms and Treatment Implications», 2010, *Psychological Review*, 210-232.

- Brewin, C. R., Kleiner, J. S., Vasterling, J. J. και Field, A. P., «Memory for Emotionally Neutral Information in Posttraumatic Stress Disorder: A Meta-Analytic Investigation», 2007, *Journal of Abnormal Psychology*, 448-463.
- Bryant, R. A., O'Donnell, M. L., Creamer, M., McFarlane, A. C., Clark, C. R. και Silove, D., «The Psychiatric Sequelae of Traumatic Injury», 2010, *American Journal of Psychiatry*, 312-320.
- Cameron, H. E., «Refugee status determinations and the limits of memory», 2010, *IJRL*, 469-511.
- Christianson, S.-A., «Emotional stress and eyewitness memory: A critical review», 1992, *Psychological Bulletin*, 284-309.
- Ciorciari, J. D. και Heindel, A., «Trauma in the courtroom», στο van Schaak, B., Reicherter, D. και Youk, C. (επιμ.), *Cambodia's Hidden Scars: Trauma Psychology in the Wake of the Khmer Rouge*, 2011, Documentation Center of Cambodia.
- Colin, J. και Mottis, R., *Interpreters and the Legal Process*, 1996, Waterside Press.
- Conway, M.A. και Holmes, E.A., «Guidelines on memory and the law: Recommendations from the scientific study of human memory», 2008, Report from the Research Board, The British Psychological Society.
- Conway, M. A. και Pleydell-Pearce, C. W., «The construction of autobiographical memories in the self-memory system», 2000, *Psychological Review*, 261-288.
- Deffenbacher, K. A., Bornstein, B. H., Penrod, S. D. και McGorty, K., «A Meta-Analytic Review of the Effects of High Stress on Eyewitness Memory», 2004, *Law and Human Behavior*, 687-706.
- Dörig, H., «Asylum Qualification Directive 2011/95/EU (Articles 1-10)», στο Hailbronner, K. και Thym, D. (επιμ.), *EU Immigration and Asylum Law, A Commentary*, 2016, 2η έκδοση, C.H. Beck, σ. 1106.
- Eastmond, M., «Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research», 2007, *Journal of Refugee Studies*, 248-264.
- Figley, C. R. (επιμ.), *Compassion Fatigue: Coping with Secondary Traumatic Stress Disorder in Those who Treat the Traumatized*, 1995, Brunner-Routledge.
- Fivush, R., «Learning about School: The Development of Kindergartner's School Scripts», 1984, *Child Development*, 1697-1709.
- Gärditz, K. F., *Deutsches Verwaltungsblatt*, 2015, 167.
- Glynn, A. N. και Sen, M., «Identifying Judicial Empathy: Does Having Daughters Cause Judges to Rule for Women's Issues?», 2015, *American Journal of Political Science*, 37-54.
- Granhag, P. A. και Strömwall, L. A., «Deception Detection Based on Repeated Interrogations», 2001, *Legal and Criminological Psychology*, 85-101.
- Granhag, P. A., Strömwall, L. A. και Jonsson, A.-C., «Partners in Crime: How Liars in Collusion Betray Themselves», 2003, *Journal of Applied Social Psychology*, 848-868.
- Grütters, C., Guild, E. και de Groot, S. (επιμ.), *Assessment of Credibility by Judges in Asylum Cases in the EU*, 2013, Wolf Legal Publishers.
- Guadagno, B. L. και Powell, M. B., «A Qualitative Examination of Police Officers' Questioning of Children about Repeated Events», 2009, *Police Practice and Research: An International Journal*, 61-73.
- Hall, E. T. και Edward, T., *Beyond Culture*, 1976, Anchor Books.

- Harris, L. M., «Expert Evidence in gender-based asylum cases: cultural translation for the court», 2012, *Benders Immigration Bulletin*, 1811-1826.
- Herlihy, J., «Psychological barriers to fair refugee status determination related to our understanding and expression of gender», 2014, στο Arbel, E., Dauvergne, C. και Millbank, J. (επιμ.), *Gender in Refugee Law: From the Margins to the Centre*, Routledge, 116-137.
- Herlihy, J., Gleeson, K. και Turner, S., «What Assumptions about Human Behaviour Underlie Asylum Judgments», 2010, *IJRL*, 351-366.
- Herlihy, H., Jobson, L. και Turner, S., «Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum», 2012, *Applied Cognitive Psychology*, 661-676.
- Herlihy, J., Scragg, P. και Turner, S., «Discrepancies in Autobiographical Memories-Implications for the Assessment of Asylum-Seekers: Repeated Interviews Study», 2002, *British Medical Journal*, 324-327.
- Herlihy, J. και Turner, S., «The Psychology of Seeking Protection», 2009, *IJRL*, 171-192.
- Jaffe, P., «Vicarious Trauma in Judges: The Personal Challenge of Dispensing Justice», 2003, *Juvenile and Family Court Journal*, 1-9.
- Jarvis, C., «The Judge as Juror Revisited», 2003, *Immigration Law Digest*, 7-23.
- Kagan, M., «Is truth in the eye of the beholder? Objective credibility assessment in refugee status determination», 2003, *Georgetown Immigration Law Review*, 367-415.
- Kahneman, D., *Thinking, Fast and Slow*, 2011, Penguin Books Ltd.
- Kaufmann, G., Drevland, G. C. B., Wessel, E., Overskeid, G. και Magnussen, S., «The Importance of being earnest: Displayed emotions and witness credibility», 2003, *Applied Cognitive Psychology*, 21-34.
- Kittler, M. G., Rygl, D. και Mackinnon, A., «Beyond Culture or Beyond Control? Reviewing the Use of Hall's High-/Low-Context Concept», 2011, *International Journal of Cross Cultural Management*, 63-82.
- Kjærum, A., «Combating Torture With Medical Evidence: The Use of Medical Evidence and Expert Opinions in International and Regional Human Rights Tribunals», 2010, *Torture Journal*, 119-186.
- Lee, L. C. και Zane, N. W. S., *Handbook of Asian American Psychology*, 1998, Sage.
- Levrincova, P., «Did It Really Happen? Testimonies before the International Criminal Tribunals and refugee status determination», 2010, μελέτη, Charles University.
- Loftus, E. F., Banaji, M. R., Schooler, J. W. και Foster, R. A., «Who remembers what?: gender differences in memory», 1987, *Michigan Quarterly Review*, 64-85.
- MacFarland, W. L. και Morris, S. J., «Are dysphoric individuals more suggestible or less suggestible than nondysphoric individuals?», 1998, *Journal of Counselling Psychology*, 225-229.
- Macklin, A., «The truth about credibility», εργασία η οποία παρουσιάστηκε στη 10η διάσκεψη του IASFM, Τορόντο, Καναδάς, 21-24 Ιουνίου 2006.
- Markus, H. R. και Kitayama, S., «Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation», 1991, *Psychological Review*, 224-253.
- Markus, H. R. και Kitayama, S., «A collective fear of the collective: Implications for selves and theories of selves», 1994, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 568-579.

- Maroney, T., «Emotional regulation and judicial behavior», 2011, *California Law Review*, 1481-1551.
- Marx, R., *Handbuch zur Qualifikationsrichtlinie: Flüchtlingsanerkennung and subsidärer Schutzstatus*, 2009, Luchterhand.
- McCann, L. και Pearlman, L. A., «Vicarious traumatization: A framework for understanding psychological effects of working with victims», 1990, *Journal of Traumatic Stress*, 131-149.
- Memon, A., Meissner, C. A. και Fraser, J., «The cognitive interview: A meta-analytic review and study space analysis of the past 25 years», 2010, *Psychology, Public Policy, & Law*, 340-372.
- Neisser, U., *Cognitive psychology* (Classic Edition: Psychology Press & Routledge Classic Editions), 2014.
- Noll, G., «Evidentiary assessment and the EU Qualification Directive», 2005, UNHCR New Issues in Refugee Research, Research Paper, No 117.
- O'Donnell, M. L., Creamer, M. και Pattison, P., «Posttraumatic stress disorder and depression following trauma: Understanding comorbidity», 2004, *American Journal of Psychiatry*, 1390-1396.
- Payne, D. G., «Hypermnesia and reminiscence in recall: A Historical and Empirical Review», 1987, *Psychological Bulletin*, 5-27.
- Reneman, M., *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy* (Hart Publishing), 2014.
- Roberts, K. P., Powell, M. B. και Guadagno, B. L., «Particularisation of Child Abuse Offences: Common Problems when Interviewing Child Witnesses», 2007, *Current Issues in Criminal Justice*, 64-74.
- Rousseau, C., Crépeau, F., Foxen, P. και Houle, F., «The Complexity of Determining Refugeehood: A Multidisciplinary analysis of the Decision-making Process of the Canadian Immigration and Refugee Board», 2002, *JRS*, 43-70.
- Saakvitne, K. W. και Pearlman, L. A., *Transforming the Pain: A Workbook on Vicarious Traumatization*, 1996, WW Norton.
- Schauer, M. και Elbert, T., «Dissociation following Traumatic Stress Etiology and Treatment», 2010, *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 109-127.
- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V. και Steel, Z., «Anxiety, Depression and PTSD in Asylum-Seekers: Associations with Pre-Migration Trauma and Post-Migration Stressors», 1997, *British Journal of Psychiatry*, 351-357.
- Simitis, S., *Bundesdatenschutzgesetz*, 2014, 8η έκδοση, Nomos.
- Stanek, H., «*Die Informations- und Dokumentationsstelle für Asyl- und Ausländerverfahren und ihre Datenbank asylfact*», 20 Νοεμβρίου 2014, Akademie der Diözese Rottenburg-Stuttgart.
- Steel, Z., Frommer, N. και Silove, D., «Part I — The Mental Health Impacts of Migration: The Law and its Effects Failing to Understand: Refugee Determination and the Traumatized Applicant», 2004, *International Journal of Law and Psychiatry*, 511-528.
- Sutherland, R. και Hayne, H., «Age-Related Changes in the Misinformation Effect», 2001, *Journal of Experimental Child Psychology*, 388-404.
- Thomas, R., *Administrative Justice and Asylum Appeals: A Study of Tribunal Adjudication*, 2011, Hart Publishing.

- Tiedmann, P., *Flüchtlingsrecht: Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen*, 2014, Springer.
- Turner, S. W., Bowie, C., Shapo, L. και Yule, W., «Mental Health of Kosovan Albanian Refugees in the United Kingdom», 2003, *British Journal of Psychiatry*, 444-448.
- Valentine, T. και Mesout, J., «Eyewitness Identification under Stress in the London Dungeon», 2009, *Applied Cognitive Psychology*, 151-161.
- Vrklevski, L. P. και Franklin, J., «Vicarious Trauma: The Impact on Solicitors of Exposure to Traumatic Material», 2008, *Traumatology*, 106-118.
- Wagenaar, W. A. και Dalderop, A., *Remembering the Zoo: A Comparison of True and False Stories Told by Pairs of Witnesses*, 1994, Leiden University.
- Wang, Q., «Emotion Knowledge and Autobiographical Memory across the Preschool Years: A Cross-Cultural Longitudinal Investigation», 2008, *Cognition*, 117-135.
- Wang, Q. και Conway, M. A., «The stories we keep: Autobiographical memory in American and Chinese middle-aged adults», 2004, *Journal of Personality and Social Psychology*, 911-938.
- Wang, Q., Leichtman, M. D. και Davies, K. I., «Sharing Memories and Telling Stories: American and Chinese Mothers and their 3-Year-Olds», 2000, *Memory*, 159-178.
- Westaby, C., «“Feeling like a Sponge”: The Emotional Labour Produced by Solicitors in their Interactions with Clients Seeking Asylum», 2010, *International Journal of the Legal Profession*, 153-174.
- Wilson-Shaw, L., Pistrang, N. και Herlihy, J., «*Non-Clinicians’ Judgments about Asylum Seekers’ Mental Health: How Do Legal Representatives of Asylum-Seekers Decide when to Request Medico-Legal Reports*», 2012, *European Journal of Psycho-Traumatology*.

Επικοινωνήστε με την ΕΕ

Αυτοπροσώπως

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα πληροφόρησης Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σε σας κέντρου στον ιστότοπο Europa: https://europa.eu/european-union/contact_el

Τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτή την υπηρεσία:

- καλώντας ατελώς τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),
- καλώντας τον αριθμό +32 22999696 ή
- μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον ιστότοπο Europa: https://europa.eu/european-union/contact_el

Βρείτε πληροφορίες σχετικά με την ΕΕ

Στο διαδίκτυο

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο Europa: https://europa.eu/european-union/index_el

Στις εκδόσεις της ΕΕ

Μπορείτε να καταφορτώσετε ή να παραγγείλετε δωρεάν και επί πληρωμή εκδόσεις της ΕΕ στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://op.europa.eu/el/publications>. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο πληροφόρησης (βλ. https://europa.eu/european-union/contact_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1952 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον ιστότοπο EUR-Lex, στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu>

Στα δημόσια δεδομένα από την ΕΕ

Η Πύλη Δημόσιων Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://data.europa.eu/euodp/el>) παρέχει πρόσβαση σε σύνολα δεδομένων από την ΕΕ. Τα δεδομένα μπορούν να καταφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς.

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης